

IANUARIU BUCCERONI

E SOCIETATE IESU

COMMENTARIU

DE SS. CORDE IESU

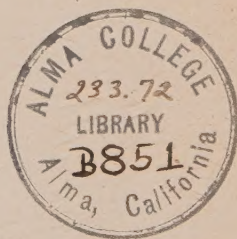
DE BEATA VIRGINE MARIA

ET

DE S. IOSEPHO

SPONSO B. MARIAE V.

EDITIO QUARTA

ROMAE

EX TYPOGRAPHIA POLYGLOTTA

S. C. DE PROPAGANDA FIDE

MDCCCXCVI.

4694

APPROBATIO

Facultatem facimus, ut opus cui titulus: *Commentarii de SS. Corde Iesu, de Beata Virgine Maria et de S. Iosepho, Sponso B. Mariae V.*, P. IANUARI BUCCERONI, rite recognitum et approbatum typis mandetur.

Romae, d. 30 Oct. a. 1895.

EMMANUEL DE CARO S. I.
Praepos. Provinciae Romanae

DILECTO FILIO
IANUARIO BUCCERONI E S. I.

ROMAM

LEO PP. XIII.

DILECTE FILI SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM

Quod Nobis, de Theologia Morali a te docte conscriptos, plus semel libros obtulisti; in eo non modo egregium erga hanc Petri Sedem obsequii argumentum merita laude probamus, sed peculiari etiam afficimur animi oblectatione. Si enim iure alia scientiarum incrementa agnoscere laetamur, singularem certe sibi expostulant benevolentiam, eximiique solatii causam non possunt non afferre disciplinae illae vel maxime, quae mores ad religionis normam rite exigendos respiciunt. Quapropter debitas tibi gratias profitemur, eoque libentius id agimus, quo magis, in voluminibus hactenus pervulgatis, Summorum Pontificum et Romanarum Congregationum Decretis insistis, et dilucide diligenterque sententias explanare aggredieris, ex illis Angelici Doctoris et S. Alphonsi haustas principiis, quae ubique gentium florere vehementer cupimus, et quam latissime propagari. Accedit non modice ex eo percepta iucunditas, quod multiplex operum pluries editorum varietas non solum tibi illustrem nominis notitiam et eruditi scriptoris existimationem nitide comparet, verum in uberes quoque fructus redundet alumni tuae curae concreditus, quibus ad Gregorianum Athenaeum instituendis te perutilem, obitis continenter laboribus, operam navare iam pridem perspicimus.

Perge igitur in suscepto consilio alacriter, has doctrinas, ut tu facis, et Nos plurimum et ex corde ominamur, Thoma Aquinate et Liguorio ducibus, sollerter exculturus; perge novo iam partas laudes propectu exornare; utque eorum es studiosus, quae Societati tuae decori cedant, et omnium ad salutem conferant, ne desistas de scientia morum provehenda amplius in dies mereri.

Quod ut ex votis Nostris contingat vires tibi addat Apostolica benedictio, quam in testimonium praecipue Nostrae in te dilectionis indubium, et in supernorum munerum auspiciū, tibi peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die xxviii. Augusti, anno MDCCCXCV., Pontificatus Nostri decimo octavo.

LEO PP. XIII.

COMMENTARII
DE SS. CORDE IESU

COMMENTARIII DE SS. CORDE IESU

COMMENTARIUS PRIMUS

DE OBIECTO CULTUS SANCTISSIMI CORDIS IESU

Tractationis forma.

1. De obiecto cultus Sacratissimi Cordis Iesu dicturis scholasticâ potius methodo, quam oratoriâ quadam dicendi ratione, rem totam placet exponere. Etsi enim scholae methodus minus iucunda et ad delectationem minus accommodata existat; aptissima tamen via est, qua res, et brevitatem omnibus amicâ, et debitâ simul claritate ac distinctione pertractetur. Ut ordine procedamus, quasdam primo constituemus praenotiones de obiecto materiali et formali cultus generatim inspecto; deinde vero varia haec obiecta respectu cultus Sanctissimi Cordis Iesu, de quo agimus, speciatim enucleabimus; idque distinctis paragraphis gradatim praestabimus.

I.

Obiectum materiale et formale cultus.

2. Duplex distingui oportet obiectum cultus: *materiale* nempe et *formale*. Obiectum materiale cultus res illa est, quae colenda proponitur, et cui cultus exhibetur. Obiectum vero formale ratio motiva est illius cultus, materiali obiecto praestandi. Et sic, ut exemplo res planior efficiatur, in cultu Sanctissimae Eucharistiae obiectum materiale est ipse Iesus Christus, eiusque Corpus et Sanguis: ipsi enim Iesu Christo, eiusque Corpori et Sanguini sub sacramentalibus speciebus contentis cultus exhibetur. Obiectum autem formale est, tum generatim Iesu Christi eiusque Corporis et Sanguinis dignitas excellentiaque infinita, quam Corpus ipsum et Sanguis ex infinitâ dignitate et excellentiâ Personae habent vi hypostaticae unionis; tum speciatim memoria recolenda sanctissimi huius sacramenti institutionis, et Christi passionis. Ista enim ratio est, quae ad Iesum Christum, eiusque Corpus et Sanguinem sub eucharisticis speciebus colendum permovet.

Obiectum formale quotuplex. Comparatio duplicis formalis obiecti.

3. Obiectum formale cultus duplex est, generale et speciale. Obiectum formale generale est ipsa totius personae excellentia et dignitas movens ad cultum toti personae, atque adeo rebus etiam ad ipsam perti-

nentibus exhibendum. Obiectum formale speciale, specialis quaedam praerogativa est alicuius rei, quae ad subsistentem personam pertineat, movens ad specialem quemdam cultum toti personae illique rei exhibendum. Rem exemplo iam allato declaremus. Infinita illa Iesu Christi, eiusque Corporis et Sanguinis excellentia et dignitas obiectum formale generale cultus est Iesu Christi, eiusque Corporis et Sanguinis; illa vero praerogativa, quam habet Corpus et Sanguis Christi sub eucharisticis speciebus, quod nempe memoria sit institutionis tanti sacramenti et passionis Domini nostri Iesu Christi, obiectum formale est speciale cultus Iesu Christi, eiusque Corporis et Sanguinis sub eucharisticis speciebus. Hinc, ut patet, si comparatio instituatur inter obiectum formale generale et speciale cultus; illud ratio motiva est cultus in genere, sed semper illi dignitati et excellentiae proportionati, unde cultus latrae, hyperduliae, duliae, etc. distinguitur; hoc vero ratio motiva est peculiaris alicuius cultus his potius vel illis actibus determinatis exhibiti.

Obiectum materiale quotuplex. Comparatio duplicis materialis obiecti.

4. Obiectum materiale duplex item esse potest: primum et secundarium. Obiectum materiale primum est ipsa persona. Etenim, ut inquit Angelicus Doctor, « proprie honor exhibetur toti rei subsistenti: non enim dicimus, quod manus hominis honoratur, sed quod homo honoretur. Et si quandoque contingat, quod dicatur honorari manus vel pes alicuius, hoc non dicitur ea ratione, quod huiusmodi partes *secundum se* honorentur, sed quia in istis partibus honoratur totum: per quem etiam modum aliquis homo potest honorari in aliquo exteriori, puta in veste, aut in imagine, aut in nuntio » (3. p. q. 25. a. 1.). Obiectum materiale secundarium cultus res quaevis est ad personam pertinens, et *qua* ad personam pertinet, ita ut in illa re ipsa persona honoretur. Namque honor, reverentia est personae alicui exhibita propter sui excellentiam. Ut in eodem sanctissimae Eucharistiae exemplo insistamus, obiectum materiale primum ipse Iesus Christus est, ut aperte elucet ex ipso invitatorio Officii de SS. Sacramento: « Christum Regem adoremus dominantem gentibus; qui se manducantibus dat spiritus pinguedinem ». Obiectum autem materiale secundarium, ipsum Iesu Christi Corpus est, ut ex eodem invitatorio citato eruitur; nam post invitationem factam ad adorandum Regem omnium dominatorem Christum, statim subditur: « qui se manducantibus dat spiritus pinguedinem »: quae clausula ad ipsum Christi Corpus sub eucharisticis speciebus contentum refertur. Carnem enim Christi manducamus, et eius Sanguinem bibimus: *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam... Caro enim mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus* (Io. vi. 55. 56.).

Iam age, si comparatio pariter instituatur inter obiectum materiale primum et secundarium, inter totam rem subsistentem et eius partem vel *quasi* partem, (quâ ampliatione pars hic a nobis constanter usurpatur); licet et totum et pars honoretur, pars autem non honoretur secundum se, sed quia in ipsâ honoratur totum: potest tamen obiectum illud secundarium illaque pars peculiarem quamdam rationem in se continere

permoventem ad colendum materiale obiectum primum totamque rem subsistentem, in eoque primario obiecto, et cum eo, ipsum secundarium obiectum et partem. Audiatur iterum S. Thomas: « Honor adorationis proprie debetur hypostasi subsistenti; tamen ratio honoris potest esse aliquid non subsistens, propter quod honoratur persona, cui illud inest » (3. p. q. 25. a. 2.). Tunc ergo, ut honor, et adoratio partis dupliciter erit; uno modo, ut sit eius sicut rei adoratae, licet in tota et cum tota re subsistente seu persona, non seorsim ab ipsa; altero modo, sicut rationis motivae adorandi: ita praefata pars, et obiectum materiale, et obiectum simul formale cultus erit. Id praestituto sanctissimae Eucharistiae exemplo declaremus. Dum invitantur fideles ad Christum regem adorandum gentibus dominantem, subiicitur altera in invitatorii parte peculiaris ratio motiva istius adorationis: « Qui se manducantibus dat spiritus pinguedinem »; qua clausula, dum Christi adoratio ad ipsum eius sanctissimum Corpus sub eucharisticis speciebus contentum extenditur, ut ad rem quidem adoratam, sed in ipsa et cum ipsa persona; peculiaris ratio simul exhibetur istius specialis cultus et adorationis, quatenus nempe, illud idem sanctissimum Corpus sub speciebus eucharisticis contentum dulce quoddam memoriale est institutionis tanti sacramenti. Cui rationi illa etiam addi potest, quod sanctissimum illud Corpus sub eucharisticis speciebus contentum, memoriale praeterea sit ipsius passionis Domini nostri Iesu Christi. Et sic, dum in Invitatorio attenditur memoria institutionis tanti sacramenti recolenda, tanquam speciale motivum festi et publici cultus solemniter instituti; in Oratione attenditur potius memoria passionis Christi sanctissimo isto sacramento recolenda, tanquam speciale motivum cultus Corporis et Sanguinis Christi, sub sacramentalibus speciebus contentorum. Sic enim Ecclesia orat: « Deus qui nobis sub sacramento mirabili passionis tuae memoriam reliquisti, tribue, quaesumus, ita nos Corporis et Sanguinis tui sacra mysteria venerari », etc. Utrumque, tam festi ab Ecclesia instituti, quam specialis cultus motivum S. Thomas in hunc modum exponit: « Convenit itaque devotioni fidelium recolere institutionem tam salutiferi, tamque mirabilis sacramenti; ut ineffabilem modum divinae praesentiae in sacramento visibili veneremur... Ut integro celebritatis officio institutionem tanti sacramenti recoleret plebs fidelium, Romanus Pontifex Urbanus IV. huius sacramenti devotione affectus, pie statuit, praefatae institutionis memoriam prima quinta feria post Octavam Pentecostes a cunctis fidelibus celebrari, ut qui per totum anni circulum hoc sacramento utimur ad salutem, eius institutionem illo tempore specialiter recolamus, quo Spiritus Sanctus corda discipulorum edocuit ad plene cognoscenda huius mysteria sacramenti ». Haec in lectionibus iv. et v. Officii fer. 6. infra Octav. Festi Corporis Christi. In lectione autem vi. ipsius Festi Corporis Christi: « Suavitatem », inquit, « huius sacramenti nullus exprimere sufficit, per quod spiritualis dulcedo in suo fonte gustatur, et recolitur memoria illius, quam in sua passione Christus monstravit excellentissimae charitatis. Unde, ut arctius huius charitatis immensitas fidelium cordibus infigeretur, in ultima coena quando, Pascha cum discipulis celebrato, transiturus erat de hoc mundo ad Patrem, hoc sacramentum instituit, tanquam passionis suae memoriale perenne ». Iam porro utraque ista memoria, et institutionis tanti sacramenti, et passionis ac mortis Christi, ut patet, res quidem distincta non

est ab ipso Christi Corpore et Sanguine, quem sub sacramentalibus speciebus veneramur; sed ipsum Corpus, ipseque Christi Sanguis, sub eucharisticis speciebus contenta, illud est dulcissimum memoriale. Unde aperte constat, quomodo materiale obiectum secundarium, idem simul et obiectum formale sit cultus erga Iesum Christum, eiusque Corpus et Sanguinem in sanctissimo Eucharistiae sacramento.

Varia cordis acceptio.

5. His, quae hactenus de materiali et formali obiecto cultus generatim praenotavimus, aliquid nunc subiiciendum est de varia cordis acceptione. Iam porro sacratissimum Iesu Christi Cor dupliciter sumi potest: tum secundum propriam ac nativam significationem talis vocabuli, tum translata omnino acceptione. Primo modo Cor Iesu, physica pars est corporis Christi nobilissima; altero vero modo ipsum Iesu Christi amorem charitatemque significat. Cor enim, non modo vulgari hominum sermone, verum etiam ipsa Sacrarum Litterarum usitata loquendi ratione, pro symbolo ipsius amoris et charitatis habetur; adeoque pro ipso amore et charitate significanda usurpatur. Iamvero cum in Christo duplex sit natura, divina et humana; hinc et duplex amor. Ac, ut duae illae naturae sunt realiter inter se distinctae, ita et duo isti amores realiter inter se distincti sunt; alter entitative infinitus, increatus, amor nempe naturae divinae; alter entitative quidem finitus et creatus, amor videlicet humanae naturae, sed infinitae cuiusdam dignitatis et excellentiae, quae, ut iam diximus, in totam Christi humanitatem, eiusque operationes ex hypostatica Verbi unione derivatur. Hinc cum duae illae naturae, divina et humana, in unica Verbi persona subsistant, Iesu Christi Cor translate sumptum, symbolum utriusque amoris est, increati et creati; symbolum nempe amoris Iesu Christi, Dei-Hominis.

II.

Obiectum materiale primum cultus SS. Cordis Iesu.

6. Hisce necessario praestitutis, progredimur ad determinandum duplex illud obiectum materiale et formale in hoc sacratissimi Cordis cultu, unde tota huius devotionis natura et excellentia manifestatur. Obiectum igitur materiale primum huius cultus haud quidem est ipsum Iesu Christi Cor, sive physice et proprie, sive symbolice et metaphorice sumatur; sed est ipse Iesus Christus. Id eruitur tanquam corollarium ex generali doctrina, quam praecedenti paragrapho n. 4., duce Angelico Doctore, constituimus. Verum id ipsum ulterius confirmari potest ex alia generali doctrina theologorum circa festivitates ab Ecclesia institutas; idem est enim obiectum materiale primum cultus Cordis Iesu, ac festivitatis ab Ecclesia statutae eiusdem Cordis: quum ea festivitate Ecclesia nihil aliud faciat, quam solemni cultu Iesu Christi Cor honorare. Iamvero « inter Dei festivitates quaedam », inquit Suaresius, « ad Deum

ipsum, ut Deus est, referuntur, eumque quasi pro speciali materia et obiecto habent; aliae vero sunt propriae festivitates Christi, seu Dei hominis facti » (*De Virt. et St. Relig.* Vol. 1. l. 2. c. 3. n. 4.). Atqui festum Sacratissimi Cordis Christi festum est non ad Deum ipsum, ut Deus est, spectans; sed pertinens ad Iesum Christum, seu Deum hominem factum. Ipse ergo Iesus Christus, Deus homo, quasi materia et obiectum est principale talis festi. Idem expresse docet Benedictus XIV.: « Festa omnia », ait, « quorum celebritas ad Christi honorem refertur, non diriguntur ad Filium tanquam ad secundam sanctissimae Trinitatis personam; sed sunt festa Christi, sive Dei facti hominis, repraesentantia singulares gratias et altissima mysteria, quae Verbum incarnatum operatum est ad humani generis salutem, veluti sunt Incarnatio ipsa, Nativitas, Circumcisio, Praesentatio, Transfiguratio, Passio, Resurrectio, Ascensio, et similia, uti late prosequuntur Thomassinus in Tract. de celeb. Fest. 1. 2. c. 18. v. 3., et Raynaudus Opp. t. 15. in het. spir. punct. 2. pr. 3. n. 14. » (*De Servor. Dei Beatif. et Beator. Canon.* l. 4. part. II. c. 30. n. 2. in fine). Ut igitur alia omnia festa, quorum celebritas ad Christi honorem refertur, festa sunt Christi, sive Dei facti hominis; ita et hoc Sacratissimi Iesu Christi Cordis festum, quod ad eiusdem Christi honorem maxime refertur, festum est ipsius Iesu Christi. Ipsa ergo Sacratissima Christi Persona obiectum est, ad quod principaliter totus huius festi cultus refertur. Eadem assertio ex ipso Officio Sacratissimi Cordis ulterius confirmari potest. Etenim in Invitatorio fideles ad Christum pro nobis passum adorandum invitantur. In Invitatorio autem, ut asserit laudatus Benedictus XIV., « praesertim proponitur intentio Ecclesiae » (l. c. l. 4. part. II. c. 30. n. 18. in fine). Idem ex toto illo Officio liquido constat. Aliis omissis, satis sit pauca tantum huc adducere ex lectione v. Post dulces alias adspirationes erga Cor Iesu, haec habentur: « Hoc igitur Corde tuo et meo, dulcissime Iesu, invento, orabo te Deum meum: admitte tantum in sacrarium exauditionis tuae preces meas; imo me totum trahere in Cor tuum. O omnium pulchritudine speciosissime Iesu, amplius lava me ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me; ut purificatus per te ad te purissimum possim accedere, et in Corde tuo omnibus diebus vitae meae merear habitare, et ut videre simul et facere tuam valeam voluntatem », etc. Ex quibus omnibus elucet, materiale obiectum principale cultus Sacratissimi Cordis Iesu non ipsum Cor, sed Iesum ipsum esse. Iesu enim Cor quaerentes, ipsum quaerimus Iesum; eius Cor colentes et amantes, Iesum ipsum colere et diligere intendimus et volumus. Unde in Capitulo ad Laudes dicitur: « Ecce Deus Salvator meus, fiducialiter agam, et non timebo, quia fortitudo mea et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris » (Is. XII.). Quare optimo iure S. Alphonsus de hoc loquens cultu inquit: « Sacrosancti Cordis Iesu devotionem nihil aliud esse, quam exercitium amoris erga ipsum amabilissimum Dominum nostrum Iesum Christum » (*Novena del Cuore di Gesù*, initio). Idem doctissimus et eruditus Languet affirmat: « Ista devotio, tota quanta est, sita est in ardenti erga Iesum amore » (*La vie de la Vén. Mère Marguerite-Marie*, lib. 4. initio).

III.

**Obiectum materiale secundarium cultus
SS. Cordis Iesu.**

7. Obiectum nunc materiale secundarium cultus, de quo agimus, paucis explicemus. Obiectum hoc, ipsum Iesu Christi Cor est. Unum autem hic nobis demonstrandum est, nempe, Cor Iesu Christi obiectum reapse materiale esse cultus, de quo quaestio est; hoc enim demonstrato, et praesuppositis huc usque dictis, aperte elucet obiectum esse nonnisi secundarium eius cultus. Iamvero Sanctissimum Cor Iesu proprie sumptum, pro parte nempe Corporis Christi, obiectum sane materiale est huius cultus, seu res quae colenda proponitur. Etenim Pius VI. in Bulla dogmatica, *Auctorem fidei*, de devotione erga sacratissimum Cor Iesu haec habet: « Doctrina, quae devotionem erga Sacratissimum Cor Iesu reicit inter devotiones, quas notat velut novas, erroneas, aut saltem periculosas; intellecta de hac devotione, qualis est ab Apostolica Sede probata; falsa, temeraria, perniciosa, piarum aurium offensiva, in Apostolicam Sedem iniuriosa. Item in eo quod cultores Cordis Iesu hoc etiam nomine arguit, quod non advertant Sacratissimam Carnem Christi, aut eius partem aliquam, aut etiam humanitatem totam, cum separatione aut praecisione a Divinitate adorari non posse cultu latriae, quasi fideles Cor Iesu adorent cum separatione vel praecisione a Divinitate, dum illud adorant, ut est Cor Iesu, Cor nempe Personae Verbi, cui inseparabiliter unitum est, ad eum modum quo exsanguis Corpus Christi in triduo mortis sine separatione aut praecisione a Divinitate adorabile fuit in sepulcro; captiosa, in fideles Cordis Christi cultores iniuriosa » (62. 63.). Iam age, Summus Pontifex in his damnatis propositionibus loquitur evidenter de Corde ipso reali, physico, carneo Iesu Christi. Id verborum proprietas exigit. Id ostendit Sanctae Sedis probatio, quae commemoratur: hanc enim Sancta Sedes ipsius Cordis realis et physici devotionem probaverat. Id aperte evincit comparatio, quam Summus Pontifex instituit inter adorationem Cordis Christi et adorationem exsanguis Corporis eiusdem Christi in triduo mortis. Id ex ipsa censura constat: cultores enim Cordis Christi ipsum Cor, nobilissimam Corporis Christi partem, iam ab initio huius cultus omni pietatis officio prosequabantur. De hoc autem Corde physico et carneo asserit Summus Pontifex, adorabile esse eodem plane modo, quo exsanguis Corpus Christi in triduo mortis, sine separatione aut praecisione a Divinitate, adorabile fuit in sepulcro. Atque hic illud etiam apprime observandum est, quod ex superius allata propositione 63.^a luculenter eruitur, Sanctissimum Christi Cor non seorsim a Divinitate, cum separatione nempe physica, vel praecisione intellectuali a Divinitate, sed ut est Cor Iesu, Cor nempe Personae Verbi, cui inseparabiliter unitum est, coli. Quare, ut iam supra diximus secundum doctrinam Angelici Doctoris, non adoratur Cor carneum Christi secundum se, sed quia in isto Sanctissimo Corde honoratur totum. Enimvero si « adoratio latriae non exhibetur humanitati Christi ratione sui ipsius, sed ratione Divinitatis, cui unitur » (3. p. q. 25. a. 2. ad 2. et 3.); eadem adoratio neque

exhibetur Cordi Christi ratione sui ipsius, sed ratione Divinitatis, cui unitur. Ut ergo Humanitas Christi non separatim a Persona; « sed in ipsa et cum ipsa adoratur » (S. Thom. in 3. Sent. Dist. 9. qu. 1. a. 2. n. 7.), ita et Cor Christi non separatim a Persona, sed in ipsa et cum ipsa honoratur. Audiatur P. Iosephus de Galliffet in suo celebri opere, De cultu sacrosancti Cordis Dei ac Domini nostri Iesu Christi, l. 1. c. 4. « Itaque Cor Iesu non solitarie sumptum, non separatim ab iis rebus, quibus indissolubili nexu sociatur, considerandum est; sed quatenus cum anima Iesu eiusdemque divina Persona rem unam quodammodo in ratione obiecti constituit. Quae res adoranda plane atque divina, conflata scilicet ex Corde Iesu, ipsiusque anima, Fillique Dei Persona; adiunctis etiam gratiis omnibus, coelestiumque charismatum thesauris, ac virtutibus omnibus, affectionibusque huius sacrosancti Cordis propriis; ipsa ipsa est res, quae venerationi fidelium proponitur ». Praeterea, quod ipsum Cor physicum et carneum Domini nostri Iesu Christi obiectum sit cultus, patet etiam ex Officio iam citato SS. Cordis. De ipso enim Corde physico et carneo sermo est in hymnis et lectionibus. Reliquis brevitatibus gratia praetermissis, pauca tantum commemoramus. Haec in lectione vi. habentur: « Ad hoc enim perforatum est latus tuum, ut nobis pateat introitus. Ad hoc vulneratum est Cor tuum, ut in illo et in te ab exterioribus perturbationibus absoluti habitare possimus.... Quis illud Cor tam vulneratum non diligit? Quis tam amans non redamet? », etc.; et in hymno ad Laudes: « Cor arca legem continens.... Cor sanctuarium novi — Intemeratum foederis.... Te vulneratum charitas — Ictu patenti voluit — Amoris invisibilis — Ut veneremur vulnera. — Hoc sub amoris symbolo », etc. Evidens sane res est, hic de corde physico et carneo agi; de corde enim sermo est perforato et vulnerato; de corde prout ab ipsa charitate distinguitur; charitas enim dicitur fuisse, quae Sanctissimum istud Cor ictu patenti voluit vulnerari; de corde tandem amoris symbolo, quod ipsum cor physicum est: secus enim amor amoris symbolum diceretur, quod prorsus dissentaneum esset. Insuper eadem assertio persuaderi potest ex ipso solemnibus Officio quinque plagarum Redemptoris. Sacerdos enim sic in oratione post communionem precatur: « Ut qui vulnera Domini nostri Iesu Christi hodie devote colimus », etc. Vulnus autem lateris, est latus ipsum et cor vulneratum. Ipsum ergo corporeum Christi Cor devote colimus. Et sic dum in Invitatorio unius Officii SS. Cordis fideles ad Christum pro nobis passum adorandum invitantur, in alio Officio eiusdem SS. Cordis invitantur ad ipsum Cor Iesu charitatis victimam adorandum: ubi de corde physico et reali, ut patet, sermo est. Utrumque enim obiectum est huius devotionis et cultus: alterum principale et primum, alterum secundarium.

8. Iam porro Cor Iesu non solum proprie sumptum, verum etiam translate sumptum pro ardentissimo Iesu Christi amore et charitate, cuius symbolum est, obiectum est huiusmodi cultus. Id elucet ex eodem Officio saepe citato, idque aperte affirmatur in lectione vi: « Quam charitatem Christi patientis, et pro generis humani redemptione morientis, atque in suae mortis commemorationem instituentis sacramentum Corporis ac sanguinis sui, ut fideles sub Sanctissimi Cordis symbolo devotius ac ferventius recolant, eiusdemque fructus uberius percipiant, Clemens Decimus tertius Pontifex maximus eiusdem Sanctissimi Cordis fe-

stum, quibusdam petentibus ecclesiis, celebrari permisit ». Itemque sacra Rituum Congregatio, in decreto pro Officio et Missa Sacratissimi Cordis a. 1765., « intelligens », inquit, « huius Officii et Missae celebratione non aliud agi, quam ampliari cultum iam institutum, et symbolice renovari memoriam illius divini amoris, quo Unigenitus Dei Filius humanam suscepit naturam et factus est obediens usque ad mortem », etc. Ipsam ergo Christi charitatem sub Cordis symbolo fideles meditantur atque venerantur. Idque iisdem ferme verbis Pius VI. affirmat in suo ad Pistoriensem episcopum rescripto: « Sancta Sedes », ait, « modum iam turbis et quaestionibus imposuit, satisque declaravit, quo substantia illius devotionis, ab omni certo superstitiosa materialitate immunis, vera spectet; ut in symbolica cordis imagine immensa charitatem effusumque amorem divini Redemptoris nostri meditemur atque veneremur ».

9. Utraque autem praestituta assertio de Corde proprie et translate sumpto, cultus et festi Cordis Christi obiecto, confirmari simul potest ex oratione eiusdem Officii iam saepe citati. Sic enim orat Ecclesia: « Concede, quaesumus, omnipotens Deus, ut qui in sanctissimo dilecti filii tui Corde gloriantes, praecipua in nos charitatis eius beneficia recolimus, eorum pariter », etc.: qua oratione Cor proprie sumptum a charitate sub Cordis symbolo significata distinguitur, et utrumque obiectum fidelium venerationi proponitur. Utraque iterum praestabilita assertio confirmari generatim potest ex orationibus, quae tum ipsi Iesu Christi Cordi, tum divinae Iesu Christi Charitati diriguntur. Hae autem orationes, cum et Cordi et Charitati, non seorsim a Divinitate, sed uti rem unam totam constituentibus cum anima et divina Persona dirigantur; ipsi reapse divinae Personae diriguntur. Ut enim Crucem alloquentes et deprecantes ipsum Christum in ea crucifixum, vel cuius tantum effigies est, alloquimur et deprecamur; ita Cor Iesu eiusque Charitatem alloquentes et deprecantes, ipsum Christum Iesum, cui Cor illud hypostaticè unitum est, et cuius immensae charitatis symbolum est, alloquimur et deprecamur (S. Thom. 3. p. q. 25. a. 4.). Et sane locutio et oratio nonnisi ad intelligentem personam dirigitur. Quare luculenter apparet, quod, licet et Cor et Charitas Christi obiectum sit huius cultus et devotionis, obiectum tamen nonnisi secundarium sit; obiectum vero principale et primum ipse est Iesus Christus.

10. Postremo, quod ex dictis hactenus plane evidenterque consequitur, in hoc religionis officio, in Corde nempe Iesu adorando, dum Cor Iesu, ut Cor Iesu, et ut symbolum eius amoris et charitatis, adoratur, sicut ipsa Persona Christi atque adeo Divinitas colitur et adoratur; ita et tota sacrosancta eius Humanitas in eo cultu et adoratione comprehenditur. Ut enim Cor Iesu non colitur neque adoratur seorsim a Divinitate; ita, ut iam innuimus, non colitur, neque adoratur separatim a corpore, animâ vivificato. Neque vero triplex quaedam est adoratio: prima exhibita Personae, altera Cordi, tertia immensae Christi Charitati; sed una eademque adoratione Verbum ipsum cum ea corporis assumpti nobilissima parte, eiusque simul immensa charitate adoratur.

IV.

Obiectum formale cultus SS. Cordis Iesu.

11. Reliquum est, ut de formali obiecto dicamus. Iam age, formale hoc obiectum duplex est: alterum generale et commune, alterum speciale et proprium. Obiectum formale generale, est ipsamet dignitas et excellentia infinita divinae Iesu Christi Personae; obiectum autem formale speciale proprium est ardentissimus ille erga homines amor, cuius symbolum est Sacrosanctum illud Cor. Utraque autem formalis ista ratio in uno eodemque Christi Corde, materiali huius cultus obiecto, reperitur. Etenim Cor carneum Christi, et Cor symbolum charitatis, cuius victima fuit, haud quidem duae res seiunctae et separatae sunt; sed duplex duntaxat est ratio cultus sacrosancti huius Cordis quae ex hypostatica unione derivatur. Ut enim iam observavimus, in hoc religionis officio Cor Iesu spectandum quidem non est seorsim ab Humanitate et a Persona Christi, tanquam res quaequam inanima sensuque vacua, sed spectari debet quatenus Christi humanitati divinaeque Personae intime coniunctum est. Hinc, sicut sacratissimum Iesu Cor adoratur in Iesu Christo et cum Iesu Christo, (ut enim diximus iam, pars non secundum se honoratur, sed quia in ea parte honoratur totum, unde pars in toto et cum toto adoratur); ita ratio illius adorationis Cordis Iesu Christi ipsissima est, quae causa est adorationis ipsius Personae Christi: dignitas nempe et excellentia Iesu Christi infinita. Iamvero praeter rationem hanc generalem cultus, quae cuilibet alteri humanitatis Christi parti communis est vi hypostaticae unionis, toti humanitati eiusque partibus factae, specialis alia est ratio. Altera haec ratio, symbolum est immensae et infinitae Iesu Christi erga homines charitatis, quod symbolum, ipsum Iesu Christi Cor est, quasi res ipsi inhaerens; unde Cor illud cultum et adorationem exigit, non solum quia Cor Christi, verum etiam quia symbolum charitatis Christi. Et sane, charitas ista Christi, quatenus increata charitas est, res est a Divinitate ipsa realiter indistincta, adeoque rationem in se exhibet cultus et adorationis; quatenus vero charitas creata est, in ipsa anima Christi residet, Verbo hypostatice unita; et, quod consequens est, rationem etiam suppeditat cultus et adorationis. Hinc si res penitus consideretur, specialis etiam ista ratio motiva cultus, Iesu Christi nempe charitas, cuius charitatis Cor eius symbolum est, licet proximam cultus motivam rationem exhibeat; ultimo tamen in praefata dignitate et infinita excellentia divinae Iesu Christi Personae innititur, quatenus ab ea infinitam quam habet dignitatem et excellentiam sortitur, ut modo explicavimus. Prior illa formalis ratio, generalis et communis est: nam, ut iam significavimus, ob hypostaticam unionem Verbi cum tota humanitate et singulis eius partibus, ex infinita illa excellentia dignitateque divinae Personae, et tota humanitas, et singulae eius partes, anima, caro, membraque corporis Christi adoranda sunt adoratione latria. Apposite Sylvius, praeclarus Angelici Doctoris interpres in 3. p. q. 25. a. 2.: «Simpliciter dicendum est, carnem et animam Christi, sicut et membra corporis eius, adoranda esse adoratione latria, quae quidem iis debetur ratione hypo-

stasis Verbi Dei, a qua et in qua sustentantur ». Altera vero formalis ratio, peculiaris et propria est: mystica enim illa amoris et charitatis significatio minime in aliis Corporis Christi partibus, sed in eius sacratissimo Corde reperitur. Enimvero Christus ipse sanctissimarum affectionum, quas nos vult imitari, hanc sedem demonstravit: *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi. 29.). Duplex ista formalis ratio cultus sacratissimi Cordis Iesu, obiecti materialis secundarii eiusdem cultus, formalis simul ratio est cultus ipsius Iesu Christi Personae, obiecti materialis primarii illius cultus. Ut enim dignitas et excellentia proprie personae est; ita et ardentissimus ille amor et charitas proprie Personae quoque est: operationes enim sunt suppositorum. Unde ex ipsa ratione formalis huius cultus confirmatur amplius assertio superius constituta: obiectum nempe materiale principale huius cultus ipsam esse Iesu Christi Personam: obiectum vero materiale secundarium, eius Cor sanctissimum: in ipsa enim Iesu Christi persona duplex illa ratio motiva cultus proprie et principaliter reperitur.

12. Sed omittamus generalem et communem illam rationem, de qua nihil peculiare occurrit dicendum. Quod attinet ad specialem et propriam huius cultus, quanta reapse sit vis huius charitatis ad excitandum in nobis amorem erga Dominum nostrum Iesum Christum, luculentissime patebit, si vel leviter consideretur, ad amorem ita amorem ipsum excitare et impellere, ut nihil unquam magis. Quae ergo non erit vis amoris Iesu Christi erga nos, ut vicissim ardentissimus in nobis amor erga Iesum Christum accendatur? Apposita sunt quae habentur in 7.^a lect. Offic. SS. Cordis pro aliquibus locis: « De dilectione Dei quo plus bibo, plus sitio, et ea saturari non possum, nec ego, nec aliquis diligens Christum. Ipsa, quo plus editur, plus famem exauget, et quanto plus ipsa bibitur, plus sitim inacuit: ipsam quam inhabitat mentem sic inebriat, ut nihil iam quaerat vel diligat, nec diligere possit nec valeat, praeter eum, qui sic mundum dilexit, ut Filium suum unigenitum daret; ut omnis qui credit et diligit illum non moriatur, sed vivat cum eo. Ad hanc nos dilectionem auctor ipse inaestimabilis charitatis invitat: in ea nos manere precatur et rogat. Ait enim: *Manete in dilectione mea*; ac si aperte dicat: quia ego ea dilectione, qua me Pater diligit, vos diligo; eadem dilectione me vos diligere rogo. Et quoniam dilectio vestra me usque ad mortem perduxit, sed neque mors crudelissima ipsa a vestra charitate me seiunxit; me diligite, et in mea dilectione manete ». Quare optimo iure laudatus P. de Galliffet, l. c., « neque certe », ait, « alia consideratio efficacior esse potest ad amorem nostrum huic divino Cordi conciliandum. Quemadmodum enim illius cum divina Verbi Persona coniunctio supremam cum hominum, tum angelorum venerationem exigit; ita consentaneum est, ut amor, quo ardet erga homines, ipsum eisdem hominibus amabile clarumque reddat ». Et sane ipse « sanguis, quem effudit de Corde, testis est dilectionis maximae.... Fudit sanguinem de vulnere lateris et Cordis, ut discipulos in fide dubios, et alios multos in fide et bonae vitae stabilitate tentatos, et ideo frigidus, quasi mortuos, calefaceret et revivificaret; et revivificatis suo sanguine iter coeleste significaret; ut post ipsum ruenter currerent » (Inter opusc. S. Thom. 58. de venerab. Sacram. altaris, c. 27. et 28.). Tantum ergo amorem amore rependamus.

V.

**Cultus Cordis Iesu respectu cultus aliarum
Corporis Christi partium.**

13. Ut in praecedenti paragrapho diximus, non modo Cor, verum etiam reliquae Corporis Christi partes cultu et adoratione dignae sunt, propter generalem illam et communem rationem ab infinita excellentia petitam Divinae Personae, cui hypostatica coniunctione uniuntur. Neque vero peculiaris etiam in illis ratio desideratur, qua unaquaeque alia Christi corporis pars peculiari quoque veneratione et affectione digna efficiatur. Et re quidem vera, tota caro Christi pro nobis flagellis crudelissime lacerata, caput spinea corona cruentatum, manus pedesque clavorum cuspidem dire vulnerati, latus impia lancea percussum, peculiaria certe exhibent peculiaris etiam cultus motiva. Quis enim haec contemplans inflammatum pietatis studium in se non sentiat, et magnos venerationis amorisque sensus in se non experiatur? Verum quidem est, non omnes Corporis Christi partes publico cultu ab Ecclesia venerationi fidelium proponi: sed eas dumtaxat, quae specialem referant alicuius mysterii, insignisque cuiusdam beneficii recordationem, qua fideles ad pietatem potissimum moveantur. Idque Ecclesia saepe praestat permota vel indita quadam universali inspiratione, divinam manifestante voluntatem, vel miraculis patris, vel privatis etiam revelationibus. At si de cultu privato sermo sit, nemo unus est, qui ignoret, animas, perfectioris vitae studio deditas, in Corpore Christi pro nobis passo et mortuo contemplando quam frequenter versari, easque diversis etiam Corporis Christi partibus venerationem solitas esse exhibere. Ingentem quidem ex piissimo hoc exercitio, tum sanctitatis fructum, tum spiritus voluptatem delectationemque percipiunt. Perillustris est oratio illa Sancto Ignatio familiaris, quam post Missae celebrationem sacerdotes solent inter gratiarum actiones recitare: « Anima Christi sanctifica me, Corpus Christi salva me, Sanguis Christi inebria me, Aqua lateris Christi lava me », etc., cui alias similes preces apud S. Bernardum, S. Bonaventuram, caeterosque Sanctos passim reperire est. Ut igitur aliae Corporis Christi partes ob peculiaris motiva, quae in illis reperiuntur, peculiari cultu honorantur; ita pars haec Corporis Christi nobilissima, Sacrosanctum eius Cor, ob eam quam habet praerogativam et excellentiam ipsum Christi amorem et charitatem significandi, suoque vulnere contestandi, dignissima est, quae peculiari cultu honoretur. Cum autem, post revelationes de eo factas B. Margaritae Alacoque (Cfr. *Officium eiusdem B.* d. 25. Oct. Lect. v.), pietas fidelium illud ardenti studio fuerit complexa; et maturo rei examine, ipsoque experimento, satis superque constiterit, Cor divinissimum et amabilissimum Redemptoris nostri quam potentissimum medium existere ad fidelium populorum venerationem excitandam et amorem alliciendum, neque indicia iam desiderari divinae voluntatis, ut eius cultus universim induceretur; Ecclesia, providentiâ suâ consulens communi fidelium bono, solemnî institutione cultum hunc ampliavit. « Auctor nostrae fidei, inquit Pius IX., et consummator Iesus, qui nimia ductus charitate, naturae

mortalis infirmitate assumpta, obtulit se in ara Crucis immaculatum Deo, ut nos a peccati teterrima servitute liberaret, nihil potius habuit, quam ut flammam charitatis, qua Cor eius ureretur, in hominum animis modis omnibus excitaret, quemadmodum suis adscrivisse discipulis novimus ex Evangelio: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur?* Hunc vero charitatis ignem ut magis incenderet, sanctissimi sui Cordis venerationem cultumque institui in Ecclesia voluit, ac promoveri. Ecquis enim tam durus ac ferreus sit, quin moveatur ad redamandum Cor illud suavissimum idcirco transfixum ac vulneratum lancea, ut animus ibi noster quoddam quasi latibulum ac perfugium habeat, quo se ab hostium incursione insidiisque recipiat ac tueatur? Ecquis non provocetur ad prosequendum omni observantiae studio Cor illud Sacratissimum, cuius ex vulnere aqua et sanguis, fons scilicet nostrae vitae ac salutis, effluxit? » (*Decret. Beatific. B. Marg. Mariae Alacoque*, die 19 Aug. a. 1864.). Ut igitur, non modo privato cultu, verum etiam solemniori ritu, Caro sanctissima Christi, Corpus eius videlicet et Sanguis, Christi vulnera, aliaeque Christi mysteria celebrantur; ita et Sanctissimum Christi Cor solemniori Romanorum Pontificum approbatione, non solum privato, sed etiam publico cultu fidelium religioni et pietati propositum est. Quare, ut aliis Corporis Christi partibus, tum ob generalem et communem illam rationem, tum ob certam aliquam peculiarem rationem cultus adhibetur; ita et amabilissimum Christi Cor sanctissime colitur ob eandem illam generalem rationem, et ob eam, quam iam explicavimus, praerogativam, ob quam cultus hic, et ad Iesu Christi gloriam, et ad fidelium utilitatem ab Ecclesia est approbatus.

VI.

Alterum obiectum formale peculiare cultus SS. Cordis Iesu.

14. *Peculiare cultus Cordis Iesu motivum in hoc secundum ecclesiastica documenta constituimus, quod Cor symbolum sit amoris: quod adeo verum est, ut Cor et Amor, quemadmodum iam monuimus, uno eodemque vocabulo exprimi et confundi soleant.* Et passim his locutionibus utimur: amare Deum ex toto corde; cor suum praebere Deo; cor a terrenis rebus abstrahere, et ad coelestes erigere; atque alia, quae communi sacrarum et profanarum litterarum usu communia prorsus sunt, in quibus Cor pro Amore usurpatur. Inquiritur nunc, an praeter hanc rationem symboli amoris, alia sit magis intima ratio cultus, an nempe quaedam sit magis intima relatio ipsius cordis cum amore, unde et illud oriatur, quod vulgata hominum opinione cor tanquam symbolum amoris habeatur. Varias sunt hac in re philosophorum sententiae. Existimabant veteres cor verum esse principium simul cum anima, qua informatur, sensibilis amoris, aliarumque sensilium affectionum. In hac opinione facile apparet, cur in vulgata hominum existimatione cor symbolum sit amoris, et uno eodemque vocabulo cor et amor exprimantur. Tanta enim est secundum eam opinandi rationem cordis cum amore naturalis coniunctio, ut una ferre eademque res quodammodo videantur. Hanc vete-

rum sententiam amplexus est De Galliffet, eamque quasi fundamentum devotionis Sacratissimi Cordis constituit. « Hinc vero », ait laudatus auctor l. c., « legitima consequentia deducitur, quod cum amor, quo Dominus Iesus, qua homo est, Deum Patrem ipsosque homines prosecutus est, conceptus fuerit secundum modum naturae humanae proprium, deducitur, inquam, quod ad amorem spiritualem, qui in anima Christi vehementissimus fuit, amor sensibilis in pari gradu naturaliter in Corde consequi debuerit; praesertim cum Cordis Christi temperationem ad amandum praecipua quadam ratione effectam fuisse fides et ratio clament.... Itaque dicendum omnino est, Cor illud Divinissimum ad huius amoris sensibilis, et quidem ardentissimi et tenerrimi procreationem, tanquam veram ac propriam causam, plurimum contulisse, similesque prorsus commotiones (omni seclusa imperfectione) expertum fuisse, quas caeterorum hominum corda, quum amant, naturaliter experiuntur. Quae consideratio non potest non esse efficacissima ad amorem nostrum Cordi Divinissimo conciliandum. Quis enim tam durus tamque inhumanus sit, qui Cor amantissimi Servatoris contemplans amore nostri incensum, desiderii salutem nostram spectantibus aestuans, moerore ac tristitia ob peccata nostra caeteraque mala nobis impendentia confectum; quis inquam, Cor Iesu, sic affectum attente contemplans contineat sese, quin tam suavissimum tamque amantissimum Cor redamet, intimisque sensibus complectatur? » Recentiores vero plures, illi praesertim qui in deliciis habent a scholasticis doctrinis abhorreere, ut novitatem sectentur, aliter omnino hac in re opinantur. Hinc eorum nonnulli Sacratissimi Cordis Iesu devotionem irridere et contemnere conantur. At sane quantum impie piissimum hoc devotionis exercitium despiciunt, tantumdem ignoranter decipiuntur. Ad eam enim piissimam devotionem cohonestandam, praeter generalem illam rationem explicatam iam sufficit, tanquam speciale motivum, quod cor, sin minus verum sit comprincipium amoris, sit certe vel ipsa vulgata hominum existimatione, amoris symbolum, in qua ratione, ut iam vidimus, insistunt potissimum ecclesiastica documenta. In id enim, dum specialem probant cultum erga Cor Iesu, Pontifices intenderunt, ut scilicet in symbolica Cordis imagine immensam Christi charitatem fideles meditarentur atque venerarentur. Sed illud praeterea hic silentio praetermittendum non est, e recentioribus etiam doctissimos viros, non modo in theologicis et philosophicis disciplinis, verum etiam in naturalium rerum scientiis apprime versatos, in eam veterum opinionem concessisse, quae longe omnino abest, ut falsa unquam ex physiologicis observationibus fuerit demonstrata; quin imo, iisdem potius confirmatur. Ea certe omnium hominum ubique terrarum degentium testimonio roboratur: apud omnes enim gentes cor semper habitum est et habetur tanquam principium et propria amoris sedes; neque unquam quis arbitratus est *cerebro* se amare, ut recentiores illi volunt, sed *corde*. Ipso experimento, physiologicis aliis considerationibus nunc omissis, communis haec omnium hominum opinio persuadetur. Spiritualibus enim affectionibus et animam disponunt et respondent sensibiles cordis affectiones. Animae voluntate amore vel dolore affectâ in praesentia vel absentia obiecti amati, aestuat ipsum quoque cor, vel mirum in modum comprimitur, angitur, torquetur. Idque locum habet non solum in affectionibus naturalibus, verum etiam in supernaturalibus, ut constat ex vita S. Phi-

lippi Nerii, S. Stanislai Kostkae, S. Theresiae, S. Gertrudis, aliorumque quam plurium; et ex ipsa fidelium pietate, apud quos inter caeteras sanctorum reliquias cor pretiosissimum et carissimum habetur. Quum ergo devotio haec sacratissimi Cordis Iesu Christi constituatur etiam in eo, quod Sacrosanctum illud Cor sedes et comprincipium fuerit sensibilis amoris aliarumque sensibilibus affectionum, et sic cooperator etiam suo modo fuerit sanctissimarum affectionum ipsius animae Domini nostri Iesu Christi, quibus pro suo modulo respondebat; nihil profecto in medium profertur, quod et communi hominum sententiae, et sapientum auctoritati, ipsique rationi congruum probatumque non sit. Quare *rationabile obsequium* nostrum est.

Quamvis vero neget quis Angelici Doctoris et Scholasticorum hac in re doctrinam, negare tamen non potest alterum speciale motivum cultus, quod constituimus, erga SS. Cor Iesu. Aliud enim est res ipsa, aliud modus rem explicandi. Res, quae alterum illud motivum cultus suppeditat, haec est: quod nempe Cor humanum ad sensibilis amoris, aliarumque sensilium passionum productionem vere et physice cooperetur. Res haec in quaestionem non venit; sed veritas certa est naturali lumine nota; ipsa enim constat interiori uniuscuiusque hominis experientia. Illi ipsi Physiologi, qui a scholastica doctrina recedunt, pluribus experimentis rem illustrent atque confirmant (Cfr. Claude Bernard, *Sur la physiologie du Cœur*). Modus autem rem hanc explicandi rationem attingit, qua cor ad eas operationes concurrat, an nempe concurrat tamquam organum et propria sedes sensilis amoris, aliarumque sensilium passionum, vel alio modo plane diverso. Plures profecto, uti diximus, e recentioribus priorem illum modum negant. Cum Ecclesia hac in re nihil definierit, sua hi intantur libertate, et *in suo sensu abundent* (ad Rom. xiv. 5). Nos quidem veterum opinioni adhaeremus, in eaque existimamus praedictum cultus peculiare motivum illustrari magis, magisque confirmari. Quare in sequentibus paragraphis loquendi modum huic opinioni magis conformem adhibebimus. (Cfr. S. Thom. 1. p. q. 20. a. 1. ad 1., 1. 2. q. 28. a. 5., Caten. aur. in Matth. c. 22. num. 4. Edit. Parmae, Fiaccadori, pag. 256. col. 2.^a).

VII.

Tertium formale obiectum peculiare cultus SS. Cordis Iesu.

15. Praeter duplicem specialem rationem expositam, motivam peculiaris cultus, qui sanctissimo Iesu Christi Cordi debetur, tertia est addenda ratio, quam par. iv. et v. iam innuimus, quod nempe lancea fuerit perforatum. Quare Cor hoc sacratissimum dignum est, quod specialissima quadam ratione colatur, non solum quia est amoris *symbolum* et amoris *sedes*, sed etiam quia simul illustre exhibet amoris *testimonium*, testimonium *dilectionis maximae*, secundum iam memoratam sententiam. Etenim « propterea », inquit auctor Tractatus de passione Domini, « vulneratum est (Cor Iesu), ut per vulnus visibile vulnus amoris invisibile videamus. Quomodo hic ardor melius ostendi potest, nisi quod non so-

lum Corpus, verum etiam ipsum Cor lancea vulnerari permisit? Carnale ergo vulnus vulnus spirituale ostendit » (c. III. n. 10. Cfr. etiam c. XII., Migne, Oper. S. Bernardi, vol. 3. col. 643.). Isto sane vulnere vehementer excitabatur ad amorem erga Iesum Christum pius auctor Sermonis de vita et Passionis Domini (n. 18., Migne, l. c. col. 963.). « Vulneret », ait, « cor meum vivus et efficax sermo tuus, penetrabilior omni lancea acutissima, pertingens usque ad divisionem animae meae et producens ex ea tanquam de dextero latere meo vice sanguinis et aquae amorem tuum, Domine, et fratrum tuorum ». Vulnus istud asyllum quasi apertum fuit animabus singulari praeditis pietate, in quod confugere, et in quo suam dulcissimam mansionem collocare solebant. Christus, inquit eximius Suaresius, « vulnerari voluit in ea potissimum parte Corporis, qua eius Cor hominibus quasi patere posset, intelligerentque sibi apertum ostium, per quod in Cor Christi ingredi, illicque possent requiescere ». (In 3. part. t. 2. D. 41. S. 1.). Crudele igitur illud vulnus, quo Iesu Christi Cor percussum hominibusque apertum est, efficacissimum aliud motivum est peculiaris cultus eiusdem Cordis, ipsum omni pietatis studio prosequendi. Idque totidem fere verbis ipse Pius IX. in loco iam citato decreti beatificationis B. Margaritae Alacoque aperte affirmat: « Equis enim, ait, tam durus ac ferreus sit, quin moveatur ad redamandum Cor illud suavissimum idcirco transfixum ac vulneratum lancea, ut animus ibi noster quoddam quasi latibulum ac perfugium habeat, quo se ab hostium incursione insidiisque recipiat ac tueatur? Equis non provocetur ad prosequendum omni observantiae studio Cor illud sacratissimum, cuius ex vulnere aqua et sanguis, fons scilicet nostrae vitae ac salutis, effluxit? » Idem ostenditur ex decreto Augustodun. seu Aeduens. Beatific. et Canoniz. etc. VIII. Kal. Iul. MDCCCLXIV.: « Qui in Cruce exaltatus humani generis Redemptor omnia ad se trahere disposuerat, ita Ven. suam. Fam. Margaritam Mariam Alacoque mirabiliter attraxit, ut ad altum Cor suum accedens immensae Charitatis dulcedinem in suo fonte degustaret, eamque inter homines diffunderet. Inde quas Ven. Margarita *ex aperto Christi latere* hausit dulcedinis aquas, veluti flumen in universam terram diffundere fecit, id unum exoptans, ut hominum cordibus in hoc aquarum viventium pelago emundatis, fons in eis fieret aquae in vitam aeternam salientis ».

VIII.

Recapitulatio.

16. Paucis, quae hactenus exposuimus, complectamur. In hoc igitur Cordis Iesu cultu nos honoramus Iesum Christum, eiusque immensam charitatem et sanctissimum Cor: hoc autem non solitarie sumptum, sed tanquam unitum cum Corpore divino ipsâque divina Persona, tanquam symbolum immensae eius charitatis, tanquam sedem interiorum Christi sensibilibum affectionum, praecipuumque denique locum vulneris lancea inflicti. Ex ineffabili illa cum divina Persona coniunctione Cor illud, Cor divinum, Cor Dei vere reapse est; et ut infinitus valor suis vel tenuissimis affectionibus inde conciliatur, ita omni veneratione dignissimum

redditur. Valde autem ad pietatem conducit, ut in ea parte, quam Christus ipse veluti suarum piissimarum affectionum sedem demonstravit, tamquam in aptissimo symbolo, immensa ea charitas recolatur, qua ille dilexit nos et seipsum tradidit pro nobis. Hinc Cor Iesu, et quatenus illius charitatis symbolum est, omni dignum est honore. Si enim illa charitas sub cordis symbolo fidelium venerationi ab Ecclesia proponitur, ipsum quoque symbolum, ipsum Cor, virtualiter ab Ecclesia eidem fidelium venerationi proponitur. Quatenus vero Cor illud sedes est interiorum Christi affectionum cultum etiam venerationemque iure suo sibi vindicat: sic enim ipsius animae Christi perfectissimas virtutes et sanctitatem suo modo participat. Tam sane humanum cor arctam habet cum ipsis animae virtutibus et sanctitate coniunctionem, ut iisdem virtutibus et sanctitate suo modo decoretur et nobilitetur, quemadmodum illis suo modo cooperatur. Et sic mansuetudo, humilitas, patientia, aliaeque virtutes, quae propriae sunt animae, cordi etiam vulgo attribuantur, et cor mite, cor humile, cor patiens laudatur. Postremo, quatenus sacrosanctum illud Cor lancea pro nobis fuerit perforatum, non modo honore, sed omni etiam amore est dignum; in ipso enim amoris etiam post Christi mortem continuati argumentum reperimus. Charitate sane perpetua dilexit nos.

IX.

Conclusio.

17. Quum igitur pro tenuitate nostrarum virium de suavissimo hoc cultu disserentes cogitatione et discursu ad Cor venerimus dulcissimum Iesu, veniamus etiam corde et affectu. « Bonum est nos hic esse: ne sinamus nos facile avelli ab eo de quo scriptum est: Recedentes a te in terra scribentur. Quid autem accedentes? Tu ipse doces nos. Tu dixisti accedentibus ad te: Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in coelo. Accedamus ergo ad te, et exultabimus et laetabimur in te memores Cordis tui. O quam bonum et quam iucundum habitare in Corde hoc! Quin potius dabo omnia, omnes cogitationes et affectus mentis commutabo, iactans omne cogitatum meum in Cor Domini Iesu ». (Lect. iv. Offic. SS. Cordis).

COMMENTARIUS ALTER

DE ACTIBUS CULTUS SANCTISSIMI CORDIS IESU

De Divino cultu universim inspecto.

1. Cultus dupliciter accipi potest, *materialiter*, et *formaliter*. Cultus materialiter inspectus est, quodvis officium internum vel externum, quod a nobis geratur, accommodatum ad excitandum de Deo in nobis aut aliis talem aestimationem ex parte intellectus, qualem revera de divina excellentia atque maiestate habere conveniat; et talem affectum ex parte voluntatis, qualem habere deceat de eadem excellentia et maiestate. Si vero formaliter consideretur, est haec ipsa existimatio et affectus proprie conveniens excellentiae atque maiestati divinae. Quare divinus cultus duplicis generis actibus exercetur. Actus interiores sunt quasi principales, et per se ad ipsum pertinentes; actus exteriores quasi secundarii et ad interiores actus ordinati. Apposite Angelicus Doctor: « Deo reverentiam et honorem exhibemus, non propter seipsum, quia ex seipso est gloria plenus, cui nihil a creatura adici potest, sed propter nos; quia videlicet per hoc quod Deum reveremur et honoramus, mens nostra ei subiicitur; et in hoc eius perfectio consistit... Mens autem humana indiget ad hoc quod coniungatur Deo, sensibilibus manuductione, quia « *invisibilia Dei per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur* » (ut Ap. dicit Rom. 1., 20.). Et ideo in divino cultu necesse est aliquibus corporalibus uti, ut eis quasi signis quibusdam mens hominis excitetur ad spirituales actus, quibus Deo coniungitur » (2. 2. q. 81. art. 7.). Iamvero actus interiores cultus, ut ex dictis constat, alii pertinent ad intellectum, alii ad voluntatem. De his omnibus distinctis paragraphis dicemus: praecipuos vero actus et magis huius cultus proprios duntaxat prosequemur.

I.

De actibus intellectus.

2. Actus intellectivi cultus universim sunt, iudicium speculativum de obiecti perfectione et excellentia, propter quam illud cultu dignum est, et iudicium practicum de honestate honorem illi et reverentiam exhibendi, aliosque actus cultus exercendi propter illam perfectionem et excellentiam. Ut igitur Sanctissimum Iesu Christi Cor rite colamus operae pretium est, ut rite perspectam habeamus totam triplicis obiecti huius cultus dignitatem et praestantiam (Cfr. *Commentarium praecedent.* part. II. et III.).

3. Iamvero Iesu Christi Personae dignitas excellentiaque una eademque est, ac dignitas et excellentia Personae divinae, videlicet infinita. Ipsa enim est divina Verbi Persona humanitati hypostatice coniuncta. Ex hac hypostatica unione tanquam ex fonte promanant reliquae omnes

Christi perfectiones. Hinc vel a primo conceptionis suae instanti plenus fuit gratiae et veritatis (Ioan. i. 14.), in eoque fuerunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi (Col. ii. 3.). Omnem ipse accepit potestatem in coelo et in terra (Matth. xxviii. 18.). Ipse constitutus est caput omnis principatus et potestatis (Col. ii. 10.). Ipse constitutus caput super omnem Ecclesiam (Eph. i. 22.). Ipse denique constitutus Iudex vivorum et mortuorum (Act. x. 12.). Quare in hoc Sanctissimi Cordis Iesu Christi cultu, ut in cultu totius humanae Christi naturae nullum intercedit discrimen inter cultum Iesu Christi ut est Deus, et Iesu Christi ut est homo quoad obiectum primarium. Eadem enim in utroque cultu Persona se habet ut *obiectum primarium*, et ut obiectum materiale simul et formale.

4. Quanta autem fuerit et sit Iesu Christi erga nos amoris praestantia, ex ipsa Iesu Christi sententia intelligere possumus. Enimvero *maiores hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis* (Ioann. xv. 13.). Christus autem haud quidem pro amicis, sed pro inimicis animam posuit suam. Quare Apostolus hanc considerans admirabilem charitatem, *Commendat*, inquit, *Deus charitatem suam*, ostendit nempe ac manifestat nobis Deus charitatem suam valde commendabilem, *quoniam cum adhuc peccatores essemus secundum tempus Christus pro nobis mortuus est* (ad Rom. v. 8. 9.). Insuper beneficium omne, in se inspectum, ex duplici capite existimari potest: videlicet ex malo quod a nobis propellit, et ex bono quod nobis procurat. Sub utroque isto respectu Iesu Christi pro nobis mors et redemptio beneficium est quam maximum. Etenim Christi morte et redemptione ex peccato eiusque poenis, ex malo nempe quam maximo, liberamur; gratiam vero et vitam aeternam, videlicet bonum quam maximum, adipiscimur: *Venit Filius hominis quaerere et salvum facere quod perierat* (Luc. xix. 10.). *Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant* (Ioann. x. 10.). Ipsum Iesu nomen salutis conferendae nomen est. Quare Iesus Christus totus quantus est, erga nos amor est. Oh utinam et nos toti simus erga Iesum amor! Amare est velle bonum; adeoque amantis est nihil agere contra obiectum amatum. Si Iesum Christum ergo diligere velimus, omnes vero debemus, vehementi in peccatum odio afficiamur necesse est. De peccatoribus loquens Apostolus, *Rursum*, inquit, *crucifigentes sibi metipsos filium Dei et ostentui habentes* (ad Hebr. vi. 6.). Peccato ergo et Christo simul adhaerere impossibilis res est (Cfr. S. Bernard. Serm. de Pass. Domini, Migne, vol. 2, col. 263. et seqq.).

5. Postremo praestantiam explicemus ipsius Cordis physici et carni Iesu Christi prae aliis sanctissimi corporis eius partibus. Distinguunt Theologi assumptionem *secundum hypostasim*, et assumptionem *in hypostasi*. Dicitur Verbum secundum hypostasim rem aliquam assumere, quatenus eam per se immediate terminat. Dicitur vero in hypostasi rem aliquam assumere, quatenus eam attingit duntaxat mediante re alia, quam immediate assumptam habet, et in qua illa continetur. Divinum Verbum absque ullo dubio secundum hypostasim terminat humanitatem eiusque essentiales partes, animam videlicet et corpus. Iamvero Verbum dum assumpsit secundum hypostasim naturam humanam, eam non mutilam, sed integram, perfectamque assumpsit. Ergo aequè secundum hypostasim assumpsit partes, ex quibus integritas et perfectio naturae consurgit.

Atqui inter eas partes, quibus integratur et perficitur corpus, cum primis cor est; nam sine eo nec integre, nec naturaliter esse homo potest. Cor ergo secundum hypostasim a Verbo assumptum est. Atque haec prima et potissima est huius Sacratissimi Cordis dignitas et praestantia; propter quam ut humana Christi natura Verbo hypostatice unita uno eodemque latriae cultu adoratur quo Verbi divinitas, ita Sanctissimum Christi Cor eodem hoc latriae cultu adorari debet. Etenim licet latriae cultus soli Deo debeatur, propter se et primario, ac tanquam motivo adorationis; hoc tamen non obstante, potest convenire alicui secundario tanquam obiecto terminativo, quod cum Verbo Deo unum est suppositum, quemadmodum in praesenti re verificatur. Quapropter quamvis eadem sit adoratio Verbi eiusque humanitatis et Cordis, ea tamen adoratio aliter et aliter respicit Verbum, humanitatem et Cor. Verbum enim respicit ut obiectum primum, materiale et simul formale, sive motivum adorandi; humanitatem vero et Cor ut materiale secundarium tantum, ac adorationis praecise terminum. Ut autem humanitatem et Cor Iesu adorari dicimus, sic quidem amari potest. Quare Christi humanitas et Cor nequit quidem eodem amore ac Verbum amari super omnia, primario, ac tanquam obiectum materiale et formale simul; verum amari potest ac debet eodem illo amore, secundario ac tanquam obiectum materiale tantum. Hinc in Missa B. Margaritae sic orat Sacerdos: « Domine Iesu Christe, qui investigabiles divitias Cordis tui B. Margaritae Virgini mirabiliter revelasti, da nobis, eius meritis et imitatione, ut te in omnibus et super omnia diligentes, iugem in eodem Corde tuo mansionem habere mereamur ». Hanc enim in Corde Iesu iugem mansionem eodem illo amore constituimus, quo Iesum in omnibus et super omnia diligentes, ipsam Cor Iesu diligimus.

6. Dignitas haec Cordis Iesu Christi, quae ex hypostatica unione promanat, aliis etiam, ut patet, corporis Christi partibus secundum hypostasim assumptis communis est. Verum propria non deest Sacratissimi huius Cordis dignitas. Ac primum quam magnam Iesu Christi Cor, qua symbolum amoris est, prae se ferit dignitatem. Magnam enim in se dignitatem habet divinus ille Iesu Christi amor, cuius symbolum est. Praestantissima inter virtutes omnes, charitas nostra est. Si quis reliquas omnes virtutes, omniaque alia Spiritus Sancti dona habeat, careat tamen caritate, vitam non habet; quemadmodum si corpus mortuum induatur auro et lapidibus pretiosis, nihilominus mortuum manet; *Qui non diligit manet in morte* (1. Ioann. II. 4). Si tanta igitur est charitatis nostrae praestantia, quanta profecto est excellentia charitatis ipsius Iesu Christi, et, quod consequens est, Cordis illam significantis et quasi sensibiliter repraesentantis? Magnam item Cor illud dignitatem habet, qua physica pars est corporis Christi. Etenim sive cor sensilium affectionum ac passionum verum cum anima conprincipium sit, sive non, certum est quod aliquo vero modo spiritualibus animae affectionibus cooperetur, et quod aliquo vero sensu totius sanguinis per totum corpus diffluentis quasi fons sit et scaturigo, adeoque naturalis vitae principium. Ab excellentia ergo Sanctissimarum animae Iesu Christi affectionum existimari potest huius excellentia Cordis. Ab excellentia pariter pretiosi sanguinis ac pretiosae vitae Domini nostri Iesu Christi diiudicari potest eiusdem Sacratissimi Cordis excellentia. Denique Cor istud, qua lancea est per-

foratum, magnam etiam exhibet dignitatem. Si lancea enim, hoc perforans Cor, veneratione et maxima veneratione digna est, quantam ipsum perforatum Cor dignitatem sibi non adsciscit? Enimvero Redemptor noster, Dominus Iesus Christus « sustinuit perforari lancea latus suum, ut, inde sanguinis et aquae profluentibus undis, formaretur unica et immaculata, ac virgo, sancta mater Ecclesia, sponsa sua ». Ita Innoc. VI. in decreto de festo Lanc. et clav. lect. 4. officii eiusd. festi. Unde eandem Sancta virgo et mater Ecclesia de seipsa canit laetans: « Haec est Eva viri de latere exiens, — Olli membra gravis dum sopor occupat; — Hanc quippe alter Adam, corde scatentibus — Unda et sanguine, procreat ». Unus militum, inquit Augustin., lancea latus eius aperuit « ut illud quodammodo vitae ostium panderetur, unde sacramenta Ecclesiae manaverunt, sine quibus ad vitam, quae vera vita est, non intratur » (Tr. 120. in Ioann., lect. 7. officii modo citati).

7. Ut igitur Sacratissimum Iesu Christi Cor rite colamus, det nobis Deus, ut *possimus comprehendere* non solum intellectum, verum etiam affectum, *quae sit latitudo et longitudo et sublimitas et profundum* mysterii eiusdem Christi Domini nostri ac eius amantissimi Cordis. Eius *latitudo* ad omnes sane gentes se extendit, eas omnes charitate complectendo. Eius *longitudo* nullis clauditur terminis. Nam ab aeternitate in aeternitatem usque porrigitur. Ab aeternitate Christus *praedestinatus est Filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis* (ad Rom. I. 4.), et huius sanctificationis fructus in omnem prorsus aeternitatem durabunt. Eius *sublimitas* ad coelos usque assurgit; nam eo evexit humanitatem suam Christus, et nos evehet suo tempore, neque solum, ob eximiam suam in nos charitatem, facit nos ascendere in Deum, sed transformari etiam quodammodo in ipsum, *Similes ei erimus* (I. Ioann. III. 2.). Est autem Christi *mysterium profundum*; *latuit enim temporibus aeternis tacitum* (ad Rom. XXVI. 25.), profundum propter Christi se altissime demittentis humilitatem, qui *semetipsum exinanivit* (ad Philipp. II. 7.), profundum propter firmissimam charitatem; non solum enim verbo, verum etiam opere in finem usque nos dilexit. Det igitur nobis Deus ut possimus *scire* i. e. animo complecti ac pro dignitate aestimare *charitatem Christi*, qua nos dilexit, eamque *supereminentem scientiae*, videlicet excedentem omnem humanam cognitionem, ac maiorem, longeque maiorem, quam ut a nobis possit intelligi (ad Ephes. III. 18.).

II.

De actibus voluntatis.

8. Primus voluntatis actus in omni cultu generatim est, imperium se demittendi ob superiorem illam in obiecto cultus excellentiam. Unde executio ipsa existit; quae non debet esse necessario semper actus externus corporis, v. gr. se inclinantis; sed esse potest actus solus interior, ut, in divino cultu, actus fidei, spei, charitatis. Duplex iste actus, imperii et executionis istius submissionis simul cum duplici illo iudicio speculativo et practico de excellentia obiecti cultus et de honestate se submittendi propter illam excellentiam, idorationem adaequate sumptam con-

stituit. Adoratio alia est *absoluta*, alia est *respectiva*. Si quid ob excellentiam propriam, quam habet, adoramus; ita ut adoratio in propria rei excellentia sistat, quin tendat ulterius, adoratio est absoluta. Si quid vero colimus ob excellentiam non propriam, sed alterius, quocum connectitur, quod repraesentat, et ad quod refertur, adoratio est respectiva. Hac respectiva adoratione sacrae imagines coluntur. Cum enim sint res inanimatae excellentiam non habent suo supposito intrinsecam, sed extrinsecam tantum prototyporum excellentiam, cum quibus tanquam eorum repraesentationes connectuntur. Iamvero adoratio absoluta omnium suprema et singularis proprius ea est, quam soli Deo debemus ob excellentiam divinam, ipsi propriam, quaeque proinde nulli alteri per se communicabilis est. Haec patriae adoratio nuncupatur; et ab adoratione dulciae, quae creaturis ob creatam excellentiam defertur, omnino distinguitur. Hinc nullum dubium quin Persona Christi patriae absoluta adoratione colenda sit ob intrinsecam eius Divinitatis excellentiam. Verum nullum etiam dubium quin et eadem patriae absoluta adoratione colenda sit humana Christi natura Verbo hypostatice coniuncta, et ipsum Cor, illius naturae pars, a Verbo secundum hypostasim assumptum. Ratio est: quia eodem cultu et actu coluntur quae sunt suppositi, quo colitur ipsum suppositum: ita enim dum Sanctus aliquis colitur dulciae cultu ob excellentiam sanctitatis in eius anima residentem, colitur totus secundum animam et corpus. Atqui tota humanitas et Cor in Christo sunt suppositi, sive Verbi incarnati, tanquam rei adoratae. Ergo eodem cultu et actu coluntur (Lessius, de Relig. c. 37. dub. 1., Theol. Wirceburg. de Deo Verbo Inc. d. 5. s. 3. a. 1.).

9. Iam age, praecipuus actus, qui ab hac adoratione imperatur in hoc Sacratissimi Cordis cultu, amor est Iesu Christi. Hic actus quam maxime huic cultui proprius est. Ad hunc enim finem hunc in Ecclesia cultum institui Christus voluit ac promoveri. Audiatur Pius IX: «Auctor nostrae fidei et consummator Iesus, qui nimia ductus charitate, naturae mortalis infirmitate assumpta, obtulit se in ara Crucis immaculatum Deo, ut nos a peccati teterrima servitute liberaret, nihil potius habuit, quam ut flammam charitatis, qua Cor eius ureretur in hominum animis modis omnibus excitaret, quemadmodum suis adseruisse discipulis novimus ex Evangelio: *Ignem veni mittere in terram et quid volo nisi ut accendatur?* Hunc vero charitatis ignem ut magis incenderet, Sanctissimi sui Cordis venerationem cultumque institui in Ecclesia voluit ac promoveri» (*Decret. Beatif. B. Margaritae Mariae de Alacoque*, d. 19. Aug. 1864.). Atque ita quidem cultum hunc intellexit ipsamet B. Margarita. Etenim «flagrantissima praesertim in Redemptorem Iesum exardens charitate, ad ipsius amorem sacratissimi Cordis veneratione fideles omnes toto animo, ac fervidis verbis inflammare studuit assidue». Haec in decret. augustodun. beatif. et canoniz. etc. super dubio: an constet de virtutib. etc. in gradu heroico, decimo Kal. Sept. 1846. Idemque totidem ferme verbis asseritur in alio decreto augustodunen. de miraculis 8. Kal. Maias, 1864.: «Divinae illius charitatis igne, quem Iesus Christus in terram mittere venerat, Ven. Margarita Maria Alacoque vehementer incensa, nullum non movit lapidem, ut Sacratissimi Cordis Iesu, a quo illud amoris incendium erumpebat, et quaquaversus diffundebatur, venerationem ac pietatem in fidelium animis ubique terrarum constitueret, augeter atque am-

plificaret. Et quamvis haec Dei famula omnibus dum in humanis ageret virtutibus inclaruerit, tamen ardentissimus, quo agebatur in Cor Iesu, amor studiumque impensissimum, quo ad illud redamandum omnium corda excitare satagebat, ceterarum veluti virtutum compendium extitit ». Itemque in Missa eiusdem B. Margaritae sic in oratione secreta sacerdos precatur: « Accepta tibi sint, Domine, plebis tuae munera et concede, ut ignis ille divinus nos inflammet, quo de Corde Filii tui emisso B. Margarita vehementer aestuavit ». Et sane motivum huius cultus proprium, amor est Iesu Christi erga homines. Amor natura sua ad amorem movet, unde inter amoris causas potissimum ipsemet amor recensetur. Ipse enim amor quidpiam est vel maxime amabile, quod proinde amantem maxime reddit amabilem; ipseque amor est qui unit quodammodo amantem amato, atque adeo efficit, ut bonum amantis sit quodammodo amati, et, quod consequitur, ut ab amato diligatur.

10. Iamvero amor iste, quem Christo debemus propter eius erga nos amorem, amor esse debet, qui ad amorem usque perfectae *benevolentiae* assurgat. Paulus apostolus ad Ephes. scribens sic eos excitat ad Christi habendam charitatem: *Ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem, et hostiam Deo in odorem suavitatis* (v. 2.). Atqui Christi amor seipsum tradentis pro nobis amor est verissimae benevolentiae, nostra quaerens et non sua. Christum ergo et nos diligere debemus hoc benevolentiae amore non nostra quaerentes, sed quae sunt Iesu Christi. Ac in id intendit frequentissime Paulus, gloriam Dei ut quaeramus, non nostram, et ut quae Christi sunt procuremus tanquam veri amici, non vero quae nostra sunt. Quare, in sua ad Phil. epistola, magnopere dolens inquit: *Neminem habeo tam unanimum* (ut Timotheum), *qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Omnes enim quae sua sunt quaerunt, non quae Iesu Christi* (II. 20. 21.). Si Christum ergo hoc benevolo affectu amare velimus, « Iesum propter Iesum et non propter nostram consolationem diligamus, ipsum in omni tribulatione et angustia cordis, sicut in summa consolatione benedicamus... O quantum potest amor Iesu purus nullo proprio commodo et amore permixtus! » Imit. I. II. c. 11.

11. Amor iste benevolentiae erga Christum ex amore excitatus Iesu Christi erga nos, ita ut amantem redamemus, veram parit amicitiam inter Christum et animam ei devotam. Amicitia enim benevolentia reciproca est. Hinc e devotione hac erga Sacratissimum Iesu Christi Cor dulcissima gignitur cum Christo consuetudo. Ista ergo devotio ad perfectam ducit charitatem. Quapropter nemini mirum esse debet si quotquot perfecta erga Deum charitate inflammantur hanc devotionem lubentissime et sponte sua amplectuntur, ac quotquot hunc cultum frequentant ad eximium sanctitatis et perfectionis gradum perveniunt. Idque ex ipsa Christi promissione facta B. Marg. robur et firmitatem habet. Haec enim Christus illi locutus est verba: « Spondeo eos omnes, qui hoc honore Cor meum afficient ipsius divini Cordis influxu coelestium gratiarum copia fore cumulandos » (*Mémoire de Marguer. M. ch. LIV.*). Ipsamet B. Margar. de hac loquens devotione aiebat: « Nescio an aliud sit in vita spirituali devotionis exercitium, quod magis idoneum sit ad altiore perfectionis gradum brevi temporis spatio assequendum, et veram divini servitii suavitatem percipiendam..... Agite, quaeso, ut omnes religiosas

personae hanc amplectantur devotionem. Tantam enim gratiarum ubertatem experientur, ut quae minus ferventes sunt animi fervorem concipiant, ferventes vero in via perfectionis magnopere proficiant » (*Lettre de la B. à son Direct.*). Disce ergo immorari et habitare in Corde hoc, quod domus divini amoris est. « Si enim amica aut Sponsa est anima tua, ubi suavior illi thalamus dormiendi, quam in hoc vulnere? Si Columba es, ibi locus est tibi ad nidificandum; si Passer esse decrevisti, nusquam tibi magis conveniens erit locus, ubi abstractam ac solitariam vitam agas, quam in Corde Christi; si Turtur es et castis variisque gemitibus ad Deum suspiras, hic locus requietionis erit: hic esuriens manna invenies, quod edas; sitiens hic fontem salutis invenies, ubi bibas; hic enim est fons paradisi, et a paradisi medio egrediens et in Fidelium se corda diffundens: est hic ostium Arcae, per quod intrant non perituri diluvio » (Lansperg. hom. 54. de pass. Domini).

12. Huic amoris et charitatis actui alius specialis omnino subnectendus actus est, nempe reparationis omnium iniuriarum, quibus divinum hoc Cor tot pravorum hominum malitia afficitur. Actus hic ex proxime praecedenti dimanat. Si enim amare est velle bonum, non potest amicus amicum amare, quin aegre ferat iniurias omnes ipsi illatas, easque, quantum possit, reparare conetur. Insuper amicus « reputat bona vel mala amici sicut sua, et voluntatem amici sicut suam; ut quasi ipse in suo amico videatur bona vel mala pati et affici. Et propter hoc proprium est amicorum eadem velle, et in eodem tristari et gaudere » (S.Th. 1. 2. q. xxviii. a. 2.). Hunc sane prae aliis actum ipse Dominus noster Iesus Christus B. Margar. exercendum demandavit. Cum ea, die quadam infra octavam Corporis Christi, orationi coram SS. Sacramento vacaret, coelestibus gratiis a Domino supra modum repleta Christum Iesum sibi haec verba loquentem audivit: « A te requiro, ut Feria sexta, quae post Octavam festi Corporis mei proxima sequitur, Cordi meo colendo peculiariter sit dicata, qua die ad sacram mensam accedendo, *iniuriae Cordi meo in altaris mysterio inflictae* eo maxime tempore, quo palam fidelium venerationi expositus sum, *violati honoris reparatione sarciantur* ». Ita P. Claudius La Colombière hanc refert revelationem (ap. Bened. XIV. de Can. Sanct. c. 30. n. 19.). Eadem revelatio in lect. v. officii eiusdem B. Margar. refertur in haec verba: « Inter varias apparitiones illa maxime celebris fuit, qua ante Eucharistiam oranti Iesus semetipsum conspiciendum obtulit, et divinum Cor suum in aperto pectore flammis incensum, et spinis constrictum ostendit, *praecepitque, ut pro tali charitate et ad reparandas ingratorum hominum iniurias*, illa publicum Cordi suo Cultum, magnis propositis gratiarum praemiis, instituendum curaret ». Ut igitur peculiare istas gratias assequamur omni opera Cor hoc sacratissimum veneremur, diligamus, nosque totos pro irrogatis ipsi iniuriis reparandis studiose impendamus.

13. Hac iniuriarum reparatione veram quidem Christi Cordi consolationem afferemus, qua sincera et exquisita amicorum erga amicos charitas cernitur. « Consolatio », ait S. Thomas in *Epist. II. ad Cor.* c. 7. lect. 2., « est remedium contra tristitias ». « Tunc ergo », inquit idem Angelicus Doctor l. c. c. 1. lect. 2., « aliquis consolatur aliqueum, quando attert ei aliquod refrigerium, in quo quiescat in malis ». Porro malum respectu Iesu Christi Redemptoris nostri non est, nisi peccatum. Tristi-

tiam illi, nostro loquendi modo, afferre non potest, nisi peccatum, quod Christus, essentialiter sanctus, essentialiter detestatur; adeoque tristitiam Christo peccatum vere et realiter afferret, nisi et qua Deus, esset ipsamet beatitudo, et qua homo, vi unionis hypostaticae et status simpliciter comprehensoris, necessario iam esset in se beatus. Tristitia est haec *radicalis*, prout opponitur tristitiae *formali*. Ita praeclare Sylvester Maurus (*Opp. Theol.* vol. 1. lib. III. q. cxc.): « Duplex est aversatio mali praesentis, ut praesentis. Prima est aversatio simplex mali praesentis, cogniti ut praesentis, non affligens nec coniuncta cum dolore, qualis est, qua Deus aversatur peccata praesentia hominum sine ullo dolore; et qua beati aversantur peccata et miseriae amicorum, quos diligunt, sine ullo dolore, et aversantur sua peccata praeterita, quia malum est illa commisisse, sine ullo dolore. Hanc aversationem, quae ex se est apta affligere, et causare dolorem formalem in subiecto non habente impedimentum, vocamus dolorem *radicalem*... Secunda est aversatio mali praesentis, ut praesentis, affligens aversantem, et coniuncta cum dolore, qualis est, qua nos regulariter aversamur mala nostra et amicorum, aversatione coniuncta cum dolore, ac nos affligente; et hanc vocamus dolorem *formalem* ». Veram praeterea et *formalem* Christus tristitiam, et magnam tristitiam « *usque ad mortem* » (Marc. xiv. 34., Matth. xxvi. 37. 38.) passus est secundum animam, cum adhuc in terris esset, pro peccatis nostris peccatum factus, peccati poenas pro nobis expiaturus, Cfr. Tolet. in *Luc.* c. 4. Annot. vi., Cornel. a Lap. in *Matth.* 1. c., S. Thom. in *Matth.* 1. c. Sacratissimum ergo Iesu Christi Cor consolari vere possumus delectationem et gaudium illi afferendo. Hoc enim est contra tristitiam remedium; siquidem « naturale est », pergit Ang. Doct. 1. c., « quod semper delectatio et gaudium tristitiae opponitur; et secundum Philosophum, omnis delectatio debilitat, vel totaliter tollit tristitiam. Si delectatio sit contraria tristitiae, totaliter absorbet tristitiam; si autem non sit contraria, debilitat et diminuit eam ». Delectationem autem et gaudium Christi Cordi afferre possumus et debemus affectu et opere. Affectu quidem, sincere desiderando tantum eius gloriam augere, quantum impii omnes peccatores imminuere conantur; imo magis multoque magis: opere vero, hanc gloriam omnibus nostris actionibus quam late promovendo. Neque vero virtutum exercitium delectationem et gaudium Christi Cordi quam maximum afferre non potest; opus enim principaliter gratiae est, quam ipsemet Christus sua passione et morte nobis promeruit. Hinc, si comparisonem instituere liceat inter contraria, maior sane delectatio et gaudium est, quae affert Sacratissimo Christi Cordi opus virtutis suorum amantium, quam tristitia sit, quam impiorum affert peccatum. Enimvero satisfactio Christi non solum fuit *condigna*, verum etiam *superabundans*. « *Ubi abundavit delictum; superabundavit et gratia* » (ad Rom. 5. 20.), Cfr. *Theol. Wirceb.* de Deo Verbo Incarn. n. 466. et seqq. « Omnis quidem nostra satisfactio, et contritio, et dilectio, et quidquid demum a nobis, etiam ex gratiae auxilio, praestari potest absque Christi merito coniuncto, infinite abest ab ea dignitate et praestantia, quae culpa lethali et poenae aeternae par esse, et ex aequo respondere queat. Unde per illa *condigne* satisfacere non possumus; verum applicatione ista per sacramenta ex thesauro meritorum Christi facta, nihil deest nobis quominus divinae iustitiae *condignam* compensationem (utpote ipsius Christi satisfactionem nobis donatam) pos-

simus exhibere » (Lessius, *de Perfect. divin.* l. 12. c. 12. n. 85.). Huiusmodi Christi merita infiniti valoris nobis certe non ita donantur, « ut totam vim suam in nobis exerant, sed secundum certam mensuram divinitus praescriptam, et iuxta dispositionem cuiusque. Quidquid enim recipitur in aliquo, iuxta suscipientis dispositionem et capacitatem recipitur » (Lessius, l. c. n. 30.). Verum hoc, uti patet, non impedit, quominus merita haec nostra adaequate inspecta, *formaliter*, nempe in seipsis, et *principiative*, prout substant meritis hisce Christi, qui, « tanquam caput in membra, et tanquam vitis in palmites in ipsos iustificatos iugiter virtutem influit » (Conc. Trid. Sess. 6. cap. 16.), *superabundantem* adhuc Christo consolationem exhibeant. Dum Christus bonis nostris delectatur, delectatur profecto divitiis bonitatis suae. « Nemo aliunde ei placet, nisi ex eo, quod Ipse donaverit... Tanta est erga homines bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quae sunt ipsius dona » (Coelest. I. epist. 21. ad Episc. Gall. de errorib. Semipelag. a. 431. cap. 8. 12.). Cum igitur tanta nobis data sit potestas, consolandi Divinum Iesu Christi Cor, quis e nobis, fratres, indifferentia posthac animi frigere poterit? Quis potius nobilissimum hoc Consolatoris officium alacri animo non assumet, et opere implebit, uti precibus, quas Iesu Christi Cordi fundimus, saepe promittimus? Moveat sane nos ad hoc Consolatoris officium vel ipsa indigentia nostra. Iesus Christus, vere Consolator optimus, vicem nobis rependet, et plenissime consolabitur nos in omni tribulatione nostra. « Licet in aliquibus malis homo possit in aliquo consolari et quiescere et sustentari; tamen solus Deus est, qui nos consolatur in omnibus malis: et ideo dicit (Paulus) *Deus totius consolationis*: quia si peccas, consolatur te Deus, quia ipse misericors est; si affligeris, consolatur te, vel eruendo ab afflictione per potentiam suam, vel iudicando per iustitiam; si laboras, consolatur te remunerando, Gen. 15. *Ego merces tua magna nimis*. Et ideo dicitur Matth. v. 5. *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur* » (S. Th. l. c.).

III.

De actibus exterioribus.

14. Exteriores alicuius cultus actus alii sunt omnino proprii peculiaris illius devotionis, ut determinatae quaedam precandi formulae; alii communes, qui nonnisi ex uniuscuiusque intentione ad hunc potius vel illum specialem cultum determinantur, ut eleemosyna, exteriores mortificationes, etc. Iamvero exteriores actus huius cultus proprii, potissimum recensentur: novendiales preces in honorem Sanctissimi Cordis compositae; actus varii consecrationis et reparationis; expositio imaginis SS. Cordis Iesu, cui quidem praxi speciales Iesus promisit benedictiones (Galliffet, *L'excellence de la dévotion au Cœur de Jésus-Christ*, l. 3. ch. 3. Pratique tirée d'une vision et rév. cél. faite à la B. M. Marguer.); frequens Sanctissimi Sacramenti visitatio, quo pietatis exercitio assidua erat B. Margarita (*Vie et œuvres de la Bienh. M. Marie Al.* t. 1. *Vie de la Bienheureuse par ses contemporains*, pluribus in locis); consecratio totius diei Veneris, praesertim primae uniuscuiusque mensis, in honorem San-

ctissimi Cordis Iesu; quibus addere possumus, licet actus potius internus sit, piam meditationem passionis et praesertim agoniae, quam I. C. Beatae Margaritae faciendam praescripsit ab hora 11.^a ad 12.^{am} noctis inter diem Iovis et Veneris (*Mémoires de la B. Marg.* ch. 97.). Reliquis omissis, duos tantum hic speciatim commemorabimus actus, quos ipse Dominus noster Iesus Christus hanc revelans devotionem peculiari ratione commendavit.

15. Primus actus est Sacrae Eucharistiae participatio. Amor enim, in quo fere tota haec devotio consistit, ad unionem amantis et amati tendit. « Amor est, inquit Augustinus, quaedam vita duo aliqua copulans vel copulare appetens » (*de Trin.* l. viii. c. 10., Migne, Op. t. viii. col. 960.). Hinc amantes simul conversari, simul colloqui delectantur, et in aliis huiusmodi coniungi desiderant. Iamvero Eucharistici Sacramenti participatione mirabilem cum Christo unionem nanciscimur: *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo... Qui manducat me, et ipse vivet propter me* (Ioann. vi. 57. 58.). Hinc B. Margar. vera Iesu Christi amans fatebatur, se non posse vivere absque hoc amoris dulcissimo Sacramento (*Mémoire de la B. Marg.* ch. 50.). Enimvero si eos « iure ac merito beatissimos fuisse existimamus, in quorum tecta mortalis receptus est, vel qui illius vestis aut fimbriae tactu sanitatem recuperarunt; multo nos beatiores, et feliciores esse, in quorum animas immortalis gloria praeditus ingredi non gravatur, ut eius vulnera sanet omnia, eamque amplissimis muneribus ornatam sibi coniungat » (*Catech. Conc. Tr.* c. 20. part. 1.). Hunc ad sacram mensam accessum ipse Dominus noster I. C. Beatae Margaritae praescripsit, ut ex revelatione superiori paragrapho, n. 12. relata constat. Aliis autem revelationibus Iesus Christus eidem B. Margaritae praescripsit, ut sacram reciperet Eucharistiam quoties hoc illi obedientia permetteret, et prima praeterea uniuscuiusque mensis veneris die, ac finalem perseverantiam et sacramentorum receptionem confidenter sperandam significavit ab iis omnibus, qui per novem menses prima veneris die uniuscuiusque mensis ad sacram mensam hac intentione accederent (*Mémoire de la B. Marg.* ch. 37. lettre à son directeur; *Vie de la Bienheureuse par ses contemporains*, pag. 231., etc.; Maurel, *Le chrétien éclairé sur les indulgences*, n. 58.). Frequentior ergo ad sacram mensam debitis cum dispositionibus accessus nonnisi uberiores a Christo gratias obtinere potest, qui hoc Sacramentum instituit, ut divitias divini sui erga homines amoris effunderet. Hinc « paterno affectu admonet sancta Synodus (Tridentina), hortatur, rogat et obsecrat per viscera misericordiae Dei nostri, ut omnes et singuli qui Christiano nomine censentur, in hoc unitatis signo, in hoc vinculo caritatis, in hoc concordiae symbolo iam tandem aliquando conveniant et concordent, memoresque tantae maiestatis, et tam eximii amoris Iesu Christi Domini nostri, qui dilectam animam suam in nostrae salutis pretium, et carnem suam nobis dedit ad manducandum: haec sacra mysteria corporis et sanguinis eius ea fidei constantia et firmitate, ea animi devotione, ea pietate et cultu credant et venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint, et is vere eis sit animae vita, et perpetua sanitas mentis, cuius vigore confortati, ex huius miserae peregrinationis itinere ad coelestem patriam pervenire valeant, eundem panem Angelorum, quem modo sub sacris velaminibus edunt, absque ullo velamine manducaturi » (Sess. 13. cap. 8.).

16. Alter actus est, huius cultus propagatio. « Cor hoc, aiebat B. Marg., infinitum habet desiderium ut cognoscatur et ametur a suis creaturis, in quibus suum imperium constabilire exoptat, tanquam omnium honorum principium » (apud Maurel, l. c. n. 76.). Ipse Dominus noster Iesus Christus Cordis sui divitias B. Marg. ostendens, huic asseveravit « thesauros omnes amoris, misericordiae, sanctificationis, et salutis, quos suum Cor complectitur, iis se exhibiturum, qui illud colerent ac amarent, et impensam operam darent, ut ab aliis quoque idem Sacratissimum Cor coleretur atque amaretur » (apud Maurel, l. c., et Vit. cit. pag. 250.). Hinc eadem « fidissima Christi sponsa hoc unum spirare, verbis, exemplis, scriptis, iugi vitae suo sacrificio hoc unum quaerere visa est, ut sanctissimo Cordi Iesu interior exteriorque cultus, qualem ei placere ab ipso didicerat, ab omnibus tribueretur. Quod et tunc fieri mirabiliter coepit, et postea, approbante Sancta Sede, quanto fructu sit perfectum universus orbis catholicus testatur » (Lect. v. Offic. B. Marg.). Et sane ignem venit Christus mittere in terram, et quid vult nisi ut accendatur? Accendamus ergo in nobis, accendamus etiam in aliis, quantum possumus, hunc divini amoris ignem, qui omnem alium terrenum amorem consumat, et solus ipse regnet in cordibus nostris, et regni eius nunquam sit finis.

COMMENTARIUS TERTIUS

DE VULNERE SANCTISSIMI CORDIS IESU

Commentarii ratio.

1. Praeter speciales alias rationes *peculiaris cultus motivas* erga Sacratissimum Cor Iesu, hanc etiam posteriori loco enumeravimus in praecedenti commentario de obiecto eiusdem cultus, quod nempe *lancea fuerit Cor illud perforatum*. Ut ratio haec omnes exerat vires suas in animos nostros, eosque quam maxime inducat ad amorem Iesu Christi, et amore quasi vulneret cor nostrum, speciali commentario vulnus illud declarare constituimus. Movet quippe amor ad maiorem semper amabilis et amandi obiecti cognitionem, et maior illius cognitio ad maiorem inducit amorem.

I.

Utrum Cor Iesu Christi lancea fuerit vulneratum.

2. De fide est, latus Christi lancea fuisse perforatum. Id explicite affirmat Ioannes, qui vidit et testimonium ipse perhibuit. Haec eius sunt verba: *Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura; sed unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua* (Ioann. xix. 33. 34.).

3. Quidam haeretici, ut refert Guido Carmelita, et ex illo Castrus (1. 4. *contra Haeres.* verbo Christus, haeres. 10.), dixerunt Christi corpus ante mortem fuisse lancea vulneratum. At corpus Christi *post* mortem, antequam de cruce deponeretur, lancea vulneratum esse, eiusque latus apertum, de fide etiam est, quam contra praefatam haeresim definivit Clemens V. in Concilio Viennensi in Clem. de summa Trin. et Cathol. fide. Id sane constat quam luculentissime ex citatis Ioannis verbis, ait enim: *Ut viderunt eum iam mortuum... unus militum lancea latus eius aperuit*. Unde laudatum concilium, relatis Ioannis verbis, subdit: « Nos igitur ad tam praeclarum testimonium ac Sanctorum, Patrum et Doctorum communem sententiam, Apostolicae considerationis, ad quam duntaxat haec declarare pertinet, aciem convertentes, sacro approbante concilio, declaramus, praedictum apostolum et evangelistam Ioannem rectum in praemissis factae rei ordinem tenuisse, narrando, quod *Christo iam mortuo*, unus militum lancea latus eius aperuit ». Insuper illa adversativa particula, *sed unus militum*, plane ostendit id factum esse ab uno milite, postquam alii decreverant, Christi crura non frangere, eo quod eum iam mortuum invenissent. Praeterea idem confirmat quod alii Evangelistae dicunt, eum clamantem expirasse, et de hoc admiratum centurionem; quod non esset, si accepto vulnere lateris cum clamore expirasset. *Iesus autem*, ait Marcus, *emissa voce magna expiravit... Videns autem centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Vere*

hic homo Filius Dei erat (xv. 37. 39. Matth. xxvii. 50., Luc. xxiii. 46. 47.). Ratio autem facti huius, si ex parte militis percutientis inquiratur, dicere possumus, id fecisse ut Iudaeis placeret, et ex temeritate ac militari ferocia. Si autem ex parte Dei et Christi ratio inquiratur, praeter mysteria alia, quae voluit hoc vulnere significari, ut inferius mox explicabitur, permisit ipse lancea latus suum aperiri, ut magis probata esset et confirmata eius mors, ac quanto manifestior esset mors, tanto certior esset resurrectio, cuius idem vulnus testimonium esset, quemadmodum reapse Thomae fuit. Neque vero est sine consideratione pertranseundum, quod Dominus sibi iam mortuo latus permiserit aperiri ut non tam extrinseca necessitate ferientis militis, quam propria voluntate animam tradidisse crederetur. (S. Th. *Caten. aur. in Ioan.* c. xix. 10., Suarez, *De myster. Christi*, D. 41. S. 1. par. *Dicendum*, Tolet. *in cap.* xix. *Ioan.* v. 34. *Comm.*).

4. Quod si quis inquirat quo in latere Christus fuerit percussus, dextro ne an sinistro, nullum firmum ac certum responsum exhiberi potest, quia neque Scriptura id explicat, neque constat de *certa* et *universali* traditione. Eximius doctor Suaresius (l. c. par. *Quod si*) coniecturando existimat, Christum sinistro latere vulneratum fuisse. Ratio, quia « dicunt omnes in hoc mysterio impletum esse, quod in Adamo et Eva fuerat praefiguratum, quando Eva de latere Adae dormientis formata est in figuram Christi, de cuius latere dormientis in cruce formanda erat Ecclesia, ut significavit Paul. dicens ad Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia...* Coniectant autem viri docti, et eruditi, Evam de sinistro latere fuisse formatam, in quod vergit cor humanum, propter summum amorem, qui inter virum et uxorem esse debet. Eam enim ob causam formata est foemina ex viro, ut notavit D. Th. 1. p. q. 92. art. 2. et August. 12. *de Civitate*, cap. 25., Theodoret. Rupert. et alii in Gen. Hinc ergo coniecere possumus Christum in latere sinistro fuisse vulneratum... ut res figurae responderet ». Alii vero, antiqua quadam innixi traditione imagines Crucifixi pingendi in dextero latere vulnerati, opinantur vulnus illud dextero latere fuisse inflictum. Pro hac sententia citat Barradas (Comm. tom. 4. l. 7. c. 22.) Gregorium Nazianzenum, Bernardum, Innocentium, D. Bonaventuram, Ludolphum. Haec sane Innocentius III. (lib. 2. *de sacro Altaris sacramento*, cap. 54.): « Calix ponitur ad dexterum latus, quasi sanguinem suscepturus, qui ex latere Christi dextero creditur vel cernitur profuisse ». Eandem sequitur opinionem Cornelius a Lapide (*in Ioan.* xix. 34.). « Unde », ait, « et S. Franciscus recipiens a Christo crucifixo quinque stigmata, accepit stigmata in latere dextero, aequae ac in manibus et pedibus, teste S. Bonaventura in eius vita ». Verum S. Catharina Senensis, quae eandem recepit gratiam, sic rem describit: « Des cinq ouvertures des plaies sacrées de Notre-Seigneur, je vis se diriger sur moi des rayons sanglantes, qui frappèrent mes mains, mes pieds et mon cœur ». Interroganti vero confessario: « Ne vous est-il parvenu aucun rayon au côté droit? » Sancta respondit: « Non, au côté gauche, et directement sur le cœur. La ligne lumineuse, qui venait du côté droit, ne me frappait pas obliquement, mais directement » (*Vie de sainte Catherine de Sienne* par le B. Raymond de Capoue, II. p. ch. VI.). — Cfr. Theoph. Raynaudum Opusc. *De stigmatismo sacro et prophano*, inter opuscula philologica, cap. 4., Benedict. XIV. *de Festis D. N. Iesu Christi*, P. 1. cccxii.

5. Indubia quidem res est hoc Christi lateris vulnus ad Cor *mystice* pertinere, tanquam ostium, quod Christus apertum voluit, ut nobis Cor suum patefaceret, aditumque ad illud praeberet. « Vigilanti verbo », inquit Augustinus (t. 120. in Ioann. n. 2. Migne, Op. t. 3. col. 1953.), « Evangelista usus est, ut non diceret, latus eius percussit, aut vulneravit, aut quid aliud; sed *aperuit*, ut illic quodammodo *vitae ostium* panderetur ». Ita sane et a Scholasticis et a Mysticis consideratur istud vulnus, ut per illud anima introire in Cor Iesu possit, cum illo coniungi, in illo habitare, illius frui dulcedine. Indubia etiam res est, hoc Christi lateris vulnus ad Cor *physice* pertinere, etiamsi ad illud vulnerandum non perlegerit. Quamvis enim dicatur, quod non pertineat reipsa ad Cor tanquam ad terminum intrinsecum, in quem penetraverit; ad illud tamen pertinet certe tanquam ad terminum ultimum, ad quem proxime accessit, et in quo substituit. Illud igitur inquirendum remanet, an praefatum lateris vulnus ita etiam physice ad cor pertineat, ut verum fuerit Cordis vulnus propterea quod militis lancea latus confodiens ipsum Cor transfixerit. — (Suarez l. c. par. Quod si; *De Perfectione vitae ad Soror.* c. 6; *Stimuli Amoris*, p. 1. c. 11, etc., inter opusc. S. Bonavent., etc.).

6. Iam porro sive dextro sive sinistro latere inflicto fuerit vulnus, indubium pariter est, ipsum Cor militis lancea fuisse transfixum. Id sane ex Scriptura non constat; sed multiplici ratione et auctoritate tanquam omnino certum comprobatur. — Etenim primo Theologi, qui existimant Christum sinistro latere vulneratum fuisse, coniecturam etiam desumunt ex vulnere Cordis; verisimile enim est ipsum Cor militem voluisse vulnerare, ut nempe exploraret an vere Christus mortuus esset, vel certe, si non esset, ut eum omnino interficeret; ipsumque Cor Christum voluisse vulnerari, ut indicaretur summus eius amor erga sponsam Ecclesiam, cuius amore vulneratum erat cor eius iuxta illud: *Vulnerasti Cor meum*, (Suarez, loc. cit.). Illi vero qui existimant Christum dextro latere fuisse transfixum sedulo observant vulnus hoc lateris Christi ingens fuisse (Cornel. a Lap. in Ioann. xix. 34.). Quare militis ictus ingenti vi illatus fuit, ita ut lancea usque ad Cor penetraverit. — Et sane vulnus hoc per quam amplum ac latum fuit, cum per illud manus facile intrare, et in pectus intromitti potuerit, uti colligitur ex verbis Christi ad Apostolum Thomam. Cum enim de vulneribus manuum ac pedum dixisset: *Infer digitum tuum huc*, ob vulneris partibus illis inflicti exiguitatem; de latere, cuius erat vulnus magis magisque amplum, dixit: *Affer manum tuam, et mitte in latus meum* (Ioann. xx. 27.). « Unus autem Longinus nomine », ait auctor Meditat. vitae Christi (c. 80., inter opusc. S. Bonavent.), « tunc impius et superbus, sed post conversus, et martyr, et sanctus, porrigens lanceam de longe... latus Domini Iesu, *dextrum*, vulnere *grandi* aperuit », (Cfr. Theophan. Ceraeum, *Homil.* 35. in *Non. Matutin.*; Cordeiro, *Caten. Patr. Graecor.* in Ioann. c. 19. v. 34.; Sylveira, loc. infer. citat., etc.). Non potuit autem tam latum esse vulnus « quin praealtum fuerit, et profundum; nam vulneris latitudo evidenter probat, non solum extremam et acutam lanceae partem, sed mediam quoque ac latam, ut minimum aequalem manui, per latus adactam, et intra pectus receptam fuisse. Rursus non potuit vulnus lateris praealtum esse, quin penetraverit usque ad Cor, a latere parum distans », (Marques, *Defensio Cultus SS. Cordis Iesu*, p. 2. prop. 9. num. 11.). Insuper ut

optime observat Franciscus Lucas Brugensis (tom. 2. in *Ioann.* xix. 34.), « quo clarius pateret, quod (Christus) *Cor* suum totum nobis profuderit, fecit ut *continuo*, mox retracta lancea... (sanguis) *exiverit* ex eo vulnere... non stillaverit tantum guttatim, sed confertim ac copiose exsilierit, tanquam ex plena scaturigine... fons enim sanguinis est cor ipsum ». — Hoc Cordis vulnus, praeter asceticos auctores gravissimos et quam plurimos, theologi et interpretes Scripturarum communiter asseverant. « Plures », ait Benedictus XIV., « tum ex veteribus, tum ex recentioribus scriptoribus, putant militis hastam ad pericardium cordisque substantiam pervenisse; inde propterea aquam et sanguinem defluxisse » (*De Festis D. N. Iesu Christi*, cccxiii.). Ut alios missos faciamus, illud adstruit auctor opusc. *De perfectione vitae ad Sorores* (cap. 6. par. *Secundo*, inter opusc. S. Bonav.). « O bone Iesu, o dulcissime Domine, non gutta, sed unda sanguinis ita largiter per quinque partes corporis tui emanavit de manibus et pedibus tuis in crucifixione, de capite in capitis coronatione, de toto corpore in flagellatione, *de ipso corde* in lateris apertione; mirum videtur *si quid sanguinis* remansit in te ». Ioannes Gerson (*Exposit. in Pass. Dom.* textu penult.). « Videte », inquit, « quod si Iesus prius non mortuus fuisset, non potuisset ulterius vivere, eo quod *totaliter fuit perfossus lancea in latere eius ad cor usque* ». Idem vulnus aperte omnino affirmat laudatus Franciscus Lucas (l. c.). Miles, ait: « transfodit cor... explorare... voluit, certo ne mortuus esset, et si forte non esset, hoc certe ictu finiret, quo transfossis costis ac pulmonibus, cor ipsum petebatur... Hactenus manserat Cor Iesu illaesum quod ad substantiam: ne itaque praecipuum sui videretur non expendisse ad nostri redemptionem, permisit et illud sauciari, quo declararet », etc. « Vulnus hoc », ait Cornelius a Lap., « videtur totum latus Christi penetrasse, ut videlicet lancea haec adacta per dextrum latus Christi transierit per cor et pericardium », etc. (in *Ioann.* xix. 34.). Eandem hac in re tradunt doctrinam Suaresius (l. c.), Menochius (in *Ioann.* xix. 34.), Barradas (*Commentar.* t. 4. l. 7. c. 22.), Sylveira (*Commentarior.* t. 5. l. 8. c. 20. q. 4.), alique plures. Quare iure Marques (l. c. n. 7.) asserit, « vulnus Cordis Iesu... manifesta ratione, et gravissima auctoritate omnino certum » esse. — Neque vero inter opera Patrum testimonia desiderantur, quibus vel implicite vel explicite Sanctissimum hoc Cordis Iesu vulnus comprobetur. S. Bernardus (Serm. 61. n. 4., Migne, t. 2. col. 1072.) haec habet: « Ferrum pertransiit animam eius, et appropinquavit cor illius... Patet *arcanum* cordis per foramina corporis; patet magnum illud pietatis sacramentum, patent viscera misericordiae ». Idem vulnus plane supponit auctor rythmicae orationis ad varia Christi membra (inter op. S. Bern., Migne, t. 3. col. 1322. et seqq.). « Quo amore vincebaris, — Quo dolore torquebaris, — Cum te totum exhaurires, — Ut te nobis impertires, — ... Cor dulcissimum! — ... Da cor Cordi sociari, — Tecum, Iesu, vulnerari. — Nam cor Cordi similatur, — Si cor meum perforatur — Sagittis improperii ». Cor suum etiam vulnerari, ut similitudinem referat Cordis Iesu vulnerati, petit auctor Sermonis de Vita et Passione Domini (inter op. S. Bern., Migne t. 3. col. 963. n. 18.): « Ut autem integram Crucifixi imaginem me portare glorier, illud quoque, quod post mortem tuam insatiabilis malitia Iudaeorum impiorum in te exercuit, hanc in me similitudinem exprime. Vulneret cor meum vivus

et efficax sermo tuus », etc. Pius auctor Vitis Mysticae (c. 3. n. 7., inter op. S. Bern. t. 3. col. 641.) rem quam clarissime affirmat: « Foderunt ergo », inquit, « et perfoderunt non solum manus, sed et pedes, latus quoque, et sanctissimi Cordis intima furoris lancea perforaverunt, quod iamdudum amoris lancea fuerat vulneratum ». Auctor libri de duplici martyrio (inter op. S. Cypriani, Migne, col. 885. vi.) affirmare profecto non potuit, Christum emisisse « quidquid resederat in corde sanguinis », quin Cor Christi vulneratum putaverit. Asserere item non potuit Prudentius utrumque Christi latus lancea perforatum sine Cordis transfixione. Eius verba sequenti paragrapho referemus (num. 11.). — Hoc vulnus « auctoritatem... aliam pro se habet... sitam in revelationibus fide dignissimis... Huiusmodi sunt revelationes SS. Birgittae, Gertrudis, Mechtildis, Franciscæ Romanæ et B. Angelæ de Fuligineo, quas refert P. Gallifet in novis observationibus, observat. 5. » (Marques, l. c. n. 17.). — Hoc etiam vulnus disertissime Ecclesia affirmat in sua liturgia. In festo enim lanceæ et Cordis Iesu commemorat Ecclesia et celebrat Cor Iesu *percussum lancea, vulneratum, vulneratum ictu patenti, sauciatum, scissum*, etc. — Denique Pius IX. in decreto Beatificationis B. Margaritæ Mariæ Alacoque id apertissime affirmat: « Ecquis enim », ait, « tam durus ac ferreus sit, quin moveatur ad redamandum *Cor illud suavissimum idcirco transfixum ac vulneratum lancea*, ut animus ibi noster quoddam quasi latibulum ac perfugium habeat, quo se ab hostium incursione insidiisque recipiat, ac tueatur? Ecquis non provocetur ad prosequendum omni observantiae studio *Cor illud sacratissimum, cuius ex vulnere aqua et sanguis, fons scilicet nostræ vitæ ac salutis, effluxit?* »

II.

Utrum ex latere Christi aperto vera aqua et verus sanguis effluerit?

7. Vera aqua, verus sanguis fluxit de latere Christi aperto. « Haec conclusio est de fide definita ab Innocentio, in cap. *In quadam, de celebratione missarum*, contra quosdam, qui negabant exivisse veram aquam, sed pituitam, seu phlegmaticum quemdam humorem, quem dicebant aquam appellatum, quia in eo aqua praedominatur. Verba autem Ioannis in propria significatione esse intelligenda semper Ecclesia intellexit, et veritas Scripturae hoc requirit: nam in narratione praesertim historiae non fuisset Ioannes usus verbis impropriis et metaphoricis » (Suarez loc. cit. par. secundo). Innocentii III. haec sunt verba: « In quadam nostra decretali epistola asseris te legisse, illud fuisse nefarium opinari, quod quidam dicere praesumpserunt, in sacramento videlicet Eucharistiae aquam in phlegma converti, nam de latere Christi non aquam sed humorem aquaticum mentiuntur exiisse. Licet autem hoc magnos et authenticos viros sensisse recenseas, quorum opinionem dictis et scriptis hactenus es secutus, ex quo tamen nos in contrarium sentimus, nostrae compelleris sententiae consentire... Nam si non fuisset aqua, sed phlegma, quod de latere Salvatoris exivit, ille, qui vidit et testimonium veritati perhibuit, profecto non aquam, sed phlegma dixisset... Restat igitur ut qualiscum-

que fuerit illa aqua, sive naturalis, sive miraculosa, sive de novo divina virtute creata, sive de componentibus ex parte aliqua resoluta, procul dubio vera fuit ». (Cf. Benedict. XIV. de festis D. N. Iesu Christi, cccxiii., De Canon. SS. l. 4. p. 1. c. 31. n. 6.).

8. Aqua ista et sanguis ex Christi latere fluens praeter omnem naturae ordinem et magno miraculo manavit. Nisi enim fluxus iste aquae et sanguinis ex Christi Iesu mortui latere miraculum fuisset, S. Evangelista triplicem de huius eventus veritate asseverationem non subiunxisset (xix. 35.): *Et qui vidit testimonium perhibuit; Et verum est testimonium eius*; mos est Ioannis, de se in tertia persona loqui. Testimonium eius, qui id scribit ad memoriam sempiternam, firmum est et minime fallax, tametsi singulare sit, quia testis oculatus erat. *Et ille scit quia vera dicit*; certo sibi conscius est, se rem narrare, prout gesta est, licet eius priores evangelistae non meminerint. Haec autem testatus est et scripsit, *ut et vos credatis*, id factum esse, Iesumque vere mortuum esse, ac proinde eum vere a mortuis resurrexisse. Apposite S. Thomas (in Ioann. c. xix. l. 5. num. 4.): « Sed ut certificaretur de morte, *unus militum lancea latus eius aperuit*. Et signanter dicit, *aperuit*, non vulneravit; quia per hoc latus, aperitur nobis ostium vitae aeternae, Apoc. iv. 1. *Post hoc vidi ostium apertum*. Hoc est ostium in latere arcae, per quod intrant animalia diluvio non peritura, Genes. 7. Sed hoc ostium est causa salutis: unde *continuo exivit sanguis et aqua*: quod est *valde miraculosum* ut de corpore mortui, in quo est congelatus sanguis, sanguis exeat. Sed si quis dicat, quod hoc contigit propter calorem aliquem, qui adhuc in corpore remanserat; fluxus autem aquae inficiari non potest, quin *miraculosus* existat, cum aqua exiens purissima fuerit ». Idem tradit Angelicus Doctor in Summa Theol. (3. p. q. 66. a. 4. ad 3.): « Dicendum quod aqua fluens de latere pendentis in cruce non fuit humor phlegmaticus, ut quidam dixerunt... Fuit autem aqua pura *miraculose* egrediens a corpore mortuo, sicut et sanguis ad comprobendam veritatem dominici corporis ». Cf. etiam 3. p. q. 74. a. 6. 7.

9. « Patrum omnium consensione, ait Bened. XIV. (de fest. l. c.), id miraculo tribui; eoque omnem difficultatem redigi miraculine ratio in eo sita sit, quod sanguis, an vero quod aqua e Christi latere eruperit ». Idemque Benedict. XIV. in alio opere de Canoniz. SS. l. c. haec scribit: « Miraculum agnoscunt et celebrant S. Ambrosius, S. Augustinus, S. Cyrillus Alexandrinus, Theophilactus, et nos iisdem libenti animo subscribimus: sed adhuc remanet inquirendum, an miraculum sit constituentum in fluxu sanguinis, vel in fluxu aquae, an in utroque. Suarez miraculum constituit etiam in fluxu sanguinis... Et sequitur Cornelius a Lapide... Alii miraculum statuunt in fluxu aquae: licet enim admittant, veram aquam fluxisse, eam tamen, non naturalem, sed miraculosam fuisse autumant, non autem humorem aqueum, qualis extat in pericardio..... Theophilactus praeclare scribit, miraculum in fluxu aquae fuisse: *Contumelia in miraculum vertitur, et sanguinem quidem ex mortuo corpore prodiisse, admirabile est: verumtamen posset quis sycophantarum dicere, quod verisimile sit, vitalem quamdam virtutem adhuc fuisse in corpore: aqua autem egressa omnem controversiam miraculo tollit* ». Nos utrumque miraculosum existimamus. Ioannis enim triplex illa sollemnis affirmatio, uti narratam rem, quasi miram et extraordinariam confirmet, ad

utrumque in sensu obvio refertur, neque ulla fit fluxus et fluxus distinctio. Totus ergo ille fluxus sine miraculo non fuit. Insuper ad aquam quod attinet, nulla esse potest controversia, quod miraculum ipsa praeferat. Sanguis vero non potuit *continuo*, impetuque exire ex vulnere lateris, nisi miraculo fuerit coactus. (Cfr. Franc. Luc. l. c., S. Thom. Caten. Aur. in Ioann. c. xix. n. 10.).

III.

Utrum sanguis et aqua permixte an separatim fluxerint?

10. Propositae quaestioni respondendum sine dubio est, sanguinem et aquam non permixte, sed separatim exivisse. Hoc enim evincunt verba Ioannis, *fluxit sanguis et aqua*. Hoc etiam comprobant et alia verba, *qui vidit testimonium perhibuit*; secus enim non potuisset aqua a sanguine discerni. In praedicto vero loquendi modo significatur distincte potuisse cognosci et oculis videri sanguinem et aquam (Suarez l. c. par. *Unum vero*).

11. Tribus modis excogitari hoc potest. Primo enim dici potest, simul tempore aquam et sanguinem exiisse, per diversas tamen partes eiusdem foraminis. Et si hoc modo factum est, non potuit fieri sine miraculo novo, ut non permiscerentur. Hunc modum tradit Franciscus Lucas (l. c.). Secundo intelligi potest, prius totum sanguinem exiisse, deinde vero aquam manasse. « Et hic modus, ait Suaresius (l. c.), videtur facilius, et accommodatus tum ordini narrationis Ioannis, tum etiam mysterio. Primo enim Christus suum sanguinem effudit; multique pie meditantur totum sanguinem suum in passione fudisse, et in huius rei signum ac testimonium id quod reliquum erat accepto vulnere lanceae profudisse. Postea vero, effuso sanguine, et quasi pretio soluto, manavit aqua, quae virtutem sanctificandi ab illo sanguine habitura erat ». Probat hunc modum Benedictus XIV. l. c. Tertius autem modus intelligi potest, si quis dicat lanceam adactam per dextrum latus Christi transiisse per cor et pericardium, atque cuspidem eius exiisse per sinistrum latus, ita ut hinc sanguis, illinc aqua perluxerit. Hunc modum tradere videtur Prudentius. Enimvero « utrumque Christi latus fuisse transfossum tribus locis docet Prudentius, scilicet in *Passione Christi* (Migne, op. Prud. t. II. col. 103.): Traiectus per utrumque latus, laticem atque cruorem — Christus agit: Sanguis victoria; lympa lavacrum est. — Et *Peristephanon*, hymno 8. (Migne, op. Prud. t. II. col. 432.): Ipse loci est Dominus, laterum cui vulnere utroque — Hinc cruor effusus fluxit et inde latex. — Et *Cathemerinon*, hymno 9. (Migne, op. Prud. t. I. col. 872. et seq.): O novum caede stupenda vulneris miraculum! — Hinc cruoris fluxit unda, lympa parte ex altera. — Lympa nempe dat lavacrum, tum corona ex sanguine est. — Idem insinuat Cyprianus, *Tract. de pass. Christi*, (Migne, inter Op. Ernaldi, totius Collect., t. CLXXXIX. col. 1662.), cum ait: De latere tuo, o Christe, divisus limitibus aqua et sanguis emanant... — Verum quia hoc lateris sinistri vulnus exiguum fuit, hinc non computatur, Christusque non sex, sed quinque habuisse vulnera dicitur ». (Apuđ Corn. a Lap. l. c.).

IV.

De mystica significatione sanguinis et aquae.

12. Vulnus istud, ac ista effusio sanguinis et aquae propter mysterium facta est, non propter meritum. Meritum enim in morte Christus consummavit; nec iam mortuus mereri potuit. Verum quoniam Christus ante hoc vulnus nondum totum suum sanguinem effuderat, atque effusum ostenderat, ideo quodammodo dici potest, nondum fuisse finitum tempus patiendi in corpore. Illo autem vulnere suscepto, finita fuit abiectio passionis, et honor gloriosae sepulturae paulo post incepit (Suarez l. c., Cornel. a Lap. l. c.). Insuper « quamvis mortuus acceperit (Christus) hoc cordis vulnus; quia tamen illud sibi a morte inferendum vivus noverat, et ad excipiendum paratum se praeberat, idcirco etiam illo meruit et operatus est ad salutem nostram ». (Franc. Luc. l. c.).

13. Iam age, effusio ista sanguinis et aquae facta primo est ad significandam veritatem corporis humani in Christo. Hoc est quod ait Ioannes 1. Ep. v. 7., *Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, et sanguis*. Spiritus enim clamore valido emissus, et in paternas manus commendatus, testis fuit in Christo veram fuisse animam rationalem; sanguis vero et aqua e latere effusus significarunt corpus Christi verum fuisse humanum corpus (S. Thom. 3. p. 1. c., Suarez l. c. par. Secundo, etc.).

14. Aliam huius sanguinis et aquae e Christi latere manantis significationem Clemens V. describit loc. cit.: « In assumpta natura ipsum Dei Verbum pro omnium operanda salute non solum affigi cruci et in ea mori voluit, sed etiam emisso iam spiritu perforari lancea sustinuit latus suum, ut exinde profluentibus undis aquae et sanguinis, formaretur unica et immaculata ac virgo sancta Mater Ecclesia, coniux Christi, sicut de latere primi soporati Eva sibi in coniugium est formata, ut sic certae figurae primi et veteris Adae, qui secundum Apostolum est forma futuri, in nostro novissimo Adam, id est Christo, veritas responderet. Haec est, inquam veritas, illius praegrandis aquilae vallata testimonio, quam propheta vidit Ezechiel animalibus caeteris evangelicis transvolantem, beati Ioannis videlicet, apostoli et evangelistae, qui sacramenti huius rem gestam narrans et ordinem, in Evangelio suo dixit: *Ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum non fregerunt eius crura, sed unus militum lancea latus eius aperuit et continuo exivit sanguis et aqua; et qui vidit testimonium perhibuit, et verum est testimonium eius: ille scit, quia vera dicit, ut et vos credatis* ». Hoc autem, nempe quod ex latere Christi, quasi secundi Adae dormientis in cruce, Ecclesia quasi Eva Christi sponsa formata sit, haud quidem proprie et realiter intelligendum est, sed symbolice tantum et figurate. Ecclesia enim reapse per Christi praedicationem, passionem et mortem instituta et sanctificata est (Corn. a Lap. l. c.). Ac propter hanc etiam causam haec effusio sanguinis Christi non est facta ante mortem, quia tota haec virtus sanctificandi et fundandi Ecclesiam ex morte Christi potissimum dimanavit (Suarez, l. c. par. *Secundo*, et *Dicendum*).

15. Insuper huiusmodi sanguine et aqua « designatum est, quod mors Christi efficaciter valeat ad abluenda et purganda hominum peccata. Aqua enim ad ablutiones valet, sed quia aqua sola ad abluendas hominum mentes inefficax est, aquae sanguis adiunctus est, quo fiebat in veteri lege peccatorum expiatio, ut intelligamus in aqua baptismali ad ablutiones mentium cooperari sanguinem Christi, unde baptismus suam habet efficaciam » (Cornelius Iansen. *Commentar. in Concord.* p. 4. c. 144.). Verum eo sanguine et aqua significata sunt etiam omnia sacramenta Ecclesiae, quae ex Christi morte habent efficaciam. « Divina est ordinatione indultum », ait S. Bonaventura (lect. 9. offic. SS. Cordis), « ut unus militum lancea latus sacrum illud aperiendo perforet, quatenus sanguine cum aqua manante, pretium effunderetur nostrae salutis, quod, a fonte, scilicet *Cordis arcano*, profusum, vim daret Sacramentis Ecclesiae ad vitam gratiae conferendam ». (Cfr. S. August. lect. 7. eiusd. off.). Speciali autem quadam ratione aqua significat baptismum, qui omnium sacramentorum est ianua; sanguis vero Eucharistiam, quae eorundem finis est, et consummatio; et ideo sub his duobus reliqua comprehenduntur. Cfr. S. Thom. 3. p. q. 62. a. 5. c., q. 66. a. 3. ad 3., Theol. Wirceburg. De Sacram. in genere nn. 23. 25. 59. ad 3., De Bapt. n. 13. par. *Sed et*, R. 2.º, Catechism. Conc. Trid. P. 2. de Sacram. in genere n. 29. Hoc quidem sensu dicunt etiam Patres per hoc mysterium indicatum esse, omnia sacramenta de latere Christi manasse (Suarez l. c. par. *Secundo*). Significatio haec prioris fundamentum est; Ecclesia enim et fit et consistit per sacramenta. Nam baptismo nascitur, confirmatione roboratur, Eucharistia pascitur et perficitur, Poenitentia sanatur, extrema unctione munitur, Ordine gubernatur, matrimonio propagatur (Corn. a Lap. l. c.). Aliam praeterea Patres in hoc mysterio indicant significationem, in aqua scilicet et sanguine duplex fidelium baptisma, nimirum sanguinis, seu martyrii, et aquae, seu sacramenti baptismi, significatum esse. (Cfr. Suarez l. c.).

16. Vulnus autem lateris Christi iam mortui adumbrat per mortem eius reseratum iam esse coelum, quod antea per peccatum clausum fuerat. « Ecce aperta est apotheca omnibus aromatibus plena... aperta est ianua Paradisi, et per lanceam militis gladius versatilis est amotus. Ecce lignum vitae, tam in ramis quam in stipite perforatum... Ecce apertus est thesaurus divinae sapientiae, et charitatis aeternae. Intra ergo per vulnerum aperturam. O quam beata lancea!... O si fuisset loco illius lanceae! exire de Christi latere noluissem, sed dixissem, *haec requies mea in saeculum saeculi; hic habitabo, quoniam elegi eam* » (Inter opusc. S. Bonav., Stimul. div. am. part. 1. cap. 1.).

V.

De symbolis huius mysterii in Veteri Testamento.

17. Mysterium hoc, uti iam superius significavimus nn. 8. 14., « praenuntiabat, quod Noe in latere arcae ostium facere iussus est (Gen. vi. 16.)... Propter hoc prima mulier facta est de viri latere dormientis (Gen. ii. 22.) » (S. Augustin. Tract. 129. in *Ioann.* n. 2.). « Apertius

autem hoc praeuntiabat aquae e petra, virga percussa, fluxus, quam petram significasse Christum Paulus testis est, dicens: *Bibebant de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus* (1. ad Cor. x. 4.). Tanquam e petra enim iam fluxit novo miraculo aqua, quando Christus per mortem rigidus et aridus petrae siccae similis est factus. Iam impletum est illud Zachariae: *In die illa erit fons patens domui David et habitantibus Hierusalem, in absolutionem peccatoris et menstruatae* (xiii. 1.). In fontes qui nunc manaverunt e latere Christi respiciens Isaias dixit fidelibus: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris* (xii. 3.)..... In eo quod (Evangelista) dixit lancea latus dominicum apertum, dicit impletam Scripturam, quae est Zach. c. xii. *Videbunt, in quem transfixerunt...* Quamquam possit intelligi de visione fidei, ut iam impletum sit illud in multis Iudaeis, tamen idem Ioannes in Apoc. (i. 7.) significat illud implendum in Iudaeis infidelibus, quum in novissimo die omnibus veniet Dominus conspicuus. Sic enim habet: *Ecce veniet cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt...* Unde hinc certo intelligi datur Dominum venturum ad iudicium cum vulnere, quae in cruce accepit, signis, ad maiorem confusionem et condemnationem impiorum, quorum illi quidem videbunt in quem et qualem quantumque sic crudeliter saevierunt, ut etiam latus mortui lancea transfigerent: alii vero videbunt quanta charitate excelsus ille homines complexus sit, et quanta pro hominibus passus sit, quem hic agnoscere et amare contempserunt » (Corn. Iansen. l. c. — Cfr. Cornel. a Lap. in Zachar. xii. 10., S. Thom. 3. p. q. 54. a. 4., S. Augustin. l. c. n. 3.).

VI.

De mystica huius mysterii repraesentatione in sacrificio Missae.

18. Ut praefata effusio sanguinis et aquae ex latere Christi repraesentetur in consecratione Calicis Eucharistici modica aqua admiscetur, de qua haec habentur in Conc. Flor. Decr. pro Armen. in B. Eugenii IV. *Exultate Deo*: « Aqua ideo admiscetur, quoniam iuxta testimonia sanctorum Patrum ac Doctorum Ecclesiae pridem in disputatione exhibita creditur, ipsum Dominum in vino aqua permixto hoc instituisse sacramentum. Deinde, quia hoc convenit dominicae passionis repraesentationi. Inquit enim beatus Alexander Papa V. a beato Petro: « *In sacramentorum oblationibus, quae intra Missarum solemnia Domino offeruntur, panis tantum et vinum aqua permixtum in sacrificium offerantur. Non enim debet in calicem Domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum: quia utrumque, id est sanguis et aqua ex latere Christi profluxisse legitur.* Tum etiam, quod convenit ad significandum huius sacramenti effectum, qui est unio populi christiani ad Christum. Aqua enim populum significat, secundum illud Apocalypsis: *Aquae multae, populi multi.* Et Iulius Papa secundus post beatum Sylvestrum, ait: *Calix Dominicus iuxta canonum praeceptum vino et aqua permixtus debet offerri, quia videmus in aqua populum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi. Ergo cum in calice vinum et aqua*

miscetur, Christo populus adunatur, et fidelium plebs ei, in quem credit, copulatur, et iungitur».

19. Atque hic ad rei complementum quaestionem subiungimus, an aqua vino permixta in Sanguinem Christi convertatur. « Super hoc autem, ait Innocentius III. (l. 3. Decr. tit. 41. c. 6.), opiniones apud scholasticos variantur. Aliquibus enim videtur, quod, cum de latere Christi duo praecipua fluxerunt sacramenta, redemptionis in sanguine ac regenerationis in aqua, in illa duo vinum et aqua, quae commiscuntur in calice, divina virtute mutantur... Alii vero tenent, quod aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, cum in vinum transeat, mixta vino.... Praeterea potest dici, quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa... Illud autem est nefarium opinari, quod quidam dicere praesumpserunt, aquam videlicet in phlegma converti... Verum inter opiniones praedictas, illa probabilior iudicatur, quae asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari ». (Cfr. S. Thom. 3. p. q. 74. a. 8., S. Alph. *Theol. Mor.* l. 6. n. 209.).

VII.

Conclusio.

20. Dulcissimus Dominus noster Iesus Christus *totum* Deo Patri cruento sacrificio in Altari Crucis *se obtulit* pro nobis; totum iterum se offert pro nobis sacrificio incruento in Altari Eucharistico. Quo enim amore tunc Christus nos prosequabatur, eodem etiamnum prosequitur, in aevumque omne prosequetur. Unde quem vulnus in Corde acceptum amorem significavit maximum, quo in eius Passione et Morte dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis, eundem sane, post Passionem et Mortem perennem quidem, totaque perseverantem aeternitate, aqua, in Missa vino immixta in memoriam illius mysterii, in memoriam nobis quotidie revocat. « Vertar ergo ad meipsum, et disquiram mecum, quae meae sint partes, et quid aequum iustumque sit, ut divinae offeram et exhibeam maiestati: haud sane dubium, quin *mea omnia offerre debeam*, ac *meipsum* cum summo affectu: Suscipe, Domine, universam meam libertatem. Accipe memoriam, intellectum, atque voluntatem omnem. Quidquid habeo, vel possideo, mihi largitus es: id tibi totum restituo, ac tuae prorsus voluntati trado gubernandum. Amorem tui solum cum gratia tua mihi dones, et dives sum satis, nec aliud quidquam ultro posco » (*Exerc. Spirit.* S. Ignatii de Loyola, Contempl. ad amor. spirit.).

COMMENTARIUS QUARTUS

DE SEPTEM CHRISTI VERBIS

---

1. Si dulce est amico amici vocem audire; si dulce, et maxime dulce est amico, amici morientis ultima verba excipere; audiamus quales fratres, audiamus, et meditemur suprema verba amici et fratris nostri Iesu Christi, in cruce pro nobis morientis. Vocem Dilecti profunde corde nostro recondamus et conservemus, ut vox sit continue loquens cordi nostro, illudque quam vehementissime excitans ad redamandum Redemptorem amantissimum nostri. Verba Christi Iesu in cruce morientis verba omnia sunt, quae vehementissimum Christi erga nos amorem significant et confirmant.

2. Septies in Cruce Christum loquutum esse constat ex Evangelio. Primum verbum illud est, quod habetur apud Lucam, 23. 34., *Pater dimitte illis; non enim sciunt quid faciunt. Pater dimitte illis*, illi quidem ipsum crucifigebant, Iesus vero, absolutissimum patientiae et charitatis exemplar, pro crucifixoribus suis exoravit, declarans se magis dolere illorum causa, quam sua; illorumque malum magis ipsum angere, quam suum. Hoc igitur primum verbum, verbum fuit longanimitatis et misericordiae. Eo praeterea Christus in ara Crucis, verum offerens Patri sacrificium, verum se ostendit Pontificem, cuius est, uti Paulus habet ad Hebr., 5. 1., orare pro populi sui peccatis et ignorantia. Enimvero, *Pater*, inquit, *dimitte illis*, non solum nempe poenam tantae iniuriae tam meae, quam tuae, sed etiam culpam; causamque addit, cur dimittere conveniat: *non enim sciunt quid faciunt*, nesciunt nempe se Dei Filium crucifigere, verumque Iudaeorum regem. *Si enim*, inquit Paulus, 1. Cor. 2.-8., *cognovissent, nunquam Dominum gloriae crucifixissent*. Et Petrus, Act. 3. 17., *Scio*, inquit, *quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes vestri*. Haec autem ignorantia, quamvis in plurimis, maxime de vulgo, supina fuerit et crassissima, in pluribus etiam, maxime de principibus affectata, in omnibus vero maxime culpabilis; aliqualem tamen suppeditat excusationem, ad veniam de perpetrato crimine impetrandam; aliquid enim detrahit de audacia et contemptu Dei, quae in Iudaeorum et gentilium scelere continentur. Oravit Christus pro persequentibus se, pro omnibus peccatoribus, et *exauditus est pro sua reverentia*. Ad Hebr. 5. 7. Ea enim oratione omnibus obtinuit, auxilium sufficiens ad poenitentiam, praedestinati vero auxilium etiam efficax ad poenitentiam de facto faciendam. «Eo enim modo exaudita fuit oratio, quo Christus exaudiri voluit... non absolute voluit omnibus dimitti: sed omnibus, qui illius poenitentiam agerent». Suarez De Myst. Christi D. 37. S. 4. par. *Primum est*. Huius orationis effectus mox secuti sunt. Eius enim virtuti et efficaciae debetur confessio latronis et centurionis, eorumque, qui *percutientes pectora sua revertebantur*, Luc. 23. 48. Eius item virtute et efficacia ad unam aut alteram Petri praedicationem tam multa Iudaeorum millia conversa sunt ad Dominum, et suorum peccatorum remissionem

sunt consecuta. Propter eandem quoque Christi orationem Iudaeorum supplicium per quadraginta et amplius annos dilatum est, ut possent, si vellent, poenitentiam agere. Christi exemplum imitatus est Stephanus, qui et ipse, cum lapidibus Iudaeorum obrueretur, positis genibus, oravit dicens: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum*, Act. 7. 59. Illud alii imitati sunt Sancti; imitemur et nos. Offensas omnes, iniurias omnes fratribus nostris ex animo dimittamus, et, orante Christo pro nobis, dimittet nobis Pater coelestis omnia peccata nostra. Nos etiam peccantes ignoravimus et erravimus; dimittet ergo Pater et nobis, non enim scivimus quid fecerimus. — S. Th. 3. p. q. 47. a. 5., Suarez De Myster. Christi D. 37. S. 4., Iansen. Concord. in h. l., Iansen. Tetrat. in h. l., Benedictus XIV. de festis D. N. Iesu Christi P. 1. C. 7. par. 93. 94.

3. Alterum Christi verbum in cruce, faustissimum illud fuit nuntium ad latronem: *Amen dico tibi*, i. e. asseverantissime tibi, tanquam verum ac certum affirmo, *hodie mecum eris in paradiso*, Luc. 23. 43. Hoc etiam, verbum fuit caritatis et misericordiae, verbum Summi Pontificis, qui potestatem habebat excellentiae ad remittendi peccata et dandi gratiam ac perseverantiam in illa, adeoque promittendi regnum coelorum. Consideremus tantisper eximiam Christi benignitatem erga peccatores in eo quod tam cito ignoscat sero poenitenti, et tam perfecte ignoscat uberiorem etiam offerens gratiam quam petebatur. Petebat ille, ut Christus memor esset aliquando sui cum venisset in regnum suum. Dominus autem, non post aliquot vel dies id se facturum pollicetur, sed *hodie*, inquit; nec memorem se dicit illius fore, sed quod maius est, illum, ut erat secum in cruce, ita secum futurum *in paradiso*, h. e. liberatum ab omnibus malis participem fore felicitatis suae et gloriae. Consideremus item Christi in cruce potentiam, qui cum prius tanquam homo Patrem precaretur pro peccatoribus veniam; nunc tanquam Deus peccata condonat, ac paradisu donat. Ex istis autem Christi verbis luculentissime refutatur nonnullorum error, perperam asserentium Sanctorum animas ante novissimi iudicii diem non regnare cum Christo, nec esse cum illo in coelis. Inde etiam ostenditur, semper in hac vita locum esse poenitentiae, eamque Deum vel in ipso mortis articulo minime dedignari. Haec quidem certa sunt.

Verum duae adsunt circa verbum istud quaestiones. Prima quaestio concordantiam respicit Matthaei et Marci cum Luca. Illi enim pluralem numerum adhibentes, referunt Christum ab utroque latrone iniuriis et maledictis affectum esse, Matth. 27.-44., Marc. 15.-32.; hic vero nonnisi unum narrat latronem contumeliosa verba in Christum protulisse, Luc. 23. 39.-42. Iam vero quaestio haec dupliciter resolvi potest: 1.º quatenus dicatur, a principio quidem utrumque latronem in Iesum convicia et maledicta coniecisse; alterum vero eorum, ut solem obscurari vidit, tremefieri terram, et saxa dirumpi, respuisse. 2.º Quatenus asseratur, Matthaeum et Marcum modum adhibuisse loquendi, qui frequens est in sacris paginis, ubi saepe pluralis pro singulari numero ponitur. Et re quidem vera de uno tantum latrone Evangelistas loqui verisimilius est. Nam secus, quomodo potuisset bonus latro alterum, quod blasphemaret, increpare, si ipse etiam paullo ante blasphemasset.

Altera quaestio *paradisu* respicit, quae vox in Scripturis varias

habet significationes. Iam porro hac sententia, *Hodie mecum eris in paradiso*, promisit Christus latroni visionem beatam, eodem die conferendam. Christi enim promissio latronis respondet petitioni, qui consortium petebat regni coelesti. Licet ergo per paradisum intelligatur hic corporeus locus, intelligitur tamen locus ille, in quo beati fruuntur Deo, ubicumque ille sit. Quare Christus per paradisum, neque paradisum terrestrem, neque coelum, sed infernum intelligit, ubi erat eo die futurus secundum humanam animam. Illuc enim eo die Christus descendit, illuc latronis anima advenit, ut in sinu Abrahae cum Sanctorum animis moraretur donec ad coelum pateret aditus. — Felicissimi huius latronis, fratres, imitemur fidem, corde enim vere credidit ad iustitiam, ore autem confessus est ad salutem; imitemur poenitentiam, et eandem quam ipse experiemur Redemptoris nostri, Iesu Christi, indulgentiam. — Iansen. Concord. in h. l., Iansen. Tetrat. in h. l., Cornel. a Lap. in h. l., Bened. XIV. l. c. par. 95. seqq., Suarez l. c. D. 37. S. 4. et Comment. in q. 46. a. 11., S. Th. 3. p. q. 52. a. 4. ad 3.

4. Tertium Christi verbum fuit ad Matrem: *Mulier ecce filius tuus*, et ad Ioannem: *Ecce mater tua*, Ioann. 19. 26.-27. Verbum hoc, fuit verbum caritatis et pietatis, ac simul exempli. « Eximiae in nos caritatis Christi mysterium ex eo quoque luculenter proditur, quod moriens Matrem ille suam Ioanni discipulo matrem voluit esse relictam, testamento memori, *Ecce filius tuus* ». Leo XIII. Epist. enc. *Adiutricem populi* 6. Sept. 1895. Ostendit item Christus quanta cura et sollicitudine res matris curabat, quantumque dolori eius et orbitati compatiebatur. Nos autem simul docuit, quomodo sint honorandi parentes. *Mulier* inquit, non *Mater*, Matrem sane non denegans; hoc ipso enim se genuinum eius filium declarat, quod in extrema positus angustia tantam ipsius suscipiat curam. Verba item proferens *Ecce filius tuus*, se ipsum implicite filium Virginis profitetur. Eo autem modo locutus est Christus, tum quia ita decebat Christi dignitatem et excellentiam, ut ostenderet nempe quod maior multo esset, quam Ipsa eum genuisset, tum etiam ne Virginis viscera magis commoveret, vel certe, sicut se vocabat *filium hominis*, ita virginem per antonomasiam mulierem appellabat, ut eam esse indicaret mulierem illam, per quam damna primae mulieris instauranda forent, Suarez l. c. D. 5. S. 1. par. *Dices Quid* etc. *Ecce filius tuus*, Ioannem insinuans, quasi dicat: Ecce tibi eum, qui posthac tibi loco filii erit, qui posthac pro me tui curam geret. Qui crucifigentium se curam gessit orans pro illis Patrem, et secum crucifixum latronem consolatus fuit, promittens ei paradisi consortium, merito iam Matris suae curam gerit, eamque consolatur, quae tam insigniter suam pietatem, atque praeclaram de Iesu existimationem declaravit. Nam neque erubuit, neque timuit inter tam multos filio insultantes, cruci eius adstare, quod non fecisset, nisi talia in Ipsa fuissent maternae pietatis viscera, ut non possent etiam in tanta filii ignominia ab eo divelli, et talem de ipso habuisset opinionem, ut sciret illum immerito haec pati, et ob id non ad ignominiam eius haec sibi reputanda. Bene autem imo optime Virgo filius moriturus Virgini Matri unice dilectae deputat in filium discipulum virginem, eundemque sibi dilectissimum. Conveniebat enim, ut qui per castitatem ipsi erat assimilis, et per dilectionem mutuam erat alter ipse, in ipsius sub-

stitueretur locum, et Maria virgo pro virgine filio virginem reciperet filium, et in signum eximiae dilectionis filii erga se acciperet a filio, quod is post illam carissimum habuit in terris pignus.

Post matrem etiam discipulum alloquitur Christus dicens: *Ecce mater tua*, h. e. ecce tibi eam, quam tibi pro me veluti matrem tuam curae esse volo, in quam te volo, tuam erga me dilectionem transfundere et declarare. Addiscendum hinc sane, quantam apud Iesum obtineat praerogativam, virginem esse, iuxtaque crucem Iesu assistere. Per haec enim meruit Ioannes Deiparam matrem, in suam accipere matrem, insigni certe hac ratione decoratus honore. Ipsius exemplo Dominicae cruci adstemus, sic ut Christo patienti pie condoleamus, Christi improprium propter ipsum simul portemus, carnem quoque nostram crucifigamus cum vitiis et concupiscentiis suis. Adstemus sane Christi Cruci; ad nos enim etiam pertinet Christi ad Ioannem dulcissimum verbum. Verbum enim hoc, verbum praeterea fuit mysterii. Enimvero omnium Apostolorum, omniumque fidelium personam Ioannes repraesentabat, adeoque Christus « in Ioanne caeteros Apostolos, imo fideles omnes, quasi filios Matri suae adsignavit, et commendavit, maxime eos; qui virgines castique sunt, ac proxime Christum in Cruce sua consecrantur; sic enim sunt amicissimi ac intimi Christo, eiusque Matri, uti fuit S. Ioannes ». Cornel. a Lap. in h. l. Et Leo XIII. Epist. Enc. *Adiutricem populi* 5. Sept. 1895.: « In Ioanne autem, quod perpetuo sensit Ecclesia, designavit Christus personam humani generis, eorum in primis, qui sibi ex fide adhaerescerent; in qua sententia S. Anselmus cantuariensis: *Quid, inquit, potest dignius aestimari, quam ut tu, Virgo, sis mater, quorum Christus dignatur esse pater et frater?* » B. Virgo « relicta fuit a Christo post se, ut Apostolorum et fidelium foret mater, eos lapsos colligeret, afflictos solaretur, titubantes solidaret, dubiis et anxii consuleret, eosque per omnia dirigeret, instrueret, animaret. Unde ipsa statim Apostolos a Christo capto disfluentes collegit; Petrum ob negationem Christi pusillanimum spe veniae erexit; omnesque morte Christi turbatos fide resurrectionis Christi mox futurae confirmavit. Deinde, cum principes Iudaeorum Apostolos incarcerarent, flagellarent, occiderent, ipsa omnes hasce persecutiones, quasi sibi illatas, vive sentiebat, sed excelso animo superabat, et Apostolos superare verbo et exemplo docebat. Haec omnia praevidens Christus dixit, *Mulier*, quasi diceret, o Mater, esto deinceps mulier fortis et generosa, quae mei loco sis basis petra et columna meae Ecclesiae, ut eam robore tuo fulcias, et omnes contra eam tentationum procellas tua constantia, consilio, oratione elidas et dissipes, non tantum nunc, sed et omnibus deinceps seculis usque ad finem mundi ». Cornel. a Lap. in h. l. Hinc iure meritoque devotissimus B. V. Mariae exclamat Bernardus: « Quis ergo misericordiae tuae, o benedicta, longitudinem, et latitudinem, sublimitatem et profundum queat investigare? Nam longitudo eius usque in diem novissimum invocantibus eam subvenit universis. Latitudo eius replebit orbem terrarum, ut tua quoque misericordia plena sit omnis terra. Sic et sublimitas eius civitatis supernae invenit restaurationem; et profundum eius sedentibus in tenebris et in umbra mortis obtinuit redemptionem. Per te enim caelum repletum, infernus evacuatus est, instauratae ruinae caelestis Ierusalem. Ad hunc misericordiae cumulum tota sollicitudine miseria nostra recurat ». Ap. Cornel.

a Lap. l. c., Suarez De Myst. Christi D. 37. S. 4., Cornel. a Lap. in h. l., Iansen. Concord. in h. l., Iansen. Tetrat. in h. l.

5. Quartum verbum est: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me*, Matth. 27. 46. « Verba illa fuisse Christi desperantis nefaria ausus est affirmare blasphemia impius Calvinus; propterea quod omnem Dei iram, quam peccata nostra concitassent, ideoque etiam damnatorum poenas, inter quas desperatio, experiri Christo oportuit. Quae quidem horribilis blasphemia se ipsa iugulat. Si enim Christus pendens e Cruce desperavit, graviter profecto peccavit; nec propterea Dei iram placavit, quin imo magis incendit. Huc accedit, quod cum iam in eo esset, ut expiraret, dixit: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum*; quae profecto verba non sunt desperantis. Statuendum est igitur iuxta Ps. 21., qui totus est de Christo, ubi habetur: *Deus, Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti?* verba Christi non ex impatientia, aut diffidentia esse orta; nec iis significari, eius humanitatem in extremis vitae doloribus a Divinitate fuisse derelictam, aut aeterni Patris benevolentiam imminutam; sed atrocissimos animi dolores cruciatusque corporis, omnesque illas acerbitates declarari, quas aeterni Patris iussu perferebat, ut quibus reum se ipse supposuerat, omnium omnia crimina expiarentur ». Bened. XIV. de Fest. D. N. I. C. L. 1. C. 7. § 103., Suarez l. c. Hoc igitur verbo ostendere voluit Christus humanam naturam suam tot tantisque acerbitatibus esse circumfusam, nihil ut solatii a divina natura, quae illi unitate personae coniuncta erat acciperet. Bened. XIV. l. c. « Unde *derelinquere* ibi non est aliud quam non protegere a persequentibus ». S. Th. 3. p. q. 50. a. 2. ad 1. *Deus meus, Deus meus*, non potest quisquam dicere Deus meus, inquit Ambrosius, nisi qui Deo plenum defert pietatis affectum. Calvinus ergo blasphemia vel his ipsis Christi verbis refellitur. *Ut quid dereliquisti me*, secundum humanam scilicet naturam, exponendo eam omnium persecutorum voluntati, omnium tormentorum acerbitati, sine consolatione. Quaerimonia est naturae derelictae, sicut illa: *Transeat a me calix iste*, et ostensio simul gravissimi doloris, et afflictionis, quam Christus patiebatur in inferiori parte absque ullo solatio, quod in eam redundaret ex Divinitate. Divinitas ad aliud ei non succurrebat, quam ut eum sustentaret in tormentis, eique ad plura et diriora patienda vitam prorogaret, imo dolores Christi augeret, quod se Deitati unitam videret tam indigna et atrocia pati. Cornel. a Lap. in h. l., Iansen. Tetrat. in h. l., Iansen. Concord. in h. l., Suarez l. c. Hinc huius quaerimoniae ratio patet. Videri enim poterat Dominus sine poena, aut sine magna poena, mori ob Divinitatem hypostatice unitam eius humanae naturae. Omnis saepe nos fratres derelinquit consolatio, undique vero tristitia et moeror urget animum nostrum. Derelinquunt nos parentes, derelinquunt cognati et amici; ipsum virtutis exercitium, antea nobis dulce et suave, grave mox et taedio plenum experimur; unde, quia derelinquit nos virtutis suavitas, virtutis iugum excutere cogitamus. Christi in Cruce derelicti recordemur, fratres; nostro enim exemplo derelinquitur, ut constanter, longanimiter cum ipso conpatiamur, et in cruce cum ipso usque ad mortem persistamus, non aliam sane consolationem, non aliud solatium et gaudium in hac vita exoptantes, nisi pati, et magis semper pati, et mori pro Domino Nostro Iesu Christo.

6. Quintum Christi in Cruce verbum fuit: *Sitio*, Ioann. 19. 28. Verbum hoc, quod solus Ioannes scripsit, « proprie et de siti corporali intelligendum est. Revera enim sitiebat, et, ut Cyrillus notavit, naturale ei fuit vehementem sitim pati, quia ab hora coenae nihil biberat, et semper vigilaverat, multumque laboraverat, ac vehementi agonia et tristitia sudorem ac sanguinem emiserat. Denique cruci affixus fere totum sanguinem fuderat, ac pene exhaustus fuerat. Quae omnia ex natura rei acerbam sitim excitare poterant, quam Christus explicare voluit, praeter mysticos et spirituales sensus, ut ostenderet se non solum exterius, sed etiam interius vehementer torqueri. Sciens etiam inde futurum fuisse, ut Scripturae implerentur, dum Iudaei vel milites moverentur ad novam poenam et iniuriam illi inferendam, in Scripturis praedictam, quam ipse non recusabat, quamvis eorum actionem non intenderet. Occasione igitur illius verbi a Christo prolati oblatum est illi acetum, quod Ioannes explicavit. Alii Evangelistae, quamvis hoc praetermiserint, non tamen negarunt » Suarez l. c. D. 37. S. 3. par. *Maiorem*.

Hic autem duplex exoritur quaestio. Prima quaestio est Evangelistarum differentia. Nam Ioannes dicit, Christo sitiendi et propria voce sitim explicanti datum esse potum aceti, 19. 29.; alii vero dicunt, post verbum illud, *Eli, Eli lamasabactani*, oblatum ei fuisse hunc potum aceti, Matth. 27. 48., Marc. 15. 36., Luc. 23. 36. Propter hanc varietatem putant nonnulli, saepius Christo Domino oblatum fuisse acetum. Huc accedit, quod Matth., 27. 46.-49., narrat quemdam ex iis qui aderant, Christo acetum obtulisse, caeteros vero dixisse: *sine videamus, an veniat Elias liberans eum*. At Marc., 15. 34.-36., ait, illum ipsum, qui acetum obtulit, dixisse caeteris: *sinite videamus, an veniat Elias ad deponendum eum*. Insuper Matth. et Marc. dicunt spongiam aceto plenam, quae Christo in Cruce sitiendi oblata est, fuisse *arundini* vel *calamo* impositam; Ioannes autem inquit: *Illi autem spongiam plenam aceto hyssopo circumponentes obtulerunt ori eius*. Verum nihil opus esse videtur, ut acetum saepius illi oblatum dicatur, nam quod scribat Ioannes Christum dixisse *Sitio*, idque taceant alii Evangelistae, non inde inferri potest, aut Evangelistas inter se discrepare, aut ad tollendam discrepantiam oportere actus multiplicari. Nam S. Ioannes, qui enucleate omnia, quae contigerunt in Passione Christi descripsit, aliquid amplius narravit, quod alii quidem tacent Evangelistae, non tamen negant, uti observat eximius doctor modo cit. Et sane haec quae narrant Matth. et Marc., quod nempe militum quidam accurrisse videatur, qui acetum caperet, cum Iesus Eliam visus est inclamasse, non satis inter se cohaerere videntur. Quid enim aceto cum Elia. Hoc igitur ostendit historiam hanc a Ioanne illustrari, Bened. XIV. De Myst. Christi l. 1. C. 7. par. 106. Quod vero attinet ad discrimen inter *Sine* et *Sinite*, utrumque sane verum est. Caeteri enim dicebant ei, qui offerebat acetum Christo, *Sine* etc., h. e. ne detur ei acetum bibendum, quo hausto statim moriatur. Potius expectemus, an veniat Elias eum liberaturus. Ille vero qui acetum Christo offerebat vicissim respondebat: *Sinite* etc., h. e. quin imo sinite adhuc me hoc modo illudere Iesu, acetum sitiendi propinando. Ita facilius videbimus, an veniat Elias, quo enim magis Iesus vexabitur, eo citius accurret Elias, si quidem velit auxiliari. Denique ultima difficultas non tam est de concordia Evangelistarum, quam

de intelligentia Ioannis, quomodo scilicet potuerit spongia hyssopo circumponi. Plures sunt interpretationes. Reliquis omissis, alii dicunt hyssopi duplex esse genus, aliud esse mollem herbam, aliud arbustum ad sesquipedis et interdum ad duorum altitudinem pedum assurgentem, iustae proceritatis, ut homo, qui duos pedes longum baculum teneat pertinere possit sublatis brachiis ad os hominis in cruce pendentis, quae plerumque haud multum alta esse solebat. Et sic difficile non erit intelligere eundem hyssopum vocari arundinem et calamum. Alii dicunt spongiam fuisse calamo ligatam nexu herbae hyssopi. Alii denique arbitrantur factum fuisse ex herba et ramusculis hyssopi receptaculum quoddam et veluti canistrum, in quo facile potuisset immitti et sustineri spongia aceto plena, et sic spongia fuit propriissime imposita arundini seu calamo, et circumposita hyssopo, Bened. XIV. l. c. par. 107., Iansen. Te-trat. in h. l.

Altera quaestio est, quacnam fuerit ista prophetia, quam Ioannes, 19. 28., dicit hic impletam. Ait enim: *Postea sciens Iesus, quia omnia, omnia nempe quae ad passionem eius pertinebant, consummata sunt*, quo sane significatur Dominum nihil temere, sed omnia provide fecisse, et passum esse, *ut consummaretur Scriptura*, quae adhuc restabat implenda, dixit: *Sitio*. Porro Scriptura haec Ps. 68. continetur: *Dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto*. Huius autem prophetiae prima pars verificata est, quando ante crucifixionem datum fuit Christo vinum felle mixtum, ut habetur apud Matth. 27. 34., quod a Marco, 15. 23., dicitur *myrrhatum vinum*, quod simul et myrrham et fel mixtum habebat. Altera vero pars ad illud pertinet, de quo agimus, ut observat Suaresius l. c. D. 37. S. 3., Bened. XIV. l. c. par. 105.

Mystice sitiebat Christus animarum salutem. Scilicet *sitit sitiri Deus*, ait Nazianz., nempe ut insatiabiliter eum optemus et amemus, dicamusque cum Psalte: *Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum: quando veniam, et apparebo ante faciem Dei*. Cornel. a Lap. in h. l.

7. Sextum Christi verbum fuit *Consummatum est*, Ioann. 19. 30. « Lutherani et Calvinistae, ut Sanctissimum Eucharistiae sacrificium de medio tollant, omnemque satisfactionem nostram funditus repudient, sane nimis perperam verbis illis, *Consummatum est*, abutuntur; perinde ac si Christus declarare voluerit, omnia sacrificia esse expleta; nullum deinceps aliud offerendum; nihilque iam reliqui esse ad plenam satisfactionem, et sanctificationem nostram. Verum, cum servator noster ita locutus penderet e Cruce, et pro nobis tot tantosque cruciatus esset perpressus, quis non intelligat, iis verbis illud significare voluisse, omnibus se perfunctum esse cruciatibus, quos sibi ipse destinaverat perferendos, nec quidquam aliud sibi reliquum esse, quam mortem oppetere, et *ponere animam*, quam non alio consilio assumpserat, quam ut moreretur, nec alia de causa, quam ut moreretur, retinebat? Haud sane negaverimus, inter veteres Scriptores fuisse nonneminem, qui verba illa, *consummatum est*, ita interpretatur, ut Christus Iesus veteris legis figuras impletas esse significare voluerit. Verum bonam hic postulamus fidem; quid interpretationi huic cum abolendo Eucharistiae sacrificio? Quid cum nostrorum operum satisfactione explodenda? cum praesertim veteres iidem Scriptores eam interpretationem sequuti, et sanctum Eucharistiae sacrifi-

cium, et bonorum operum satisfactionem admiserint » Bened. XIV. de Fest. D. N. Iesu Christi l. 1. C. 7. § 112. Hoc verbum, inquit eximius doctor, continet « solam testificationem Christi, quod iam prophetiae completae essent, quae de passionibus praedictae erant... Hic est enim sensus litteralis illius verbi, quod Christus protulit, ut significaret mortem suam non casu accidere, sed eo tempore ac modo, quo a Deo preordinata erat et praedicta. Quod autem testamentum vetus consummaretur, id est aboleretur, consecutum quidem est ex morte Christi, hoc tamen non est proprie illo verbo significatum. Quia nec verbum, *Consummatum est*, id proprie significat, nec tunc quando Christus illud protulit testamentum vetus exolevit, sed paulo post in morte eius abrogatum est ». Suarez l. c. D. 37. S. 4. Huius ergo verbi litteralis sensus est: Omnia quae de mea vita mortali, et de mea passione praedicta sunt, impleta sunt iam; omnia feci, omnia passus sum, quae de me in hac mortalitate praenuntiata sunt. Non est ergo quod diutius vivam, superest nunc ut moriar. Iansen. Tetrat. in h. l., Iansen. Concord. in h. l. — Brevi finem habebit vita nostra secundum ordinem divinae Providentiae. Consummatum pro nobis tunc erit omne quod ad hunc mundum spectabit, ut coelestem Ierusalem ingrediamur. Non habemus enim hic permanentem civitatem, sed futuram inquirimus. Sit igitur tota vita nostra praeparatio et dispositio ad aeternam in coelo gloriam.

8. Septimum Christi verbum tradit Lucas 23. 46.: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum*. *Pater*, vox est intimae coniunctionis, amoris et fiduciae. *In manus tuas* h. e. tibi, Providentiae, Bonitati, Omnipotentiae tuae. *Commendo spiritum meum*, h. e. animam meam. Hoc ergo verbo significavit Christus affectum, pietatem, reverentiam, quam erga Patrem habebat; ostendit item summam certitudinem et securitatem, quod suus spiritus esset sub protectione et tutela Dei. Iam vero verbum istud *commendandi*, iuxta proprietatem verbi graeci, traditionem significat alicuius rei veluti in depositum, ut servetur et post exiguum tempus restituatur. Quare dicunt hoc verbo Christum significasse praeterea certitudinem suae resurrectionis, quasi diceret, *In manus tuas* depono animam meam, iamiam separandam a corpore, ut eam excipias, custodias, et veluti depositum suo tempore reddas. — Postremum hoc verbum protulit Christus clamore valido, ut unanimi consensu tradunt Luc. 1. c., Matth. 27. 50., Marc. 15. 37. 39. S. Th. 3. p. q. 47. art. 1. ad 2.: « dicendum, ait, quod ut Christus ostenderet, quod passio illata per violentiam eius animam non eripiebat, naturam corporalem in sua fortitudine conservavit, ut etiam in extremis positus voce magna clamaret, quod inter alia miracula mors eius computatur. Unde dicitur Marc. 15. 39.: *Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Vere hic homo Filius Dei erat* ». Attamen, ut habet Suaresius l. c. D. 38. S. 1., « omnino dicendum videtur, animam Christi non prius deseruisse corpus suum, quam in illo fuerit sufficiens causa mortis, idest talis dispositio, cum qua non posset anima naturaliter corpus illud informare. Quia alioquin Christus non esset occisus a Iudaeis et gentibus; quia revera non fuisset mortuus ex vi vulnerum ab eis inflictorum ». Cf. Bened. XIV. l. c. par. 113., Iansen. Tetr. in h. l., Iansen. Concord. in h. l. Quapropter dicendum consequenter est,

« quod Christus simul et violentiam passus est, ut moreretur, et tamen voluntarie mortuus fuit, quia violentia corpori eius illata est, quae tamen tantum corpori eius praevaluit quantum ipse voluit ». S.Th. 1. c. ad 3. — Animam nostram, fratres, Deo Patri in vita commendemus, ut eam etiam in morte, Christi exemplo, commendare Deo cum fiducia possimus.

9. Reliquum est, ut de ordine dicamus, quo septem haec Christi verba prolata sunt. Nullum dubium est, quod septimum verbum fuerit ultimum. Nam Lucas 1. c. expresse ait: *Et haec dicens expiravit*. Idque etiam evincitur ex illa circumstantia clamoris magni, quo Christus emisit spiritum, ut unanimiter Evangelistae narrant, et quo simul illud protulit verbum. Certum etiam est, immediate ante istud verbum illud praecessisse, quod sexto loco numeravimus, cum illud verbum impletionem denotet omnium prophetiarum de Passione Domini Nostri Iesu Christi, et consummationem omnium eius cruciatuum et dolorum, quam mors immediate consequitur, et quam quasi praesentem designat illud verbum: *Pater in manus tuas* etc. Unde, ut modo dicebamus, Evangelista dicit: *Et haec dicens expiravit*. Observatio autem, quam Evangelista praemittit, verbo, quod quinto loco posuimus, ostendit plane, verbum illud *sitio* praecessisse immediate sextum verbum, *Consummatum est*. Etenim Ioannes 19. 28. inquit: *Postea sciens Iesus, quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit, Sitio*. Haec ergo unica remanebat adhuc adimplenda prophetia de Passione Iesu Christi. Huius ardentissimae sitis manifestationem expectavit Christus, ut proferret ipse adimplerem illarum prophetiarum. Quod autem manifestationem istius corporalis doloris immediate praecesserit manifestatio interioris doloris animae illud evincit, quod habet Matthaeus 27. 48., de milite (Luc. 23. 36.), quod nempe cucurrit et obtulit Christo sitiendi spongiam impletam aceto. Istud enim factum refertur simul a Marco et a Matthaeo post illud verbum: *Deus meus, Deus meus*, etc., et addit Matthaeus: *Et continuo currens*, etc. Ergo immediate post istud verbum locum habuit. Atqui istud factum, ut iam vidimus, contingit immediate post illud aliud verbum Iesu Christi *Sitio*. Ergo dicendum est, quod post prolatum verbum istud *Deus meus, Deus meus*, etc., immediate Christus aliud protulit verbum, nempe *Sitio*, et spongia aceto repleta illi oblata est. Quare *continuo* post illud verbum, *Deus meus*, etc., utrumque factum est, et verbum *Sitio*, et oblatio spongiae. Ad duplex illud verbum quod spectat, quo Christus veniam petiit a Patre pro illis, qui eum persequabantur et quo regnum caelorum latroni promisit illud certe ante istud et immediate ante prolatum est, ut constat ex narratione facta a Luca 23. 34.-43., a Matth. 27. 38.-44., et a Marco 15. 27.-32., qui omnes simul referunt et blasphemias praetereuntium, summorum sacerdotum, et latronum; et Lucas speciatim ordinate refert duo illa verba. Etenim verbum dictum latroni locum habuit post petitionem factam a bono isto latrone, *Domine memento*, etc. Luc. 23. 42.; haec autem petitio facta est post disputationem cum alio latrone, qui simul cum aliis blasphemabat. Ordinate ergo refert Lucas duo ista facta. Primo enim contigerunt generales illae inimicorum Iesu Christi blasphemiae, quibus malus latro accinebat, quarum occasione Iesus dicebat: *Pater dimitte illis*, etc.; deinde vero locum habuit illa duorum latronum altercatio, propterea quod alter blasphemaret

simul cum aliis, et petitio Iesu Christo facta ab altero, et petitioni responsio Iesu Christi. Cum autem verbum illud, quo Deum pro inimicis suis oravit, primum fuisse Christi verbum ex eadem Evangelistarum narratione constet; siquidem tres Evangelistae modo citati omnes unanimiter statim post descriptam Iesu Christi crucifixionem illas referunt blasphemias, quarum occasione Christus Patrem pro impiis illis viris exoravit, illud etiam consequitur, verbum nempe Beatae Virgini et Ioanni dictum nonnisi tertio loco fuisse prolatum.

COMMENTARII
DE BEATA VIRGINE MARIA

COMMENTARII

DE BEATA VIRGINE MARIA

Tractationis ratio, obiectum et forma.

Commentarios aggredimur de Beatissima Virgine Maria propter nostrum amorem erga tantam Matrem, et propter eius gloriam, quantum in nobis est, magis magisque promovendam. Mens nobis est in hisce Commentariis theologicam dumtaxat doctrinam complecti de B. V. Maria, cuius cognitio, post cognitionem Dei ac Iesu Christi, nulla alia utilior ac iucundior aut viro theologo dignior esse potest. Si Angelorum, si hominum, specialis habetur in theologia tractatus, cur de V. Maria, angelorum et hominum Regina, specialis tractatio omitteretur? Rem totam placet scholasticâ formâ exponere, ut ea debita cum brevitate, claritate et distinctione explicetur, et facilius omnibus usui esse possit, iis praesertim, qui occasionem habent enarrandi populo mysteria vitae Virginis Sanctissimae. Quare rerum ordinem secuti sumus etiam huic fini magis accommodatum. Quamvis vero quam plura omittamus, quae in libris Sanctorum reperiuntur; non damnandae profecto, imo laudandae sunt omnino « piae quaedam cogitationes ac meditationes animi, quae ad fidei mysteria et sacras historias Scripturaeque narrationes prudenter adtexuntur, ex usu et consuetudine humana; dum ea, quae in similium rerum gestione plerumque dici, aut cogitari, aut etiam fieri videmus, eadem in historiis illis, et mysteriis dicta, cogitata, transactaque esse coniecturâ quadam fingimus haud ineptâ et absurdâ, sed rei gestae consentaneâ. Cuiusmodi permulta leguntur, tractanturque, non sine fructu, a sanctissimis et eruditissimis viris memoriae prodita, Anselmo, Bernardo, Bonaventura, et similibus » (Petav. de Incarn. l. 14. c. 8. n. 11.). Illud tantum animadvertendum est, quod omnes monet idem Petavius l. c. n. 9., ut nempe veris contenti solidisque praeconiis ficta et commentitia repudiant, quorum vel nullus possit vel non idoneus auctor, aut non idonea ratio afferri. Idonea autem ratio non est, ut quidquid decoris et ornamenti, quidquid inusitati privilegii esse possit in B. V. Maria, in ea reapse sit. Inde enim quidquid quis velit concludere potest. Neque vero hoc infirmo argumentationis genere opus est. Doctrina enim de B. V. Maria firmum habet fundamentum tum in Scripturis tum in Traditione, ex quibus plura alia ratiocinando colligere possumus. Cf. Suarez de Myster. vitae Christi, Praefat., Raynaud. Opp. t. 7. Dypt. Mar. proloq. et caution.

COMMENTARIUS PRIMUS

DE B. V. MARIAE PRAEDESTINATIONE

1. Praedestinatio *adaequata* sumpta definitur: praescientia et decretum, quo Deus ab aeterno efficaciter statuit, hominibus aliquibus providere de largiendis *gratiis* in hac vita, et de largienda *gloria* in altera. Certum est Mariam fuisse a Deo praedestinatam *secundum propositum voluntatis suae* (ad Eph. 1. 4.); cum Deus elegerit eam in ipso ante mundi constitutionem, non solum ut esset *Sancta*, verum etiam ut esset Mater et Regina Sanctorum omnium. Cf. Passaglia de Immac. Deip. conc. S. 6. c. 1. a. 3. — In hac autem divina praedestinatione tanto maior fuit Dei dilectio erga Mariam, quanto maior gratia et gloria, ad quam praedestinabatur. — Ac licet praedestinatio, quae *secundum se* certa est et immutabilis, non sit certa *quoad nos*, certa tamen fuit B. Virgini Mariae ex speciali Dei revelatione, uti communior Theologorum sententia docet (Theol. Wirceb. de Deo uno n. 223.). Id constat ex Angeli salutatione: *Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus* (Luc. 1. 28. et seqq.). Id eruitur etiam ex salutatione Elisabeth: *Benedicta tu inter mulieres*, etc. (Luc. ib. 42.). Id tandem deducitur ex Cantico ipsius B. V. Mariae: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*, etc. (Luc. ib. 48.).

2. Si sermo sit de Mariae praedestinatione *inadaequata* inspecta, prout nempe *ad gloriam* praecise referatur, non defuerunt Theologi, qui arbitrati sunt Deum aliquos singulariter dilectos, inter quos B. Virginem, elegisse ante merita absolute praevisa, plerosque vero solum post ea. « Verum haec Ochami, Gabrielis et Catharini sententia reicitur, et merito, quia argumenta, quae pro vel contra electionem ante praevisa merita afferuntur, si quid probent, universaliter probant de omnibus » (Platel de Deo uno, n. 205.). Porro quoad quaestionem generatim inspectam « de formali et efficaci electione ad gloriam duae sunt celebres sententiae, valde probabiles et agitatae inter DD. Prima affirmat factam esse ante merita absolute praevisa..... Secunda docet factam esse post absolutam praevisionem meritorum » (Platel l. c.). Secundum ergo alteram hanc sententiam, quae probabilior nobis videtur, dicendum est, B. V. Mariam ad gloriam fuisse praedestinatam post praevisa gratiae merita absolute futura (Raynaud. l. c. part. 2. p. 1.).

3. Verum cum Beatissima Virgo, specialissima Dei dilectione, electa fuerit in Matrem ipsius Dei, si ordo *prioris* et *posterioris* instituatur inter hanc electionem et electionem ad gratiam et gloriam, dicendum est, « nostro modo intelligendi prius secundum rationem praedestinatum esse, et electam, ut esset Mater Dei, quam ad *tantam gratiam et gloriam*... Ideo enim B. Virgo praedestinata est ad tantam gratiam et gloriam, quia electa est in Matrem Dei. Ordo enim executionis manifestat ordinem intentionis. Sed in re ipsa tanta gratia et gloria data est B. Virgini, ut esset ita disposita, sicut Matrem Dei decebat. Ergo ideo fuit electa ad

tantam gratiam et gloriam, quia in Dei Matrem erat praelecta » (Suarez l. c. D. 1. S. 3.). Cf. Raynaud. l. c.

4. An autem B. V. electa fuerit tam ad divinam maternitatem, quam ad talem gratiam et gloriam, per se et absolute ante praevisum originale peccatum, ex alia definiendum est quaestione: an nempe mysterium Incarnationis Christi sit praedestinatum ante praevisum peccatum Adami, ita ut Christus venturus fuisset in carnem, Adamo non peccante, et perseverante innocentiae statu. In hac controversia alii aliter opinantur. Alii enim cum S. Thoma arbitrantur, remedium peccati fuisse incarnandi Verbi motivum adaequatum et unicum, sive *sine quo non*: ita ut Christus in praesenti ordine, et vi praesentis decreti non fuisset venturus, si Adam non peccasset (3. p. q. 1. a. 3.). Alii vero cum Scoto (3. D. 7. q. 3. D. 19. q. un.) et Suaresio (l. c. et de Incarn. D. 5.) opinantur, Deum ante res omnes decrevisse Incarnationem Filii sui propter ipsam excellentiam mysterii et gloriam Christi, adeoque, Adamo etiam non peccante, venturum fuisse Christum, non quidem in carne passibili, sed impassibili.

5. Quamvis Deus uno simplicissimo et indivisibili actu Sanctos omnes praedestinet, non omnes tamen aequaliter diligit; sed alios magis alios minus, et, quod consequens est, aliis maiora aliis minora gratiae dona impertitur, idque saepe ex mero beneplacito suae voluntatis. Cf. Lessium de praedest. et reprob. S. 6. quarta assert. In tota autem praedestinatorum multitudine primus praedestinatorum excellentiâ et dignitate est Christus (ad Rom. 1. 4.). Post communicationem *ad intra* divinae naturae proxime succedit communicatio *ad extra* subsistentiae Verbi, facta Christi Humanitati. Ex hoc immenso amore Dei erga Christum, magnitudinem aeterni amoris Dei erga B. V. Mariam colligere possumus. Ipsa enim est, quae Christo quam proxime accedit, eique intime devincitur tanquam Mater Filio (S. Th. 3. p. q. 27. a. 5.).

6. Verum quidem est, Deum mentis suae simplicissimo et aeterno conceptu minimas quasque res praevidisse et ordinasse. Attamen quoties Scripturae alicuius rei praescientiam aut praeordinationem aeternam illi tribuunt, singularis Dei providentia et dilectio, ac rei magnitudo in causa est. Paulus Christum praedestinatum dicit ante saecula (1. Cor. 2. 7.), et redemptionem datam, i. e. praeparatam ante tempora saecularia (ad Tim. 1. 9.), et alia eiusmodi. Cf. ad Tit. 1. 2., ad Eph. 1. 4. et seqq. Et sic Patres tanquam in signum Mariae laudem saepe commemorant aeternam eius praedestinationem (Passaglia l. c.). Efficit hoc nostri intellectus natura, qui ex humanis ad divina assurgere solet. Quapropter, quia in humanis ea maximi ducimus quae diu sunt deliberata; ideo, ut quaedam maiora et diviniore Dei opera maximi faciamus, obicitur nobis Dei praevisio et praeordinatio aeterna. Si ergo aeterna ista B. V. Mariae praedestinatio aliquid magnum et eximium significat, ea magnam illam et eximiam sanctitatem ac puritatem designat, qua vel a primo conceptu ab omni peccati labe immunis fuit. Hac ex causa Ecclesia, in festo Immaculatae Conceptionis Virgini Mariae accommodat illud Sapientiae: *Ab aeterno ordinata sum, et ex antiquis antequam terra fieret. Non-dum erant abyssi et ego iam concepta eram... ante colles ego parturiebar* (Prov. 8. 23.). Ab aeterno enim omni puritate et sanctitate prae-cellens in divina mente concipiebatur, et praedestinatione quasi parturiebatur: quandoquidem ut Christus Sanctus Sanctorum, ita Maria Sancta

Sanctorum futura erat. Ea, tanquam comprincipium operum Dei circa humani generis Redemptionem, ante omnes alias puras creaturas sanctitate et excellentia, divina mente ab aeterno praedestinabatur. Ea omnibus puris creaturis, angelis et hominibus, pulchrior quoad gratiam, nobilior quoad dignitatem peramanter a Deo constituebatur. Hinc concepta et ordinata Ipsa fuit ab aeterno in mente et praedestinatione Dei, quasi exemplar perfectionis, sanctitatis et virtutis, ut scilicet secundum eam Sancti omnes efformarentur. Ac ut *quos praescivit, et praedestinavit Deus conformes fieri imaginis filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus* (Ad Rom. 8. 29.); ita quos praescivit, praedestinavit etiam conformes fieri Matris suae, ut sit ipsa mater multorum filiorum. Cf. S. Bern. Serm. Dom. infra Octav. Assumpt., Migne T. 183. col. 429. et seqq., Passaglia l. c. S. 6. c. 4. a. 3.

COMMENTARIUS SECUNDUS

DE PROPHETICA PRAENUNTIATIONE B. V. MARIAE

1. S. Bernardus exponens illud, *in capite eius corona stellarum duodecim*, « Quid ergo, ait, sidereum micat generatione Mariae? Plane quod ex regibus orta, quod ex semine Abrahae, quod generosa ex stirpe David. Si id parum videtur, adde quod generationi illi ob singulare privilegium sanctitatis divinitus noscitur esse concessa; quod longe ante eisdem patribus caelitus repromissa; quod mysticis praefigurata miraculis; quod oraculis praenuntiata prophetis... Merito signum hoc magnum in caelo apparuisse scribitur, quod tanto ante de caelo noscitur fuisse promissum » (Migne T. 183. col. 433.). Cf. Passaglia l. c. S. 3. « In Testamento Veteri, inquit Suaresius, frequens est B. Virginis mentio prophetica vel aperta, vel figurata..... Quin immo addere possumus, sicut Paulus de Christo dicit, in capite libri de illo esse scriptum; ita de B. Virgine in S. Scripturae initio scriptum esse: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, Ipsa conteret caput tuum*. His enim verbis Deum ipsum Mariam V. praedixisse communis est antiquorum Patrum sententia... Totum praeterea Canticorum librum, non solum per accommodationem, sed etiam in sensu aliquo a Spiritu Sancto intento, Virginem praecinere omnes fere Patres, qui illum interpretantur, intelligunt... Sunt praeterea in Scriptura Veteri Virginis proprietates et perfectiones in variis personis et rebus praefiguratae..... Nonnulla etiam ex libris Psalmorum et Sapientialibus Ecclesia ad Virginem accommodat, ex quibus interdum non leve argumentum sumi potest » (l. c. Praefat. par. *Principio*). Cf. Passaglia l. c. S. 3.-5., Piazza Caus. Imm. Conc. Act. 1. prol.

2. Prophetia virginalis conceptionis et partus B. Mariae, splendidissima habetur apud Isaiam cap. 7. v. 14. *Ecce Virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen eius Emmanuel*. Hanc prophetiam impletam esse in Christo, a Maria genito, Matthaeus testatur cap. 1. Ait enim: *Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto*. Cumque Ioseph mysterii ignarus dimittere sponsam vellet, eum ab Angelo instructum refert: *Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est. Pariet autem filium, et vocabis nomen eius Iesum; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum*. Tum subdit: *Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per Prophetam: Ecce Virgo in utero habebit, et pariet filium, et vocabunt nomen eius Emmanuel; quod est interpretatum, nobiscum Deus*. Mariam item designari affirmat Nilus per eam prophetissam, de qua Isaias propheta cap. seq. v. 3. ait: *Et accessi ad prophetissam et concepit et peperit filium* (Epist. l. 2. epist. 180., Migne T. 79. c. 294.). Eam pariter *virgae* symbolo Patres communi consensu adumbratam affirmant una cum filio, qui *germinis* appellatione exprimitur, apud eundem Isaiam cap. 11. v. 1. *Et egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet* (Passaglia l. c. S. 5. c. 2.). Ut

alia missa faciamus, nobilissima illa regina Esther Mariam praesignabat, quae salutarem operam contulit in universalem humani generis reparationem (Passaglia l. c. S. 5. c. 3.).

3. Si autem quaeratur, cur in Novo Testamento pauca quidem de Virgine scripta sint, respondet Suaresius (l. c., par. *Secundo*) id factum esse, quia « tota Evangelistarum et Apostolorum intentio ad Christum referebatur, quia, illo cognito, eiusque fide satis fundata, non poterat matris eius excellentia aut ignorari aut occultari. In illis vero paucis verbis, iisque gravissimis, quaedam praecipua capita indicata sunt, quae omnia, quae de Virgine dici possunt, virtute continent ». Cf. Gersonium Serm. de Nativit. glor. V. M. initio., Richard. de Mediavilla 3. D. 3. a. 1. q. 2.

4. Si iterum quaeratur, cur Christus Dominus, qui fidem Centurionis, Magdalenae caritatem et Ioannis laudes interdum praedicavit, nunquam de matre sua quidpiam simile locutus sit, respondet idem eximius doctor (l. c. par. *Percontabitur*), « ad temperantiam quandam et modestiam id spectare potuisse; quidquid enim de Virgine diceret ad seipsum referri et pertinere videretur. Deinde tunc praecipue studuit divinam suam originem homines docere, qua cognita, facile erat excellentiam humanae conceptionis, matrisque suae dignitatem percipere. Denique ubi res ipsae et opera, quibus Christus Matrem honoravit, clamabant, verba non erant necessaria ».

COMMENTARIUS TERTIUS

DE B. MARIAE V. IMMACULATA CONCEPTIONE

1. Solemni Constitutione, *Ineffabilis Deus*, 10. Dec. 1854. S. P. Pius IX. definivit: « doctrinam, quae tenet Beatissimam Virginem Mariam in primo instanti suae conceptionis fuisse singulari omnipotenti Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Iesu Salvatoris humani generis, ab omni originalis culpa labe praeservatam immunem, esse a Deo revelatam, atque idcirco ab omnibus fidelibus firmiter constanterque credendam ». In primo ergo instanti creationis et infusionis animae SS. Virginis in corpus fuit Ipsa per gratiam iustificantem sanctificata, a peccato originali praeservata immunis, et effecta amica et filia Dei adoptiva.

2. Id probatur primo ex Scriptura. Etenim Gen. 3. 13. Deus loquens ad serpentem ait: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo eius*. In hac prophetia, uti patet, perpetuum et absolutum dissidium annuntiatur inter Mariam et daemonem, Maria praedicatur daemonis caput confractura; per caput autem daemonis recte intelligitur vel originale peccatum, quod fuit omnium origo et radix, et propter quod principaliter fuit ordinata Christi redemptio, vel certe intelligitur omnis daemonis potestas. Atqui cum hac prophetia non recte consonat, quod aliquando fuerit Virgo daemone subiecta. Ergo. Cf. Passaglia l. c. S. 5. c. 1. 5. Plures alii textus ex V. T. afferri solent, qui, praesupposita Ecclesiae et Patrum explicatione, validissimam exhibent huius rei demonstrationem. Cf. Passaglia l. c. S. 4. Huiusmodi est illud Iob 3. 9., « ubi de nocte originalis peccati dicitur: *Expectet lucem* (i. e. Christum), *et non videat* (quia nihil inquinatum incurrat in illam, ut dicitur Sap. 7. 25.), *nec ortum surgentis aurorae* (i. e. B. Virginis, quae in suo ortu a peccato originali fuit immunis) » (S. Th. 3. p. q. 27. a. 2. ad 2.). Angelicus Doctor, uti patet, applicat, hunc textum Nativitati Virginis; sed optime accommodari etiam potest Conceptioni. Idem S. Thomas « per sanctificationem, ait, tabernaculi, de qua dicitur in Psalm. 45. 5. *Sanctificavit tabernaculum suum altissimus*, videtur significari sanctificatio Matris Dei, quae tabernaculum Dei dicitur secundum illud Ps. 18. 6. *In sole posuit tabernaculum suum* » (l. c. Sed contra). Indicator autem in priori textu sanctificatio congrua tabernaculo Dei; in posteriori vero ideo Virgo comparatur soli, quia ita lucet inter Sanctos sicut sol inter stellas. Reliquis aliis textibus omissis V. T., ad N. T. quod attinet, huc etiam spectat testimonium illud, quo B. V. dicitur *plena gratia*. Iuxta expositionem omnium, etiam S. Th. (3. p. q. 27. a. 1.) plenitudo haec omnia dona gratiae et privilegia complectitur, quae secundum rectam rationem decent Matrem Dei. Hinc Patres et Theologi consequenter deducunt sanctificationem Virginis in utero materno, et immunitatem ab omni peccato actuali. Ergo pari ratione censetur contineri etiam hoc privilegium. « Sic etiam applicari potest illud, *Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui*, i. e. quia benedictus fructus tuus,

ideo et tu benedicta. Tali ergo benedictione benedicta intelligitur, qualis decebat talem fructum. Sic etiam verbum illud, *Quia fecit mihi magna*, etc. hoc totum virtute continet. Mensura privilegiorum Virginis potentia Dei dicitur, quae parcendo maxime et miserendo manifestatur, et decuit singulari modo manifestari in matre » (Suarez l. c. D. 3. S. 5.). Cf. Piazza l. c. a. 1. 2.

3. Idem constat ex Traditione. Patres enim *generaliter* et *absolute* enuntiant B. Virginem ab omni culpa immunem, idque explicant laudationibus sublimissimis. Ergo. Testimonia Patrum longo ordine cumulavit et ordinavit Carolus Passaglia in toto eruditissimo opere de Immaculato Deiparae conceptu, praesertim vero in S. 6. et 7. Cf. etiam Petav. l. c. 1. 14. c. 2., S. Alph. Op. Mor. 1. 7. n. 244. et seqq., Bened. XIV. de fest. B. Mariae V. CLXXIV. et seqq. Edit. Lovan., Piazza l. c. Act. 2.-7.

4. Multae huius insignis privilegii rationes convenienter afferuntur a Theologis. Verum omnes ad divinam maternitatem revocantur. Quamvis enim conceptio B.V., *ordine executionis*, tempore antecesserit divinam maternitatem; *ordine tamen intentionis*, in divinae mentis *praevisione*, maternitas comitabatur conceptionem, immo in divinae voluntatis *electione* maternitas conceptionem praecedebat, huius quasi comes et ministra. Deus enim B. V. ad hanc sublimem dignitatem praeeligerat et praedestinabat. Iudicium ergo de conceptione V. Mariae ferendum est consequenter ad eius maternitatem (Suarez l. c. D. 3. S. 5. par. *Ultimo loco*). Porro « decens erat, ut ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret, cui Deus Pater unicum suum Filium... ita dare disponebat, ut naturaliter esset unus idemque Dei Patris et Virginis Filius » (S. Anselm. de conc. Virg. et or. p. c. 18., Migne T. 158. c. 451.). Decens item erat, « Deum puritatis et sanctitatis amatorem talem sibi formare matrem, quae omnino esset pura et sancta et ab omni peccato aliena. Ad quod maxime confirmandum valent omnia, quibus D. Thomas art. 4. (3. p. q. 27.) probat in Virgine nullum fuisse actuale peccatum, et quae citat ex 2. ad Cor. 6. *quae conventio lucis ad tenebras?* et Prov. 17. *Gloria filiorum patres eorum*, et Sap. 1. *in malevolam animam non introibit Sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis*, et Cant. 4. *tota pulchra es amica mea, et macula non est in te*... Duplex est redimendi modus, unus erigendo lapsum, alter praeveniundo iam iam lapsurum... posterior modus est sine dubio opus maioris gratiae et benevolentiae... ergo decuit, ut Christus matrem suam nobilissimo modo redimeret... tum propter singularem cum Christo coniunctionem, tum quia proprio ac singulari modo ad redemptionem cooperata est, illius pretium de sanguinibus suis conferendo, quatenus ex illis caro Christi formata est » (Suarez l. c. et par. seq.). Postremo decens erat, ut quae singulari ratione et privilegio futura erat Sponsa Spiritus Sancti, singulari etiam ratione et privilegio, perfectâ fulgeret pulchritudine, ita ut divini illius Sponsi cor vulneraretur, in eaque plenissime delectaretur. De mente S. Thomae hac in re confer Theoph. Raynaud., Opp. T. 8. Hagiolog. Lugdun. VI. Pietas Lugdun. erga B. Virg. imm. conc. par. xxvii., T. 7. Marial. 1. Dipt. Mar. par. 2. punct. 2. nn. 3. 46.-48.; III. de ration. tit. Imm. Conc. n. 43., Ioann. Anton. Velazquez Dissert. et Adnot. de Mar. Imm. conc. l. 1. D. 1. adn. 3. par. 1., l. 4. D. 9. adn. 2. par. xxii., l. 5. D. 3. adn. 2. par. ii., Piazza l. c. Act. 7. a. 1. n. 54. et seqq. a. 2.

n. 135. et seqq., Ambros. Catharin. Disp. pro verit. Imm. Concept., Perimezzi in Sacr. de Deo Scient. Diss. 202. par. *Tertio de Ang. D.*, Epist. S. Leonardi a Portu Mauritio in eius vita edita Romae ex Typographia bonarum artium 1867. pag. 78.

5. Quamvis *de fide* certum nunc sit, B. Virginem immunem fuisse *ab originali peccato*; disputatur tamen adhuc, utrum *debitum* saltem contraxerit *originalis peccati*. Ut status quaestionis rite intelligatur, notiones paucis explicabimus *peccati originalis* et *debiti* eiusdem *originalis peccati*. Cum hac in re variae sint Theologorum explanationes, eam seligimus, quae nobis magis conformis veritati videtur. « Sciendum igitur est peccati nomen bifariam accipi solere. Uno modo pro libera transgressionem praecepti; alio modo pro eo quod remanet in anima peccatoris post actionem illam transgressionis praecepti... Itaque peccatum in priori significatione unum est dumtaxat omnium hominum, sed in Adamo *actuale* et *personale*, in nobis *originale* dicitur. Solus enim ipse actuali voluntate illud commisit, nobis vero communicatur per generationem eo modo, quo communicari potest id quod transit, nimirum per imputationem. Omnibus enim imputatur, qui ex Adamo nascuntur, quoniam omnes in lumbis Adami existentes, in eo et per eum peccavimus, cum ipse peccavit... Praeterea dicimus, quemadmodum in Adamo praeter actum illius peccati, fuit etiam perversio voluntatis, et obliquitas ex actione relicta, per quam peccator proprie et formaliter dicebatur et erat, donec ei per poenitentiam remitteretur: ita quoque in omnibus nobis, cum primum homines esse incipimus, praeter imputationem inobedientiae Adami esse etiam similem perversionem, et obliquitatem unicuique inhaerentem, per quam peccatores proprie et formaliter dicimur, donec per Baptismum talis iniquitas remittatur, sed hanc obliquitatem in Adamo fuisse *personale* peccatum in posteriori significatione, in nobis *originale* in posteriori etiam significatione... Si quis igitur a nobis quaerat, quid proprie sit originale peccatum, respondebimus cum distinctione ad hunc modum: Si peccatum pro actione cum lege pugnante accipiat; peccatum originale est prima Adami inobedientia, ab ipso Adamo commissa, non ut erat singularis persona, sed ut personam totius generis humani gerebat. Si vero peccatum accipiat pro eo quod residet in homine post actionem, et unde idem homo non peccans, sed peccator nominatur; peccatum originale est carentia doni iustitiae originalis, sive habitualis aversio et obliquitas voluntatis, quae et macula, mentem Deo invisam reddens, appellari potest » (Bellarm. de amiss. grat. et statu pecc. l. 5. c. 17.). Quum autem per originale peccatum homo non avertatur a Deo *fine naturali*, sed avertatur tantum a Deo *fine supernaturali*, pressius originale peccatum, *formaliter* consideratum, est inobedientia Adae nobis imputata et consequenter *originalis* iustitiae privatio, et habitualis aversio a Deo, ut a fine supernaturali, unicuique physice propria. Beatissimam ergo Virginem praeservatam fuisse immunem a peccato originali in primo instanti suae conceptionis, nempe in primo instanti creationis et infusionis suae animae in corpus, nihil aliud significat, quam Ipsi inobedientiam Adae in eo primo suae existentiae momento non fuisse imputatam, et consequenter eius animam in eodem illo momento fuisse ornatam originali iustitia gratiae sanctificantis, quae eam constituebat amicam et filiam Dei adoptivam. Cf. Piazza l. c. App. a. 1.

6. Hinc *debitum* peccati originalis est debitum ad sustinendam praedictam inobedientiae imputationem, et originalis iustitiae privationem, ac habitualem aversionem a Deo fine supernaturali. Duplex debitum distinguunt Theologi, *remotum* et *proximum*. Debitum proximum ex eo oritur, quod liberâ divini praecepti transgressione, physico actu ab Adamo commissâ, existimetur quis eandem transgressionem moraliter commisisse in eodem Adamo, quatenus ex divina voluntate Adam personam totius humani generis gerebat. Debitum autem remotum oritur dumtaxat ex descensu ab Adamo per viam generationis ordinariae. Qui tali modo generatur, etsi ex singulari privilegio non fuerit inclusus in ea Adae morali repraesentatione, ita ut, quod Adam in ordine ad observationem vel violationem mandati de non comedendo fructu faceret, non censeretur moraliter et imputabiliter facere; debuit tamen in ea Capitis totius humani generis repraesentatione includi, nisi Deus speciali favore ipsum ex generali lege exemisset. Cf. Suarez l. c. D. 3. S. 2., Lugo de Incarn. D. 7. S. 3., Theol. Wirceburg. de pecc. orig. n. 126., Piazza l. c. App. n. 155. et seqq.

7. Iam vero *potuit* quidem B. Virgo *immunis* etiam *praeservari* a *debito proximo* originalis peccati. Et sane, ut omnes posterii Adae dicantur in illo peccasse non satis est, ut omnes fuerint in illo contenti, tanquam in primo parente, et naturali principio futurorum hominum. Opus praeterea est, ut Deus positive voluerit constituere Adam tanquam omnium Caput, ut praeceptum impositum veluti omnium nomine servaret aut transgrederetur; adeoque eo in divina obedientia perseverante, omnes posterii quasi haereditario iure supernaturalem iustitiam et gratiam Dei obtinerent: eo vero peccante, omnes Deo essent invisibiles, eaque supernaturali iustitia et gratia privarentur. Cum ergo res haec a libera Dei voluntate pendeat, exceptionem optime facere potuit Deus in favorem B. Virginis Mariae propter praevisa Christi merita, ita ut licet B. Virgo in Adamo contenta esset tanquam in naturali omnium Parente, non foret tamen in ipso comprehensa tanquam in Capite morali humani generis in ordine ad observationem vel transgressionem impositi praecepti. Beatissima Virgo tunc, uti patet, neque in Adamo peccaret, neque proximum debitum originalis peccati contraheret. Cf. Piazza l. c. nn. 52. 160.

8. Ad *factum* quod spectat, probabilius est B. Virginem *caruisse* etiam huiusmodi *debito proximo* originalis peccati. Etenim, si propter *dignitatem divinae maternitatis* immunis fuit a peccato originali contracto, propter eandem dignitatem maxime conveniens fuit, eam eximere a *debito proximo* talis peccati contrahendi; quia haec etiam ignominia Matris in Adamo peccantis redundaret in Filium. Insuper, secundum commune iam theologorum effatum, *decurrit*, ut B. Virgo ea puritate niteretur, qua sub Deo maior non possit intelligi. Posset autem intelligi puritas maior, si Virgo peccasset in Adam; nam puritas eo est maior, quo quis magis a peccato recedit (Theol. Wirceburg. l. c. nn. 127. 128.).

9. Admittendum vero est Virginem habuisse *debitum remotum*. Ipsa enim vere et proprie est redempta a Christo, omnemque gratiam accepit ex meritis Christi, ut Redemptoris. Hoc autem explicari nequit, si non admittatur *debitum remotum*. Insuper B. Virgo non per virginis conceptionem, sed per viam generationis ordinariam ex Adamo descendit. Ergo peccatum Adami tanquam Capitis naturalis totius humani generis

contrahere re ipsa debebat, nisi eam Deus speciali favore a communi lege exemisset. Verum huiusmodi *debitum* nulla ratione minuit puritatem Beatae Virginis; nullam enim continet rationem veri peccati (Theol. Wirzburg. 1. c. n. 129.).

10. Gratia sanctificans, quae in animam B. Virginis infusa est in prima eius sanctificatione, et qua ab originali peccato in primo eius existentiae momento immunis est praeservata, gratia quaedam communis non fuit, quoad ipsius gradum; sed specialissima et valde perfecta. Id aperte docet Angelicus Doctor Quodl. 6. a. 7., et constat ex ingenti amore, quem Deus erga Mariam demonstrat, specialissimo privilegio eam praeservans ab originali peccato. Quanta autem ea fuerit tum *intensive* tum *extensive* proprio in loco explicabimus, ubi de dignitate sanctificantis gratiae, quam consecuta est Maria, dicemus. Cf. Comment. 5. n. 9.

11. Praeter eximia haec dona habuit B. Virgo actualem usum rationis in primo instanti conceptionis et sanctificationis suae. Id quidem negat S. Th. 3. p. q. 27. a. 3. Verum id docent plures Sancti et Doctores. Probatur autem, « quia privilegium gratiae, alicui puro homini concessum, non est verisimile B. Virgini fuisse negatum. Sed uti ratione tempore sanctificationis datum est Ioanni Baptistae, ut patet ex illo verbo Lucae 1. *exultavit in gaudio infans in utero meo* » (Suarez 1. c. D. 4. S. 7.). — Huiusmodi cognitio, quam B. Virgo in eo momento habuit, supernaturalis fuit fidei actus, qui circa Deum et Christum Dominum potissimum versatus est. Probatur ex adducto Ioannis Baptistae exemplo, qui Christum in utero Matris cognovit. Haec autem cognitio potius per fidem, quam per scientiam aliquam supernaturalem mysteriorum infusam, sola est ad perfectionem sanctificationis necessaria, adeoque eo momento, quo B. Virgo primum sanctificabatur, magis conveniens et necessaria. — Insuper probabile est, facultatem hanc utendi ratione, datam Virgini primo instanti, in ea semper durasse. « Ita videntur Sancti de Ioanne Baptista sentire, multo ergo magis est nobis ita de Virgine sentiendum » (Suarez 1. c.). « Rationabiliter creditur, ait S. Thom. (3. p. q. 27. a. 1.), quod illa quae genuit unigenitum a Patre, plenum gratiae et veritatis prae omnibus aliis maiora privilegia gratiae acceperit ». — Cf. Raynaud. 1. c. Dypt. Mar. par. 2. p. 2. n. 52. et seqq., Perimezzi 1. c. D. 204. par. *Colligitur secundo*, Piazza 1. c. App. n. 201. et seqq.

12. Dicendum praeterea est, B. Virginem fuisse primo sanctificatam per propriam dispositionem. « Et probatur ex dictis. 1.º quia in illo instanti B. Virgo habuit cognitionem Dei, non est autem verisimile habuisse illam otiosam, et quasi emortuam. Habuit ergo simul actum liberi arbitrii in Deum, quo illum super omnia dilexit... 2.º quia sanctificari per proprium actum est perfectior modus, ut D. Th. probat. q. 34. a. 3. Ergo credendum est hoc modo fuisse sanctificatam Virginem. Et confirmatur, quia nullus sanctificatur sine proprio libero consensu, nisi veluti per accidens propter impotentiam utendi ratione: ratio enim perfecta ac propria ineundi amicitiam divinam, et veluti spirituales desponsationem, quae in prima sanctificatione fit, utriusque partis consensum requirit. Sed in Virgine non erat haec impotentia; nam ratione uti poterat. Ergo. 3.º quia propter has rationes tam Angeli quam Adam sanctificati fuerunt per propriam dispositionem, et idem dicendum de Ioanne Baptista, nam gaudium illud, quo exultavit, signum amoris fuit: multo ergo magis as-

serendum hoc erit de Virgine Beata » (Suarez l. c. S. 8.). Cf. Raynaud. l. c., Perrimezzi l. c. par. seq.

13. « Ex hac doctrina infertur, meruisse Virginem in prima sanctificatione sua *de condigno* non gratiam, sed gloriam. Hoc constat ex generali principio, quod in materia de gratia traditur, nimirum ultimam dispositionem ad gratiam esse meritoriam, quod, cum ad perfectionem spectet, etiam in Virgine locum habet » (Suarez l. c.).

14. Neque vero obicere valet contra doctrinam n. 12.º modo expositam, quod ex ea sequeretur concipi posse primum aliquod instans, quo B. V. Maria nondum recepisset gratiam sanctificantem, quod ipsum est reapse concipi in peccato originali. Etenim tunc tantum valeret huiusmodi obiectio, quum ea dispositio tempore praecederet formam, nempe habitum gratiae sanctificantis, et sic praepararet subiectum ad receptionem gratiae sanctificantis. Verum ea dispositio aliter intelligi potest et debet, nempe primo, quatenus simul tempore sit cum gratia sanctificante, eamque tantum naturam praecedat. Dispositio proxima et ultima ad formam simul tempore cum forma est, quamvis naturam eam praecedat. Hoc principio innixi, quod dispositio proxima et ultima ad formam simul tempore cum forma sit, theologi tanquam probabilius docent iustum posse *de condigno* mereri *gloriam primam*. Secundo, ea dispositio intelligi potest largiori quodam sensu, non ut proprie disponens ad sanctificationem, sed ut sanctificationem habitualem perficiens et consummans actu liberi arbitrii, eadem coadiuvante gratia. Porro, uti patet, si duplici hoc sensu ea dispositio intelligatur, praedictum incommodum locum profecto non habet.

15. De conceptione diximus B. Mariae secundum gratiam; de eadem nunc dicendum superest secundum naturam. Primum omnium tanquam certum statuendum est, B. Virginem procreatam esse ex viri et feminae commixtione carnali ad modum aliorum hominum. Est enim singulare privilegium Christi, quod ex femina sine opera viri conceptus sit. Hinc, uti patet, spectata vel sola diversitate conceptionis, *ordinariae* B. Virginis Mariae et conceptionis *virginalis* D. N. Iesu Christi, longe differunt praeservatio B. Virginis Mariae a peccato originali, et huius originalis peccati repugnantia in eius Filio, Iesu Christo D. N. Ratio est, quia ii soli obnoxii sunt peccato originali, qui per *seminalem rationem*, seu per naturalem generationem, ex Adamo descendunt (S. Th. 1. 2. q. 81. a. 4.). Quare Christus virginali conceptione ex Adamo descendens nullo pacto obnoxius fuit originali peccato, Beatissima vero V. Maria descendens ex Adamo ordinaria generatione *debitum* contraxit saltem *remotum* peccati originalis, uti iam explicavimus, a quo tamen singulari privilegio fuit praeservata. — Haec B. Virginis conceptio non sine aliquo miraculo et supernaturali virtute perfecta est. Anna enim mater B. Virginis fuit sterilis, et vitam sine prole usque ad senectutem produxerat, ac non nisi orationibus conceptionem Virginis impetravit (Lect. IV. Off. in festo Praesent.). — « Verisimile est, hanc Virginis conceptionem fuisse parentibus divinitus praenuntiatam... Et quidem, si conceptio Isaac et Ioannis Baptistae parentibus divinitus nuntiata fuit, verisimile admodum est, parentes Virginis hoc beneficio non fuisse privatos » (Suarez l. c. D. 2. S. 1.). Cf. Passaglia l. c. S. 6. c. 1. a. 4.). — Quoad naturalem autem corporis perfectionem B. Virginis, « breviter dicendum est corpus Virginis, fuisse

in sua specie et sexu maxime perfectum. Ita docent omnes Patres, qui de B. Virgine scribunt... Unde colligunt multi, B. Virginem, propter optimam corporis complexionem cum magna moderatione animi coniunctam, nunquam in verum ac proprium morbum incidisse... Secundo colligitur B. Virginem praeditam fuisse honestissima corporis pulchritudine... Unde pulchritudo Rachel et similium mulierum Veteris Testamenti figura fuit pulchritudinis Virginis... Addunt vero gravissimi Theologi talem fuisse Virginis pulchritudinem, ut eam intuentes non nisi ad castitatem et pudicitiam excitaret. Ita docuit D.Thom. in 3. d. 3. q. 1. a. 2. quaestiunc. 1. ad 4., qui merito adiungit, hunc fuisse singularis gratiae effectum, quia sola naturalis forma, aut virtus, vel modestia ad illum non sufficeret... Ultimo addendum est B. Virginem, animam perfectissimam fuisse sortitam... ut perfectissima gratia haberet proportionatum naturae fundamentum » (Suarez. 1. c. S. 2., S. Th. a Villanova de Nativ. B. V. M. Conc. 3. par. iv.). — Cf. Raynaud. 1. c. par. 1. n. 5. et seqq., Piazza 1. c. App. n. 52. Act. 2. n. 58. 134. Act. 3. n. 324. et seqq. n. 361. et seqq., Perimezzi 1. c. D. 205. par. *Dicimus* II. et seqq.

16. In festo Immaculae Conceptionis Virginis Ecclesia Lectionem in Missa desumit ex capite octavo Proverbiorum vv. 22.-25. Primo ad spectu huiusmodi Lectio abs re videri posset, cum in eo Proverbiorum loco sermo sit de increata Sapientia, quae alia non est, quam ipse Deus, ac Dei Filius, qui est Sapientia Patris. Verum hoc ipsum est, quod maxime cedit in laudem et gloriam B. V. Mariae, et quod eius immaculae conceptionis privilegium mirum in modum illustrat et confirmat. Utamque assertionem paucis explanabimus.

17. Divinus sensus, qui proprie sacris litteris subest, is est qui *litteralis* et *spiritualis* nuncupatur. *Litteralis* sensus ille est, qui immediate significatur per verba sive proprie, sive metaphorice accepta. *Spiritualis* vero est, qui immediate significatur per res verbis indicatas, mediate autem per verba. Praeter hos sensus a Deo intentos in divino eloquio alius est, qui *accommodatitius* appellatur, qui nec immediate nec mediate significatur a Deo. Huius accommodati sensus ratio in eo est, ut Scripturarum verba sententiaeque ad rem aliam, ac ea sit quam auctor intendit et expressit, significandam declarandamque transferantur. Quae igitur accommodato hoc sensu explicantur atque confirmantur, Scripturarum auctoritate minime comprobantur, sed illius, qui eo utitur, auctoritate sustentantur. Cf. S. Th. 1. p. q. 1. a. 10., Theol. Wircerb. T. 1. de princip. d. 1. a. 1. — Age iam, quam plura et quam praeclara Sacrorum Bibliorum oracula, Theologorum, Patrum, Doctorum ac ipsius Ecclesiae usu et consuetudine ad Deiparam sunt accommodata, ad illius dignitatem et praestantiam efferendam. Illa ipsa divinorum oraculorum effata, quae de Domino Nostro Iesu Christo prolata sunt, ob intimam Beatissimae Virginis Matris cum ipso coniunctionem, ad eam omni laudum praeconio ornandam translata sunt. « In honorem Gloriosae Virginis, per universum orbem Ecclesiae canunt ea, quae in Psalmis, Proverbiis et in Ecclesiastico leguntur de aeterna Dei Patris Sapientia, utpote de Iesu ipsius filio. Siquidem ea, quae Christo sunt propria, sunt participatione quadam communia Ecclesiae, et huic gloriosae Dominae, quae eiusdem Ecclesiae constituta est Mater, et Regina », etc. Id Ioannes Driedo observavit (de Regulis et Dogmat. Sacrae Scripturae lib. 3. Tr. 2. c. 4.

de tropologicis loquutionibus). Eadem est Salmeronis animadversio: « Quandoquidem, inquit, omnia dona, quae Christi sunt, a Capite in Membra diffluunt; potissimum tamen in praecipuum, et electum Membrum, Beatam Deiparam, illa derivantur. Hinc factum est, ut laudes, et praeconia, quae aeternae Sapientiae, aut Ecclesiae eius Sponsae tribuuntur, ob summam coniunctionem inter Caput et Ipsam, quae veluti Ecclesiae collum est, Beatae Mariae adscribantur » (Proleg. 19. in Evang. Can. 11. pag. 441. opp. Tom. 1.). Idemque affirmat Gersonius. « Adeo quidem, ait, Maria fuit divina, ut ea quae de Sapientia increata scribit Ecclesiasticus Ecclesia transferat ad Mariam » (Serm. de Nativ. glor. V. M. 4. consid.). Cf. Benedict. Piazza Christianor. in Sanctos Sanctorumque Regnam etc. propensa devotio P. 2. cap. vii. n. 11. et 12., l. supra c. Act. 1. Prol.

18. Ille ergo locus capitis octavi Proverbiorum, quem Ecclesia B. Mariae, felicissimae Genitrici Incarnatae Sapientiae, accommodavit, magnam quidem eiusdem Virginis Mariae continent laudationem, non solum quia ea quae ibi enarrantur in se ipsis magna sunt; verum etiam, quia derivantur ex accommodatione eorum, quae de ipsa increata Sapientia praedicantur, et quae, non privati alicuius doctoris, sed ipsius Ecclesiae auctoritate accommodantur. Insuper illo libri Sapientiae loco utens Ecclesia in Conceptionis B. Mariae festivitate nos docet, sibi persuasum esse secundum eam rationem V. Mariae Conceptionem exitisse, quam in eo capite intelligere est, in quo de origine agitur ipsius increatae Sapientiae. Porro si ex sententia Ecclesiae, B. Virgini totum hunc locum accommodantis, eiusdem Sanctissimae Virginis conceptio ad eam formam expressa est, qua increatae Sapientiae origo repraesentatur, illa profecto conceptio puritate nitet admirabili. Secus enim Virginis origo ad ipsius Sapientiae originem non similitudine referretur; sed ab ea potius dissimilitudine et oppositione removeretur. Ut ergo increatam Sapientiam *possedit* Deus semper necessitate naturae, *Dominus possedit me in initio viarum suarum*, v. 22., ita voluntatis electione Beatissimam Virginem *possedit* Deus vel ab ipso primo momento conceptionis et vitae. Ut Sapientiam identitate naturae sibi coniunctissimam, ita Mariam dilectione sibi maxime devictam possedit. Non ergo, quasi vi, sibi e diaboli potestate aliquando vindicatam, sed pacifica possessione Mariam possedit Deus, quia vel a suo primo conceptu a peccato immunis fuit. Cf. Passaglia l. c. S. 4. c. 2. a. 1.

19. Immaculatum Virginis conceptum, uti iam supra notatum est (n. 2.), Archangeli salutatio sin minus explicite affirmat, implicite certe complectitur. Quapropter illam Ecclesia legendam proponit in eiusdem festivitatis Evangelio, quod desumitur ex Luca cap. 1. vv. 26.-28.

Missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilaeae, cui nomen Nazareth,

Ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo David, et nomen virginis Maria.

Et ingressus Angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena; Dominus tecum; Benedicta tu in mulieribus.

20. *Missus est Angelus Gabriel a Deo ad Virginem.* Aptum profecto humanae restorationis principium, ut angelus mitteretur a Deo ad Virginem partu consecrandam divino, quia prima perditionis humanae

fuit causa, cum serpens a diabolo mittebatur ad mulierem spiritu superbiae decipiendam: immo ipse in serpente diabolus veniebat, qui genus humanum, deceptis parentibus primis, immortalitatis gloria nudaret. Quia ergo mors intravit per feminam, apte redit et vita per feminam. Illa a diabolo seducta per serpentem viro gustum necis obtulit, haec a Deo edocta per angelum mundo auctorem salutis edidit. *Et ingressus Angelus ad eam dixit: Ave.* Verbum est hoc congratulationis et gaudii. *Ave*, nihil enim tibi commune est cum primae illius matris luctu, quae in dolore pariet. Heva propter suum peccatum iussa est habere moerorem, tu, Sanctissima Virgo, quia ab omni experta peccato, gaudium, et ingens gaudium. Tibi ergo proprium est gaudium, tuum prorsus avere atque salvere. Suae congratulationis et annuntiationis gaudii rationem Angelus mox subiicit inquires: *Ave*: tu namque es *gratia plena*, plena, quia nunquam peccato infecta, nunquam gratia caruisti, cum ipsa originali amicitia concepta es; plena, quia omnibus gratiae donis abundas; plena, quia nemo alius ante te tam insignia divinae gratiae charismata accepit, omnes alios tu sola supergressa es. Ut rite intelligatur ista gratiae plenitudo, animadvertendum est eam tripliciter esse posse. Prima gratiae plenitudo, gratia quidem non est *simpliciter infinita*, sed gratia quaedam maxima est secundum omnem effectuum intensionem et extensionem, quam Deus in hoc mundo conferre constituit. Haec gratiae plenitudo eminenter et fontaliter continet quidquid gratiarum hominibus quovis tempore tribuitur, et Christo Filio Dei naturali, hominumque Salvatore exclusive propria est. Altera gratiae plenitudo est omnibus Sanctis communis, ut scilicet habeant gratiam sufficientem ad merendum vitam aeternam, quae in plena Dei fruitione consistit. Tertia tandem gratiae plenitudo est, quae quibusdam tribuitur respectu status et officii, ad quod divinitus electi sunt. Et sic Stephanus dicitur plenus gratia, quia habebat gratiam sufficientem ad hoc, quod esset idoneus minister et testis Dei, ad quod erat electus. Hac plenitudine unus est plenior alio, secundum quod aliquis est divinitus praeordinatus ad altiorem vel inferiorem statum. Cf. S. Th. 3. p. q. 7. a. 10. Hac eadem gratiae plenitudine gratia plena dicitur B. Virgo Maria. Sed cum eius dignitas et officium, ut nempe sit Dei et hominum Mater, omnibus aliis praestat post hypostaticam unionem, ita post plenitudinem gratiae Christi, plenitudo gratiae B. Virginis Mariae omni alia longe maior est; sola post Christi plenitudinem vere plenitudo est. Cf. S. Th. 3. p. q. 27. a. 5. ad 1. Hinc « dicitur B. Virgo plena gratia quantum ad tria. Primo quantum ad animam, in qua habuit omnem plenitudinem gratiae... Secundo plena fuit gratia quantum ad redundantiam animae ad carnem vel corpus. Nam magnum est in Sanctis habere tantum, quod sanctificet animam: sed anima B. Virginis ita fuit plena, quod ex ea refudit gratiam in carnem, ut de ipsa conciperet Filium Dei... Tertio quantum ad refusionem in omnes homines. Magnum enim est in quolibet Sancto, quando habet tantum de gratia, quod sufficit ad salutem multorum; sed quando haberet tantum, quod sufficeret ad salutem omnium hominum de mundo, hoc esset maximum, et hoc est in Christo et in B. Virgine. Nam in omni periculo potes salutem obtinere ab ipsa Virgine gloriosa... Item in omni opere virtutis potes eam habere in adiutorium » (S. Thom. in salut. Angelic.). Cf. Passaglia l. c. S. 2. c. 3. a. 6. — Ave ergo, Maria, quia gratia plena.

Gratia autem plena, quia *Dominus tecum*; ita enim semper vel a prima tui origine per caritatem coniuncta cum Deo fuisti, ut nunquam fueris ab eo per peccatum divisa, et ita tecum erit per admirabilem ex te conceptionem, ut quae filia Dei es, Dei mater etiam et Sponsa efficiaris; Filia per excellentiam Patris, Mater Verbi Incarnati, Sponsa Spiritus Sancti. Quoniam vero, o Sanctissima Virgo, gratia es plena, et Dominus est tecum, *benedicta tu es in mulieribus*, sic quidem benedicta, ut in maledictum nunquam incurreris, proindeque integra et immaculata in lucem veneris; sic etiam *benedicta in mulieribus*, ut prae omnibus mulieribus Deo carissima extiteris. — Benedicta ergo semper, semperque ab omnibus benedicenda; tu enim benedicta illa Heva, quam Hevae maledictae opposuit Deus, ut ex ipsa in universum hominum genus maledicto obnoxium benedictio revocaretur. Audi enim, Sanctissima Virgo, Angelum tibi dicentem: *Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen eius Iesum, et filius altissimi vocabitur*. Ave ergo, o Sanctissima Virgo, Dei et hominum Mater, quia gratia plena; Ave, quia benedicta tu in mulieribus. Gratiam, qua repleta es, in nos diffundas tuā apud filium tuum potentissimā intercessionem. Dominus, qui tecum est, precibus tuis nobiscum quoque sit; ut benedicti nos quoque simus a Deo Patre, qui tecum est, sua potentia magna tibi faciens, a Deo Filio, qui tecum est conceptione, a Deo Spiritu Sancto, qui tecum est dilectione; et sic participes efficiamur gaudii, quod tuo immaculato conceptu universo mundo annuntiasti. — Cf. Passaglia l. c. S. 2. c. 3. a. 7., c. 4. a. 2., S. 5. c. 4., Piazza l. c. Act. 1. a. 2. T. 20.-23.

COMMENTARIUS QUARTUS

DE B. MARIAE V. NATIVITATE

1. Filia fuit B. V. Maria Ioachim et Annae, uti opinio est a tot usque saeculis in Orientali et Occidentali Ecclesia. Advertendum autem hic est, sacros auctores « honorifice loqui de his parentibus Virginis, sentientes illos nobiles et honestae conditionis ac status fuisse » (Suarez l. c. D. 2. S. 1.). Eos item spectatissimae fuisse sanctitatis, ne indigni essent Deiparae genitores, Patres testantur (Raynaud. l. c. part. 1. p. 1., Passaglia l. c. S. 6. c. 1. a. 4.). Filia fuit B. Virgo unigenita. Etenim ex antiqua Patrum traditione Anna usque ad senilem aetatem sterilis fuit. Postea vero divino dono Virginem concepit. Insuper fere omnes antiqui Patres, explicantes primum caput Matthaei, et genealogiam Iesu Christi, docent vel supponunt, B. Virginem fuisse unigenitam, et haeredem parentis sui Ioachim (Suarez l. c. D. 5. S. 4. par. *Sed haec*). Cf. Gotti Ver. Rel. Chr. T. 1. Tr. 5. c. 3. § 1., Perrimezzi l. c. D. 205., Decretum S. C. Rit. 1. Aug. 1879. Acta S. Sed. Vol. 12. pag. 126. seq.

2. Neque obiici potest contra hanc communem sententiam, apud Ioann. (19. 25.) mentionem fieri alterius Mariae, Sororis matris Christi. Etenim eius vir erat Cleophas (alias Alphaeus), qui ab Hegesippo (apud Euseb. H. E. l. 3. c. 10.) patruus Christi nominatur, eo quod, eodem Hegesippo teste, (ib. c. 11.) erat frater S. Iosephi, qui pater Christi putativus erat. Hoc autem plane sufficit, uti altera ista Maria dicatur soror Mariae Matris Christi. Nam in SS. fratres et sorores etiam appellantur, qui cognatione iuncti sunt, quamvis nec patrem nec matrem habeant communem. Cf. Theol. Wirceb. de Incarn. n. 151. et 304.

3. De loco nativitatis variae sunt opiniones, alii Nazarethi, alii Hierosolymis eam natam esse arbitrantur. Cf. Bened. XIV. de fest. B. M. V. de festo Nativ. cxi. Cum autem decimo quarto vel decimo quinto aetatis suae anno Filium conceperit, ex anno conceptionis Iesu Christi annum Nativitatis B. Virginis facile erit deducere; incerta tamen res est. Cf. Decr. S. R. C. 1. Iunii 1884.

4. Festivitas Nativitatis B. Virginis Mariae perantiqua est in Ecclesia. « Emortuales Christi Domini, et Ioannis Baptistae colit Ecclesia aequae ac utriusque natales dies; cumque ab Ecclesia tum Natalis, tum emortualis dies Ioannis Baptistae celebretur, omnino aequum fuit, ut non modo dies, quo B. Virgo mortua est, sed quo etiam in lucem prodiit, coleretur, ut optime advertit Vener. Petrus Canisius l. 1. de Maria Virgine Deipara cap. 11. pag. 82. Etenim si Natalem Ioannis, qui tantum Praeco et Praecursor Domini fuit, die statim, rituque publico cohonestamus, et Angeli vaticinium illud, *multi in Nativitate eius gaudebunt*, ad nos quoque pertinere prae nobis ferimus, cur non tantundem operae et studii Natali Mariae celebrando ponamus, et novam quandam animorum laetitiam declaremus, quando non Christi modo, sed nostra quoque Mater primum apparet, suoque adventu Evangelium, hoc est faustum felixque nuntium, affert, ut mundus tristitia diuturna oppressus tandem aliquando, ut nun-

quam antea, possit respirare » (Bened. XIV. l. c. cxxix.). Cf. Piazza l. c. App. n. 120. et seqq., Concl. n. 62. et seqq. — Dubium propositum est S. R. C.: « Utrum temporalis nativitas alicuius Sancti vel Beati, excepta illa Deiparae Virginis, nec non S. Ioannis Baptistae, celebrari possit liturgico ritu, vel alio sacrae solemnitatis modo? » S. C. 21. Dec. 1893. respondit: « Negative, etiamsi celebratio fieret die obitus, vel alio quocumque die memoriae eiusdem Sancti vel Beati assignato ».

5. Eandem Ecclesia in festo Nativitatis B. V. Mariae legit Epistolam, ac in festo Immaculatae Conceptionis. Conveniens et valde accommodata ea lectio est. In ipsa enim primordia et origines Beatissimae Virginis laudantur. Evangelium autem, quod in Missa eiusdem festi legitur quam maxime pertinet ad Nativitatem B. Mariae V. intime cognoscendam et celebrandam.

6. « Solent regii historici in suis chronicis ante omnia Principis describere genus, progenitorum antiquitatem, nobilitatem, potentiam. Et non abs re: videtur enim communiter nonnihil facere ad Principis gloriam, antiqua parentum nobilitas: quasi iam nihil foedum aut turpe sperandum sit ab eo, cui ab antiquo tam nativa, et tam ingenita nobilitas est. Hoc nunc facit Evangelista Matthaeus: scripturus namque Regis Regum Iesu Christi historiam, mores, actus, et opera, a progenitorum illius nobilitate et antiquitate sumpsit exordium, dicens: *Liber generationis Iesu Christi, filii David, filii Abraham*, etc. (Matth. 1.), ut videlicet ex hoc appareat, quam nobilis secundum carnem extiterit, qui secundum Divinitatem suum genus ducit ex Deo. Neque mirandum hoc in Evangelista: cum per omnes canonicas historias tam sedulo id agatur. Fuit enim hoc maximae curae Spiritui Sancto in Scripturis Sacris, ab initio saeculi, futuri Messiae genus describere, lineamque generationis eius usque ad ipsum non interruptam protrahere, omnibus aliis lineis intactis penitus, aut relictis. Itaque in Genesis libro ab Adam usque ad Noë, et rursus a Noë usque ad Abraham, Isaac, et Iacob lineam protrahit (Gen. 5. 10. 11. 21. 25.). In libro Exodi (1.) et aliis quatuor legalibus, in Iosue, Iudicum, et Ruth usque ad David. In libris Regum, et Paralipomenon, a David usque ad transmigrationem Babylonis generationem ducit, quam ad modicum prosequutus est Esdras scriba. A transmigrationis autem loco usque ad Christum... Christi genealogia in libro alio canonico non reperitur, praeterquam in Matthaeo, qui, Spiritu Sancto afflatus, eam ex Hebraeorum annalibus verissime collegit » (S. Thom. a Villanov. Concio. 2.^a de Nativ.). Eandem hanc Iesu Christi genealogiam Ecclesia legendam nobis proponit in Evangelio Missae pro festo Nativitatis B. Virginis.

Liber generationis Iesu Christi, filii David, filii Abraham.

Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam, et fratres eius.

Iudas autem genuit Phares, et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit Aram.

Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon.

Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse. Iesse autem genuit David Regem.

David autem rex genuit Salomonem ex ea, quae fuit Uriae.

Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Asa.

Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam.

Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam.

Ezechias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam.

Iosias autem genuit Iechoniam, et fratres eius in transmigracione Babylonis.

Et post transmigracionem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor.

Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.

Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob.

Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariae, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus (Matth. 1. 1.-16.).

7. « Unde, obsecro, tanta sollicitudo, aut quatenus tanta cura sacris Scriptoribus utriusque Testamenti de Christi genere memorando enarrandoque? Nunquid Christus parentum gloria illustratur? Aut putandum est, humano sensu scriptores istos a nobilitate generis et antiquitate Christum illustrare voluisse? Sed contradicit ipsemet (Christus) in Evangelio, cum ait: *Ego Claritatem ab hominibus non accipio* (Ioann. 5. 41.). Non accipio, inquam, sed praesto » (S. Thom. a Villan. l. c.). Haud quidem Christo gloria est, quod filius sit Davidis, sed Davidi gloria est, quod ex ipso sit Christus; eademque Abrahae gloria, et laborum suorum praemium est, quod ex ipso Christus nasceretur. Si quis rex, a communibus parentibus ortus, in regnum conscendit, non Rex de genere sed totum genus de rege gloriatur. Enimvero nobiliorem Christus habet aliam generationem a Deo Patre, qua Dei Filius naturalis est, eaque merito gloriatur. Quod ergo in principio Evangelii Salvatoris genealogia recitetur « altiori consilio id fieri putandum est, propter tria: scilicet, propter veritatem Dei, propter fidem nostram, propter Virginis gloriam. Propter veritatem Dei, ut appareat Deum implevisse promissum, sicut iuravit patribus ex semine illorum descendere Christum... Propter fidem nostram, ut constet Iesum, quem nos Messiam profiteamur, ex Abraham et David semine generatum, sicut a Prophetis olim fuerat prophetatum, ut non insultet nobis Iudaeus, et opponat, ut olim; quod *a Galilaea Propheta non surrexit* (Ioann. 7. 52.), et sicut Nathanaël doctus in lege pronuntiavit, antequam veritatem agnosceret: *A Nazareth potest aliquid boni esse?* (Ioann. 1. 46.). Potest utique: *Veni et vide*. Veni Nathanaël, lege Matthaei Evangelium: et vide quia non a Nazareth, sed a Bethlehem oriundus Christus, quem dicimus, ex Patriarchatum semine ducere originem. Lege genealogiam, et intelliges prophetiam. Tertio propter Virginem, quam pius Filius non solum apud Angelos, sed etiam apud homines voluit esse illustrem. Ideoque, licet pauperem et humilem Matrem elegerit Deus, sed tamen genere illustrissimam, nobilissimam, generosis-

simamque multo amplius secundum carnem, quam sit modo quaecumque illustris femina. Namque ab antiquo, multis saeculis, longa progenie, a Patriarchis, et Regibus et Sacerdotibus originem traxit... Nobilissima igitur fuit Virgo Maria secundum progeniem, et illustrissima: qualem decuit esse Matrem Dei futuram. Neque enim decuit rusticam esse, aut vulgarem; ne aliqua obscuritatis et ignobilitatis nota redundaret in Filium... Decuit eum, qui Rex et Sacerdos futurus erat in populo Dei, ex Regibus, et Sacerdotibus originem ducere: ut etiam secundum carnem, regnum et sacerdotium non usurpatum videretur, sed ei iure optimo convenire. Neque te moveat, quia non ad Virginem, sed ad Ioseph genealogia deducta sit: servatus est enim Scripturarum mos ab Evangelista, in quibus non per feminas, sed per viros genealogia deducitur: et quia cognati erant Virgo et Ioseph, deducto genere ad Ioseph, deducitur ad Virginem. Haec autem cognatio illo tempore nota erat omnibus, qui apud Iudaeam fidem Christi susceperunt: ideo eam Evangelista conticuit » (S. Thom. a Villan. l. c.). Lege enim (Num. cap. ult.) cautum erat, ut feminae succedentes in haereditatem paternam nuberent viro de eadem tribu et cognatione, uti haereditas in familia permaneret. Virgo autem Maria erat filia unigenita, et haeres Ioachim; unde concluditur, fuisse Iosepho propinquam, adeoque ex tribu Iuda et familia David. Matthaeus ergo genealogiam edens Ioseph, cuius pater naturalis fuit Iacob; hoc enim vox *genuit* sonat: *Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariae*, v. 16., *directe* Iosephum de Davidis stirpe demonstrans, *indirecte* Mariam verum Davidis germen ostendit, et simul Christum, de Maria natum, eiusdem esse cum matre stirpis prodidit. Cf. S.Th. 3. p. q. 28. a. 1. ad 2., q. 31. a. 2. ad 1.

8. Initio genealogiae Iesu Christi, eum Matthaeus appellat *Filium David*, *Filium Abraham*, ostendens ita impletam promissionem, duobus istis patribus speciatim factam de Messia ex eorum posteritate nascituro. Hinc « dicendum, inquit Suaresius (l. c. D. 2. S. 3.), Beatam Virginem duxisse originem ab Abraham et Iacob ex tribu Iuda per familiam David. Est res certa de fide ». Idem autem eximius doctor addit ibidem « B. Virginem descendisse ex Iuda et David per lineam paternam et non tantum maternam... Nam si Christus per masculinam lineam descendisset ex Levi, potius ad illum quam ad Iudam, vel David pertinuisset promissio. Sed praeterea probatur ex Paulo ad Hebr. 7., ubi affirmat Christum esse de Tribu Iuda, et negat esse de Tribu Levi. Ergo et B. Virgo fuit de Tribu Iuda et non de Tribu Levi, absolute et simpliciter loquendo, quia, ut dictum est, Christus non sortitur Tribum nisi per Virginem. Ergo descendit B. Virgo per lineam paternam ex Tribu Iuda, et non ex Tribu Levi... Ergo Ioachim pater Virginis non fuit ex Tribu Levi, fuit ergo ex Tribu Iuda: nam solum inter has tribus potest esse controversia ». Cf. S.Th. 3. p. q. 22. a. 1. ad 2. Descendit autem B. Virgo per lineam paternam ex David per Nathan et filios eius, uti colligitur ex Luc. cap. 3., ubi *directe* Christi et B. Virginis, naturalem genealogiam deducit usque ad Nathan filium David, et deinde usque ad Adam. Ait enim Lucas (l. c. v. 23.): *Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli*, ubi relativum *qui* non refertur ad Ioseph, sed ad Christum, et sensus est: Christus putabatur esse filius Ioseph, qui vero fuit Heli, i. e. nepos Ioachimi, patris Mariae, matris Christi.

Heli enim, *Eliachim*, *Ioachim*, videntur esse synonyma: nam *Heli* per apocopen idem est, qui *Eliachim* et *Ioachim*; sic *Eliachim* Pontifex, *Iudith* 4. 5. et 11., vocatur *Ioachim*, *Iudith* 1. 9. Si ergo *Heli* seu *Ioachim* pater *Mariae* descendit ex *David* per *Nathan* (v. 31.), alterum *Davidis* ex *Bethsabea* filium, et *Salomonis* germanum fratrem, *Maria* per lineam paternam directe ex *David* per *Nathan* descendit. — Verum cum *Matthaeus* genealogiam per *Salomonem* texat (v. 7.), aliqua etiam ratione ex *David* per *Salomonem* descendit *B. Virgo Maria*, per lineam nempe maternam. Idque ita declarat *Cornelius a Lap.* (*Comment. in Luc. c. 3.*). Tempore *Christi* notissimum fuit, quod *Mathan*, de quo *Matthaeus* v. 15., communis fuerit avus *Iosephi* et *Mariae*. *Mathan* enim 1.º genuit *Sobe*, quae fuit mater *Elisabeth*, uxoris *Zachariae*, et matris *S. Ioannis Baptistae*; 2.º *Iacob*, qui genuit *Ioseph* virum *Mariae*, de qua natus est *Iesus*; 3.º *Annam*, quae nupsit *Heli*, sive *Ioachim*, ex quibus *Maria*, *Christi* mater, progenita. Quare tunc dicendum est, genealogiam *Matthaei* non esse tantum naturalem genealogiam *Iosephi*, et nonnisi *indirecte* pertinere ad *Mariam*, quae erat eiusdem cognationis et tribus; sed simul esse genealogiam *Iosephi* et *Mariae*, et huius per lineam maternam, nempe per *Annam*, descendentem ex *David* per *Mathan* et *Salomonem*. Idque confirmare videtur ipse titulus initio positus: *Liber generationis Iesu Christi* v. 1. Verba haec quae initium sunt totius Evangelii *Matthaei* haud quidem significant Evangelium illud, librum esse genealogiae *Christi*; sed sensus est: hic est liber, i. e. haec est series generationis, seu haec est genealogia *Iesu Christi*, temporalis scilicet genealogia. Alia est enim *Christi* generatio, nempe aeterna ex utero *Patris*. Quare verbum illud *liber* non ad totum Evangelium, sed ad hoc tantum Evangelii initium refertur. Phrasi enim hebraica *liber* accipitur pro quavis scriptione sive magna sive parva, qua aliquid narratur. Idem autem *liber* est *generationis* *Mariae Virginis*, *Christus* enim humanam originem non habet, nisi per *Mariam Virginem*. Atqui si *Matthaeus* nonnisi genealogiam narraret *Iosephi*, sensu certe minus proprio huiusmodi liber inscriberetur *liber genealogiae Iesu Christi*. — Insuper potuit etiam *Beatissima Virgo* aliqua ex parte originem ducere ex tribu sacerdotali seu levitica, uti habetur in *lect. 9. Off. d. 6. infra octav. Nativit.*, et indicatur a *S. Th. 3. p. q. 29. a. 1. ad 4., q. 31. a. 2. ad 2.* Hoc enim esse potuit etiamsi *Anna*, mater *B. Virginis* haberet patrem ex Tribu *Iuda*, cum potuerit matrem habere ex Tribu *Levi*, quod et in *Ioachim* accidere potuit. — Cf. *Suarez l. c., Theol. Wirceb. de Incarn. D. 1. S. 3. a. 2., Cornel. Iansen. Comm. in Conc. c. 4. par. Ut putabatur, Billuart. Curs. Theol. Migne T. 8. c. 1335. et seqq., Boudard Man. Theol. T. 1. Tr. 4. § 1., Gotti l. c. c. 1. 2., Perrimezzi l. c. D. 236., Calmet in Lucam, Dissertat. de Conciliatione Genealogiae etc. initio.*

9. Porro, si *Maria*, cuius *Nativitas* huiusmodi genealogiae lectione celebratur ab Ecclesia, nobilis et illustris est, quia ex nobili et illustri parentum serie progignitur; nobilissima et illustrissima ipsa est propterea quod ex ea nobilissima et illustrissima, immo divina nascetur proles: *de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus*. Hinc patet quam congruenter Evangelium hoc legatur in festivitate nativitatis *B. V. Mariae*. *Nativitas* enim alicuius magni viri ex eo potissimum capite celebrari solet, quod longa praecesserit insignium patrum series, ut inde nos colligere

possimus, quid ex modo nato infantulo expectandum sit. Ac magnum quid ex sublimissima hac puellula, recens nata, expectandum erat. De ea enim natus est Iesus, Salvator mundi.

10. Atque hic « notandum in genealogia Salvatoris nullam sanctorum assumi mulierum, sed eas quas Scriptura reprehendit; ut qui, propter peccatores venerat, de peccatoribus nascens, omnium peccata deleret » (Lect. 8. Off. Nativ.). Idque, uti patet, convenientissimum etiam fuit nativitati illius, quae futura erat Refugium peccatorum.

11. Post longam patrum seriem, genealogiam Evangelista concludens, inquit: *Iacob autem genuit Ioseph virum Mariae*, i. e. maritum Mariae, sed maritum virginem, virginali matrimonio Mariae virgini coniunctum, *de qua natus est Iesus*. « Evangelista hic mutat phrasim; non enim ait: Ioseph genuit Iesum, uti de aliis dixit: Abraham genuit Isaac, Isaac genuit Iacob, Iacob genuit Iudam, etc.; nec etiam dicit: Maria genuit Iesum, etsi id verum sit, sed, *de qua natus est Iesus*; qua phrasi significat primo, Iesum de Maria natum, non virtute naturali, sed supernaturali vi et operatione Spiritus Sancti. Secundo, Iesum non esse genitum a patre Ioseph, sed natum ex sola matre, ideoque ex virgine, ac proinde Ioseph non aliter pertinere ad genealogiam Christi, quam ratione uxoris, scilicet B. Mariae, ex qua natus est Christus » (Cornel. a Lap. in h. l.).

12. Phrasis haec, *de qua natus est Iesus*, significat B. Virginem veram esse matrem Iesu, i. e. huius hominis, qui hypostatice unitus Deo, simul est Deus et homo; adeoque ipsam vere esse matrem Dei: licet enim ipsa non genuerit Deitatem, genuit tamen Deum. Enimvero quod B. Virgo sit primo vere et proprie mater huius hominis Christi manifesto constat ex praesenti loco Evangelii, et ex pluribus aliis confirmari potest. Aperte enim dicitur Ioann. 2. 1., *Simeon dixit ad Mariam matrem eius*, nempe pueri Iesu, et Matth. c. 2. vv. 11. 13. 14. 20. 21. quinquies *Maria Mater Iesu* appellatur. Quod autem Maria vere et proprie sit Mater Dei, clare etiam ex Scripturis constat. Etenim Luc. 1. 35. dicitur: *Quod ex te nascetur Sanctum, vocabitur Filius Dei. Vocabitur*, inquit, non falsa appellatione, sed vera, et non solum post nativitatem ex utero: sed in ipsamet conceptione in utero, de qua Angelus loquebatur, rationem reddens, quare Spiritus Sancti virtute esset efficienda, quia nimirum ipse Deus concipiendus erat. Unde ad Gal. 4. 4. hoc eodem sensu dicitur *Filius Dei factus ex muliere*, et ad Rom. 1. 3. dicitur *factus ex semine David secundum carnem*. Hanc etiam veritatem confitetur Elisabeth Luc. 1. 43. *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me*; illa enim vox *Domini* Divinam indicat Personam, uti constat ex sensu obvio istius sententiae ab Elisabeth prolatae et ex collatione huius versiculi cum vv. 45. 46. Hinc iure meritoque huiusmodi veritas in pluribus Conciliis est definita, nempe in Conc. Ephesino, Chalcedonensi, Lateranensi sub Martino I., aliisque. Ratione theologica id plane evidenterque comprobatur. Nam cum Christus sit Deus, ac Deus extiterit vi unionis hypostaticae in eodem temporis momento, quo eius humanitas perfecte formata fuit in utero Virginis, et existere incepit in rerum natura, si Christus Filius Mariae est, et Deus Filius Mariae est; adeoque Maria Mater Christi, Mater Dei est (S. Thom. 3. p. q. 35. a. 3. 4. 5., Suarez l. c. D. 1. S. 1., Petav. l. c. l. 5. c. 14. et seq.).

13. Neque vero obstat, quod tota actio Virginis terminata fuerit in humanitate prius naturâ, quam assumeretur a Verbo, et ex vi actionis eius non fuerit secuta assumptio: sed solum ex voluntate, et efficientia Dei. Etenim « ut B. Virgo proprie ac vere dicatur mater Dei, satis est, quod in eodem instanti temporis, in quo anima Christi unita est corpori, concurrente Beata Virgine concursu materno, in eodem momento anima, corpus et humanitas unita sint Verbo, sicut e contrario Iudaei dicuntur interfecisse Deum, quia per actionem eorum dissoluta est unio animae cum corpore, et consequenter humanitas, ut sic, separata est a Verbo. Et utriusque ratio est, quam Divus Thomas attigit infra quaestione 35. articulo primo, quia, sicut agere, ita et nasci seu generari, est proprium suppositorum. Hoc autem optime declaratur supponendo, quod 1. tom. disputat. 17. sect. 1. et 2. tractatum est, scilicet animam, et carnem Christi prius naturâ esse unita Verbo, quam inter se. Hinc enim fit, animam et carnem Dei ex vi actionis, seu concursus Beatae Virginis, fuisse inter se unita ad componendum non tantum humanitatem, sed etiam hunc hominem, atque adeo Beatam Virginem esse matrem huius hominis, et consequenter Dei per communicationem idiomatum » (Suarez l. c. D. 1. S. 1.).

COMMENTARIUS QUINTUS

DE SS. NOMINE B. MARIAE V.

1. Postquam diximus de mysterio nativitatis B. Virginis, dicendum nobis est de dulcissimo Mariae nomine. Etsi ex Sacris Litteris exploratum non habeamus, annuntiatum ne sit ab Angelo, Mariae nomen, et imponi iussum a Deo; id tamen graves affirmant theologi. Revelatum enim fuit Abrahae nomen Isaac (Gen. 17. 19.); nomen Ioannis Baptistae revelatum fuit Zachariae et Elisabeth (Luc. 1. 13.); non est autem verisimile singulare hoc divinae providentiae genus et amoris indicium, aliis concessum, Virgini fuisse denegatum (Suarez 1. c. D. 2. S. 1. par. ult.). Ipso autem sacrosancto Iesu Christi Evangelio traditum est, et quasi canonizatum et consecratum Beatissimae Virginis nomen, *et nomen Virginis Maria* (Luc. 1. 27.). — Mariae nomen ita enarrat Beda (in cap. 1. Luc., Migne T. 92. c. 316.): « Maria autem hebraicae stella maris, syriace vero Domina vocatur, et merito, quia et totius mundi Dominum, et lucem saeculis meruit generare perennem ». Haec S. Petrus Chrysologus (Serm. 142. de Annunt., Lect. 8. Off. SS. Nominis B. M. V.): « Fugatura metum vox Angeli mox praecessit dicens: *Ne timeas Maria*. Ante causam dignitas Virginis annuntiatur ex Nomine; nam Maria hebraeo sermone, latine Domina nuncupatur. Vocat ergo Angelus Dominam, ut Dominatoris Genitricem trepidatio deserat servitutis, quam nasci et vocari Dominam, ipsa sui germinis fecit et impetravit auctoritas ». Et S. Thomas (Exposit. in Salut. Angel.) « Convenit, ait, ei hoc nomen Maria quod Syra lingua interpretatur Domina ». Verum aliae plures sunt huius sanctissimi nominis interpretationes apud Patres, theologos, et SS. interpretes, quod incertam eius originem et litteralem significationem ostendit. Si hebraicum nomen *Miriam* est, et ex hebraica radice *Rum*, addita praepositione *mem*, derivatur, *Maria* idem sonat ac *excelsa*, *eminens*, *sublimis*, quod voluisse videntur qui hoc nomine significari dixerunt *Dominam*, quam notionem, aliis exclusis, amplectitur Cornelius a Lap. in cap. 15. Exodi v. 20. — « Non est sane nisi unicum et singulare B. Virginis nomen, si de proprio et simpliciter dicto nomine sit sermo. Id enim praecise ferunt verba Lucae: *Et nomen Virginis Maria...* Si igitur unicum revera et singularissimum est Deiparae nomen, *Maria*, unde tot eius nomina obtrusimus? Immo unde ea SS. Patres, e quibus illa nos studiose collegimus, deprompserunt?... Sicut unum Christi proprium nomen (vocatum quippe est nomen eius Iesus) non excludit prope innumera Christi nomina appellativa, e variis perfectionibus vel multiplicibus in nos beneticii petita, quibus utcumque adaequamus nostras de Christo notiones, ita nihil vetat, quominus, praeter unum proprium Deiparae nomen, aliis pleisque nominibus appelletur, qualia sunt quae in Nomenclatore digesta habentur » (Raynaud. op. T. 7. Nomencl. Marian. Observ. 1.). — Nul- lum Mariae cognomen Scriptura et Traditione consignatum est. Optima observatio est S. Thomae, quod Mater Domini « in Evangelio non consuevit nominari nisi cum cognominatione huius dignitatis, quod sit Mater

Iesu » (3. p. q. 28. a. 3. ad 6.). Idem habet Suaresius : ait enim : « B. Virginem in Evangelio non cognominari nisi a filio. Appellatur enim *Mater Iesu*, vel *de qua natus est Iesus* » (1. c. D. 5. S. 4. par. *Dicendum ergo primo*). — Magna erga Mariae nomen fuit semper in Ecclesia veneratio. De eo celebrat Ecclesia peculiarem festivitatem Dominica infra octavam Nativitatis. Nomen alicuius personae eiusdem personae *dignitatem* et *potestatem* prae se fert, unde dicere solemus : Regis nomen venerari, Regis nomine aliquid praecipi, atque alia id genus. Et sic Officium Nominis Mariae ab universali Ecclesia recitari iussit Innocentius XI. decreto suo an. 1683. edito, in eius victoriae memoriam, qua Beatissimae Matris ope a christianorum copiis profligatus, Turcarum exercitus ab obsidenda Vienna destitit; quae urbs, si in Barbarorum manus venisset, plurimum Catholica Religio detrimenti cepisset (Bened. XIV. de festis B. M. V. c. XLII. et seq.). In eodem autem Officio aperte laudat Ecclesia Mariae Nomen ex *dignitate* et *potestate*, quam illud significat, ut videre est in Lectione 3.^a 5.^a 6.^a 8.^a Evangelium item, quod in Missa huius festi legitur, Mariae dignitatem, Epistola vero miram eiusdem Beatae Mariae nobis explicat potestatem. — Cf. Mezger Theol. Schol. T. 4. Tr. 14., D. 15. a. 4. 37.

2. Evangelium, quod desumitur ex Luc. c. 1. vv. 26.-38. legitur etiam in festo Annuntiationis, quae in eo narratur. Quare in Commentario alio de Annuntiatione explicabimus illud Evangelium. Hic vero sistimus in enarranda B. V. Matris *dignitate*, quae in eodem Evangelio affirmatur, et B. Virginis nomine significatur. Dignitas ista duplex est; altera gratiae: *Ave gratia plena*; altera divinae maternitatis: *Ecce concipies in utero et paries filium...* Hic erit magnus, et Filius altissimi vocabitur. Ut ea gratiae dignitas adaequate explicetur, dicemus primo de eius puritate, praeservata ab omni peccati macula, deinde vero de perfectione gratiae eius animam sanctificantis.

3. Certum de fide definita est, B. Virginem Mariam fuisse praeservatam ab originali peccato, uti iam declaratum est (Comm. 3.). Certum praeterea est, eandem B. Virginem nunquam actualiter peccasse neque mortaliter, neque venialiter. Id de fide est, ex fere unanimi Patrum traditione, Theologorum consensu et fidelium persuasione. Licet Conc. Trid. S. 6. can. 23. directe hoc non definiat; id tamen supponit, dum docet, Ecclesiam tenere B. Virginem ex speciali Dei privilegio omnia venialia peccata vitasse. Cf. Suarez l. c. D. 4. S. 4. par. *Dicendum est*, Petavium de Incarn. l. 14. c. 1. 2., Passaglia l. c. S. 6. c. 2., S. Th. 3. p. q. 27. a. 4., Piazza l. c. Concl. n. 111. et seqq.

4. Quin immo B. Virgo vel in prima sui sanctificatione ita fuit in bono confirmata, ut nec levissimam culpam unquam committeret. « Certum est, inquit Suaresius (l. c. par. *Sed vix*), a prima sanctificatione habuisse talia gratiae dona, et auxilia, ut infallibiliter nunquam peccaret, quia talis gratia necessaria est ad nunquam venialiter peccandum, et hoc est speciale privilegium, quod iuxta Concilium Tridentinum illi concessum est. Unde fit, simpliciter concedendum esse in prima sanctificatione fuisse confirmatam in bono, ut nunquam peccaret, quia haec confirmatio idem est cum praedicto privilegio, seu gratia speciali: ex quo etiam fit, ut in sensu composito peccare non potuerit, aperte enim repugnat cum tali dono gratiae peccatum existere, seu componi, ut per se constat ». Hinc B. Virgo impeccabilis fuit, haud quidem ab intrinseco ad modum

Beatorum cum fuerit tantum viatrix, sed ab extrinseco, vi singularis illius providentiae et protectionis Dei per actualia et specialia auxilia, quam donum illud confirmationis in gratia importat. Licet autem B. Virgo magis impeccabilis non fuerit post alteram sanctificationem in Conceptione Filii, quam post primam, aliquod tamen est discrimen. Nam ante conceptionem, licet esset praeordinata in matrem Dei, nondum tamen in se receperat dignitatem aliquam, cui haec confirmatio in bono deberetur, licet Deus perfectioni suae Sapientiae, et providentiae deberet, ut illam conferret Virgini, quam in matrem suam praedestinaverat: at vero post Conceptionem filii habuit Beata Virgo in se singularem matris dignitatem, cui veluti ex natura rei debita erat haec gratia confirmationis in bono (Suarez 1. c. par. *Ex quo*). — Cf. Perrimezzi 1. c. D. 203. 204.

5. Ex hac omnis originalis et actualis, etiam venialis, peccati immunitate consequitur, B. Virginem nunquam habuisse actum fomitis (S. Th. 3. p. q. 27. a. 3. ad 1. a. 4. ad 1.). Etenim fomes est ipsa naturalis inclinatio appetitus sensitivi, quatenus hic inordinatus est, et absque rationis consensu sensibilia interdum potest appetere, quae imperfectio originalis peccati effectus est, cum culpa magnam habens affinitatem, adeoque magnam indecentiam in Virgine omnium post Deum purissima. Cf. Passaglia 1. c. S. 2. Idque explicita etiam affirmatione Patres asseverant. Cf. Passaglia 1. c. S. 6. c. 6. a. 3. Idem evincitur ex eo quod B. Virgo nunquam venialiter peccaverit. Nam licet possit Deus, non obstante fomite, et motibus eius, impedire omnem culpam; attamen cum sapientissime, et suavissime rebus omnibus provideat, accommodat fini media, et causam disponit, prout expedit, ad intentum effectum. Quia ergo B. Virginem ab omni culpa praeservaturus erat, eandem fecit ab omni inordinato motu liberam, quia moraliter difficillimum est pati inordinatos motus, et venialiter saltem nunquam delinquere. Unde fit, nullam mentis distractionem, involuntarias cogitationes intellectus aut phantasiae involuntarias immutationes, passam unquam fuisse. Haec enim omnia imperfectionem magnam continent, et ad fomitis inordinationem pertinent. In ceteris ergo Sanctis magnificum fuit, quod a vitiis non fuerint expugnati; in Virgine vero magnificentissimum, quod nec impugnata fuerit (Suarez 1. c. D. 4. S. 5.).

6. Hac certissima veritate supposita, quaestio inter Theologos movetur, utrum in prima B. Virginis sanctificatione fomes hic fuerit extinctus. Quidam enim dicunt, fomitem fuisse quidem in Virgine ligatum a prima sanctificatione, non tamen fuisse prorsus extinctum usque ad secundam in Conceptione Filii. Alii vero a prima sanctificatione dicunt fuisse fomitem omnino illi sublatum. Primam sententiam tenet Angelicus Doctor (3. p. q. 27. a. 3.). Cf. Sylvium in h. l. Alteram vero sententiam amplectitur Eximius Doctor 1. infra c. — Uti hanc quaestionem paucis resolvamus praesupponendum est, quod fomes *ligari* tunc dicitur, quando Deus ex speciali providentia occasiones obiectaque removet omnia, e quibus secus orirentur huiusmodi inordinati motus. *Extingui* vero dicitur, quando, praesentibus etiam obiectis, appetitus sic subordinatur rationi, ut non possit, nisi ex rationis imperio, prodire in actum, nec prodire ultra, quam ratio postulet. Hic autem effectus habetur partim per habitus et virtutes perfectas, partim per divinam gratiam, excitantem, praevententem et adiuvantem, quae illud efficiunt, ut inferior appetitus nun-

quam rationem praeveniat, sed superior ratio semper, cum oportet, attendat, sensilem facultatem praeveniat, eique dominetur. Probabilius dicendum est, in B. Virgine vel a prima sanctificatione fomitem fuisse extinctum, quamvis hic effectus in secunda sanctificatione auctus fuerit et perfectus. Ratio est, quia Adae et Hevae in prima sanctificatione data sunt gratia, et virtutes in gradu heroico ad hunc effectum sufficientes. Sed copiosior gratia, et perfectiores virtutes datae sunt Virgini in prima sua sanctificatione. Ergo. Et confirmatur, tum quia Deus, qui suaviter omnia disponit, tribuit causis secundis virtutes intrinsecas, effectibus accommodatas, tum quia B. Virgo ante conceptionem filii dicta est *plena gratia*, quam plenitudinem proportionaliter habuit a prima sanctificatione; includit autem haec plenitudo omnem effectum convenientem ei, quae futura erat mater Dei, et tota haec perfectio illam maxime decet (Suarez l. c. D. 4. S. 5.). Quare iure concludere possumus cum Angelico Doctore, quod « sub Christo qui salvari non indiguit, tanquam universalis Salvator, maxima fuit B. Virginis puritas » (3. p. q. 27. a. 2. ad 2.). Cf. etiam 1. 2. q. 81. a. 5. ad 3., 1. Dist. 44. a. 3. ad 3., 3. Dist. 3. q. 1. a. 1. q. 2. ad 3., Piazza l. c. App. n. 96. et seq., Perrimezzi l. c. D. 204.

7. Dicamus nunc de perfectione ipsius gratiae sanctificantis, qua ab initio repleta fuit Beatissima Virgo. — Primum omnium certum est, gratiam Virginis toto eius vitae tempore non fuisse consummatam. Ratio est, quia gratia dicitur esse consummata in statu gloriae: B. autem Virgo a principio vitae suae fuit in statu viatoris; non comprehensoris. Hoc enim fuit singulare privilegium animae Christi, ut omnes Theologi docent, et merito. Nam illi soli fuit gloria connaturalis ratione hypostaticae unionis, statum autem viatoris non propter se, sed propter nos habuit. Verum SS. Virgo per se, et propter se, fuit viatrix, ut sibi gloriam mereretur, quam connaturalem non habebat: et ideo, dum fuit in via, gloriam adhuc non comprehendit. Et confirmatur, quia B. Virgo per fidem ambulavit iuxta illud, *Beata quae credidisti* (Luc. 1. 45.).

8. Sequitur hinc tanquam corollarium, gratiam Virginis potuisse semper augeri: id enim proprium est gratiae viatoris (Suarez l. c. D. 4. S. 1.). Opposita affirmatio fuit quidem quorundam opinio, qui loquentes de tempore ab Incarnatione Filii usque ad mortem, existimarunt B. Virginem non potuisse amplius mereri, neque in gratia crescere. Verum sententia haec probabilis non est; nullo enim solido innititur fundamento, et contra communem doctrinam est. Cf. Suaresium l. c. D. 18. S. 1., Raynaud. l. c. Dypt. Mar. part. 2. p. 3.

9. Iam quantum B. Virgo meruerit incredibile fere est. Etenim primo, B. Virgo nullos habuit actus indeliberatos, neque inter deliberatos habuit actum aliquem malum. Ergo omnes actus eius fuerunt meritorii, quia, ut per se credibile est, actus suos referebat, et frequenter referebat in Deum, magna caritate dilectum, quum nullum haberet inordinatorum affectuum impedimentum. Unde verisimile est frequentissime, ac fere sine intermissione, quamdiu vigilabat, de divinis rebus cogitasse, mentemque suam in Deo fixam habuisse. Cum enim plenum dominium suorum actuum haberet, nunquam praeter voluntatem suam distrahebatur, voluntarie autem non avertebat mentem a divina contemplatione, nisi fortasse corporis debilitas, aut necessitas eam compelleret, quod raro accidere poterat. Cf. Lect. vi. Offic. Praesentat. Ad externas enim actiones peragendas

satis erat, interiorem mentis attentionem remittere, quamquam non omnino suspenderetur. Ut autem corruptibile corpus id ferre posset, in causa erat, quod summa facilitate et iucunditate in divinis meditationibus versabatur. Praeterea B. Virgo respondit semper divinae gratiae vocanti, tantumque illi cooperata est quantum poterat iuxta mensuram gratiae, quae illi conferebatur. Nam regula generalis est inter doctores, quod quidquid perfectionis in genere gratiae sanctificantis alicui purae creaturae concessum est, non est Beatae Virgini denegatum. Sed illa gratiae perfectio data in primis est Angelis sanctis et nonnullis hominibus saltem aliquo tempore vitae; maxime igitur B. Virgini. Insuper in B. Virgine nihil fuit, quod eam impediret, ac retardaret, quominus divinae gratiae cooperaretur quantum posset, quia nec habebat fomitem, neque ullam potentiarum deordinationem. Ergo sicut sancti Angeli propter hanc causam omnino cooperati sunt divinae gratiae, ita etiam B. Virgo; praesertim vero, quia licet in conditione naturae esset inferior, in divinis donis erat superior, et a Spiritu Sancto facile poterat tam accommodate, tamque suaviter semper moveri, ut pro mensura vocationis responderet (Suarez l. c. D. 18. S. 2., Raynaud. l. c. part. 2. p. 5.). Postremo in prima sanctificatione data fuit Virgini intensior gratia, quam ulli homini vel angelo in sua prima sanctificatione. Haec quidem est mens S. Thomae 3. p. q. 27. a. 5. Tractat enim Ang. Doctor de prima sanctificatione Virginis, et docet in illa datam esse Mariae plenitudinem gratiae, quam plenitudinem per comparisonem ad alios explicat, quia scilicet post Christum sanctior praeceteris effecta est. Ratio etiam eius hoc convincit, nempe quia praeceteris coniunctior fuit Verbo et Christo, qui est fons gratiae. Nec refert, quod in primo instanti nondum haberet illam coniunctionem; satis est enim habuisse ordinem ad illam ex divina praedestinatione. Quare propter hunc finem sanctificata est, et veluti ad hanc formam paulatim disposita. S. Thom. Quodl. 6. a. 7. Et ideo tanto perfectius initium habuit, quanto terminus, et finis altior futurus erat: tantoque melius disposita est, quanto propter meliorem formam: tanto denique meliora iacta sunt fundamenta, quanto aedificium altius erigendum erat. Quin immo pium et verisimile est credere, gratiam Virginis in prima sanctificatione intensiorem fuisse, quam suprema gratia, in qua consummantur Angeli, et homines. Solet ad hanc veritatem accommodari illud Ps. 86. *Fundamenta eius in montibus sanctis*, quia fundamenta sanctitatis Virginis posita fuerunt, ubi fastigium sanctitatis aliorum Sanctorum absolvebatur. *Diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob*; neque mirum, quia *Altissimus, qui illam fundavit, in ea factus est homo*. Licet enim in mystico sensu argumentari, praesertim cum Ecclesia huiusmodi Scripturas Virgini accomodet. In eundem sensum videtur Gregor. (lib. 1. Reg. cap. 1. n. 5., Migne T. 79. Col. 25.) explicare illud Isa. 2. *Et erit praeparatus mons domini in vertice montium*. « Potest, inquit, huius montis nomine Beatissima semper Virgo Maria, Dei genitrix, designari: mons quippe fuit, quae omnem electae creaturae altitudinem electionis suae dignitate transcendit. An non mons sublimis Maria, quae, ut ad conceptionem aeterni Verbi pertingeret, meritorum verticem supra omnes angelorum choros, usque ad solium Deitatis erexit... Mons in vertice montium Maria non fieret, si supra angelorum altitudinem, hanc divina fecunditas non levaret ». In vertice autem montium fuisse intel-

ligi potest, quia gratia, quae in aliis fuit finis et terminus, illi initium, ac fundamentum fuisse videtur. Ratio est, quia B. Virgo in instanti suae sanctificationis plus amabatur a Verbo, quam ullus Angelus vel homo; sed gratia respondet amori, et est quasi obiectum eius, ergo maior gratia illi data fuit, quam haberent Angeli, et sancti homines, etiam beati. Maior patet, quia ex illo instanti amabat illam Verbum, ut futuram sui matrem. Totus autem hic amor debetur matri, et tota haec perfectio gratiae optime congruit cum tanta dignitate (Suarez l. c. D. 4. S. 1., Raynaud. l. c. part. 2. p. 2. n. 56.). Iam vero talibus initiis et tali progressu Beatissima Virgo ad summam et, ut ita dicamus, pene immensam gratiae perfectionem et intensitatem pervenit, ut constat ex modo loquendi sanctorum Patrum, apud Passaglia l. c. S. 1., Raynaud. l. c. part. 2. p. 7., Petav. l. c. l. 4. c. 8., et Suarez l. c. D. 18. S. 4. Quo in loco eximius doctor et illud addit; nempe « probabiliter credi posse B. Virginem consequutam esse plures gradus gratiae et caritatis, quam sint in omnibus Sanctis hominibus et Angelis etiam collective sumptis; itaque si mente concipiamus ex multitudine gratiarum Sanctorum omnium unam intensissimam gratiam consurgere, non adaequaret intensiorem gratiae Virginis ». Etenim Patres et Sancti ubicumque loquuntur de gratia Virginis tam magnifice de ea sentiunt et loquuntur, ut non solum praedictam perfectionem, sed maiorem etiam illi tribuere videantur. Eam enim appellant *incomparabilem, ineffabilem, soli Deo cognoscendam*, etc. Cf. Passaglia l. c. S. 2. c. 8. Quare iure meritoque et Bonaventura, et Suaresius, et alii Scholastici doctores docent, Dei gloriam magis in sola Virgine, quam in ceteris Dei operibus pure creatis relucere, atque ideo perfectiones omnes, in ceteris rebus divisas, ac distributas, in Virgine beata excellentiori modo esse congregatas. Quin immo S. Alphonsus, Ecclesiae Doctor, existimat, hanc gratiae plenitudinem, qua Maria Sanctos omnes, omnesque Angelos simul sumptos exsuperat, vel a primo instanti Immaculae Conceptionis eidem a Deo liberalissime fuisse donatam (Serm. de Nativ. B. M. Virg.). Idem praeter alios affirmat Contensonius (Theol. ment. et cord. T. 2. l. 10. D. 6. C. 1. S. 2.). Cum autem supernaturales virtutes comparentur ad gratiam sanctificantem, sicut facultates ad naturam, patet, quod « gratiae Mariae primum collatus fuit virtutum omnium infusarum ornatus in gradu heroico, essentiae enim correspondent proprietates consentaneae. Ergo immensam Mariae gratiam comitata est innumerablem honestas virtutum, quibus prompte, expedito et perfectissime posset operari in ordine supernaturali, modo Matri Dei convenienti. Data est etiam ei donorum Spiritus Sancti beatissima copia, qua veluti dote Divinus Paracletus Mariam sibi subarrhavit, et oppignoravit, utque eam in omnibus animi motibus et corporis gressibus semper dirigeret, quae nunquam erat in ullam peccati venialis vel imperfectionis labem ruitura » (Contenson. l. c.). « De quibusdam autem virtutibus, quae dicunt imperfectionem contrariam vel virtuti heroicae et perfectae, ut est continentia; vel perfectae innocentiae, ut est poenitentia dubitari potest, an fuerint in Virgine... Continentia significat virtutem in statu imperfecto, et sub hac significatione non fuit in Virgine, quamquam propterea nulla virtute caruerit, quia continentia non significat virtutem re et essentia a ceteris distinctam... Quia vero poenitentiae virtus non actum sed habitum significat, ideo fere omnes simpliciter docent, fuisse Virginem capacem huius virtutis, quia de se

capax erat peccati, quamvis divina gratia praeventa fuit ne illud committeret » (Suarez l. c. D. 4. S. 2.). — Cf. Perrimezzi l. c. D. 204., Piazza l. c. Appar. n. 200. et seqq.

10. Gradum nunc facimus ad divinae maternitatis dignitatem explicandam. Divina maternitas dupliciter considerari potest, physice nempe et moraliter. Si physice consideratur, vi huiusmodi maternitatis habetur 1.º quod B. Virgo vere et proprie concurrerit ad efformandum corpus Deo. Habetur 2.º quod aliqua substantia Virginei corporis, ex qua fuit Christi corpus et in principio constitutum, et postea actum quamdiu sanguine vel lacte matris nutritum fuit, unita sit hypostatice Verbo. Et sic dum Deus aliis inest creaturis, per essentiam, per praesentiam, per potentiam (S.Th. 1. p. q. 8. 3.), et iustis omnibus per gratiam sanctificantem, soli Mariae inest modo specialissimo, nempe per identitatem « quia idem est quod illa » (S. Petrus Dam. Serm. 44. in Nat. B. V. M., Migne T. 144. c. 738.), quatenus una eademque sit caro Christi et Mariae, « et multo specialius, quam Ioseph Iudae caeterorumque fratrum eius, quibus dicebat (Gen. 37. 27.) *frater enim et caro nostra est*. Caro enim Christi quamvis gloria resurrectionis fuerit magnificata, et potenti super omnes caelos ascensione glorificata, eadem tamen carnis mansit et manet natura, quae suscepta est de Maria » (Auctor libri de Assumpt. B. Mariae V. inter opp. S. August., Migne T. 40. c. 1145.). 3.º Tandem vi divinae maternitatis realis relatio habetur Matris ad Christum Hominem-Deum.

11. Hinc B. V. Maria contraxit etiam specialem quandam relationem cum tota Trinitate. 1.º cum Patre: etenim divina maternitas singularis quaedam participatio est divinae paternitatis. Praerogativa est haec solius Mariae, in qua non communicat ei homo, non Angelus, non aliqua creatura; sed sola cum Deo Patre dicere potest Filio Dei: *Filius meus es tu; ego hodie genui te*. Eundem enim illum Filium, quem Pater generat a tota aeternitate secundum naturam divinam, generat in tempore Maria secundum humanam naturam. Ac cum Deus Pater sit semper perfecta generatione generans Filium, Illum generat adhuc Deum per aeternam communicationem divinae naturae in utero Virginis generantis Ipsum hominem per communicationem temporalem humanae naturae: ita ut et Pater caelestis et divina haec Mater simul Christum generent, eique dicant: *Filius meus es tu; ego hodie genui te*. 2.º Cum Filio: nam vi illius maternitatis Maria habet cum Filio Dei *naturalem cognationem*; etenim vi praedictae relationis Deus-Homo connectitur cum B. Virgine Maria eodem plane modo, ac quilibet alius filius naturalis connectitur cum sua matre. Caro enim Filii Dei Incarnati ex carne B. V. Mariae vere est derivata. Unde si Apostolus de caelesti loquens Patre inquit: « *Cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te?* » et rursum: « *Ego ero illi in patrem et ipse erit mihi in filium* »; quid prohibet quominus nos dicamus de Filio; Cui enim dixit aliquando angelorum, Mater mea es tu, tu me genuisti? et rursum: Ego ero illi in Filium et Ipsa erit mihi in matrem? 3.º Cum Spiritu Sancto: etenim assumpta Christi humanitas, effectus quidam est *appropriatus* Spiritui Sancto. « In qualibet operatione divina *appropriata* trium personarum ostenduntur, scilicet sapientia, potentia et bonitas; quae etiam in operatione Incarnationis ostensa sunt, ut Damasc. dicit l. 3. c. 1... Unaquaeque tamen operatio divina huic personae magis quam illi est appropriabilis,

secundum quod in ea magis manifestatur attributum quod illi personae appropriatur. Bonitas autem divina secundum hoc in operatione Dei manifestatur, quod sine sui indigentia, ea quae sunt sua creaturae communicat; et quanto ea quae creaturae communicantur, minus sunt creaturae debita, et quasi magis Deo propria, tanto magis Dei bonitas ostenditur, sicut sunt ea quae gratis naturae superadduntur: et propter hoc gratiae Spiritui Sancto attribuuntur, cui bonitas appropriatur. Cum ergo hoc praecipue supra conditionem humanae creaturae sit, ut in unitatem divinae personae assumatur (et per hoc salus humano generi post ruinam praeparetur), hoc opus praecipue Spiritui Sancto appropriandum est». S. Th. 3. Sent. D. 4. q. 1. a. 1. Atque hoc eodem sensu ipsamet virginalis conceptio corporis Christi in utero Virginis specialis quidam effectus fuit operationis Spiritus Sancti. Hinc PP. Mariam appellant non solum arcam, templum et sacrarium Spiritus Sancti; verum etiam sponsam ac conjugem Spiritus Sancti. Cf. S. Petrum Damian. Serm. 40. in Assumpt. B. V. M., Migne T. 114. c. 719.

12. Insuper cum Filius ipse Virginis sit originatus a Patre, et cum Patre principium sit Spiritus Sancti; ac simul cum Patre et Spiritu Sancto in una eademque natura divina subsistat, Pater et Spiritus Sanctus speciali quodam modo fuerunt in utero Beatae Virginis Mariae, ratione nempe *circumin sessionis* unius personae in alia. Quare si per impossibile Pater, Filius et Spiritus Sanctus nec essent in omnibus rebus per essentiam, praesentiam et potentiam, nec speciali modo sanctificatis animabus unirentur, et fieret unio substantialis Verbi cum humana natura in utero Virginis, vi huiusmodi conceptionis Dei Verbi Incarnati necessarium esset Patrem et Spiritum Sanctum intime fieri praesentes B. V. Mariae, quum non possint a Filio dividi aut seiungi.

13. Si divina maternitas moraliter inspiciatur, excellentissimam ea exhibet Matris Dei dignitatem. Dignitas haec Matris Dei specie distincta est, et altioris ordinis ac quaelibet alia dignitas purae creaturae. Nam primo, pertinet ipsa ad ordinem unionis hypostaticae. Hypostaticam enim unionem intrinsece respicit, et cum illa necessariam coniunctionem habet. Quare tanta est divinae maternitatis dignitas, ut suo modo infinita sit. « Humanitas Christi, ait S. Thomas (1. p. q. 25. a. 6. ad 4.) ex hoc, quod est unita Deo, et beatitudo creata ex hoc quod est fruitio Dei, et Beata Virgo ex hoc, quod est mater Dei, habent quandam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod est Deus; et ex hac parte non potest aliquid fieri melius eis: sicut non potest aliquid melius esse Deo ». Insuper dignitas haec Matris Dei habetur passim a theologis, iuxta Patrum doctrinam, tanquam radix omnis alterius dignitatis, quam ex sanctificante gratia habet V. Maria. Cf. Passaglia l. c. S. 6. c. 1., Petav. de Incarn. l. 14. c. 8. Rationem autem ita dilucide exponit Angelicus Doctor (3. p. q. 27. a. 5.): « Quanto aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere, tanto magis participat effectum illius principii: unde Dionys. dicit, quod angeli, qui sunt Deo propinquiore, magis participant de bonitatibus divinis, quam homines. Christus autem est principium gratiae, secundum divinitatem quidem auctoritative, secundum humanitatem vero instrumentaliter... beata autem Virgo Maria propinquissima Christo fuit secundum humanitatem, quia ex ea accepit humanam naturam: et ideo prae ceteris maiorem debuit a Christo gratiae plenitudinem obtinere ».

Haec Cornelius a Lap. (in Matth. c. 1. v. 16.) « Ex hac dignitate maternitatis Dei sequuntur omnia dona et privilegia B. Virgini a Deo prae omnibus hominibus et Angelis concessa. Sicut enim humanitas Christi, quia Verbo unita ab eo accipit dotes et privilegia tali unione et coniugio digna, quae scilicet talem humanitatem sic exaltatam et Verbo unitam decebant, immo quae eam exaltarent, et unione cum Verbo quasi dignam efficerent, sic pariter Deus B. Virgini largitus est omnia charismata et decora, quae talem matrem Christi et sponsam Dei decebant. Unde sic concludit; B. Virgo est mater Dei; ergo ipsa longe excellentior est omnibus Angelis, etiam Seraphinis, et Cherubinibus. Mater Dei est: ergo purissima est et sanctissima, adeo ut sub Deo maior puritas intelligi nequeat. Mater Dei est: ergo quidquid ulli Sanctorum concessum est privilegii (in genere gratiae gratum facientis) hoc illa prae omnibus obtinet ».

14. Hinc patet, cur Evangelistae, cum de Ioanne Baptista et aliis Apostolis tam longum fecerint tractatum, de Virgine Maria, quae omnes alios Sanctos longe antecellit summatim percurrant historiam. Satis enim superque est ad eius plenam historiam hoc, quod de ipsa paucis scriptum est, *de qua natus est Iesus*. Haec longa et plenissima historia eius est. Etenim si ancillas suas, et ministras domus suae, potentissimus Dominus ita mirifice decoravit: qualem censes condidisse Matrem suam, unicam sponsam suam, quam sibi ex omnibus elegit, et prae omnibus adamavit? Hoc ergo sufficit tibi quod Mater Dei sit, et omnia de illa habes (S. Thom. a Villan. de Nativ. V. M. Conc. 2., Suarez l. c. Praefat. par. *Secundo*). Cf. Piazza l. c. Act. 1. n. 138. et seqq.

15. Patet etiam ex dictis, quod dignitas haec divinae maternitatis maior sit, quam dignitates et munera Sanctorum omnium, etiamsi in unum congregentur. Itemque propter hanc divinae Matris dignitatem, praeter cultum qui B. Virgini debetur propter dignitatem gratiae sanctificantis, specialis et superior quidam cultus illi debetur. Hiperdulia, ait S. Thom. (2. 2. q. 103. a. 4. ad 2.) (qua colitur B. Virgo), est potissima species duliae communiter sumptae. Maxima enim reverentia debetur homini ex affinitate, quam habet ad Deum ». Cf. etiam 3. p. q. 25. a. 5. Et sane propter hanc divinae maternitatis rationem Ecclesia potissimum Virginem veneratur; eamque maxime praedicat et Angelis ac Sanctis omnibus praeponit. Haec enim dignitas, ut iam diximus, aliam infert sanctificantis gratiae dignitatem, cuius est quasi radix. Unde B. Virgo uno eodemque cultu, quo colitur tanquam Mater Dei, colitur etiam tanquam gratia divina mirum in modum sanctificata. Colitur enim eius sanctitas, et omnis eius perfectio sub altiori quadam ratione, quatenus scilicet omnia manant ex Maternitate Dei, et ad illam ordinantur. Cf. Suarez l. c. D. 22. S. 2. 3., Lugo de Incarn. D. 35. S. 2.

16. Duo ultimo loco notanda sunt. Primum est, quod cum divina maternitas sit radix et causa reliquorum donorum, quae B. V. Mariae collata sunt a primo eius immaculato conceptu usque ad exaltationem in gloria super Angelos et Sanctos omnes, ea se habet ad huiusmodi dona, proportionata ratione, uti *aseitas* in Deo ad alias perfectiones divinas, ac uti *unio hypostatica* in Christo ad gratias et dona alia, quibus humana Christi natura ornatur. Sicut ex natura alicuius rei arguuntur qualitates illi respondentes, sic ex divina maternitate arguuntur praerogativae omnes, quarum exigentia vel saltem congruentia reperitur in divina ma-

ternitate. Alterum est, quod, attenta sublimitate divinae maternitatis, possumus cum Sanctis et Doctoribus efformare huiusmodi quasi principium scientiae: Quidquid gratiae reperitur in aliis Sanctis, id totum et longe eminentiori gradu reperitur in Maria. S.Th. 3. p. q. 27. a. 1., a. 6. ad 1. Cf. Piazza l. c. Act. 2. n. 364. et seqq., Passaglia l. c. n. 1316. nota ult. Huiusmodi assertio vera quidem est, si de gratia agatur gratum faciente. Nam haec gratia intrinsece pertinet ad maiorem sanctitatem personae, et ad perfectiorem unionem cum Deo. Vera tamen non esset, si illimitate intelligeretur etiam de quavis alia gratia gratis data, ob oppositam rationem. Et sic donum certe et privilegium est ordo sacerdotalis et episcopalis, munus supremi in Ecclesia pontificatus et alia huiusmodi, quibus caruit Beatissima Virgo. Cf. Petav. de Incarn. l. 14. c. 8. n. 11., Raynaud. l. c. proloq. et caution.

17. Desumitur Epistola, quae in hac festivitate legitur, ex libro Ecclesiastici cap. 24. vv. 23.-31. Ea Mariae nobis explicat potestatem. Etenim Sapientia, de qua sermo est in praedicto loco, fructus exponit quos ipsa in suis discipulis producit; iisque propositis, omnes invitat, ut ad ipsam accedant, et sic eorum fiant compotes, *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini*, v. 26. Si iidem, Mariae fructus sunt, quamvis accommodata ratione, nobilissima et altissima eius virtus et potestas sit oportet. Ea quidem tanta est, ut in *Ipsa gratia omnis viae et veritatis*, in *Ipsa omnis spes vitae et virtutis*, v. 25., reperiat. Maior profecto potestas post Deum non est. Quare non incongruenter applicare possumus Mariae verba Apostoli ad Philipp. 2. *Deus exaltavit illam, et dedit illi nomen, quod sub Deo est super omne nomen*, scilicet nomen Matris Dei, ut in hoc nomine omne genua flectatur congruenti et accommodata adoratione (Suarez l. c. D. 22. S. 2., Gerson. Serm. de Annunt. 4.^a Consid.), et ad Hebr. 1. *Tanto melior angelis effecta, quanto differentius prae illis nomen haereditavit* (Petr. Blesens. Serm. 33. de Assumpt., Migne T. 207. col. 661.).

18. Hinc ad tantam potestatem celebrandam, et ad confidentiam excitandam in nobis Ecclesia aliud speciale instituit festum, Patrocinii nempe Virginis, quod Dominica quarta Octobris, vel secunda Novembris celebratur. Haec festivitas hac innitur veritate, quae tanquam de fide certa ex communi Ecclesiae sensu et traditione tenenda est, Beatam scilicet Virginem in Caelis pro nobis orare et intercedere. « Munera nostra, Domine, inquit Ecclesia in oratione secreta Missae de Assumptionis vigilia, apud tuam clementiam Dei Genitricis commendet Oratio, quam idcirco de praesenti saeculo transtulisti, ut pro peccatis nostris apud te fiducialiter intercedat ». Si alii pro nobis in caelis intercedunt, ut aperte ex SS. Scripturis constat de sanctis Angelis et hominibus, id profecto multo magis praestabit Beata Virgo, quae et gratia apud Deum et caritate erga homines, reliquos omnes longe superat. Neque vero ista intercessio ullam facit Christo iniuriam; quin immo in maiorem Christi gloriam cedit. Christus quidem mediator est *primarius* inter nos et Deum, nam nullus alius mediator est ante ipsum; mediator *necessarius*, quum sine ipso nulla sit salus; mediator *universalis*, quo omnes Sancti et ipsa sanctissima Virgo Maria indiguerunt; mediator *infinitae virtutis*, quae per seipsam efficaciam habet, et a qua omnis alia mediatio vim habet suam. Sancti homines et angeli quodam modo sunt et ipsi mediatores, sed per

ipsum Christum. Nam ad ipsum et per ipsum intercedunt pro nobis; et ita etiam B. Virgo in nomine eius petit, cum pro nobis orat, et per ipsum impetrat quidquid impetrat. Quidquid enim omnes homines, et ipsa etiam Virgo, a Deo obtinent, per merita Christi obtinent. Quare ista oratio non adhibetur, quia absolute necessaria, eo quod merita et orationes Christi per se sufficere non possint: sed quia ipse voluit, ut convenienti modo, et ordine nobis applicarentur, ut eadem applicatio in maiorem nostram utilitatem, et suorum etiam Sanctorum, ac praesertim Beatae matris suae honorem cederet. Cum autem B. Virgo in Verbo intueatur, quae hic geruntur apud nos, et nostras cognoscat necessitates, non solum in genere, sed etiam in particulari pro nobis orat. Eius vero intercessio efficacissima est. « Existimo, inquit Suaresius (l. c. D. 23. S. 2. par. ult.), a B. Virgine in hac potestate et efficacia, non solum Sanctos singulos, sed omnem etiam caelestem curiam superari. Itaque si cogitatione fingamus Beatam Virginem aliquid postulare, totamque curiam caelestem illi resistere, potentior esset, maiorisque efficaciae, et valoris apud Deum Virginis, quam reliquorum Sanctorum omnium, oratio ». Cf. S. Anselmum orat. 46. ad S. V. M., Migne T. 158. col. 943. 944. Apposite Card. Toletus (in Luc. cap. 1. Ann. 3.). « Quantum eius intercessio apud Deum possit, ex his intelliges, tria enim intercessorem maxime commendant, nempe, ut is possit plurimum apud eum, apud quem intercedit, quod fit si ei est gratissimus. Quid autem est, quod nequeat impetrare mater a filio, et dilectissima super omnes a dilectissimo? Praeterea, ut etiam sapiat, et prudenter agat ea, quibus opus nobis est, et quomodo subveniendum est, Beata autem Virgo prudentissima est, et sapientissima, nihil ignorat eorum, quibus indigemus. Praeterea ut velit: quid enim prodest, si possit, et sapiat; si nolit intercedere; at Beata Virgo maxime cupit nostram salutem, utpote, cuius caritas erga nos omnem Sanctorum caritatem longo intervallo superat; nemo enim ita nos diligit post Filium, sicut mater ipsa; sumus enim pretiosissimo sanguine dilectissimi Filii eius redempti, sumus eius servi et filii, et ipsam matrem adoptionis habemus, in ipso Ioanne prope crucem adoptati. Eius ergo intercessio efficacissima est, et inter beneficia inenarrabilia a Deo accepta magnum locum tenet hoc, quod matrem Dei habemus intercedentem, in quo status Evangelicus supra legis illius statum plurimum inter cetera eminet ». Hinc colligitur, Beatam Virginem non solum invocandam esse et orandam a nobis, quod de fide est ex communi usu et consensu totius Ecclesiae ac perpetua traditione; verum etiam invocandam esse et orandam prae omnibus Sanctis. Enimvero eius mediatio licet non sit *absolutae necessitatis*; est tamen *maximae utilitatis*. Ipsa *immediate* post Christum mediatrix est. Hinc ortum est, ut quoad alios Sanctos non utamur uno, ut intercessore ad alium, quia omnes sunt eiusdem ordinis: ad Virginem autem tanquam ad Reginam, et Dominam, alii adhibentur intercessores. Quo sensu Angelicam salutationem aliis Sanctis recitamus, ut nimirum eam pro nobis Virgini repraesentent. Ipsa mediatrix est *maioris virtutis*, quam alii omnes post Christum mediatores. Unde fit, ut nonnullos Sanctos ad haec, vel illa specialia beneficia obtinenda, singulares advocatos habeamus, ut constat ex usu Ecclesiae; Virginem autem ad omnia habemus universalem advocatam, quia in omnibus est potentior, quam ceteri in singulis. Ab omnipotenti Filio,

omnipotens Mater effecta est, omnipotens quidem non naturā, sed gratiā, quatenus omnia impetrat. Quapropter Ecclesia sancta, et praestantioribus modis Virginem orat, eam vocando spem nostram, vitam, dulcedinem, matrem misericordiae, etc., et frequentius ac instantius illam, quam reliquos Sanctos, orat. Nullus enim est dies, in quo non illi publicas orationes offerat, in horis canonicis, in Missae sacrificio, et signo publice dato, ter in die, ut universus populus Virginem deprecetur, et ad eam invocandam plures dies festos illi dicatos habet. Denique ipsa mediatrix *universalior* est; per eam enim tanquam per collum a Christo capite gratiae omnes in membra defluunt, ut Sancti omnes docent. Inde vero non consequitur, neque Sancti id asserunt, nullam nos posse obtinere gratiam, nisi prius oremus B. V. Mariam. Quare ipsa, etiam non rogata, sua opera et auxilio omnibus adest (Suarez l. c. S. 2. 3., Petav. l. c. l. 14. c. 9., Plazza Christ. in Sanct. et B. Virg. dev. vind. P. 2. c. 2.-6., et l. c. Act. 2. n. 370. et seqq., Bened. XIV. l. c. V. par. clxxxiii. et seq. et lxxv.).

19. Porro B. Mariae Virginis mediatio, *intercessionis* tantum non est, verum etiam *cooperationis* ad opus nostrae redemptionis. Etenim primo Ipsa, suum praestans Angelo consensum, morali causalitate vere influit in opus Redemptionis generis humani. Ipsa praeterea Christo Redemptori substantiam suam ministravit, eumque aluit, conservavit et pro nobis morti in ara Crucis voluntarie obtulit. Quare quemadmodum Filius dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis; ita Mater dilexit nos et tradidit Filium pro nobis. Cf. Suarez l. c. D. 18. S. 4. par. ult., D. 22. S. 2., D. 23. Hinc Patres uti comparisonem instituunt inter Adam et Christum, ita comparisonem instituunt inter Hevam et Mariam. Uti Adam causa fuit nostrae perditionis, ita Christus causa fuit nostrae salutis; uti Heva cooperatrix fuit in illa prima nostri primi parentis praevaricatione, ita Maria cooperatrix fuit in opere nostrae Redemptionis. Cf. Petav. l. c. l. 14. c. 9., Passaglia l. c. S. 6. c. 4. « Vehementer quidem nobis, ait S. Bernardus, vir unus et mulier una nocuere: sed, gratias Deo, per unum nihilominus virum, et mulierem unam, omnia restaurantur; nec sine magno fenore gratiarum. Neque enim sicut delictum, ita et donum; sed excedit damni aestimationem beneficii magnitudo » (Serm. Dom. infra Oct. Assumpt., Migne T. 183. col. 429.). Cum igitur universum humanum genus a suo ordine per peccatum reapse desciverit, per Mariam restauratum et reffectum est. Neque vero humanum genus tantummodo restauratum est, sed et universa creatura in suum ordinem est restituta. Unde Patres Mariam nuncupant saeculorum restauratricem. « Merito, ait idem S. Bernardus (Serm. 2. in festo Pentec., Migne T. 183. col. 328. n. 4.), in te respiciunt oculi totius creaturae, quia in te, et per te, et de te benigna manus omnipotentis quidquid creaverat recreavit ». Quod sic videtur paucis explicari posse. Etenim creatura, quae mundi initio a Deo in obsequium hominis facta fuit, quum homo a Dei obedientia se subtraxit, illi, qui creatori suo rebellis erat, degeneri famulatu substerni dolebat. Verum ista creatura, homine per Beatam Mariam salvato, in antiquum decus evasit, in pristinum splendorem renituit, dum illi famulatur, qui creatori suo et fide et opere obsequitur. Cf. Eadmerum lib. de excell. B. M. V. cc. 10. et 11., Migne T. 159. col. 576. et seqq.

20. Uti plene intelligatur B. V. Mariae potestas, reliquum est, ut

aliquid innuamus de dignitate *Reginae*, quam illi semper universus populus Christianus attribuit. Huiusmodi nobilissima dignitas, tam constanter et tam universaliter attributa B. Virgini, vanus titulus sine re esse non potest. Ea igitur constituit in B. Virgine Maria speciale illud dominium, quod proprium est *Reginae*. Dominium hoc fundatur primo in coniunctione et affinitate inter Deum et Virginem. Quia Christus, Rex et Dominus est, mater, quae eum genuit, et Regina et Domina vere censetur. Hoc ergo dominium tale est quale esse solet in uxore, vel matre propter coniunctionem cum Rege. Quamvis enim non soleat habere supremum dominium, suam tamen potestatem imperandi habet, et omnes illi, tanquam dominae, ac superiori deferunt. Et sic B. Virgini altior cultus debetur, quam reliquis Sanctis. Ipsa sola sub Christo specialem sedem et singularem chorum constituit altioris ordinis et excedentem statum ministrorum, uti decet Matrem Regis et omnium *Reginam*. Cf. S.Th. 3. p. q. 25. a. 5. ad 1. Alius huius domini titulus est, quia ad nostram redemptionem singulari modo cooperata est. Sicut enim Christus eo quod nos redemit, speciali titulo Dominus est, ac Rex noster, ita Beata Virgo speciali titulo Domina est et Regina nostra propter singularem modum, quo ad nostram redemptionem concurrit, et Christo substantiam suam ministrando, et illum pro nobis morti voluntarie offerendo. Tertius titulus est universale illud munus in dispensatione gratiarum, de quo iam dictum est. Ad *Reginae* dignitatem et potestatem spectat, ut omnibus subditis suis providere possit (Suarez l. c. D. 21. S. 3. 4. 22., S. 2., Petav. l. c. l. 14. c. 8. n. 5., c. 9. n. 10. 13. 14., Passaglia l. c. S. 4. c. 3. a. 1. 8., S. 6. c. 1. a. 1. 2.).

21. Quaestio hic movetur, quo sensu intelligendum sit illud quod communiter asseritur, devotionem erga B. V. Mariam signum esse salutis, et notam praedestinationis. Haec Raynaudus: « Sunt qui contendunt impossibile omnino esse B. Virginis cultorem damnari, eo quod B. Virgo impetratura ei sit auxilia congrua, quibus si cadat infallibiliter respiscat ante mortem tandemque salvetur... Verum sensus praedictorum Patrum longe alius est. Tantum enim monstrare volunt quantum sit momenti in B. Virginis clientela, ita ut spes magna sit, neminem qui B. Virgini pie ac perseveranter famuletur, male periturum... Est ergo spes magna omnibus fevidis Deiparae cultoribus reposita, quod non peribunt in aeternum. Infallibilem tamen respicientiam a peccato vel perseverantiam in gratia, nemini quantumvis erga B. Virginem religioso spondere possumus absque errore » (Raynaud. l. c. part. 2. p. 10. n. 38.). « Nihilominus sana doctrina, ex Patribus ipsisque Scripturis hausta, agnoscit, salva regulari praedestinationis incertitudine, dari quaedam verisimilia eius signa... Unum, nemini ceterorum signorum de aliquali evidentia concedens, censetur esse pietas singularis erga B. Virginem... Ex affectu quo quis fertur in B. Virginem inferre licet reciprocum Deiparae affectum erga addictum sibi clientem, quia Filii imitatione diligentes se diligit, nec gravatur, immo gaudet amantes se redamare. Quin etiam... amatores suos benevolentia indebita praevenit et anteoccupat... Et eo modo se gerit B. Virgo erga populum honorificatum, in quo propterea *radicare* dicitur, et *in electis Dei radices mittere* » (Raynaud. Op. T. 7. Scapul. Marian. p. 1. cap. 7.). Idem Theologus eandem movet inferius l. c. p. 2. q. 7. quaestionem in particulari quoad scapulare Marianum, et haec habet:

« Incertitudinem gratiae et praedestinationis ultra damus esse dogma fidei, nisi adsit revelatio specialis, quae hic revera non intervenit. Merito tamen pie et probabiliter agnoscimus revelationem generalem, cum incertitudine metaphysica probe cohaerentem, et plus quam verisimiliter, immo indubie habituram effectum, si adhibeantur certae conditiones, cum communes tum particulares. Communes dico, observationes omnibus demandatas, quæ in primis necesse est insistere. Particulares vero appello, quæ continentur certis capitibus praescriptis Sodalitio Mariano ex Virginis monito, de quibus infra... Cessent sannæ et ludibria suspicionum circa veritatem visionis sive B. Simoni, sive Ioanni Pontifici obiecta. In obiecto eius, h. e. signo gratiae et praedestinationis, est praecipuus nodus huius negotii, qui tamen haud difficile expediendus videtur, dicendo Scapulare Marianum esse ex Deiparae instituto signum salutis et notam praedestinationis, quatenus gestatio Scapularis eiusmodi tessera est singularis protectionis B. Virginis affuturæ Sodalibus, et conciliaturæ media gratiae singularis, quibus et securius serventur mandata et tutius ad optatum finem beatitudinis pertingatur. Non plus dicitur cum asseritur gestationem scapularis esse signum salutis et pignus vel notam praedestinationis... At nihil singularis privilegii habebunt sodales Mariani, si promissio tantum ferat, eos potituros salute, si servent mandata, et pie vitam exigant. Aequè enim Christiani omnes, etiamsi scapulare non gestaverint, si servent mandata et pie vitam exigant, salvabuntur, et tanquam vere praedestinati ad montem sanctum vitae aeternae. Quae ergo utilitas Scapularis ad hunc finem? Magna plane per omnem modum. Est enim Scapularis gestatio tessera et pignus uberis gratiae auxiliatricis, a Deipara Sodalibus suis exoratae, cuius interventu servabunt mandata et vitam sancto fine concludent. Et haec est vis illa specialis, quam agnosci volumus in gestatione Scapularis iuxta Deiparae sponsionem ».

COMMENTARIUS SEXTUS

DE B. MARIAE V. PRAESENTATIONE

1. « Referunt gravissimi et antiquissimi Patres B. Virginem tribus tantum annis in domo parentum mansisse, tertio vero aetatis anno fuisse in templo praesentatam... Dicunt praeterea, B. Virginem mansisse in templo, ibique in divinis laudibus, et altissima contemplatione vitam transigisse, usque ad desponsationem suam. Cum enim in lege veteri filii primogeniti Deo offerrentur, quamvis a parentibus redimi possent (Lev. 27.), non tamen ad hoc tenebantur, sed poterant eos ad templi ministerium, seu divinum cultum ibi relinquere, Deoque dicare, sicut legimus fecisse Annam matrem Samuelis (1. Reg. 1.)... Quamquam vero lex de offerendis primogenitis ad offerendas filias non obligaret, poterant tamen parentes voluntarie eas offerre, ac divino muneri consecrare. Unde intelligimus fuisse in templo locum aliquem accommodatum, in quo possent virgines Deo dicatae tuto habitare... et colligi potest ex 2. Machab. 3. in verbis illis, *sed et Virgines, quae conclusae erant procurrebant ad Oniam*. Et Exod. 38. fit mentio mulierum, quae *excubabant in ostio tabernaculi*. Facit etiam, quod 4. Reg. 11. dicitur, Iosaba, filiam Regis Ioram, furatam esse Ioas, filium Ochoziae, quem sex annis secum habuit clam in domo Domini. Denique Luc. 2. dicitur de Anna prophetissa, quod *non discedebat de templo, ieiuniis et orationibus serviens nocte et die*, erat ergo in templo locus, ubi huiusmodi personae possent habitare... In hoc ergo loco Deipara Virgo permansit usque ad nubiles annos... Quos enim Deus singulariter sibi consecrat, ab infantia separat a cura sensibilibus rerum, ut sibi libentius vacare possint. Quod in multis, et praesertim in Ioanne Baptista cernimus, et multo perfectius credendum est hoc esse concessum Virgini... Denique, indubitatum est toto illo tempore B. Virginem ardentissimis desideriis, ac frequentissimis orationibus, incarnationem filii Dei postulasse, tanto maiori amore, merito, atque efficacia, quam omnes superiores Sancti, ac Prophetae, quanto eos perfectione gratiae, et sanctitatis superabat » (Suarez l. c. D. 7. initio). Et sic B. Virgo omnium virtutum, praesertim vero caritatis, exercitio, praeparabatur et disponebatur in Templo per dona gratiae sanctificantis excellentissimae illi divinae maternitatis dignitati, quam Deus ipsi destinaverat. — Cf. Raynaud. l. c. part. 1. p. 3. n. 1., Bened. XIV. l. c. CLXXVI. et seqq., Passaglia l. c. S. 6. c. 1. a. 5., Perrimezzi l. c. D. 206., Gotti l. c. c. 3. § 4.-5.

2. Hinc congruenter omnino Ecclesia, huius Praesentationis mysterium celebrans, Epistolam in Missa legit ex Ecclesiast. cap. 24. vv. 14.-16. In ea enim Epistola ministerium laudatur Mariae *in habitatione sancta coram Deo*. « Ad templum adducitur; ac deinde in domo Dei plantata, atque per Spiritum saginata, instar olivae frugiferae virtutum omnium domicilium efficitur » (Lect. 4. Offic. Praesent.). Ipsa enim ab anno aetatis tertio usque ad decimum quartum, quo fuit desponsata Ioseph, et, nuntiante Angelo, concepit Christum, assidue Deo ministravit in Templo, vacans continuis orationibus, meditationibus, piis lectionibus ac operibus

manualibus propter Templi ornatum et divinum cultum, quibus virtutum actibus ad conceptionem Verbi Filii Dei secundum carnem praeparabatur atque disponebatur.

3. Magna etiam congruentia Evangelium nobis Ecclesia proponit ex cap. 11. Luc. vv. 27.-28., in quo dignitas filii adoptivi Dei commendatur, qua Maria, quasi nuptiali veste ornata, ad dignitatem evecta est Sponsae Spiritus Sancti et Matris Dei Verbi Incarnati.

Factum est autem, cum haec diceret: extollens vocem quaedam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter, qui te portavit, et ubera, quae suxisti.

At ille dixit: Quin immo, beati qui audiunt Verbum Dei, et custodiunt illud. Luc. 1. c.

Cum haec diceret, cum nempe Iesus refutaret et revinceret adversarios suos, ipsius miracula denegantes, extollens vocem quaedam ignota mulier de turba, constituta nempe in media turba; ea enim admirans Christi Sapientiam et virtutem, admirationem suam clamore et laudibus expromit. Viris aut blasphemantibus aut tacentibus, una mulier, accensa fide et benevolo erga Iesum affectu, eum audet palam defendere ac laudare, nihil verita praesentium Iesu adversariorum auctoritatem. Beatus dixit, i. e. felix, honore cumulatissimus, Venter, quicumque ille tandem sit, non enim verisimile apparet notam illi fuisse Christi matrem, qui te talem tantumque virum, qualem quantumque verba et opera tua prae se ferunt, portavit i. e. genuit, et ubera quae suxisti, quae te nutrierunt. Periphrasis, uti patet, est matris: quasi diceret: Beata te filio mater. Tu enim huiusmodi es, ut felix sit mater, quae te genuit. Eius enim mens non tam fuit laudare matrem Iesu, quam ipsius Iesu excellentiam hac laude extollere. Nam non dixit eam per seipsam beatam, sed quod huiusmodi filium genuisset. Consequens autem est, ut, si beata sit mater propter filium, multo magis beatus sit ipse filius. An autem mulier haec praedicaverit potius matrem Iesu beatam, quam patrem, ut suo sexui faveret, vel ex fide Incarnationis, certo non constat. Alii aliter hac in re opinantur. Dissimile tamen vero non est, actam a Spiritu Sancto sic esse locutam, ita ut possint verba eius divinius accipi et exponi, quam ipsa intellexerit. Cum pia hac muliere, imo cum tota Ecclesia, beatam laudemus, quam beatam dicere debent omnes generationes: Beata viscera Mariae Virginis, quae portaverunt aeterni Patris filium; et beata ubera, quae lactaverunt Christum Dominum. Christum autem loquentem cordibus nostris humiles et dociles audiamus; si velimus, ut eius eloquium ferat nobis fructum, et fructum multum. Efficax et copiosus Christi sermo nullum fecit fructum in superbis Pharisaeis ac Scribis, sed in una quadam muliere, et quidem de media plebe in illorum confusionem et damnationem.

4. Mulieris vocem audiens Christus dixit, haud quidem corrigens istius mulieris laudationem, quasi falsam, sed illi aliam laudationem subiiciens et opponens, tanquam certiolem et pluris faciendam. Ait enim: *quin immo beati, qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud.* Quaestio hic movetur, an dignitas matris Dei praeferenda vel postponenda sit dignitati gratiae, per quam filii adoptivi Dei efficimur. Porro divina maternitas moraliter inspecta, prout nempe excellens et singularis quaedam dignitas est, dupliciter potest considerari. Potest enim primo considerari,

prout includit omnia, quae quodammodo ex natura rei, et secundum ordinem divinae Sapientiae illi debentur: et sic altior quidem est dignitate filii adoptivi. Etenim, uti iam diximus, « sicut ratione unionis debetur humanitati Christi summa gratia, et gloria; ita ratione divinae maternitatis debetur Virgini suo modo magna quaedam plenitudo gratiae... quia dona gratiae, quamvis in se perfectissima sint, dantur tamen a Deo, ut perfectiones necessariae ad exercenda munera, quae ad Deum pertinent, et tunc maxime Deus illa confert, quando ipsemet hominem aliquem in tali munere, vel dignitate constituit... quia decet matrem honorari a filio; immo ratione maternae dignitatis habet singulare ius ad bona filii. Ergo hac ratione dignitas matris est quodammodo ratio, et principium dignitatis gratiae, quam quodammodo eminenter continet, secundum ordinem divinae sapientiae. Ergo sub hac ratione dignitas haec excellentior est, et simpliciter maius Dei beneficium existimari debet, eligi Virginem in matrem Dei, quam eligi v. g. Petrum ad gloriam, quia illa electio hanc in virtute, et eminentiori modo continet » (Suarez l. c. D. 1. S. 2., S. Th. 3. p. q. 27. a. 5. ad 1. a. 6. ad 1.). Verum dignitas haec Matris Dei potest secundo considerari praecisive, si nempe a dignitate alia filii adoptivi *omnino separetur*, et sic quamvis dignitas matris sit in suo genere, h. e. *in ratione maternitatis*, quodammodo infinita, et praestet sub uno respectu dignitati filii adoptivi; sub alio tamen praefenda est dignitas filii adoptivi. Ratio 1.^a est, quia dignitas matris, formaliter qua mater est, ex dignitate filii desumitur. Ratio 2.^a constat ex S. Th. 1. D. 44. q. 1. a. 3. « Sicut quolibet bono creato, eo quod finitum est, potest aliquid melius esse: ita bono increato, eo quod infinitum est, nihil melius esse potest. Et ideo bonitas creaturae dupliciter considerari potest. Aut quae est ipsius *in se absolute*, et sic qualibet creatura potest esse aliquid melius; aut *per comparisonem* ad bonum increatum, et sic dignitas creaturae recipit *quandam infinitatem ex infinito* cui comparatur, sicut humana natura, in quantum est unita Deo, et *B. Virgo in quantum est Mater Dei*, et gratia in quantum coniungit Deo... Sed tamen istis comparisonibus est etiam ordo duplex: primo quia *quanto nobiliori comparisonem* (aliquid) *in Deum refertur nobilior est*, et sic humana natura in Christo nobilissima est... et post *B. Virgo*, de cuius utero caro divinitati unita assumpta est ». Idem constat ex Suarezio l. c. D. 1. S. 2. « Haec dignitas matris est altioris ordinis: pertinet enim quodammodo ad ordinem unionis hypostaticae: illam enim intrinsece respicit, et cum illa necessariam coniunctionem habet ». Ratio 3.^a est, « quia dignitas matris solum addit personae Virginis relationem quandam ad Deum, ut hominem; dignitas vero filii adoptivi addit gratiam, gloriam, virtutes omnes ac veram sanctitatem, et reddit hominem Deo amicum, et innocentem, quatenus peccatum excludit, et inde consequitur relatio filii adoptivi, quae est ad Deum, ut Deus est » (Suarez l. c.). Hanc reapse praeferunt Patres. S. Augustinus (de Sancta virgin. cap. 3. n. 3., Migne T. 40. col. 397.-398.). « Beatior, inquit, (fuit) Maria, percipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi... felicius gestavit corde, quam carne ». Quod significavit Christus Dominus Luc. 10. cum mulieri dicenti, *Beatus venter, qui te portavit*, respondit, *quin immo beati, qui audiunt Verbum Dei, et custodiunt illud*. Similia sunt illa verba Matth. 12. *quae est mater mea, et qui sunt fratres mei? Quicumque enim fecerit volunta-*

tem patris, etc., quae eandem habent significationem. Cf. August. l. c., Suarez l. c. Illa ergo mulier de Christi maternitate praecise inspecta loquebatur. Hinc Christus potius affirmat beatitudinem eorum, qui filii Dei sunt; quasi diceret: tu praedicas matrem meam beatam, quia me portavit, et lactavit, ego potius dico illos beatos, qui ea quae praedico, et doceo *audiunt* credendo, et *custodiunt* complendo; illa beatitudo magna est, sed haec maior. Invitat his verbis et mulierem, et audientes omnes ad sermoni suo credendum, et obediendum, quasi diceret: beatam praedicas matrem meam, quae me portavit, et genuit; haec beatitudo illius solius est, at est alia maior, quae et tibi et omnibus dari potest, si nempe verba mea audiatis, et custodiatis; magnum dicis lactasse me, et portasse me, maius, et felicius profecto est mihi credere, et sermones meos custodire. Atque hinc patet etiam, quod si divina maternitas, praecisione iterum facta a gratia sanctificante, *physice* inspiciatur, et comparetur cum gratia sanctificante, maiorem non habet excellentiam et praestantiam. Nam ex divina maternitate physice non habetur, nisi relatio realis et habitudo seu respectus ad Deum, ut filium secundum humanam naturam; ex gratia vero sanctificante homo efficitur particeps et consors ipsius naturae divinae, iuxta illud Petri 2. Ep. 1. 4., *Maxima et pretiosa nobis promissa donavit, ut per haec efficiamini divinae consortes naturae*. Quare eligibilis adhuc est filium Dei esse, quam matrem, si in Virginis maternitate consideretur Christus, praecisione facta in illo a dignitate Personae increatae, solaque excellentia gratiae et sanctitatis in eo inspiciatur. « Quo modo, ait Suaresius (l. c.) possint non male exponi... verba illa Christi, *Quin immo beati, qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud*, mulier enim illa, quae virginis uterum beatum dixerat, nihil de Christi divinitate cogitabat ». Cf. Piazza l. c. App. n. 187. et seqq.

COMMENTARIUS SEPTIMUS

DE B. MARIAE V. DESPONSATIONE

1. Conveniens fuit huiusmodi desponsatio, ait S.Th. (3. p. q. 29. a. 1.), tum propter Christum, tum propter Mariam, tum propter nos. — Conveniens fuit propter Filium, 1.º quia Christus non debebat tanquam illegitime natus videri infidelibus. 2.º Quia eius genealogia consueto modo per virum describenda erat. 3.º Quia diabolus reprimi debuerat, ne puerum natum cognoscens vehementius persequeretur. 4.º Quia puer natus erat a viro nutriendus. — Conveniens item fuit propter Matrem, 1.º ne B. Virgo lapidaretur a Iudaeis tanquam adultera. 2.º Ut ab omni infamia liberaretur. 3.º Ut ei a Ioseph ministerium exhiberetur, eique provideretur. — Conveniens tandem fuit propter nos, 1.º quia testimonio Ioseph comprobatum est Christum ex Virgine natum. 2.º Quia ipsa verba Virginis matris suam virginitatem asserentis magis credibilia redduntur. 3.º Ut tolleretur excusatio virginibus, quae propter suam incautelam non vitant infamiam. 4.º Quia significatur universa Ecclesia, quae cum Virgo sit, desponsata tamen est uni viro Christo. 5.º Quia in persona ipsius et virginitas et matrimonium honoratur contra haereticos alteri eorum detrahentes. Cf. Tolet. in Luc. cap. 1. annat. 55., Bened. XIV. l. c. v. vi.

2. « Dicendum est, quod quantum ad primam perfectionem (matrimonialis vinculi, matrimonio essentiali) omnino verum fuit matrimonium virginis Matris Dei et Ioseph ». Verum « non fuit illud matrimonium consummatum. Unde Ambrosius dicit super Lucam: Non te moveat, quod frequenter Mariam Scriptura vocat coniugem, non enim virginitatis ereptio, sed coniugii testificatio et nuptiarum celebratio declaratur. Habuit tamen illud matrimonium etiam secundam perfectionem (prolis generandae et educandae, quae matrimonio essentialis non est) quantum ad prolis educationem. Unde August. dicit in libr. de Nupt. et Concupiscentia: Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides, et sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Dominum Iesum: fidem, quia nullum adulterium: sacramentum, quia nullum divortium, solus ibi nuptialis concubitus non fuit » (S.Thom. l. c. a. 2.).

3. Sicut ergo virginitas et fecunditas in Virgine coniuncta fuerunt; ita status virginitatis, et coniugii summa perfectione in eadem Virgine copulati sunt. « In B. Virgine, ait S. Thomas, debuit apparere omne illud quod perfectionis fuit » (4. dist. 30. q. 2. a. 1. quaestione. 1.). Statum virginitatis habuit ex voto elicto virginitatis perpetuo servandae; statum vero coniugii ex matrimonio cum S. Ioseph. Ex virginitate habuit summam corporis et spiritus puritatem et integritatem; ex matrimonio societatis et unitatis vinculum et subiectionem ac obedientiam, quam uxor marito debet. Quo factum est, ut et utrumque statum non ignoraverit, et tam virginum quam coniugum fuerit exemplar (Suarez l. c. D. 7. S. 1.).

4. Iam vero B. Virgo Maria virginitatis votum emiserat ante contractum matrimonium, ut sentiunt communiter Theologi. « Virginitas,

ait Angelic. Doct. 3. p. q. 28. a. 4., in Matre Dei praecipue debuit polere: et ideo conveniens fuit, ut virginitas eius ex voto esset Deo consecrata ». Castitatis autem amantissima studuit semper puritatem angelicam imitari, et quam illi per naturam, voluit ipsa per voluntariam promissionem habere immutabilem. Quare eam voto BB. Virgo vel a tenera aetate Deo consecravat, et Ipsa prima creditur, huiusmodi votum emisisse (Suarez l. c. D. 6. S. 2., S. Thom. 3. p. q. 28. a. 4. ad 2.). Hinc vero quaestio movetur, quatenus fuerit ratio, quae ipsam, non obstante illo virginitatis voto, ad matrimonium contrahendum inclinaverit. « Potissima ratio nubendi illi fuit, quia intellexit hanc fuisse divinam voluntatem, quamvis rationem eius eo tempore non cognosceret, neque amplius inquireret, quam divinum beneplacitum... Dicendum ergo est... B. Virg. ex divina revelatione contraxisse matrimonium. In omnibus enim rebus speciali Spiritus Sancti directione regebatur, praesertim in gravissima, et quae ad statum totius vitae pertinebat, et ad mysterium Incarnationis proxime ordinabatur. Eadem autem revelatione intellexit B. Virgo, suum sponsum libenter in perpetuam virginitatem fuisse consensurum, nullumque detrimentum perfectioni suae virginitatis allaturum. Et hinc etiam intelligitur, potuisse B. Virginem consentire in verum matrimonium, non consentiendo actualiter, et explicite in carnalem copulam » (Suarez l. c., Bened. XIV. l. c. XII., S. Th. 3. p. q. 29. a. 1. ad 1., 4., Dist. 30. q. 2. a. 1. q. 2. ad 2., Raynaud. l. c. part. 1. p. 4. nn. 11.-13.).

5. Huius autem desponsationis historiam ita narrat eximius Doctor. Referunt Patres, « consuetudinem illius (Iudaici) populi fuisse, ut huiusmodi virgines, quae in templo manebant, cum primum convenientem explessent aetatem, a sacerdotibus ad paternas domos remitterentur, ut nuptui traderentur; parentes autem B. Virginis fuisse mortuos post annos undecim, quibus B. Virgo in templo vixerat; Sacerdotes vero iniisse consilium, quid de sacro illo corpore statuerent, quia nec decebat, nec usitatum erat, ut mulier iam adulta in templo versaretur, et aliunde timebant alicui viro ius, et potestatem in corpus illud facere, tandem vero divina inspiratione, et instinctu decrevisse, eam tradere... cuidam viro... idoneo, qualis Ioseph ex eadem familia, et tribu inventus, et existimatus est ». Suarez l. c. Cf. Raynaud. l. c. part. 1. p. 4. n. 1. Certum autem est, Mariam et Ioseph fuisse ex eadem Tribu et Familia. Constat haec consanguinitas ex duplici genealogia Matthaei et Lucae. Matthaeus enim narrat naturalem genealogiam Ioseph, Lucas e contrario describit naturalem Christi et Mariae genealogiam. Quare cum uterque Evangelista ad eundem communem parentem David deveniat, evidens res est Mariam et Ioseph fuisse cognatos. Cf. Suarez l. c. D. 2. S. 3., hic Comm. 4. n. 6. et seqq.

6. Quoad tempus, quo matrimonium hoc perfectum fuerit, distinguenda primum est duplex matrimonii perfectio. Prima est essentialis, quae consistit in ipso contractu; altera est accidentalis consistens in aliqua solemnitate, seu publica caeremonia, et in cohabitatione viri, et uxoris in eadem domo. « Certum est matrimonium inter Mariam et Ioseph, quoad essentialiam et contractum, ante filii Dei Incarnationem perfectum esse. Haec est communis sententia Patrum, et Theologorum... Colligitur enim aperte ex illo verbo Luc. 1. *Missus est Angelus Gabriel a Deo ad Virginem desponsatam viro*. Iam enim ostendimus illam desponsationem,

verum matrimonium fuisse (Cf. hic n. 10.). Ratio etiam hoc suadet, ex fine illius matrimonii sumpta. Illud enim Deus ordinavit, ne aliqua infamia ex parte filii Virgini accresceret; oportuit ergo, ut eo tempore, quo concepit, iam haberet sponsum, ex quo posset existimari honeste, et absque turpitudine concepisse... Difficultas vero est quoad accidentalem matrimonii perfectionem. Iam vero probabilior sententia est, Mariam et Ioseph cohabitasse in eadem domo, tempore conceptionis Verbi divini... et D. Thomas hic ait, esse magis consonum Evangelio. Quod fortasse dixit propter verbum illud Matth. 1. *voluit occulte dimittere eam*, quo indicatur iam antea fuisse ad cohabitandum admissam... Et ratio S. Thomae est optima, quia alias non esset satis provisum famae Virginis. Nam quando sponsa concipit in domo sponsi, merito reputatur conceptio maritalis, si vero ante cohabitationem concipiat, semper est dubia, vel suspecta conceptio » (Suarez l. c. D. 7. S. 2., Bened. XIV. l. c. xxxi.-xxxiv.). Verisimilius videtur « ante conceptionem filii Dei, fuisse illud matrimonium perfectum, etiam quoad omnem solemnitatem accidentalem, et sacerdotalem benedictionem, si fortasse intervenire solebat... Sine dubio est magis consequens, et rationi consentaneum, ut nulla solemnitas huic matrimonio defuerit ante conceptionem Filii Dei.... fuit autem fini huius matrimonii consentaneum, et ad vitandam omnem suspicionem valde conveniens, ut ante filii conceptionem fuerit matrimonium omni ex parte perfectum. Quocirca... verisimile est B. Virginem non rediisse a templo in domum parentum, qui fortasse iam mortui erant... sed post expletam omnem matrimonii solemnitatem, ab ipsis sacerdotibus immediate datam esse Ioseph » (Suarez l. c.).

7. Ad aetatem vero quod attinet, qua Ioseph et Maria matrimonium contraxerunt, « communis probabiliorque sententia est, Virginem fuisse nuptam paulo post inchoatum decimum quartum annum, undecim enim fere annis in templo mansit, et tunc tradita fuit Iosepho, et post quatuor menses Angelicum nuntium habuit, agens vero decimum quintum annum filium peperit » (Suarez l. c. S. 3.). « Quoad aetatem, inquit Gotti l. c. c. 4. par. vi. n. lvi., qua B. Virgo nupsit Iosepho, probabilius videtur fuisse nec nimium maturam, nec nimis teneram; nimirum adolescentulam quidem, non puellam; ideoque duodecimum et quartum decimum annum excedentem; quot autem annis excesserit, omnino incertum est. Eam tamen maturioris aetatis non fuisse quando nupsit facile conicitur... quia nemo ex Patribus, vel ex Antiquis Mariam quando nupsit, aut quando Christum peperit, vocat eam mulierem, aut feminam, sed vel puellam vel adolescentem... Quod autem aetatis nec nimis tenerae Maria fuerit quando nupsit, suadere videtur... aequalitas inter virum et uxorem: si enim Ioseph provectae vel maturae saltem aetatis erat, quando ei iunctus fuit, improprium apparuisset, si tenellam acceperisset ». De aetate vero S. Ioseph sententia plurium fuit, Iosephum ut minimum octogenarium fuisse, quando Virginem duxit. Verum, « certum videtur, Ioseph non fuisse octogenarium, et verisimilius est non senem; qua vero aetate fuerit iuvenis ne, vel vir triginta, quadragintave annorum definiri non potest cum ex historiis nihil habeamus. Solum ergo dici potest aptissimae fuisse convenientissimaeque aetatis: hoc enim ad Spiritus Sancti providentiam spectabat. Unde potius verisimile est, fuisse maturae aetatis, quam iuvenilis, quia... B. Virgo illi data est magno consilio, et providentia sa-

cerdotum... et ideo verisimile est, quaevisse virum maturae aetatis ac virtutis... Quamvis autem verisimile sit ante trigesimum aetatis Christi annum fuisse vita functum, non tamen existimo statim post duodecimum annum obiisse. Dum enim Lucas c. 2. ait, descendisse Christum post duodecimum aetatis suae annum cum parentibus suis in Nazareth, et fuisse *subditum illis*, satis significat aliquot annis cum utroque vixisse Ioseph fere usque ad annos praedicationis Christi, ut illum simul cum Virgine suis laboribus sustentaret » (Suarez l. c.).

8. « Equidem ex Patribus aliqui Iosephum viduum fuisse autumant, cum B. Mariam sibi desponsaret, filiosque procreasse ex priori matrimonio, qui dicti postea *fratres Domini*. At non probatur haec opinio, nullo nixa fundamento; sed libris apocryphis, teste S. Hieronymo (in cap. 12. Matth. v. 49. Migne T. 26. c. 84.-85.), ubi *quidam*, inquit, *fratres Domini de alia uxore Iosephi filios suspicantur, sequentes deliramenta apocryphorum*. Unde rectius dicitur, fratres Domini appellatos fuisse, quod essent eius secundum carnem consanguinei, usitatâ alias Scripturae phrasi. Gen. 13. Abraham et Loth dicuntur fratres; atqui Loth Abrahae nepos erat. Gen. 29. Laban Iacobum fratrem vocat; at Laban erat Iacobi avunculus. Gen. 28. 2. Iacobus minor ab Apostolo ad Gal. 1. *frater Domini* compellatur; sed erat Cleophae, sive Alphaei filius » Theol. Wirceb. de Incarn. n. 304. Hinc certa et communis sententia catholicorum doctorum est, quam S. Hieronymus (l. de perp. Virg. B. M. n. 19., Migne T. 23. c. 203.) contra Helvidium tuetur, Sanctum Iosephum nempe semper virginem extitisse. Cf. Thesaurum Zaccar. T. 9. pag. 392. et seqq.

9. Epistola, quam Ecclesia legit ex cap. 8. Sap. in festo Desponsationis B. V. Mariae, eadem est ac in festo Immaculae Conceptionis et Nativitatis. Huiusmodi lectio insignem continet laudem tum Mariae tum Ioseph. In ea enim Epistola explicatur primo, quam arcte Maria Deo adhaereat. Iosepho desponsata, haud quidem imminuitur inde amor Mariae erga Deum, sed augetur, et Deo magis magisque adhaeret Maria, quae Iosepho desponsata Deum concipit. Explicatur praeterea in ea Epistola quam beatus sit, qui Mariae quam arcte adhaereat. Beatissimus ergo Ioseph qui Mariae artissime adhaesit, eam audiens quotidie, quotidie vigilans ad fores eius, et observans ad postes ostii eius. Mariam Ioseph inveniens invenit profecto vitam, et hausit salutem a Domino.

10. Evangelium praesentis festivitatis desumitur ex Matth. cap. 1. vv. 18.-21.

Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto.

Ioseph autem vir eius, cum esset iustus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.

Haec autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est.

Pariet autem filium; et vocabis nomen eius Iesum; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.

Tria in hoc evangelio narrantur. Primum est desponsatio Mariae Virginis: alterum sollicita Iosephi cogitatio ob compertam Sanctissimae Sponsae suae conceptionem; tertium denique angeli revelatio, qua occultum illius conceptionis mysterium Sanctissimo Sponso est patefactum.

Ad primum quod attinet, desponsatio Mariae cum Iosepho asseritur primis illis verbis, *Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph*. Ad plenam huius loci expositionem inquirendum est, an ista desponsatio verum fuerit matrimonium.

Porro desponsatio haec verum ac proprium fuit matrimonium ratum cum Ioseph. « Hanc veritatem esse de fide docent omnes Theologi in 4. d. 29. et 30. et sentit D. Thom. hic et probatur, Primo ex Luc. 1. *Missus est Angelus Gabriel ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph*, et cap. 2. *Ascendit Ioseph in Bethlehem, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore*. Matth. 1. *Cum esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph*. Ubi verbum illud, *desponsata*; matrimonium ratum significat, ut constat ex verbis sequentibus, primo ex illo, *antequam convenirent*. Quo verbo significatur, quantum erat ex parte vinculi, potuisse honeste convenire. Deinde ex illo, *Ioseph autem vir eius*, nam in rigore haec vox vinculum matrimonii significat. Praeterea hoc confirmat illa sollicitudo Iosephi propter Mariae conceptionem, quam propterea *voluit occulte dimittere*. Non enim dicitur proprie dimitti, nisi vera uxor. Unde Angelus tandem diserte dixit, *Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam*. Coniux enim vocatur, inquit August. (lib. 1. de nupt. et concup. cap. 11., Migne T. 44. c. 420. 421.) « ex prima fide desponsationis », quam ibidem vocat « vinculum coniugale, et fidele coniugium ». Et eandem fere sententiam habet Hieronymus (contra Helvid. n. 4., Migne T. 23. c. 185.-187.). Secunda ratio in Scriptura fundata est, quia in Evangelio Iosephus vocatur *pater Christi*, nimirum, quia talis putabatur, non alia certè ratione, nisi quia Virginem matrem Christi uxorem duxerat. Neque enim cogitandum est, fuisse Christum existimatum filium Iosephi spurium, aut illegitime natum, haec enim cogitatio erronea esset; nam potius ad hanc suspicionem tollendam hoc matrimonium institutum fuit, ut Patres docent... Confirmatur, quia sicut Lucas narrat Gabrielem praedixisse Virgini nomen Iesus, Christo imponendum: ita Matthaeus refert idem nomen nuntiatum fuisse Iosepho, tanquam proprio viro, et veluti capiti, et gubernatori illius familiae » (Suarez l. c. D. 7. S. 1., Raynaud. l. c. part. 1. p. 4. n. 6., Bened. XIV. de canoniz. SS. 1. 3. C. 24. n. 57., de fest. B. M. V. III. IV.).

11. Progredimur nunc ad memoratam Iosephi cogitationem enarrandam. *Antequam convenirent*, maritali nempe conventionem, quae sic honeste et verecunde est denotata. Hunc locum contra perpetuam B. Mariae virginitatem urgebat Helvidius. Illa enim particula, *antequam*, indicare videtur animum habuisse conveniendi, et consequenter postea reapse convenisse. Verum eâ particulâ ex Patrum doctrina solummodo negatur quod eo tempore factum non erat, minime vero affirmatur quod posteriori tempore efficiendum esset vel factum sit. Negatur autem maritalis coniunctio usque ad filii conceptionem, quia eo tempore videri poterat necessaria. De sequenti vero tempore ea non negatur, quia ut clarum supponitur, multo minus eo tempore intervenisse. Cf. S. Th. 3. p. q. 28. a. 3. ad 3. *Inventa est in utero habens de Spiritu Sancto*, verba haec non ita accipienda sunt, ut Ioseph invenerit et intellexerit Ipsam concepisse de Spiritu Sancto, sed ita ut invenerit et cognoverit Mariam, quae ex Spiritu Sancto conceperat, esse praegnantem. *Inventa est*, i. e. inopinate reperta est, nempe a Ioseph. « Nota proprietatem verbi. Proprie

illud inventum dicitur, de quo non sperabatur, nec putabatur; et Ioseph tantam habebat opinionem de pudicitia Mariae, quod praeter aestimationem eius fuit, quod invenit eam gravidam » (S.Th. in h. l.). *In utero habens* i. e. gravis; *de Spiritu Sancto* i. e. non viri sed Spiritus Sancti opera. Spiritui Sancto speciatim conceptus iste tribuitur, quia ingens fuit bonitatis opus.

12. *Ioseph autem vir eius.* Haec « prima dignitas Beati Iosephi est, vere ac proprie fuisse Virginis sponsum, excepto usu carnalis copulae habuisse omnia iura, et munera veri sponsi... in ea, virtute, continentur, quae de hoc sancto viro dici possunt... Hinc B. Ioseph aliquo modo fuit caput et superior Virginis... Quia, teste Apostolo 1. ad Corinth. 11., *Caput mulieris vir.* Propter quod Petr. 1. Can. c. 3. praecipit, ut *mulieres subditae sint viris suis*, afferens exemplum Sarae, quae Abrahae obediebat, eumque dominum suum vocabat. Gen. 18. Ergo et B. Virgo agnoscebat, et reverebatur sponsum suum, tanquam virum, et caput suum... Attamen quantum ad usum carnalis copulae non fuit sub viri potestate. Addo etiam ex D.Th. infra q. 30. art. 2. ad 2. in iis quae pertinent ad mysteriorum Dei cognitionem, et ad privilegia gratiae suscipienda, non debuisse pendere a viro, nec sub eius esse potestate; at vero in externis, et domesticis rebus, potuit suo modo esse subiecta viro, ad illum enim familiae gubernatio pertinebat. Unde quando aliquid huiusmodi agendum erat ex divino instinctu, illi fiebat revelatio, ut patet de fuga in Aegyptum, et de reditu ex Aegypto, unde etiam impositio nominis Iesu illi iniuncta est Matth. 1. et *vocabis nomen eius Iesum*... Ex quibus etiam licet intelligere intercessisse inter Mariam et Ioseph singulare vinculum mutui amoris, ac perfectissimae amicitiae, quae intrinsece oriebatur ex dignitate et statu, ad quem hic vir assumptus est, pertinet enim ad virtutem et sanctitatem uxoris, ut virum suum diligat, et omne bonum praesertim animae illi exoptet et procuret. Sed Beatissima Virgo in omnibus fuit perfectissima, ergo etiam in hoc amore excelluit. Accedit ratio gratitudinis, quae benefactoribus debetur, et nulla alia re, magis quam amore persolvitur. B. autem Ioseph multa passus est, multosque labores propter Virginem sustinuit, et quidem amore, ac voluntate, ut par erat, singulari, et maxima. Ergo. Tandem accedit morum similitudo, frequens, ac diuturna familiaritas, et cohabitatio, absque ulla occasione dissidii, vel rixae, quae non potest non parere summum quandam amorem, ac benevolentiam mutuam » (Suarez l. c. D. 8. S. 1.).

13. *Cum esset iustus,* Iosephum reapse perfectissimum ac eximiae sanctitatis fuisse facile probatur. Etenim Deus unicuique confert sanctitatem et gratiam ei muneri accommodatam, in quo illum constituit. Sed Deus contulit huic Sancto altissimum quoddam munus, ad quod digne exercendum summa puritate et sanctitate indigebat. Iosephi enim ministerium ordinem attingit unionis hypostaticae, licet sit in infimo illius gradu. Cf. Suaresius l. c. Haec autem Iosephi sanctitas post Christum natum mirum in modum augeri debebat, « tum quia cum Christum probe cognosceret, illius frequenti conversatione et continua praesentia, ad frequentissimos, et ferventissimos caritatis actus excitabatur; tum etiam quia verbis, et exemplis Christi plurimum moveri poterat. Nec dubitare licet, quin ab eodem fuerit toto illo tempore singulariter praeventus, et adiutus. Nam si Christus ipse promisit eum, qui propter nomen ipsius dederit

potum aquae frigidae, non perditurum mercedem suam, quomodo dubitari potest, quin tot caritatis opera, non modo in nomine suo, sed etiam sibi ipsi a Iosepho facta, absque compensatione abire non permiserit? Accedit, verisimile esse B. Virginem eximiae gratiae dona, et auxilia, sponso suo, quem singulariter diligebat, exoptasse, suisque orationibus impetrasse. Nam si verum est (ut revera est) unum ex efficacissimis mediis ad obtinenda a Deo gratiae dona, esse devotionem erga Virginem, eiusque intercessionem, qui credi potest, Sanctissimum Ioseph Virgini dilectissimum, ac devotissimum, per illam non obtinuisse eximiam sanctitatis perfectionem? » (Suarez l. c. S. 2.). Sanctissimus ergo iste vir excellentissimum attigit sanctitatis gradum. Verum quantus ille sit, absolute inspectus, explicari non potest cum non sit revelatus. Si vero comparate consideretur « non existimo, ait Suaresius, esse temerarium neque improbabile, sed pium potius, et verisimile, si quis fortasse opinetur, Sanctum hunc reliquos omnes in gratia, ac beatitudine antecellere, quia ex Scriptura nihil est, quod repugnet, neque in Patribus aliquid reperio. Et si quae sunt generales locutiones, quibus Apostolos praefere videantur, intelligi possunt facere comparationem regulariter cum aliis Sanctis, et non excludere speciale aliquod privilegium, et praesertim loqui de posterioribus Sanctis; non vero de iis omnibus, qui cum Christo vixerunt, et ipsis Apostolis contemporanei fuerunt » (l. c.). Pia haec et verisimilis opinio confirmari positiva ratione potest 1.º ex omnium fidelium in hunc Sanctum devotione; 2.º ex solempni Romani Pontificis decreto, quo S. Ioseph universalis Ecclesiae patronus est declaratus; 3.º quia Deus, ut iam dictum est, gratiam confert ministerio et dignitati accommodatam. Iosephi autem munus eo fuit excellentius, quo ad altiorem ordinem pertinuit. Cf. Raynaud. l. c. part. 1. p. 4. n. 13. et seqq.

14. Cum igitur Ioseph tantae esset iustitiae et sanctitatis *nolebat eam traducere*; verba haec minime significant, in domum suam adducere; sed significant, infamare, et ut adulteram accusare, iuxta communem expositionem. Quod etiam patet ex verbis sequentibus, *voluit occulte dimittere eam*, i. e. a suo consortio ac domo ablegare; unum enim alteri contraponitur, *Cum nollet traducere, voluit occulte dimittere*. Haec autem ratio, quia erat iustus, ideoque noluit eam traducere, dupliciter a Patribus exponitur. « Primo quod revera, viso evidenti effectu conceptionis, sibi persuaserit adulterium commissum, et iniuriam sibi esse illatam, fuisse autem magnae iustitiae opus patienter illam ferre absque revelatione, accusatione vel infamia: voluisse tamen illam occulte dimittere, ne peccato consentire videretur... Altera expositio est, Iosephum nihil mali potuisse iudicare aut suspicari de Virgine, sed hinc adductum rei, quam cernebat, evidentia, inde vero eximia, quam expertus erat, Virginis sanctitate permotum, in quendam veluti stuporem, et admirationem raptum, omne iudicium sustinuisse. Quod sane fuit magnum iustitiae opus, scilicet in tam gravi negotio non commoveri, nec nimia aliqua passione, aut affectione obcaecari, sibi persuasisse, fieri id sine peccato potuisse, et ideo noluisse eam traducere, quamvis, quia de hac re nihil illi satis constabat, ad opus iustitiae pertinere putavit, a tali muliere separari, eamque occulte dimittere » (Suarez l. c. D. 7. S. 2.). « Secundum Hieronymum et Origenem non habuit suspicionem adulterii. Noverat enim Ioseph pudicitiam Mariae; legerat in Scriptura, quod *virgo*

concipiet, Is. 7., et cap. 11. 1. *Egredietur virga de radice Iesse; et flos de radice eius ascendet*, etc. Noverat etiam Mariam de David generatione descendisse. Unde facilius credebat, hoc in ea impletum esse, quam ipsam fornicatam fuisse. Et ideo indignum reputans se tantae cohabitare sanctitati voluit occulte dimittere eam » (S.Thom. in h. l.). Cf. S. Bernard. Hom. 2. super *Missus est*, n. 14., Migne T. 183. c. 68.

15. *Haec autem eo cogitante*, « i. e. cum hæc animo secum volveret curarum pleno, quo ipso indicatur magnitudo virtutis eius, quod ne quidem cuiquam moeroris causam indicaverit, nec adversus uxorem in verba querelasque vel facta proruperit. Nec vero Virgo ipsa suspicionem dissipat, quia quis maritus de tali innocentia uxoris, nisi Deo movente, credidisset? Itaque ecce rem, scilicet novam, quod fere illa voce in Scripturis indicari solet. *Ecce Angelus Domini apparuit*, significari videtur per species imaginationi impressas, quasi modo corporeo colloquentem apparuisse. *In somnis*, tunc enim niens ab externarum rerum tumultu ac distractione libera, magis idonea est ad caelestes revelationes accipiendas.... *Dicens*, colloquendo scilicet cum eo, more hominum.... vocum similitudinibus in imaginatione formatis. *Ioseph fili David*, blandientis est et consolantis, quia suspicio iusta fuerat; et simul Davidis meminit, ut attentior fieret ad id quod de Messia ex familia David nascituro diceretur. *Noli timere*, timuerat enim, ne adulteram retinendo Deum vel sapientum iudicia offenderet. *Accipere Mariam coniugem*, assumere scilicet constanter, ac retinere in vitae societate; iam enim, ut Chrysostomus ait, eam mente repudiaverat. *Quod enim in ea natum est*, i. e. quod conceptum atque formatum est. Per id tamen, quod natum dicit, Basilius insinuatam putat, quod Christi caro non, ut ceterorum, paulatim fingendo formata, sed statim absoluta fuerit. *De Spiritu sancto est*, i. e. non de substantia Spiritus Sancti, sed ex operatione potestatis eius; qui proinde non eius pater sed creator est ». Ita Iansen. in h. l. primam sequens opinionem quoad sollicitam Iosephi cogitationem, quae quidem in ipso Evangelio fundamentum habere videtur. Angelus enim hanc dat Iosepho rationem, ne timeat: *Quod enim in ea natum est de Spiritu Sancto est*. Quaeritur autem hic, quare non a principio facta sit Iosepho revelatio, antequam perturbaretur. Respondet S.Thomas in h. l. quod hoc fuit, « ut testimonium eius esset credibilius. Sicut enim Dominus Thomam Apostolum permisit dubitare de sua resurrectione, ut scilicet dubitans palparet, et palpans crederet, et credendo infidelitatis in nobis vulnus amoveret; sic permisit Dominus Ioseph de pudicitia Mariae dubitare, ut dubitans revelationem angelicam acciperet, accipiendo firmitus crederet ».

16. *Pariet autem filium*, altera haec est Iosephi dignitas, quod « patris Christi nomen et existimationem obtinuerit, ut constat ex Luc. 3. *ut putabatur, filius Ioseph*, Matth. 13. *Nonne hic est fabri Filius?* et Ioannes 6. *Nonne hic est filius Ioseph?* Advertit autem Augustinus (L. 2. de consensu Evangelistarum c. 1., Migne T. 34. c. 1072.), licet opinionem parentis solum apud illos habuerit, qui Christi divinitatem, et admirabilem conceptionem, ignorabant, appellationem vero non ab illis solum, sed etiam ab Evangelista, et ab ipsa etiam B. Virgine accepisse. Lucae enim 2. dicit B. Virgo, *Pater tuus, et ego, dolentes quaerebamus te*. Et Evangelista dicit, *Cum inducerent Iesum parentes eius*; et iterum,

Erant pater et mater eius mirantes super iis, quae dicebantur. Ex quo intelligi potest, non sine singulari Dei ordinatione nomen hoc illi esse impositum, quia nec B. Virgo, nec S. Lucas absque speciali Spiritus Sancti instinctu locuti sunt. Propter quod Bernardus (Homil. II. in *Missus est* n. 15. 16., Migne T. 183. c. 69.) ex hac patris Christi appellatione conii-ciendum existimavit, quis, et qualis fuerit B. Ioseph. Solent enim nomina sapienter imposita rei dignitatem, naturam, vel conditionem, in qua fundantur, indicare. Cum ergo aeternus Pater, summa sapientia et providentia, hoc nomen sibi proprium cum hoc viro communicaverit, satis significavit, ad quantam dignitatem eum evexerit, cum nomine simul officium et curam paternam, magna ex parte tribuendo... Hinc fit B. Ioseph non solum patris Christi nomen, sed etiam rem, quae huic nomini subest, participasse, quantum, excepta carnali generatione, ab homine participari potest. Itaque habuit affectum, sollicitudinem, et (ut ita dicam) patris auctoritatem... Per adoptionem enim, etiam is, qui omnino extraneus est, filius efficitur, et qui adoptat, pater vocatur, et suo modo existit. Ioseph vero eum, quem sibi coniux, sine ipsius opera, per Spiritus Sancti virtutem generavit, tanquam dilectissimum filium a Deo datum acceptavit, et quodammodo adoptavit, ut propterea nobiliori quadam ratione, quae imperfectionem excludat, quodammodo filius eius effectus sit. Nisi velimus dicere, Christum elegisse sibi Ioseph in patrem, seque quodammodo filium eius constituisse. Quod alia etiam ratione explicari potest. Per verum etiam matrimonium cum Virgine contractum, quodammodo corporis eius dominus effectus est, quia (ut Paulus inquit) *mulier corporis sui potestatem non habet, sed vir.* Hinc ergo factum est, ut fructus corporis virginei quodammodo ad Iosephum pertinuerit. Ut enim dicitur Institut. de rerum divisione § *Cum in suo solo, versiculo Ex diverso: quod in alieno solo nascitur, vel aedificatur, sub illius dominium cadit, cuius est solum.* Unde etiam, si miraculose in horto alicuius fons nasceretur, illius esset, cuius est hortus. Quia ergo terra virginea de benedictione Domini concepit, ad Ioseph, cuius erat terra, fructus illius benedictionis pertinuit, ut Deut. in benedictionibus Patriarchae Ioseph praefiguratum erat. Addo tandem, virum et uxorem per matrimonii vinculum effici quodammodo unum. Nam licet per carnalem copulam efficiantur una caro, tamen per vinculum ipsum efficiuntur unum cor, una voluntas. Unde fit, ut bona habeant quodam modo communia, ita ut quod est sub unius dominio, et potestate, ad alterum ex consequenti aliquo modo pertineat. Quia ergo B. Virgo vera fuit mater Christi, non potuit Ioseph, verus eius sponsus, rationem parentis non participare, carnali semper generatione excepta... Quare tandem B. Ioseph aliquo modo fuit etiam caput et superior Christi ut hominis.... Constat ex Luc. 2. *erat subditus illis.* Quamquam enim hoc magis significet usum quam debitum, quia revera Christus, propter dignitatem suae personae, nulli hominum proprie subiectus fuit, tamen ad dignitatem Ioseph declarandam satis est, quod, praecise considerata humana conditione et origine, Christus futurus erat iure subditus Ioseph, et quod licet ratione divinitatis esset exemptus, tamen de facto voluit illi esse subiectus, eique tanquam patri, ac superiori, obedientiam, honoremque deferre » (Suarez l. c. D. 8. S. 1.). Apposite S. Thomas (3. p. q. 28. a. 1. ad 1.) « Eo modo pater Christi dicitur Ioseph, quo et vir Mariae intelligitur, sine commixtione

carnis, ipsa copulatione coniugii; multo videlicet coniunctius, quam si esset aliunde adoptatus ».

17. *Et vocabis nomen eius Iesum*, « caelitus impositum, ut etiam caelitus conceptum et mirabilem futurum intelligas, inquit Chrysostomus. Nam quibus a Deo nomen ante Nativitatem impositum fuit, semper admirabiles inventi sunt, ut Isaac, Salomon, Cyrus, Baptista » (Iansen. in h. l.). *Ipsae enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum* « Propterea ergo Iesu nomen Christus elegit, ut vel ipso nomine audito hominum animi erigerentur; tum etiam, ut benevolentiam erga homines commendaret. Cum enim posset ab aliis innumeris perfectionibus appellari, eam potissimum elegit, quae summum eius erga hominem amorem indicaret. Denique sicut inter omnia Dei attributa, misericordia est, quae potissimum praedicatur, et extollitur, ita illud maxime nomen elegit, quod misericordiam commendaret, maxime cui potissimum convenit illud Canticor. 1. *Oleum effusum nomen tuum*, ut late, et eleganter prosequitur Bernardus serm. 15. in Cantica (Migne T. 183. c. 845.-846.). Et ideo de hoc nomine dicitur Actor. 4. *Non esse aliud sub caelo, in quo oporteat nos salvos fieri* » (Suarez l. c. D. 15. S. 2.). — Cf. Perrimezzi l. c. D. 209.-211., Gotti l. c. C. 4.

COMMENTARIUS OCTAVUS

DE B. MARIAE V. ANNUNTIATIONE

---

1. « Iure sane ac merito Festum B. Mariae Virginis, Deiparae ab Angelo salutatae, ab antiquissimis temporibus institutum, et penes Latinam Ecclesiam et Graecam pari solemnitate celebratum est: siquidem Dominicae Incarnationis Mysterium, tanquam ceterorum fundamentum sacra Liturgia proficitur ». S. Rit. C. 25. Apr. 1895. Acta S. Sed. Vol. 28. pag. 57. « Congruum fuit B. Virgini annuntiari, quod esset Christum conceptura. 1.º Quidem, ut servaretur congruus ordo coniunctionis Filii Dei ad Virginem, ut scilicet prius mens eius de ipso instrueretur, quam carne eum conciperet... 2.º Ut posset esse certior testis huius sacramenti, quando super hoc divinitus erat instructa. 3.º Ut voluntaria sui obsequii munera Deo offerret, ad quod se promptam obtulit dicens: Ecce ancilla Domini. 4.º Ut ostenderetur esse quoddam spirituale matrimonium inter filium Dei, et humanam naturam, et ideo per annuntiationem expectabatur consensus Virginis, loco totius humanae naturae » (S. Th. 3. p. q. 30. a. 1.).

2. « Conveniens item fuit Matri Dei annuntiari per Angelum divinae Incarnationis mysterium propter tria. 1.º Quidem, ut in hoc etiam servaretur divina ordinatio, secundum quam mediantibus Angelis divina ad homines perveniunt... 2.º Hoc fuit conveniens reparationi humanae, quae futura erat per Christum, unde Beda dicit: Aptum humanae restaurationis principium, ut Angelus a Deo mitteretur ad Virginem partu consecrandam divino: quia prima perditionis humanae fuit causa, cum serpens a diabolo mittebatur ad mulierem spiritu superbiae decipiendam. 3.º Quia hoc congruebat virginitati Matris Dei. Unde Hieronymus dicit: Bene Angelus ad Virginem mittitur, quia semper est angelis cognata virginitas. Profecto in carne praeter carnem vivere, non terrena vita est, sed caelestis » (S. Thom. 1. c. a. 2.).

3. « Angelus annuntians apparuit Matri Dei corporea visione: et hoc conveniens fuit: 1.º quidem quantum ad id quod annuntiabatur, venerat enim Angelus annuntiare Incarnationem invisibilis Dei, per quam visibilis fieret. Unde etiam conveniens fuit, ut ad huius rei declarationem invisibilis creatura formam assumeret, in qua visibiliter appareret... 2.º Fuit congruum dignitati Matris Dei, quae non solum in mente, sed in corporeo ventre erat Dei Filium receptura, et ideo non solum mens eius, sed etiam sensus corporei erant visione angelica refovendi. 3.º Congruit certitudini eius, quod annuntiabatur: ea enim, quae sunt oculis subiecta, certius apprehendimus, quam ea quae imaginamur » (S. Th. 1. c. a. 3.).

4. Quamvis in Scripturis nonnisi haec Angeli apparitio referatur; credendum tamen non est, omnem aliam Angelorum apparitionem consequenter excludi. « An non consentaneum est, tam excellentem Virginem, et ad tantum dignitatis fastigium divinitus destinatam, ut eo altius non posset ascendere, crebris Angelorum alloquiis dignatam fuisse? quod et Veterum aliqui scripserunt: adeo ut causam stuporis et turbationis, quae ad Angeli salutationem ei est oborta, non subitum illius aspectum fuisse

statuant, sed novum et inusitatum salutandi genus, quo tam honorifice appellari se, ac praedicari praeter morem audiebat, et vero, ut erat humilis, gravate ferebat » (Petavius l. c. l. 14. c. 7. n. 4.). Cf. Epist. 50. de Nativit. n. 10., Migne Patr. lat. T. 30. c. 303., S. Thom. 3. p. q. 30. a. 3. ad 3.

5. Conceptio, quam Angelus Mariae annuntiat, ipsius perfectam virginitatem non laedit, sed confirmat et consecrat. — Habuit quidem Beatissima Virgo Maria a principio usus rationis absolutum et firmum propositum servandi perpetuam castitatem. Ratio est primo, quia B. Virgini tribuendus est perfectissimus virtutis castitatis et virginitatis gradus: hic enim Dei Matrem decebat, ut universa Ecclesia, eiusque sancti Doctores sentiunt, praesertim quia post Christum futura erat perfectissimum exterioris et interioris castitatis exemplar (S. Ambros. l. 2. de Virgin., Migne T. 16. c. 208. et seqq., S. Thom. 3. p. q. 28. a. 4.). Atqui ad hanc perfectionem pertinet perpetuum propositum servandi virginitatem. Praeterea B. Virgo ab infantia mota est a Spiritu Sancto, ut quod melius ac gratius Deo esset, id amaret, et, quantum in ipsa erat, perficeret. Atqui virginitas de se melior est ac Deo gratior (1. ad Cor. vii.).

6. Neque vero formidare poterat hac in re SS. Virgo, ne sua virginitate Messiae adventus impediretur. Erat enim V. Maria prudentissima et sapientissima: unde non ignorabat sui muneris esse id amare et eligere, quod perfectius est, nec propterea divinam providentiam et promissionem impediri posse, quia si quid aliud divinitus ordinatum esset, facile erat Deo voluntatem eius mutare, et aliud propositum inspirare. Insuper experiebatur Ipsa sese speciali Spiritus Sancti providentia gubernari, in iis praesertim rebus, quae ad perfectionem et sanctitatem pertinebant, unde non dubitabat, quin ille virginitatis amor, quo flagrabat, a Spiritu Sancto esset: et si quid aliud Deo magis placitum foret, sperabat se ab illo fore instruendam et regendam, sicut toto vitae suae tempore experta erat. Denique, cum esset in Scripturis versata, probe sciebat Christum ex Virgine esse nasciturum. Ergo etiam poterat formidare, ne quantum in se erat, amittendo virginitatem, Christi originem impediret. Cum igitur esset humilis et prudens, nihil horum spectabat, sed in maiorem perfectionem, quae in virginitate posita est, incumbere.

7. Neque iterum obstat, quod B. Virgo erat veluti in statu integrae naturae, et ideo absque impedimento spiritus videtur potuisse generationi carnali incumbere. Hoc enim non impedit, quominus virginitas ex se melior sit, adeoque eligibilior B. Virgini Mariae, quamvis fortasse Virgini propter speciale auxilium gratiae non esset necessaria. Et sic licet non indigeret B. Virgo afflictione et maceratione carnis suae ad castitatem servandam, nihilominus certum est, usam fuisse his corporis afflictionibus, utpote de se melioribus, ceteris paribus, et statui naturae lapsae magis consentaneis. Praeterea, quamvis fomite careret, corpus tamen habebat corruptibile, quod gravari poterat, et onerari laboribus, et sollicitudinibus. Quare ex hac parte melior illi erat, etiam ad perfectionem spiritus, status virginitatis. Denique, esto frueretur illo speciali privilegio: tamen fortasse non semper agnovit habere illud, et ideo id semper statuit, quod per se melius est homini fragili, et lapsae naturae subiecto (Suarez l. c. D. 6. S. 1.).

8. Verum non solum propositum castitatis servandae habuit B. V.

Maria; sed etiam absolutum et perfectum castitatis votum emisit ante Filii sui conceptionem, uti iam supra diximus Comment. 7. n. 4. Praeter Sanctorum Patrum et Theologorum auctoritatem fundatur haec assertio in illo Luc. 1. *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco*, quae verba « indicant aperte, non solum habuisse Virginem propositum non cognoscendi virum, sed etiam ita esse ligatam, seu impeditam, ut licite non posset illum cognoscere. Nam licet usque ad illud tempus non cognovisset virum: immo etiam si propositum haberet non cognoscendi, si tamen sibi esset integrum suo arbitrio licite illum cognoscere, non esset cur tam sollicitè quaereret, *Quomodo fiet istud?* Quia posset illi facile responderi, liberam habere facultatem cognoscendi virum, ut filium conciperet. Ergo sensus illorum verborum est, *Virum non cognosco*, i. e. mihi non licet illum cognoscere, nec est iam positum in voluntate mea... Ratio vero ad confirmandam hanc veritatem, quod ad votum attinet, non est alia, nisi quam D. Thomas tetigit, scilicet, quia virginitas voto firmata eo gravior est Deo, quo perfectior est, sacratio et immutabilior. Quod vero attinet ad circumstantiam temporis, illa est, quia *nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia* » (Suarez l. c. D. 6. S. 2.). Cf. etiam Bellarm. l. de Monachis c. 22.

9. Quin immo dicendum est, ex communi Theologorum sententia, B. Virginem emisisse hoc votum ante contractum matrimonium cum S. Ioseph. Ratio est « primo quia summo affectu semper amavit castitatem. Ergo verisimile est effecisse, quantum in se erat, ut hoc propositum esset immutabile: ita ut propria voluntate retractari non posset. Studuit enim semper puritatem angelicam imitari, et quam illi per naturam, voluit ipsa per voluntariam promissionem habere immutabilem. Secundo, quia hoc modo virginitas Mariae fuit semper perfectior, et gravior Deo. Tertio, quia multae virgines fere ab incunabulis per castitatis votum se Deo consecrarunt. Ergo multo magis hoc credendum est de principe omnium virginum, quae illarum est dux, et perfectissimum exemplar » (Suarez l. c. D. 6. S. 2.). Eadem sane est Augustini sententia. Ait enim: « *Quomodo, inquit Maria, fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Quod profecto non diceret nisi Deo virginem se ante vovisset. Sed quia hoc Israëlitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro iusto, non violenter ablaturus, sed potius contra violentos custodituro quod illa iam voverat » (De sancta virginit. c. 4., Migne T. 6. col. 398.). Cf. Raynaud. l. c. part. 1. p. 3. n. 5.

10. An autem Beatissima Virgo, prima fuerit, quae hoc votum emisit, pie quidem et probabiliter credi potest. Etenim, uti ait S. Thomas (3. p. q. 28. a. 4. ad 2.), « sicut gratiae plenitudo perfecte quidem fuit in Christo, et tamen aliqua eius inchoatio praecessit in Matre: ita etiam observatio consiliorum, quae per gratiam Dei fit, perfecte quidem incepit in Christo, sed aliquo modo fuit inchoata in Virgine Matre eius ». Loquitur vero Angelicus Doctor in eo artic. de virginitate Mariae voto firmata. Cf. Bened. XIV. l. c. ix., Suarez l. c. D. 6. S. 3.

11. Iam porro, quam Maria animo et affectu adamavit semper et vovit virginitatem, eandem Ipsa corpore et re ipsa servavit in conceptione Domini Nostri Iesu Christi, in eiusdem partu, et post partum. Idque de fide est. Id definiunt et supponunt quam plura Concilia, affirmant fidei Symbola, unanimi consensu contra haereticos Patres proclamant, qui Ma-

riam cum universa Ecclesia *semper* Virginem profitentur. In Conc. Lateran. sub Martino I. Can. 3. dicitur: « si quis secundum Sanctos Patres non confitetur, proprie et secundum veritatem, Dei genitricem Sanctam *semperque* Virginem immaculatam Mariam, utpote ipsum Deum Verbum specialiter et veraciter, qui a Deo Patre ante omnia saecula natus est, in ultimis saeculorum absque semine concepisse ex Spiritu Sancto, et incorruptibiliter eum genuisse, indissolubili permanente et post partum eiusdem virginitate, condemnatus sit ». Itemque Paulus IV. Const. *Cum quorundam* a. 1555. inter *diversas haereses* errorem recenset eorum, qui asserunt, dogmatizant vel credunt Dominum nostrum Iesum Christum « secundum carnem non esse conceptum in utero Beatissimae semperque Virginis Mariae de Spiritu Sancto, sed sicut ceteros homines ex semine Ioseph... aut eandem B. Virginem Mariam non esse veram Dei Matrem, nec perstitisse semper in virginitatis integritate, ante partum scilicet, in partu et perpetuo post partum ». Cf. Suarez l. c. D. 5. Neque vero sola traditione, sed Sacris etiam Litteris insigne hoc B. V. Mariae privilegium authentice est consignatum. Eius perfecta virginitas ante partum, in conceptione Domini nostri Iesu Christi, aperte constat ex Matth. 1. 18. *Inventa est habens de Spiritu Sancto*; et infra v. 25. *Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum*; item ex Luc. 1. 36. *Spiritus Sanctus superveniet in te et virtus Altissimi obumbrabit tibi*. Insuper « absque omni dubio, ait S. Thomas (l. c. a. 2.), asserendum est, Matrem Christi etiam in partu Virginem fuisse. Nam Propheta non solum dicit: *Ecce Virgo concipiet*: sed etiam addit: *Et pariet Filium* ». Tandem quod virginitatem post partum servaverit testimonio comprobatur Ezechielis (44. 2.), *Porta haec clausa erit; non aperietur; et vir non transibit per eam, quoniam Dominus, Deus Israël, ingressus est per eam*, « quo loco, licet sub metaphora, ad litteram sermo est de virgine sanctissima... et ratione contextus optime quadrat hic sensus, dicitur enim illa porta semper clausa permansura, *quia Dominus ingressus est per eam*. Unde additur illa particula, *eritque clausa Principi*, i. e. in illius honorem et reverentiam » (Suarez l. c. S. 3.). « Pulchre quidam, inquit S. Hieronymus (in Ezech. l. 3. c. 44., Migne T. 25. col. 430.), portam clausam, per quam solus Deus Israël ingreditur, et dux cui porta clausa est, Mariam Virginem intelligunt, quae et ante partum et post partum Virgo permansit ». Cf. Petavium de Incarnat. l. 14. cc. 3.-7., l. 10. c. 6. n. 8. et seqq., c. 1. n. 14., Passaglia l. c. S. 6. c. 6. a. 4. Rationes convenientiae assignat S. Th. (3. p. q. 28.). « Quod Christus sit conceptus ex Virgine conveniens est propter quatuor. 1.º Propter mittentis Patris dignitatem conservandam: cum enim Christus sit verus et naturalis Dei filius, non fuit conveniens, quod alium Patrem haberet quam Deum, ne dignitas Dei Patris transferatur ad alium. 2.º Hoc fuit conveniens proprietati ipsius Filii, qui mittitur, qui quidem est Verbum Dei. Verbum autem absque omni corruptione cordis concipitur: quin immo cordis corruptio perfecti verbi conceptionem non patitur. Quia ergo caro sic fuit a Verbo Dei assumpta, ut esset caro Verbi Dei, conveniens fuit, quod etiam ipsa sine corruptione matris conciperetur. 3.º Hoc fuit conveniens dignitati humanitatis Christi, in qua locum peccatum habere non debuit, per quam peccatum mundi tollebatur. Non poterat autem esse, quod in natura iam corrupta ex concubitu caro nasceretur sine infectione origi-

nalis peccati (secundum legem communem)... 4.º Propter ipsum finem Incarnationis Christi, quae ad hoc fuit, ut homines renascerentur in filios Dei non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo i. e. Dei virtute... — Matrem Christi etiam in partu virginem fuisse... conveniens fuit propter tria. 1.º Quia hoc competeat proprietati eius, qui nascebatur, qui est Verbum Dei. Nam Verbum non solum in corde absque corruptione concipitur, sed etiam absque corruptione ex corde procedit. Unde ut ostenderetur, quod illud esset corpus ipsius Verbi Dei, conveniens fuit ut de incorrupto virginis utero nasceretur... 2.º Hoc est conveniens quantum ad effectum Incarnationis Christi. Nam ad hoc venit, ut nostram corruptionem tolleretur. Unde non fuit conveniens, ut virginitatem matris nascendo corrumperetur... 3.º Fuit conveniens ne matris honorem nascendo diminueret, qui parentes praeceperat honorandos... — Dicendum quod absque omni dubio detestandus est error Elvidii, qui dicere praesumpsit, matrem Christi post partum esse carnaliter cognitam, et alios filios genuisse. Hoc enim 1.º derogat Christi perfectioni, qui sicut secundum divinam naturam unigenitus est Patris, tanquam perfectus per omnia filius eius ita decuit, ut esset unigenitus matris, tanquam perfectissimum germen eius. 2.º Hic error iniuriam facit Spiritui Sancto, cuius sacrarium fuit uterus virginalis, in quo carnem Christi formavit, unde non decebat quod de cetero violaretur per commixtionem virilem. 3.º Derogat dignitati et sanctitati matris Dei, quae ingratisima videretur, si tanto filio contenta non esset, et si virginitatem, quae in eo miraculose conservata fuerat sponte perdere vellet per carnis concubitum. 4.º Etiam ipsi Ioseph esset ad maximam praesumptionem imputandum, si eam, quam, revelante angelo, de Spiritu Sancto Deum concepisse cognoverat, polluere attentaret » (a. 1. 2. 3.).

12. Ad modum vero quod spectat conceptionis Iesu Christi, quae Angeli annuntiationem et Mariae consensum immediate consecuta est, « de fide certum est Christum ex substantia Virginis fuisse conceptum; hoc enim necessarium est, ut ipsa fuerit vera eius mater, et propterea dixit Paul. ad Gal. 4. *misisse Deum filium suum factum ex muliere*, i. e. substantia eius. Et eandem vim habet verbum illud ad Rom. 1., *Qui factus est ex semine David secundum carnem*, et illud Angeli Luc. 1., *Quod enim ex te nascetur Sanctum* » (Suarez l. c. D. 10. S. 1.). Hinc Beatissima Virgo Maria in hac conceptione suum purissimum sanguinem ministravit eo quidem modo, quo veram humanam generationem ex parte Matris fieri necesse est. Porro huiusmodi conceptio statim ab initio fuit perfecta; adeoque Christi corpus ab ipso conceptionis initio perfectum quidem fuit humana organizatione, illi statui convenienti, ut ab humana anima informaretur, et tota inde resultans humanitas a Verbo simul hypostatice assumeretur. Id communiter tradunt Patres. Id verba Angeli significant. Ideo enim illam conceptionem *Nativitatem* Angelus vocat, quia non fuit prius initium conceptionis quam nativitas in utero, quae in substantiali generatione perficitur. Ait enim Angelus, conceptionem annuntians, *Quod enim ex te nascetur Sanctum vocabitur Filius Dei*. Id alia eiusdem Angeli verba comprobant: *Ecce concipies in utero et paries Filium*, quem deinde *magnum et Filium Altissimi* dicit. Ipse ergo Dei Filium dixit concipiendum; adeoque tota conceptio ad Filium a primo esse sui fuit terminata. Atqui terminata non fuit ad Filium, nisi

perfecta; quia caro non fuit prius assumpta quam animata. Ergo tota conceptio simul facta est. Cf. S.Th. 3. p. q. 33., Suaresium l. c. D. 10. 11., Petavium l. c. l. 5. cc. 16. 17.

13. Ad tempus quod attinet, « de hora, inquit Suaresius (l. c. D. 9. S. 5.), in qua haec annuntiatio Virgini facta est, nihil in sanctis Patribus, vel antiquis auctoribus dictum invenio... si coniectura uti licet, verisimile est, eâdem annuntiationem factam fuisse, qua Christus fuit natus, ut novem integris mensibus in utero matris habitaverit: hoc enim ad perfectionem conceptionis spectare videtur, et est magis consentaneum traditioni Patrum et Ecclesiae, quam infra videbimus, tractando de Christi nativitate, ubi etiam dicemus, media noctis hora Christum fuisse natum, propter quod Ecclesia accommodat illa verba Sapient. 18., *Dum medium silentium tenerent omnia*, etc. Unde videtur concludi, eâdem hora fuisse annuntiationem factam, ad quam non minus, immo magis accommodari possunt sequentia verba: *Dum nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus de caelo a regalibus sedibus venit*. Proprius enim dicitur Verbum descendisse de caelo per Incarnationem quam per nativitatem suam. Nec vero est cur existimetur intempestiva illa hora noctis, ut in ea Angelus Virgini appareret. Nam verisimile potius est solitam fuisse Virginem, in secretiori loco domus suae, maiorem noctis partem in divina contemplatione transigere, et aliunde propter quietem, silentium ac secretum noctis, fuisse illud tempus aptissimum, ut in eo hoc mysterium fieret ».

14. Quaestio tandem hic movetur: utrum B. Maria Incarnationem et divinam maternitatem meruerit. Porro B. Virgo secundum communem ThTh. sententiam nec Incarnationem, nec divinam maternitatem meruit sive *de condigno* sive *de congruo riguroso*. Verum divinam meruit maternitatem *de congruo minus riguroso*. — Prob. 1. p., Virginem scilicet Incarnationem non meruisse *de condigno*. Nam 1.º S. Scripturae soli benignitati et misericordiae divinae, non ulli humano merito, Incarnationis opus adscribunt. 2.º Ad meritum *de condigno* requiritur, ut dignitas operis praemio respondeat, ac ut pactum seu promissio intercesserit. Atqui nullum opus purae creaturae dignitatem habet proportionatam Incarnationi, quae est dignitatis simpliciter infinitae; nullum item habetur pactum aut promissio Dei in divina revelatione. Ergo. Prob. 2. p., nempe Virginem non meruisse *de condigno*, ut mater Dei fieret. Etenim opera omnia B. Virginis quoad substantiam non differebant ab aliorum iustorum operibus, etsi quoad gradum perfectionis perfectiora essent. Atqui opera omnia aliorum iustorum non nisi ad gratiae et gloriam ipsiusque gloriae augmentum ex intrinseca eorundem operum conditione tendunt. Ergo neque opera B. Virginis ex intrinseca ipsorum natura ad aliud praemium ordinabantur. Insuper nullum in SS. Scripturis habetur pactum aut promissio huiusmodi praemii. Neque vero specialis et privata promissio facta fuit ipsi B. Virgini; uti enim constat ex tota narratione Evangelica mysterii Annuntiationis, Maria ignorabat se Dei Matrem futuram esse. Ergo neque extrinseca Dei ordinatione Mariae opera ad illud praemium dirigebantur. Prob. 3. p., Virginem scilicet neque *de congruo riguroso* meruisse Incarnationem et divinam Maternitatem. Etenim ad meritum *de congruo riguroso* requiritur congruentia ex intrinseca natura operis, et divina promissio. Neutrum autem adfuit in

operibus B. Virginis, uti constat ex modo dictis. Ergo. Prob. 4. p., nimirum B. Virginem aliquo saltem modo de *congruo* meruisse, ut ipsa prae ceteris eligeretur in Matrem Dei. Id constat, 1.º ex Scriptura: *Beata es quae credidisti; quoniam perficientur in te, quae dicta sunt tibi a Domino* (Luc. 1. 45.). Ac ibidem v. 48. de se ait B. Virgo: *Quia respexit humilitatem ancillae suae*. 2.º Idem PP. communiter docent. S. Hieronymus, epist. 22. ad Eustochium n. 38., Migne T. 22. col. 422.: « Proponere tibi B. Mariam, quae tantae extitit puritatis, ut mater Domini esse mereretur ». Et S. Ambrosius epist. 62. ad Theodosium n. 33., Migne T. 16. col. 1198.: « Quid loquar quanta sit Virginitatis gratia, quae meruit a Christo eligi, ut esset etiam corporale Dei Templum? » Id ipsum declarat Ecclesia, dum ait in publicis precibus, B. Virginem « dignum Filii Dei habitaculum effici meruisse ». 3.º Ratio est, quia per actus excellentissimarum virtutum ita se disposuit, ut prae omnibus aliis feminis mereretur assumi in dignitatem Matris. Ergo de merito *congruo*, saltem *dispositivo*, eam dignitatem est merita. « Quod B. Virgo, ait S. Thomas, dicitur meruisse portare Dominum omnium non dicitur, quia meruit ipsum incarnari, sed quia meruit ex gratia sibi data illum puritatis et sanctitatis gradum, ut congrue posset esse mater Dei » (3. p. q. 2. a. 11. ad 3., q. 27. a. 5. ad 2., 3. dist. 4. q. 3. a. 1. ad 6.). Cf. Suarez de Incarnat. D. 10. S. 7. 8., Petav. de Incar. l. 14. c. 6. n. 7., l. 2. c. 17. n. 6., l. 14. c. 8. n. 2., Raynaud. Opp. T. 1. pag. 292., T. 7. Dypt. Mar. part. 2. p. 1. n. 10. 11., Legrand de Incarn. D. 7. c. 2., Theol. Wirceb. de Incarn. n. 357.

15. « Si loquamur de illo tempore seu momento, in quo post plenam fidem, et consensum Virginis, Verbum in ea factum est caro, non est incredibile elatam esse mentem eius, ut statum viatoris quodammodo transcenderet, et mysterium atque adeo Deum, prout in se est, et prout est Humanitati coniunctum, clare videret. Hoc enim beneficium ac privilegium saepius in hac vita mortali esse Virgini concessum, auctores graves docuerunt... Si quod autem tempus in hac vita potuit esse opportunum ad suscipiendum hoc beneficium, videtur sane illud fuisse, in quo, post proximam fidem, admirabilem obedientiam et humilitatem, Mater Dei fieri meruit. Est ergo hoc pium et probabile, quamvis incertum » (Suarez l. c. D. 9. S. 2.). Affirmant autem communiter Theologi, Beatam Virginem « sicut in conceptione sua accepit primam sanctificationem praeter omne meritum et praeter omnem sacramentalem sanctificationem, sed ex singulari privilegio; ita in conceptione filii accepisse praeter omne meritum singularem perfectionem sanctificationis ob novam et admirabilem praesentiam divini Verbi, iuxta verbum Angeli dicentis, *Spiritus Sanctus superveniet in te*... Afferri potest coniectura, quia, quando B. Virgo visitavit Elisabeth, propter Christi praesentiam et Ioannes fuit sanctificatus et Elisabeth gratia impleta; quid ergo mirum, quod divinum Verbum ingrediens uterum Virginis singulari modo illam sanctificaverit? » (Suarez l. c. D. 18. S. 3.). Id aperte docet Angelicus Doctor 3. p. q. 27. a. 3. et 5., et plures tradunt Patres apud eundem Suaresium l. c. Cf. item Suaresium l. c. D. 4. S. 4. par. *Quamquam vero* et D. 18. S. 1. par. *Superest*, Petav. l. c. l. 14. c. 2. n. 7., c. 8. n. 4.

16. B. Mariae V. Annuntiatione adimpleta est prophetia Isaiae, quae habetur cap. 7. vv. 10.-16. Et sic Ecclesia in festo Annuntiationis lectio-

nem illius prophetiae coniungit cum Evangelio Lucae cap. 1. vv. 26.-38., quo fortunatissimum illud nuntium narratur.

Missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilaeae, cui nomen Nazareth,

Ad virginem desponsatam Viro, cui nomen erat Ioseph, de domo David, et nomen Virginis Maria.

Et ingressus angelus ad eam, dixit: Ave gratia plena; Dominus tecum; benedicta tu in mulieribus.

Quae cum audisset, turbata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset ista salutatio.

Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum:

Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen eius Iesum.

Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius; et regnabit in domo Iacob in aeternum.

Et regni eius non erit finis.

Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?

Et respondens angelus dixit ei: Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.

Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua: et hic mensis sextus est illi, quae vocatur sterilis:

Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.

Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa Angelus.

17. *Missus est*, non naturali quidem processione, quemadmodum Filius mittitur a Patre, et Spiritus Sanctus a Patre et a Filio, sed imperio, potestate et dominio. Haec persona missa *angelus* est, de ordine Archangelorum (secundum doctorum communem opinionem), qui magna et insignia nuntiant. Ut unus ex Angelis fuit causa ruinae hominum, nempe angelus malus, ita congruum erat, ut unus etiam ex angelis in eorumdem reparationem operam poneret. Angelus iste *Gabriel* est. Angelorum nomina, quorum in Scripturis fit mentio, sumpta sunt ab iis officiis praecipuis, ad quae peragenda sunt missi. Gabriel praeest praeliis ac bellis hominum, idemque significat ac fortitudo Dei. Ratione ergo officii aptus quidem erat, qui Christum, Dei virtutem, ad praeliandum cum diabolo nasciturum et victoriam de eo reportaturum, nuntiaret; Cf. S.Th. 3. p. q. 30. a. 2. ad 4., Suarez l. c. D. 9. S. 1. *A Deo*, utrum immediate, scilicet non per angelum superiorem interpositum, sicut solent inferiores a superioribus mandata accipere, an mediate per superiores spiritus medios, alii aliter opinantur. Post personam missam, et mittentem, locus describitur, quo a Deo missus est Angelus, *in civitatem* nempe *Galilaeae*, cui civitati *nomen* erat *Nazareth*. Ibi enim Beatissima Virgo commorabatur, ad quam angelus a Deo mittebatur. Hinc Evangelista personam significans, ad quam missio facta est, ait: *ad virginem*. Virginitate enim Maria placuit. Virgo quidem erat, sed *desponsata viro*. Desponsata autem fuit viro, vero matrimonio, a quo cum omnis abfuerit carnalis copula, B. Virgo *desponsata* potius quam *nupta* dicitur. Cf. Be-

ned. XIV. l. c. xxxi., et seqq. Nomen viri manifestatur, *cui nomen Ioseph*, idem significans ac auctus seu accrescens. Ipso nomine castitatem refert alterius Ioseph (Gen. 39.), haud quidem inferiorem aut aequalem, sed longe superiorem. Ac potiori quidem iure de eo dicere possumus, vir *accrescens* Ioseph, *vir accrescens* (Gen. 49. 22.). In tantam enim erectus est dignitatem, ut Matris Dei, cui inter puras creaturas sanctitate et dignitate nihil est aequale, verus fuerit sponsus, et Unigeniti Filii Dei pater nuncupatus. Quibus duobus privilegiis et titulis auctus est super omnes Patriarchas, et Prophetas, qui ante eum fuerunt; ac si adiungas, quod, quem Reges, et Prophetas desideraverunt videre, et non viderunt, et audire, et non audierunt, ipse eum non solum vidit, et audivit, sed in ulnis saepe portavit, frequenter amplexus, et exosculatus est, per plures annos cibavit, et paternis officiis ipsi ministravit, iure profecto hoc nomen adeptus videbitur. Neque tantum nomen, sed etiam prosapia, seu progenies viri describitur. Erat, inquit Evangelista, *de domo David*, i. e. de stirpe, et progenie David. Origo Ioseph notatur, tum ut beatae Virginis, ex qua Christus secundum carnem natus est, generatio agnoscatur, et constet impletum esse, quod prius fuerat Davidi promissum, Cf. Comment. 4. n. 6. et seqq., tum etiam ut eiusdem promissionis omni ex parte veritas constet; quandoquidem etiam ex parte eius, qui pater Christi habitus, et sponsus matris Christi electus est, Prophetia completur. Haec quae de Ioseph ab Evangelista dicta sunt, occasione quadam narrantur, nempe ad B. Virginem describendam. Idcirco postquam eam desponsatam viro dictum est, nomen eius explicatur, *Et nomen Virginis Maria*, ut historia, quae de ipsa sequitur, magis accommodatae texatur.

18. Descripta Angeli missione, eius adventus mox narratur in hunc modum. *Et ingressus Angelus ad eam*, ingressus angeli indicat eam non in plateis, aut in viis, ut quidam haeretici fabulati sunt, sed domi tunc fuisse, et quidem in cubiculo clausam et in domus penetralibus solam, sine comite, ut PP. asserunt. Immo orans inventa est ab Angelo ingrediente et ostium clausum penetrante, ut iidem PP. affirmant (Suarez l. c. D. 9. S. 5.). Iam vero tribus modis angeli manifestant hominibus, quae suo ministerio illis Deus significari vult. Uno modo *intellectualiter*, nimirum producendo in intellectu hominis species et lumen; quibus intelligant et sciant ea, quae eis intendunt revelare. Altero modo *imaginative*, quando non tantum intellectum hominum excitant per species et lumen, sed etiam imaginationem et sensus interiores movent per aliquam speciem corpoream, qua vox aut figura aliqua apprehenditur, sicut accidit in somniis. Tertio modo *corporaliter* et *sensibiliter*, quando non solum hominis interiora excitant, sed etiam sensibus exterioribus apparent imprimendo species vel vocum, vel figurarum exteriorum. Hic revelandi modus visio dicitur. Apparitio B. Virgini facta, vera visio fuit. Nam Angelus visui exteriori ipsius per species visibiles sese praesentavit; et vocibus exterioribus aures eius excitavit, et in figura humana visus est. Talem apparitionem indicant verba Evangelica, *ingressus, dixit, discessit*, quae humanam figuram et vocem ac corporalem motum significant. Cf. S. Th. 3. p. q. 30. a. 3., S. Bonavent. De Profectu Religios. L. 2. C. 76. al. 75. de quatuor generibus visionum, et seqq., Suarez l. c. D. 9. S. 2. Addit autem pius et eximius Suaresius l. c., quod « probabiliter credi potest, Angelum non tantum in externa specie, sed etiam in sua sub-

stantia apparuisse, ac visum esse a B. Virgine... Legimus enim aliquibus aliis Sanctis seu virginibus datum esse interdum, ut Angelos, vel animas clare et in substantia sua intuerentur. Ergo valde probabile est saepius hoc esse communicatum B. Virgini eo tempore, quo viatrix fuit. Ergo, si aliquando, certe maxime in annuntiatione huius mysterii ad hanc cognitionem elevatam esse credibile est». Haec auctor quaestionum ad Antioch. q. 28. (inter opera S. Athanas., Migne T. 4. col. 615.): «Sola vero sancta Deipara nudam essentiam archangeli Gabrielis, uti erat, contemplata est». Contrarium vero sentire videtur S. Th. 1. c. ad 1. inquiring, quod «hoc non patiebatur status hominis viatoris».

19. Loquitur Angelus et a salutatione incipit, *Ave*, ut suum ingressum pacificum et eximii cuiusdam boni causa factum esse significet. Enimvero verbum, *Ave*, exhortantis est ad gaudium, et congratulantis Beatae Virgini, pro ipsius privata ac propria et communi omnium salute. Ipsa enim conceptura est et paritura auctorem salutis et gaudii, tum suum, tum totius humani generis Redemptorem. *Ave gratia plena*, magnifica salutatio. Gratia haec pulchritudo corporis non est, sed decor et venustas animi, quae sunt virtutes omnes, caritas, humilitas, castitas et cetera, quibus plena fuit Sacratissima Virgo. Omnes enim gratiae, aliis praestitae, in ipsa sunt magnifice accumulatae. Vere autem gratia plena, quia obtinisti, ut ipse *Dominus tecum* sit. Deus per gratiam sanctificantem fuit hactenus tecum; at iam iam fiet, ut etiam sit per purissimam ex tua substantia conceptionem, cum hominibus etiam futurus, eorum frater factus, eos Deo aeterna pace reconcilians. Et ideo *benedicta tu in mulieribus*. Hanc benedictionem beata Elisabeth paulo post explicuit, repleta Spiritu Sancto clamans, *Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui*, i. e. benedicta tu in mulieribus, quia fructum benedictum concepisti, et paries. Hoc verbum Angelus non expressit, sed tacite insinuavit, expressurus salutatione perfecta. Ista ergo benedictio Mariae facta, cunctas benedictiones prolificas feminis factas exsuperat et antecellit. Etenim benedictio haec virginitati maternitatem coniungit, dolorem a partu ablegat, et tantam impertit fecunditatem, ut B. Virgo filium concipiat et pariat, qui sit simul filius Dei. Hinc iterum *benedicta* est Maria in *mulieribus*, utpote laudatissimi nominis inter omnes mulieres futura. At licet singulari hac salutatione extolleretur Sacratissima Virgo; nihil tamen ipsa de se magnifice sentiebat. Hinc *turbata est in sermone eius*. Nova enim et insolita erat, quam Virgo audierat, Angeli salutatio; et humilem animum nihil magis conturbat, quam auditus suae excellentiae. Novit ergo B. Virgo bonum Dei Angelum, neque hominem existimavit, aut malus ne Angelus foret dubitavit. Secus enim non esset turbata in sermone eius, sed in visu eius, ac potius quis ipse esset, quam qualis esset eius salutatio cogitasset. Cf. S. Th. 3. p. q. 30. a. 3. ad 3. a. 4., Opusc. in Salut. Angel., Suarez 1. c. D. 9. S. 3., Bened. XIV. 1. c. xxxv., et seqq. Igitur Virgo, salutatione audita, sollicitè *cogitabat qualis esset ista salutatio*, animo secum versans, quid vellet ista tam magnifica salutatio, quo nempe tenderet ista salutatio, quis finis, quae eius causa esset. Sicut timere eximiae fuit humilitatis, ita cogitare, et investigare salutationem istam insignis erat prudentiae. Illa enim salutatio, benedictionis salutatio erat.

20. Quum Virgo Maria sollicita cogitaret de insolita salutationis for-

ma, ait *Angelus ei: Ne timeas Maria; Nulla timendi ratio est, sed gaudendi potius. Invenisti enim gratiam apud Deum*, invenit quidem Esther gratiam in conspectu Assueri (Esth. 3. et 7.), invenit etiam Iudith gratiam coram Holopherne (Iud. 12.), gratiam tu invenisti non apud hominem, sed apud Deum, h. e. favorem eius assecuta es, quo te elegit prae cunctis ad mysterium illud adimplendum, quod erat iam ab exordio mundi patribus et prophetis promissum. *Ecce concipies*, hic iam explicat qualis fuerit eius salutatio, quam Maria cogitabat. *Ecce concipies in utero*, vera nempe conceptione ex tua ipsius substantia, *pariesque Filium*, qui proinde ratione verae conceptionis verique partus vere tuus erit Filius, tu vera mater eius, *et vocabis nomen eius Iesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum* (Matth. 1. 21.). Hoc autem, Verbi incarnati nomen proprium est. Alii quidem hoc Iesu nomine, quantum ad vocem, et quantum ad aliquam significationis partem, appellati sunt, ut Iosue, Iesus Filius Sirach, Iesus filius Iosedech (Eccl. 46. 1., 50. 29., Agg. 1. 1.); at huius plena significatio soli Christo competit; ipse enim vere est qui salvat, qui salutem ex omni parte suppetitat. Ille Iesus introduxit populum Israël in terram promissionis, iste Iesus, i. e. Salvator noster non in terram carnalem, sed introducit nos in caelestem. Et sic quantum ad hanc plenam significationem nomen hoc, novum illud nomen est, quod apud Isaiam 62. Christo imponendum praeannuntiatur. Insuper recte dicitur Iesus, quia nomen hoc convenit ei secundum utramque naturam; scilicet divinam et humanam. Secundum quidem humanam in carne sua passus est, et explevit mysterium nostrae redemptionis. Verum ista passio efficaciam non habebat nisi ex virtute divinitatis adiunctae. Cf. S. Th. 3. p. q. 37. a. 2., Suarez l. c. D. 15. S. 2. *Hic igitur Iesus, erit magnus*, vere magnus, quia plenus virtute et potestate, gratia et sanctitate, magna faciet. Plane magnus, quia *Et filius altissimi vocabitur*, talis enim credetur et celebrabitur, quia revera est; non ut ceteri omnes per adoptionem, sed per naturalem a Deo Patre generationem. Quare tam magnus erit, quam Altissimus, quia et ipse Altissimus. *Et dabit illi Dominus Deus sedem David Patris eius*, ex quo tanquam filius secundum carnem descendit; de te enim, quae filia es David, nasciturus est. Ista autem sedes et thronus haud quidem sensibile regnum est, quale est regnum illud, quod est de hoc mundo (Ioann. 18. 36.), sed spirituale, quod in carnali Davidis regno adumbrabatur, et in spiritus interiori pace ac reconciliatione cum Deo, et in subiectione Christo eius, consistit. Hoc regnum, illud est, de quo dictum est, *Regnum Dei intra vos est* (Luc. 17. 21.), quod etiam in oratione dominica, *Adveniat regnum tuum*, oramus, ut cedat in nobis regnum diaboli et peccati regno Christi et gratiae, ut non regnet amplius peccatum in nostro mortali corpore, sed regnet in eo Iesus, et nunc quidem per gratiam, in aeternum per gloriam. Hoc autem spirituale Christi regnum, longe perfectius est, quam regnum fuerit David. Christi enim potestas ad omnes se extendit et Iudaeos et gentes; et vivos et mortuos. *In hoc enim Christus mortuus est et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur* (ad Rom. 15. 9.). Neque vero nobilissimum hoc regnum occupabit Christus mundi praesidiis, sed Pater caelestis illi dabit, utpote illi debitum lure hypostaticae unionis ac redemptionis; et sic regnabit in domo Iacob in aeternum, et regni eius non erit finis; regnabit

enim super veros Israëlitas, omnes nempe fideles et electos, tum Iudaeos tum gentiles in familiam Iacob adscitos. Nam ex Iudaico populo velut oliva, et ex Gentibus velut oleastro, in olivam illam inserto, una arbor, una domus, una familia, unus populus, una Ecclesia efficitur. Regnabit in domo Iacob, Domus Iacob dicitur, quia Iacob non fuit rex; regnum enim, Saül expulso, incepit in David, propterea *sedes* et solium David, Iacob vero *domus* dicitur. In hac ergo domo Christus regnaturus prae-nuntiatur, quia Ecclesia, per domum Iacob repraesentata, evehenda et extollenda erat in dignitatem amplissimam et supremam, ut fieret regnum Christi, et haberet Christum in regem et caput. Non dicitur autem regnaturus in domo Abraham, aut in domo Isaac, cum etiam his sit Christus promissus, sed in domo Iacob. Abraham enim duplicem habuit posteritatem, unam ex Isaac, in qua facta est promissio, et cui data sunt circumcisio, et lex, et prophetia, et sacrificia: alteram ex Ismaël, quae ab his bonis repulsa est: in illa autem significabatur Ecclesia, non in hac, ut docet Paulus (ad Galat. 4.), *Non sumus, inquit, ancillae filii sed liberae, qua libertate Christus nos liberavit*. Non ergo tota domus Abrahae Ecclesiam repraesentabat. Hoc idem in Isaac factum est; habuit enim duos filios, a quibus duo populi effluerunt, Esau et Iacob: ille a bonis praedictis exclusus est: hic vero ea obtinuit, iuxta illud: *Iacob dilexi, Esau odio habui*. Non igitur in tota domo Isaac Ecclesia significabatur. Iacob vero duodecim habuit filios, et omnes hi legem, et circumcisionem, et cetera acceperunt a Deo, et populus eius peculiaris facti sunt; idcirco tota domus Iacob Ecclesiam repraesentabat, eaque est causa, cur nunc Christus in domo Iacob regnaturus dicatur. Peculiare enim eius regnum significatur, quo in fidelibus, et in Ecclesia sua regnat, quae non ex materialibus tribubus illis conficitur, sed ex tribubus secundum spiritum, sive Iudaei, sive gentiles secundum carnem sint: omnis enim natio, et gens, ac populus credens, et Christo adhaerens, dicitur de domo Iacob, iuxta illud (ad Rom. 9.), *Non omnes qui ex Israë sunt, ii sunt Israëlitae... sed qui filii sunt repromissionis*. Regnabit autem in domo Iacob in aeternum, quia Evangelium non est ut lex illa vetus, quae abolita et evacuata est per legem evangelicam. Haec enim non abolebitur unquam aut evacuabitur per aliam legem, sed manebit usque ad saeculi consummationem, quod Paulus (ad Hebr. 13.) docuit dicens, *Iesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula*. Neque solum hoc Christi regnum durabit usque in saeculi consummationem, sed etiam in aeternum manebit. Praesenti enim saeculo consummato, in caelis Christi regnum sine fine permanebit, *Et regni eius non erit finis*. Tum Christi regnum, omnibus eius inimicis debellatis, perfectum et omni ex parte consummatum erit.

21. Magnifica quidem promissa. Ea B. Virgo audiens dixit ad angelum: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Modum ab Angelo Beatissima Virgo postulat suae conceptionis et partus. Illud autem, *non cognosco*, peculiarem vim habet, et non tantum factum, aut simplex propositum, sed propositum ita firmatum significat, iuxta communem interpretationem, ut resilire non possit; virginittis nempe votum exprimit, quod ex speciali Spiritus Sancti impulsu emiserat, et Deo quam maxime placere sciebat. Verum haec SSmae Virginis interrogatio difficultate non caret. Videtur enim non posse conciliari cum cognitione, quam Ipsa habebat prophetiae Isaiae de Virgine, Emmanuelem conceptura

Christus ex Virgine nasci voluerit pluribus rationibus a Patribus explicatur. Praecipuas adduximus iam ex S.Thom. (num. 11. huius Comm.). Aliis omissis, unam tantum paucis explanare aggredimur, quae magis respondet praesenti loco, nimirum quia Filius concipiendus erat *Sanctus*, adeoque ab originali peccato maxime remotus, i. e. non solum ratione hypostaticae unionis, verum etiam ratione ipsius modi conceptionis. Etenim, qui peccatum originale contrahunt, ii sunt qui in Adam fuerunt, et, ipso peccante, peccarunt. Non dicuntur autem in Adam fuisse, nisi qui virtute in illo continebantur, nimirum qui naturali propagatione ab eo originem trahunt, et procreantur. In causa enim illi effectus praeexistunt, quos virtute sua producere causa ipsa potest; et sic Adam virtute omnes homines continebat, qui virtute naturali ab eo geniti sunt, sive per se, sive per filios naturaliter propagatos. Pater enim virtutem naturalem producendi communicat filiis, et hi rursus aliis. Unde a primo illo omnis virtus derivatur, ac propterea in eo omnes praeexstiterunt, qui naturali virtute ab ipso procreantur. Hinc consequitur, quod, si quis homo purus de sola femina per miraculum absque coniunctione viri et feminae nasceretur, is non contraheret peccatum originale, sed sine ullo peccato nasceretur, cum secundum virtutem activam non fuerit in Adam. Cum igitur Christus non sit ex viri semine, nec naturali propagatione conceptus, non potest simpliciter dici fuisse in Adam, aut in David, aut in ullo alio ex Patribus, quamvis de eorum semine et substantia sit progenitus. Hinc S.Thomas et scholastici doctores, distinctione utentes ad rem hanc explicandam, dicunt, Christum non fuisse in patribus secundum *seminalem rationem*, sed solum secundum *corpulentam substantiam*. Huius locutionis sensus est: materia, quam Christus sumpsit ex Virgine, fuit quidem in Adam, in Abraham, aliisque patribus tanquam in *principio activo*, quia per virtutem generativam Adami, Abrahami, aliorumque patrum ab eis descendendum usque ad B.Virginem, factum est, ut illa materia praepararetur ad conceptionem Corporis Christi; verum huiusmodi materia in B. V. Maria efformata non fuit, ut fieret corpus Christi, per eandem virtutem generativam ab Adamo propagatam, sed operatione Spiritus Sancti (3. p. q. 31. a. 6. ad 1., Quodl. 6. a. 7.). Si Deum autem huiusmodi decebat conceptio et nativitas, qua non nisi de Virgine conciperetur et nasceretur, talis etiam congruebat Virgini conceptio et partus, ut non pareret nisi Deum. Cf. Suarez 1. c. D. 5. S. 1. par. *Sexto*. Postquam Angelus conceptionis modum explicavit, haud quidem ad rei confirmationem, ut incredulitatem aut dubitationem aliquam Virginis tolleret, sed ut pleniorē adhuc notitiā mysteriī Incarnationis Sanctissimae Virgini daret, et, miraculum miraculo addendo, gaudium etiam gaudio cumlaret, mox subdidit: *Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua: et hic mensis sextus est illi, quae vocatur sterilis*. Elisabeth, inquit, cum anus esset, iam notissimae sterilitatis, ita ut non sine probro passim sterilis vocaretur, praeter omnem naturae spem, Deo promittente, filium concepit. *Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum*, i. e. nihil tam incredibile est apud homines, quod divina virtus non praestet. Et sic Angelus, utriusque conceptionis opus ad divinam referens omnipotentiam, utriusque praestantiam manifestat.

23. Dixit autem Maria, Angeli verbis credendo, et promissis consentiendo, *Ecce Ancilla Domini*. Verba sunt eximiae humilitatis et obe-

dientiae; promptissimam sese B. Virgo offert Deo, quasi dicat; ego ancilla, ipse dominus, cuius imperio me paratissimam decet obsequi, qui iure suo efficere de me potest quidquid velit. Voluit eam Deus esse virginem, de qua immaculata immaculatus procederet, omnium maculas purgaturus. Voluit et humilem, de qua mitis et humilis corde prodiret, harum in se virtutum necessarium omnibus saluberrimumque exemplum ostensurus. Quae igitur Sanctum sanctorum conceptura erat et paritura, ut sancta esset corpore accepit donum virginitatis, ut sancta esset mente donum etiam accepit humilitatis. Laudabilis virtus virginitas, sed necessaria humilitas. Illa consulitur, ista praecipitur. Ad illam invitaris, ad istam cogeris. Potes sine virginitate salvari, sine humilitate non potes. Potest quidem humilitas placere, quae virginitatem deplorat amissam, sine humilitate vero nec Mariae virginitas placuisset. *Fiat mihi secundum verbum tuum.* Verba sunt fidei et prudentiae. Fidem verbum, *fiat mihi*, commendat; credidit enim omnia, quae Angelus locutus ei erat; et Deum ipsum auctorem huius mysterii confitetur; non enim, inquit, faciam quod dicis, sed fiat mihi, i. e. operetur Deus in me, quae tu eum facturum annuntias; non hoc opus mihi arrogo, aut usurpo, sed virtutem omnipotentis agnosco. Magna quidem et splendida Abrahae fides, quam Apostolus verbis laudavit amplissimis (ad Rom. 4.). Verum longe maior et splendidior Mariae fides. Etenim Abraham sterilem anum parituram credidit; Maria virginem; Abraham ex sene viro; Maria sine viro: Abraham purum hominem; Maria Deum et hominem: Abraham usitato naturae modo; Maria praeter omnem naturae usum et modum: Abraham Deum credidit posse etiam mortuum suscitare, ut impleretur promissio; Maria Deum nasci, et mori posse, ut in eo omnes promissiones implerentur. Prudentiam autem verbum illud, *secundum verbum tuum*, manifestat, non enim consensum suum generaliter exhibebat, sed non nisi ad concipiendum sine viro, iuxta formam ab Angelo significatam; idcirco prudenter adiunxit, *secundum verbum tuum*, quod etiam plenitudinem consensus significavit, ut fierent in ea omnia, quae Deus per Angelum indicabat. Quare verbum istud miram praeterea ipsius castitatem, et profundam humilitatem ostendit; puritatis enim et castitatis ardentissimus amor induxit eam, ut, quamvis sciret non aliter se concepturam, quam annuntiabatur, verbis etiam exprimeret, cum hac conditione, se praebere consensum. Humilitas autem effecit, ne expresse verba Angeli magnifica et gloriosa repeteret, dicendo, fiat mihi ita, ut superveniat Spiritus Sanctus in me, et virtus altissimi obumbret mihi, sed tacite indicaret, *secundum*, inquit, *verbum tuum*. Ut autem B. Mariae humilitas rite intelligatur notandum est, hoc inter superbos et humiles interesse discriminis: superbi si quid boni, aut recte facti habent, in eo oculos mentis intigunt, et a multis, quae minus recta sunt in eis, avertunt; humiles vero contrario se gerunt modo. Ea enim in se, quae minus recta, aut digna sunt, considerant, nec mentem iis considerandis, quae laudabilia sunt, applicant; et sic in humilitate constituti de se sentiunt. Quod enim in se bonum, perfectum et magnum est, in Deum referunt; quod vero imperfectum, aut minus est, sibi tribuunt. Hoc nunc impletum cernimus in Beata Virgine; nam Angelus eam futuram esse matrem filii Dei, concepturam, ac parituram filium, qui regnaturus esset in aeternum, praenuntiavit; ipsa vero, id tribuens Deo, mentem in id

quod humiliter videbatur, convertit, nempe quod ancilla sit, seque in hoc opere, ex parte sua ancillari, et servire Domino confitetur; quod quidem verum est. Humilitas virtus tunc est, quando cum veritate coniuncta: in mendacio non nititur virtus. Erat autem verissimum Beatam Virginem esse ancillam et matrem, concipere et ancillari, quamvis diversis rationibus. Mater enim erat, et filium concipiebat, quatenus de eius substantia caro Christi, opera Spiritus Sancti, formata erat. Ancilla autem, quatenus is, cui caro formabatur, Deus erat: unde eius opera et concipere et ancillari ac famulari fuit. Convertit igitur oculum mentis in id quod depressius videbatur; et se, quae mater eligebatur, ancillam appellat, et concipere, ac parere, famulatum, ac ministerium vocat, et filium Dominum confitetur, quod eius profundae humilitatis insigne est argumentum. Fuit autem humilitas haec cum fide coniuncta: non enim se ancillam filii, nec conceptionem appellasset famulatum, nisi Deum esse credidisset, quem erat conceptura. Ancilla ergo Dei est Maria, sed Deo carissima: ancilla Dei, sed Angelorum ac Sanctorum omnium Regina: ancilla Dei, sed et Dei sponsa: ancilla Dei, sed et Dei Mater.

24. Etenim statim ac B. Virgo Angelo annuntianti suum praestitit consensum, *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.* « Certum est B. Virginem concepisse Verbum divinum antequam Angelus ab ea discederet; haec est enim communis sententia Sanctorum... Nonnulla coniectura huius rei habetur in Evangelio; statim enim ac finita est annuntiatio Angeli, B. Virgo cum festinatione ivit ad visitandam Elisabeth; et tamen iam erat mater Domini, ut testantur illa verba: *Unde mihi, ut veniat mater Domini mei ad me.* Iam ergo conceperat Christum, et Deum. Ergo signum est statim in ipsa annuntiatione angelica concepisse. Ratio vero est, quia illa conceptio simul inchoata est et perfecta; fuit autem statim incepta, quia ad hoc mittebatur Angelus, et Spiritus Sanctus erat causa efficax et paratissima, et ideo statim illam perfecit. Difficultas vero est quo tempore, vel post quae verba facta sit haec conceptio.... Certa tamen sententia est, B. Virginem non concepisse divinum Verbum, donec suum praebuit consensum, illumque illis verbis explicuit, *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum.* Itaque in eo momento, in quo finita sunt illa verba, perfecta fuit conceptio et non antea. Et quidem quod non fuerit dilata conceptio ultra illud instans, constat... quia iam nihil deerat, ut Spiritus Sanctus suum opus inchoaret, propter quod Angelum miserat: statim ergo illud inchoavit, simul autem ac inchoavit, perfecit... Quod vero ante illud momentum non fuerit facta conceptio, ex discursu Evangelii constat. Et in primis, non fuisse factam per prima verba salutationis angelicae, patet ex verbis, quae postea, c. 2., dixit Lucas, narrans mysterium circumcisionis, *et vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur.* Hinc enim evidenter constat, quando Angelus dixit illa verba: *Et vocabis nomen eius Iesum,* nondum Christum fuisse conceptum. Quod satis ostendunt ipsa verba Angeli, quia post verba salutationis subdidit: *Ecce concipies in utero, et paries,* utrumque de futuro, quia revera tam non erat facta conceptio, quam partus: postea vero, interrogante Virgine, *Quomodo fiet istud?* iterum de futuro inquit Angelus, *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus altissimi obumbrabit tibi,* Quod enim ex te nascetur Sanctum, usque ad illud, *Quia non erit impossibile apud Deum*

omne verbum. Ergo in toto illo tempore nondum erat perfectum, sed expectabatur mysterium. Statim vero prorupit Deipara in illa verba, *Ecce ancilla Domini*, ergo ante illa non est peractum mysterium » (Suarez l. c. D. 9. S. 4.). Sancta ergo et spirituali congratulatione congratulemur Sacrae Virgini, quod tot ac tanta beneficia acceperit, ut mater Dei dignissima sit facta; Mariae auxilium, opem, intercessionem cum fiducia invocemus. In tantam enim propecta est celsitudinem, ut pro nobis possit apud Filium magna cum fiducia intercedere. — Cf. Gotti l. c. c. 3. § 6. 7., c. 5., Perrimezzi l. c. D. 207. 207. 212.

COMMENTARIUS NONUS

DE B. MARIAE V. VISITATIONE

---

1. Tota huius visitationis historia habetur apud Lucam cap. 1. vv. 39.-56., unde Evangelium desumitur Missae huius festivitatis.

Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione, in civitatem Iuda:

Et intravit in domum Zachariae, et salutavit Elisabeth.

Et factum est, ut audivit salutationem Mariae Elisabeth, exultavit infans in utero eius, et repleta est Spiritu Sancto Elisabeth.

Et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui.

Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me.

Ecce enim, ut facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.

Et beata, quae credidisti, quoniam perficientur ea quae dicta sunt tibi a Domino.

Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.

Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.

Quia respexit humilitatem ancillae suae: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen eius.

Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.

Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.

Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles.

Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes.

Suscepit Israël puerum suum recordatus misericordiae suae.

Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, et semini eius in saecula.

Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus; et reversa est in domum suam.

2. Plures sunt, qui docent B. Virginem eadem angelicae salutationis die, paulo post eam salutationem, iter in domum Zachariae arripuisse. Verum ex Evangelica narratione potius colligendum videtur B. Virginem non eadem illa die profectam esse, sed transactis paucis aliquot diebus. Evangelista enim ait: *Exurgens autem Maria in diebus illis*, non dicit in illa die, quod alioquin diceret, si eadem die discessisset. Cf. Bened. XIV. l. c. LX. Utrum sola, iter Maria suscepit, an eam S. Ioseph comitata fuerit, alii affirmant, alii, iique plures, negant. Cf. Bened. XIV. l. c. LXI. Et sane, si cum sponso abiisset, novisset utique Ioseph mysterium conceptionis, Elisabeth clamante, et post salutationem B. Virginis dicente: *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* et ipsa Virgine respondente: *Magnificat anima mea Dominum*, etc. Constat autem ex Evangelio, Ioseph multo post novisse mysterium, quando voluit dimittere eam, et ab Angelo didicit quod gestum erat. Non ergo profecta est cum Ioseph (Raynaud. l. c. part. 1. p. 6. n. 2.). Credibile autem est, pro com-

muni honestate, et decentia, aliquam feminam comitem habuisse viae, nec solam iter hoc longum suscepisse. « Ioseph ergo domi cura rei familiaris detentus B. Virgini sponsae suae eunti in montana associavit ancillam, vel matronam quampiam gravem, quae ei fidelis esset itineris comes, adiutrix, testis actionum omnium » (Cornel. a Lap. in v. 39.). Varia etiam sunt Doctorum placita de civitate, in qua Zachariae domus sita esset. Quod enim dicitur, *abiit in montana*, nomen hoc, alicuius loci proprium non est, ut quidam opinati sunt; infra enim dicitur quod « super omnia *montana* Iudaeae divulgabantur omnia verba haec ». Non ergo *montana* nomen proprium est civitatis; sed verbum hoc loca montuosa Iudaeae designat, in quibus civitas erat, ubi habitabat Elisabeth. Quare iter illud difficile et arduum erat, quale esse solet iter, quod per talia loca conficitur. Abiit autem non quasi incerta et dubitans de Angeli nuntio, sed laeta pro bono cognatae praestito, religiosa pro officio praestando. Quare abiit, ut ei de accepta gratia congratularetur, abiit ut cognatae, aetatis iam provectae, ministerium sedula impenderet. Haec vera caritas est, quae non sibi placet, quae congaudet potius de alienis bonis, quam studeat propria iactare, et aliena bona ac mala tanquam sua reputat. Unde est quod Apostolus Paulus inquit: *Quis infirmatur, et ego non infirmor, quis scandalizatur, et ego non uror?* (2. ad Cor. 11. 29.). Abiit autem Sacratissima Virgo Spiritus Sancti impulsu excitata, ut Sanctissimus ille Infans, quem conceperat, suum Praecursorem sanctificaret. Abiit *cum festinatione*, festinanter et properanter iter confecit, quippe quae voluntatem Dei exequebatur. Stimulabat etiam illam caritas erga proximum, fervensque et ardens desiderium maximae utilitatis, quam Elisabeth, et Ioanni iampridem concepto, hoc iter, divina voluntate susceptum, allaturum non dubitabat. *In civitatem Iuda*, in regione montana oppida multa sita erant ex sorte, seu possessione Tribus Iuda, in quorum uno habitabat Elisabeth, in quod pervenit Beata Virgo de Galilaea. Non explicat Evangelista in particulari quatenus fuerit ista civitas. Exurgamus et nos cum Maria, et festinemus. Exurgamus ex peccato et torpore, et festinemus in montana virtutis, neque ardua nobis videantur, ad quae divina freti gratia pervenire non possimus. Post Mariam ergo festinemus in altiores virtutes; sed patienter, sed constanter, sed longanimiter. Sunt enim qui ferventer incipiunt, sed post modicum itineris asperitate perterriti, aut sistunt aut desistunt; et cum opprobrio ad inferiora relabuntur. Hos Evangelium acri reprehensione carpit: *Hic homo coepit aedificare, et non potuit consummare*. Humilem humiles sequamur, modestam modesti, et Christo gravidam nos quoque Christo foecundati. Neque enim in alta properare potest, qui Christo plenus mente et corde non est. *Et intravit in domum Zachariae*, cum esset Elisabeth cognata B. Mariae Virgini, ea familiaritate usa est Maria, qua solent homines uti cum cognatis; in eorum enim domos divertunt etiam non invitati, hoc etiam Beata Virgo praestitit; et maxime cum Dei instinctu duceretur, et ignara non esset, suam praesentiam, et hospitium magnum commodum allatura ipsi Elisabeth. Domus autem a sexu principali appellata est, nempe a viro, qui erat Zacharias, quamvis non propter eum praecipue venerit. *Et salutavit Elisabeth*, Beata Virgo praevenit ipsam Elisabeth salutatione, hic enim mos communis est, ut qui ad alios accedunt, ipsi primi eos salutent; fecit etiam hoc fervens caritas, et pro-

funda humilitas ipsius B. Virginis, quae in huiusmodi officiis non permittit se praeveniri. S. Chrysost. ap. Cornel. a Lap. in h. l. « docet ridiculos esse et superbos, qui nolunt prius salutare, nec nisi salutati resalutant: sapientes vero et humiles esse eos, qui prius salutant; idque Primo, quia virtutis et humilitatis officium anticipant, alterique praeripiunt: Secundo, quia superbiam domant tam suam, quam alienam: Tertio, quia similitudines, lites et odia tollunt et dissipant ».

3. Quam maxima fuit huius salutationis virtus. *Factum est*, nempe divina providentia ita disponente. *Ut audivit salutationem Mariae Elisabeth*, i. e. simul ac audivit, vult enim per hoc Evangelista significare, salutationem Mariae fuisse causam exultationis, qua *exultavit infans in utero eius*. Exultatio haec unum est ex iis, quae Christi virtus per Matris salutationem effecit; exultavit autem infans *in gaudio*, ut mox Elisabeth ipsa enarrabit. « Si gavisus est Ioannes in utero, necesse est, mente obiectum aliquod gaudii praesensisse; non enim voluntas sine mentis cognitione movetur; gavisus est autem, quia novit praesentiam Christi, Virginis et Matris, quam motu exultationis loco vocis significavit; gavisus est etiam donis sibi collatis, purgationis a culpa, prophetiae, ac gratiae fidei, ceterarumque virtutum » (Tolet. in h. l.). Atque haec quidem, ut probabilior ita communior est Patrum et interpretum expositio. Quare ea exultatio non fuit mere naturalis et materialis, ut haeretici arbitrati sunt. Neque fuit supernaturalis, sed sine rationis usu, eo modo quo in utero Rebeckae movebantur et collidebantur Iacob et Esau, non intelligentes quid hoc sibi vellet (Gen. xxv. 22.). Exultatio ergo fuit supernaturalis et rationalis, cum usu nempe rationis. « Christus, inquit Euthymius ap. Corn. a Lap. in h. l., locutus est per os matris suae, Ioannes autem audivit per aures matris suae, et, agnito supernaturaliter Domino, sua exultatione illum praedicavit ». Plura alia Patrum testimonia habes apud Cornel. a Lap. l. c., iique addunt, Ioannem in utero prophetasse; quia scilicet suo saltu et gaudio indicavit, Christum iam conceptum in utero Virginis, et quia matrem Elisabetham ad idem prophetandum excitavit. Idque docet Ecclesia, cum in festo S. Ioannis de eo canit: « Ventris obstruso recubans cubili, Senses Regem thalamo manentem: Hinc parens nati meritis uterque Abditā pandit ». Merita enim praesupponunt usum rationis, libertatis et virtutis. Ioannem ergo eodem instanti purgatus est a peccato originali, et accepit gratiam sanctificantem cum omnibus virtutibus infusis, gratiam eximiam, quae mox futurum Christi praecursorem decebat. An autem hic usus rationis semper duraverit et perseveraverit in Ioanne alii negant, alii affirmant. Id asserunt inter alios S. Ambrosius et Origenes. « Ratio eorum est haec: Si Ioannes ad praesentiam Christi et B. Virginis usum rationis accepit, ergo quamdiu duravit eorum praesentia, tamdiu duravit in Ioanne usus rationis: atqui eorum praesentia duravit per tres menses, scilicet usque ad nativitatem Ioannis: ergo eo usque duravit in eo usus rationis. Porro non est verisimile Ioannem extra uterum fuisse privatum dono, quod habuit in utero: ergo usum hunc rationis habuit deinceps continuo et semper. Ita Toletus et Suarez 3. p. q. 27. disp. 4. sect. 7., qui idem longe potiori ratione de B. Virgine asserendum docet... Aliqui etiam putant Ioannem caruisse fomite concupiscentiae, nec unquam peccasse venialiter; sed hoc privilegium B. Virginis proprium videtur, qua Ioannes fuit inferior. Habuit ergo ipse fo-

mitem concupiscentiae, et peccavit venialiter; scilicet per subreptionem, sed deliberate forte nunquam. Ita Barradius. Est enim regula S. Augustini et Theologorum: Qui habet vel habuit peccatum originale, habet et concupiscentiae fomitem, peccatque subinde venialiter: atqui Ioannes habuit peccatum originale; ergo, etc.» Cornel. a Lap. in h. l. Cf. Bened. XIV. l. c. LXIII. LXIV. Infantis exultationem exultatio matris secuta est; et alius hic effectus est illius salutationis. Elisabeth enim *repleta est Spiritus Sancto*, « scilicet gratia Spiritus Sancti, tum gratum faciente, tum gratis data, nam quae prius erat iusta et sancta, ut patet v. 5., iam facta est longe iustior et sanctior, ac insuper accepit donum prophetiae, et Spiritu Sancto coepit prophetare, i. e. revelare arcanam Verbi incarnationem factam in Virgine, eique futura praedicere... Moralter discere hic, quam utilis et efficax sit salutatio et precatio Sanctorum, et praesentium B. Virginis, utpote quae, unico salutationis verbo, tam Ioannem quam Elisabetham Spiritu Sancto replevit, omnibusque eius donis cumulavit... Sancti enim, ac super omnes B. Virgo, pleni sunt spiritu igneo caritatis; quare eum ore, oculis, vultu expirant, et adstantibus inspirant, perinde ac qui plenus musto, illius calorem et efficaciam vicinis inhalat, uti fecere Apostoli in Pentecoste, Actor. 2: » (Corn. a Lap. in h. l.).

4. Iam vero prae Spiritus divini fervore et rerum, quas Spiritus Sanctus ipsi revelaverat, admiratione Elisabeth, minime se continere valens, *exclamavit voce magna*. Ista orationis continuatio, *Repleta est Spiritu Sancto Elisabeth et exclamavit*, etc. clare significat, non nisi ex Spiritus Sancti revelatione, cognovisse Elisabeth exultationem infantis in utero esse prae gaudio praesentiae Salvatoris et B. Virginis Matris eius. Ex Ioannis ergo exultatione, tanquam ex signo, suggerente Spiritu Sancto, agnovit etiam Elisabeth B. Virginem concepisse Christum, ideoque illam, ut Matrem Dei venerans, resalutavit, *et dixit: Benedicta tu inter mulieres*. « Salutat Elisabeth matrem et filium; prius quidem matrem, cuius vocem audierat; posterius filium, cuius virtutem senserat. Salutat autem per verbum non optantis, sed asserentis, et confitentis, ac congratulantis: *Benedicta*, inquit, *tu es inter mulieres*, talem te credo, et confiteor, tibi quoque toto cordis affectu congratulor, quae tanto beneficio a Deo affecta es, ut filium Dei Virgo conceperis, qua benedictione cunctas feminas excellis. Nimirum, Spiritu Sancto revelante, noverat Elisabeth omnia, quae facta fuerant, Angelo nuntiante, et divina potentia operante; idcirco Angeli salutatione usa est, et Beatam Virginem a tanti filii conceptione commendat; haec enim est benedictio, propter quam maxime praedicat eam super omnes feminas benedictam » (Tolet. in h. l.). *Et benedictus fructus ventris tui*, his verbis rationem dat, cur Maria sit benedicta. Ideo enim Ipsa benedicta est, quia benedictus est fructus ventris sui. Est autem fructus conceptus, qui simul filius Dei est, benedictus ratione divinitatis; sic enim omnis benedictionis fons et origo est; benedictus ratione humanitatis tum propter se, tum propter nos. Propter se quidem, quia humanitas illa summis est beneficiis a Deo affecta, quippe quae divinitati est unita in persona Filii Dei, et ab ea, ut a fonte inexhausto, omnibus donis, gratiis ac virtutibus est referta, et cumulata. Propter nos autem, quia omnis nostra benedictio spiritualis ab ipso et propter ipsum est, *Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo* (ad Ephes. 1.). *Et unde hoc mihi, ut veniat mater*

Domini mei ad me, verba sunt non ignorantis aut dubitantis, sed admirantis prae mentis humilitate dignationem matris Domini. Quae ergo matrem et filium commendaverat, suam nunc indignitatem praedicat, seque indignam confitetur, quae a matre Dei visitetur; et, sicut postea filius eius Ioannes, cum Christus ad eum accederet, indignum se vocavit, Ecce, inquit, debeo baptizari a te, et tu venis ad me: ita nunc et mater simili utitur confessione. *Ecce enim, ut facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exultavit in gaudio*, i. e. prae gaudio, seu gaudii magnitudine subsiliit *infans in utero meo*. Hisce verbis significat iam ipsa Elisabeth id quod antea Evangelista affirmaverat, vocem salutantis causam fuisse exultationis infanti, et hanc sibi fuisse signum, unde cognoverit matrem Domini; non quod ista exultatio ad hoc sola sufficeret, sed Spiritu Sancto revelante, cognovit quid illa exultatio significaret, i. e. illius venisse Matrem, cuius praecursor ipse infans futurus esset. *Et Beata quae credidisti, quoniam perficientur ea quae dicta sunt tibi a Domino*, admiranda profecto est notitia prophetica, quam Elisabeth a Spiritu Sancto consecuta est; totam enim factam annuntiationem novit, omnemque partem prophetiae complexa est; ut enim inquit Gregorius (homilia 1. in Ezechielem n. 1., Migne T. 2. col. 783.), prophetia omne complectitur tempus, praeteritum, praesens, et futurum. Elisabeth ergo praeterita prophetat, *Beata quae credidisti*: praesentia occulta indicat, *mater*, inquit, *Domini mei*: futura praenuntiat, *perficientur*, ait, *quae dicta sunt tibi*; ita ut merito Spiritu Sancto repleta dicta sit.

5. *Et ait Maria*, Spiritu Sancto incitante, Filio dictante: *Magnificat anima mea Dominum*, magna in se agnoscit; at ea non in seipsam sed in Deum, qui magnus est, et ea fecit, prae humilitate et grato animo refert. Hinc Dei magnitudinem non ore solum, sed intimis praecordiis et ipso opere confitetur; haec enim eius magnificatio opus quoddam est insigne fidei, dilectionis, religionis. Magnificemus et nos Dominum. Magnificemus verbo, laudando ceterisque hominibus annuntiando et praedicando magnitudinem, quae in illo est. Magnificemus corde, ipsius immensam perfectionem recognoscendo, venerando, diligendo. Magnificemus opere, studiosis operibus ipsi inservientes; bona enim opera nostra voces sunt, quibus aliis summam Dei excellentiam declaramus. *Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo*, cuius commendaverat potentiam, hanc magnificando, eius nunc manifestat bonitatem, in ea exultando. Exultavi, inquit, in Deo Salvatore meo; suum appellat, quia de ipsius substantia carne vestitus ipsiusque filius factus erat; idemque suus Salvator prae ceteris fuit. B. Mariae V. exemplo discamus in Deo Creatore, non in creaturis exultare. Deus salutaris quoque noster est, et salvat animas nostras, creaturae perimunt. *Quia respexit humilitatem ancillae suae*, causam cur Dominum magnificet, et exultet, adiungit, quia, inquit, parvitatem, et vilitatem meam non est aversatus; sed ancillam abiectae conditionis favoribus, et beneficiis admirandis est prosecutus, quibus suam ipse Deus potentiam et virtutem ostendit, et spiritus meus causam exultationis habuit. Ne igitur animum despondeamus, si egenos et miseros nos agnoscamus. Infirma mundi eligit Deus, ut confundat fortia. *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*, superiorem explicat sententiam ab effectu: ab hoc eximio laudum praeconio, quae in finem saeculi usque Virgini ab Ecclesia deferuntur, facile colligere est, quot et

quanta gratiae dona illi Deus benigne largitus fuerit. Vaticinium est: ex hoc scilicet tempore Beatam me dicent generationes omnes sibi successurae. Ab omnibus generationibus beata est praedicanda, quia omnibus generationibus genuit vitam, gratiam, gloriam; vitam mortuis, gratiam peccatoribus, miseris gloriam. O vere ergo beata, quae credidisti! Beatam et omnium beatissimam te praedicamus. *Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen eius*, haec quidem causa est, cur sit beata praedicanda a generationibus omnibus, quia nempe magna in ea operatus est ille, qui potens est, et cuius nomen sanctum est; Dei potentiam et sanctitatem commemorat, quia opera erant altissimae Dei virtutis et dona eximiae sanctitatis beneficia a Deo accepta, concepisse nempe Filium Dei et ab omni peccato fuisse praeservatam ac gratiae donis repletam. Quot etiam nobis Deus gratiae dona contulit! Quot in dies uberius conferret, si duros corde non inveniret! *Et misericordia eius a progenie in progenies*, a beneficiis propriis ad communia beneficia celebranda progreditur; quasi diceret, non mirum esse, quod tantam erga eam Deus exercuerit misericordiam, humilitatem ancillae suae respiciens, cum tanta sit Dei misericordia, ut, per omnes aetates et generationes succedentes, timentibus se beneficiat. Amplificat igitur Virgo Dei laudem, a propriis, quae Ipsa acceperat, beneficiis gradum faciens ad laudandum Deum ob continua eius ac perpetua beneficia erga omnes, qui ipsum timent; *Timentibus eum*; i. e. iis qui sic in ipsum credunt, qui sic ipsum agnoscunt, ut etiam timeant offendere; qui nempe servant mandata eius. Annumerat seipsam Virgo timentibus Deum, citra omne detrimentum humilitatis: nec enim minus possunt facere quicumque profitentur se servos esse Dei, quam Deum timere, i. e. omni conatu servare mandata eius. Aliis quidem Deus etiam benefacit; sed non in bonum ipsis, ipsorum abusu et culpa, beneficia vertuntur. *Fecit potentiam*, i. e. fecit potenter, seu gessit fortia, edidit insignis fortitudinis opera. *In brachio suo*; quia robur hominis in brachio, praesertim dextero, est situm; ideo frequenter Scriptura, cum de Dei fortitudine et potentiâ est sermo, brachium Deo metaphorice attribuit: et quo res magis explicetur, brachium cum potentia ac fortitudine coniungit. *Dispersit* i. e. dissipavit *superbos mente cordis sui*, superbos nempe interiori cordis cogitatione; superbia enim ex corde nascitur, cogitationes volvente, quibus sibi placeat. Haec est igitur potentia, hoc forte facinus, quod fecit brachio suo, quod nempe superbos eosque, qui adversus ipsum se erexerunt, disperserit, disperdiderit ac ad nihilum fere redegerit: tanquam si diceretur, exserta potentia seu robore brachii sui, dispersit male sana mente rebelles. Id cum multis in Scriptura occurrentibus exemplis sit manifestum, videtur Virgo, quamvis generatim de omnibus loquatur quae solitus sit Deus facere, peculiariter ad id respicere, quod toties repetitur in variis Scripturae libris, Deo ipso gloriantem, videlicet quod in manu forti et brachio potenti, excelso atque extento, eduxerit Israël ex Aegypto. Illic enim maxime, brachio suo, fortia edidit facinora, et superbos obduratosque Pharaonem atque Aegyptios, nolentes agnoscere Dominum, nec ei parere aut cedere volentes, ita contrivit variis plagis afflictos, ut tandem mari submerserit. Laudatum igitur Deum, ob misericordiam in pios eum timentes, pergit Virgo laudare ob iustitiam in impios ipsum contemnentes. *Deposuit potentes de sede*, deposuit nempe principes e solis suis; *exaltavit humiles*, hu-

milis nempe abiectaeque conditionis homines, Deum tamen timentes. Insistit B. Virgo in declarando fortia, quae consuevit Deus patrare brachio suo, et in laudando Deum ob iustitiam simul et misericordiam; ob iustitiam in arrogantes, quos regno et imperio saepe exuit, ob misericordiam in humiles a quibus agnoscitur et timetur, quos saepe ad regnum et principatum evexit. Exempli prioris generis suppetunt in Nabuchodonosor, Saul, Aman, Vasthi; posterioris, in David, Esther, Daniele, Mardochoaeo, quod et in ipsa Virgine apparet, electa ex ancilla in matrem Dei. Multis exemplis id patet, in Sacris Litteris. Verum praecipue respicere videtur Virgo ad id, quod universo contigit Israël in introitu terrae promissae, quum quam plures reges et dynastae, potenti brachio Domini, deturbati e solliis suis sunt ac deleti. Numerantur unus et triginta reges ab uno Iosue percussi (Ios. 12. 7. et seqq.), et in eorum thronos ac solia humiles Israëlitaë, e loco servitutis, Aegypto, recenter educti, subrogati sunt. *Esurientes* i. e. egenos, humanis praesidiis destitutos, *implevit bonis*, i. e. cibus, divitiis, opibus omnis generis. *Divites*, quos esurientibus i. e. egenis opponit, *dimisit*, h. e. ablegavit a se *inanes*, vacuos, exutos opibus ac bonis, quae prius possederant, et quibus fuerant confisi. Eodem pertinet hic versus quo praecedens; quod Dei misericordia per omnia saecula soleat pauperes, quibus ad vitam commode sustinendam necessaria desunt, si modo Deum timeant, omnis generis bonis locupletare; iustitia autem locupletes, qui, cum omnis generis bonis vitaeque deliciis abundant, Deum non recognoscunt, despoliatos abiiciat et sinat pauperiem pati. Respicit autem potissimum Virgo ad Israël, e deserto arido ac sterili introductum in terram lacte et melle manantem, spoliatis atque eiectis locupletissimis eius habitatoribus Chananaeis. Ad amplificandam Dei laudem declarat his SS. Virgo, ut in se, ita in omnes cuiuscumque saeculi homines misericordiam Dei semper fuisse diffusam, quod ad eos attinet qui ipsum timuerunt; at contra, iustitiam Dei eiusque brachii fortitudinem extensam fuisse in impios, qui ipsum odio habuere. *Suscepit Israël puerum suum*, a communibus beneficiis, Israël factis, transit B. Virgo ad singulare et specialissimum beneficium eidem Israël praestitum, Messiae nempe in se incarnati, quod omnium est maximum et praestantissimum. Sensus ergo est, q. d. Deus populum Israëliticum, quem quasi puerum, i. e. filium vel servum suum tenere diligebat, iam quasi collapsum, manu apprehendit, erexit, et omni benevolentiae et beneficentiae genere persecutus est. Fecit id olim Deus saepius per Moysen, Iosue, Samuelem, David, Ezechiam, Iosiam, Esdram, Zorobabel, Machabaeos, etc. sed nunc potissimum id facit mittendo Israël Messiam ipsi promissum: hic enim in utero meo, ex me, quae sum Israëlita, carnem suscepit. Collapsus erat populi Israëlitici status, regnum ab alienigena occupabatur; sacerdotes et primores, neglecta salute populi, non nisi suis studebant commodis. Erant denique populi vexati et iacentes, sicut oves non habentes pastorem (Matth. c. 9. v. 36.), variis affecti afflictique et corporis et animi malis. Deus ergo, Christum tunc mittens opportune, suscepit Israël, i. e. populum Israëliticum, ex Israël oriundum, ac gentes omnes, per fidem in illum populum cooptatas, ut omnes e tot malis liberaret. *Recordatus misericordiae suae*, Filium enim suum in mundum Deus mittens ostendit, se memorem esse promissae benedictionis et salutis, cuius ob longam moram videri poterat oblitus. *Sicut*

locutus est ad patres nostros. Haec verba includenda sunt notis parentheseos; *Sicut* usurum se misericordia erga Abraham et semen eius, misso Christo, *locutus est* olim, longe ante praedixit, *ad patres nostros*, avos, maiores nostros, Abraham, Isaac, Iacob, Davidem, et prophetas; his enim locutus Deus, salutem per Christum promisit Abrahae ac semini eius; sic nunc promissionem implevit. Non ergo, inquit, fortuito casu haec geruntur; sed hoc nunc praestatur, quod olim praedictum fuerat patribus nostris. *Abraham*, dativus casus est, sicut is qui sequitur, *semini*. Iungendi sunt autem hi dativi verbis versus praecedentis, *Recordatus misericordiae suae Abrahae et semini eius*; quod est, erga Abraham et semen eius, vel Abrahae et semini eius promissae et praestandae. Et semini i. e. filiis, nepotibus, ac posteris eius, nempe Israël. Quia primo Abrahae, vocato ac constituto patri multarum gentium, facta est promissio misericordiae, benedictionis ac salutis per Christum, idcirco ipse nominatur tanquam caput: quia vero non ipsi soli facta est ea promissio sed et posteris eius, idcirco additur *et semini eius*. Est ergo sensus: Dominus extremo hoc tempore, misso in carnem Christo, opem fert Israël prostrato ac deiecto, ut memorem se ostendat veteris suae erga Abraham eiusque posteros misericordiae ac benevolentiae, reipsa eam exhibens atque exercens, quemadmodum se facturum patribus ac prophetis olim praedixerat. *In saecula*, Haec vox referri potest tum ad *semini*, q. d. Semini Abrahae duraturo in saecula, i. e. in perpetuum: tum ad *misericordiae* v. 54., q. d. Recordatus est Deus misericordiae suae, i. e. salutis dandae per Christum, eamque voluit durare non centum vel mille annos, sed in saecula saeculorum, i. e. in aeternum. Eodem redit uterque sensus.

6. *Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus.* Cum Evangelista dicat, quod quasi per tres menses in domo Zachariae B. Virgo remanserit, quaestio movetur, an praesens fuerit partui Elisabeth. Negant plures, et haec sententia videtur fundamentum habere in contextu ipso historiae Evangelicae, tum quia postquam Evangelista dixerat, reversam fuisse Virginem in domum suam, mox subdit: *Elisabeth autem impletum est tempus pariendi et peperit filium*; tum quia Deipara ad Elisabetham profecta est sexto mense a concepto Ioanne, et apud illam mansit *quasi mensibus tribus*, ut ait Evangelista; quod aperte indicat non fuisse ibi per tres integros menses. Igitur, tempore quo rediit domum, nondum novem menses erant expleti, qui effluere solent inter conceptum et partum; et consequenter Elisabethae partui non adfuit (Raynaud. l. c. part. 1. p. 6. n. 4.). Alii vero affirmant et haec communior et probabilior sententia videtur. Etenim cum inter alias causas, ob quas B. Virgo Elisabetham visitavit, non infimum locum teneat, ut Ioannem praecursorem Domini videret, nec non ut antiquiori cognatae, quoad posset, inserviret; certe ad Mariae pietatem, et urbanitatem pertinebat, ut tempore partus, quo magis eius ope, praesentia et ministerio indigebat, minime discederet, sed potius ad partus levamen Elisabethae adesset. Insuper cum constet ex Evangelica Lucae historia, sexto mense post conceptionem Elisabeth, in eius domum abiisse B. Virginem, et in eadem etiam quasi tribus mensibus permansisse; et cum praeter omnes hos dies, quidam alii fuerint intermedii, quibus B. Virgo et ad iter se praeparavit, et illud confecit, facile, omnibus bene computatis, potuerunt novem in-

tregri menses compleri, antequam Virgo a Zachariae domo discederet. *Et reversa est in domum suam*, nempe Nazareth. Minime dubitandum est, quin desideraverit Elisabeth, ut diu secum maneret Maria, quo frui posset benedictione, quemadmodum Obededom, de quo 2. Reg. c. 6. v. 11. *Habitavit arca Domini in domo Obededom Gethaei tribus mensibus: et benedixit Dominus Obededom, et omnem domum eius... et omnia eius propter arcam Dei*. Quam similis arcae Domini, Maria, Domino grvida? Immo quanto maior? Dubitari ergo non potest, quin propter cohabitationem illius magis magisque Deus benedixerit Elisabeth et omni domui eius. Cum Maria nos mente et corde maneamus, cum ea constanter commoremur, si et nos gratiis volumus impleri.

7. Notat eximius doctor (l. c. D. 26. S. 1. par. *Et ex*) circa hoc magnificum B. Virginis canticum « accepisse Virginem aliquo modo donum illud et singulare Spiritus Sancti auxilium, quod solet dari Scriptori Sacro ad canonicam Scripturam scribendam. Nam sicut Scriptori canonico Spiritus Sanctus dictat singula verba, ita B. Virgini dictavit singula verba, quae in illo celebri cantico, *Magnificat anima mea Dominum*, protulit, quae omnia, sicut ab ipsa prolata sunt, Lucas Evangelista scripsit, hoc enim et ad fidem historiae et ad reverentiam debitam Virgineis verbis pertinet. Canticum autem illud canonica est Scriptura non solum quasi materialiter, i. e. quia Evangelista refert B. Virginem illud protulisse; sed etiam formaliter ac per se, ut ab ipsa Virgine prolatum est, et ut tale recipitur ab universa Ecclesia: fuerunt ergo singula verba illius a Spiritu Sancto dictata ». Verum duo hic animadvertenda sunt. Primum est, quod huiusmodi canticum, proprie et stricte loquendo, haberi non potest ut canonica Scriptura, *praecise* quatenus a B. Virgine prolatum. Evidens enim res est quod canticum *prolatum*, inspirante etiam Spiritu Sancto, idem non est ac *scriptum*. Beatissima Virgo mota quidem fuit a Spiritu Sancto ad illud canticum proferendum, minime vero etiam ad scribendum. Hinc haberi non potest ut *Scriptura Dei*, praecise prout prolatum fuit a Beatissima Virgine. Alterum est, quod ad canonicam scripturam habendam necessarium non est, ut Deus non solum res seu veritates et sententias, verum etiam singula verba revelet. Hoc autem non impedit, quominus et res et verba ipsa Deus aliquando inspiret, uti videtur fecisse in huiusmodi B. V. Mariae Cantico. Quare neque ex hoc capite Canticum B. Virginis canonica Scriptura est. Huius cantici inspiratio ad donum prophetiae proprie spectat. Id habet idem Suaesius l. c. Nam post verba modo citata ita pergit: « Habuit ergo tunc (B. V. Maria) donum et gratiam, de qua loquimur (nempe prophetiae). Nam quod haec detur ad loquendum, vel scribendum non variat rationem doni, quod ad gratiam prophetiae revocari potest ». Et par. praecedenti haec habet eximius doctor: « Dico ergo primo, B. Virginem vere ac proprie fuisse prophetissam, atque adeo habuisse gratiam prophetiae. Conclusio est certa et communis Sanctorum, quam, colligunt ex Lucae 1., ubi B. Virgo cum dixit *Magnificat anima mea Dominum*, etc., prophetico Spiritu loquuta est ». Cf. Gotti l. c. c. 6., Perrimezzi l. c. D. 213.

8. Desumitur Epistola, quam Ecclesia legit in Missa die festo Visitationis B. V. Mariae ex Cant. cap. 2. vv. 8.-14. Apte quidem huiusmodi locus accommodatur B. Virgini Mariae, cognatam Elisabeth visitanti. Etenim Christus vere Virginis dilectus, et dilectus filius, eam salire fecit

in montes, collesque transilire, cum eam incitavit, ut surgeret et properaret in montana ad salutandam Elisabeth, vv. 8. 10. 13. Christus ex utero matris, quasi post parietem, intuitus S. Elisabetham ac S. Ioannem Baptistam, eos Spiritu Sancto replevit, vv. 9. 11. 12. 13. Vox turturis tunc audita est, eaque fuit mirabilis illa exultatio S. Ioannis in utero Matris, cum vox B. Virginis vere dulcissima sonaret in auribus Elisabeth, vv. 12. 14.

9. Apte item totum Canticum Canticorum congruit Christo et B. Virgini, uti notat Cornelius a Lapide Proleg. c. 2. Etenim « Salomon, quasi typus et Parens Christi, eius per Incarnationem cum Ecclesia fidelium desponsationem hoc epithalamio, i. e. nuptiali Cantico, sive carmine, describit, in quo proinde..... praesertim reciprocos Christi et Ecclesiae amores graphice depingit ». Hinc totum hoc Canticum optime intelligitur de Christo et de B. Virgine, « tum quia ipsa inter iustos eminet, sicut luna inter stellas, tum quia Verbi incarnatio, et per consequens desponsatio Ecclesiae in ipsa et per ipsam perfecta est, tum quia caro Christi, assumpta a Verbo, fuit caro B. Virginis. Quare cum carnem sibi despondit Christus, quasi B. Virginem sibi despondit ». Cf. Passaglia l. c. S. 4. c. 1.

10. Cum interim temporis decursu divinus infans cresceret in utero Virginis, quaeritur hic, utrum Beatissima Virgo ex graviditate onus persentiret. Respondetur paucis: « Fuit haec graviditas plane singularis et consolationis potius referta, quam moestitia laborans... Et haec est communissima Catholicorum assertio, traditioni Patrum innixa et sensui Ecclesiae consentanea » (Raynaud. l. c. part. 1. p. 6. num. 5. et 6.). « Iure etiam, ait S. Bernardus, illud molestissimum taedium, quo reliquae omnes gravidae mulieres laborare noscuntur, sola non sensit, quae sola sine libidiosa voluptate concepit. Unde et in ipso suae conceptionis initio, quando potissimum ceterae mulieres miserabilibus affliguntur, Maria tota alacritate montana conscendit, ut Elisabeth ministraret. Sed et ascendit Bethlehem, imminente iam partu, portans pretiosissimum illud depositum, portans onus leve, portans a quo portabatur » (Serm. infr. octav. Assumpt. Beatae V. Mariae, Migne T. 183. c. 434.).

11. Postremo notandum hic est somnium Iosepho immissum, quod iam descripsimus Comm. 7. n. 10. et seqq., contigisse paulo post quam Maria ab Elisabetha redierat. Ratio: nam immissum fuit postquam Iosephus Mariam praegnantem deprehendit. Atqui post tres menses a conceptione solent mulieres uterum gerere. Ergo non longo post tempore a reditu Mariae potuit Ioseph signa praegnantis Virginis deprehendere (S. August. de cons. evangelist. l. 2. n. 17., Migne T. 34. col. 1081.).

COMMENTARIUS DECIMUS

DE B. MARIAE V. PARTU
ET D. N. IESU CHRISTI NATIVITATE

1. In hoc mysterio Matrem a Filio separare non possumus. De utroque sermo est in evangelica historia, apud Luc. (c. ii.), quam Ecclesia in Evangelio primae et secundae Missae huius festivitatis legit. Lucas totus fere est in narranda et describenda Christi secundum carnem nativitate. Infans iste in praesepio positus, pannis involutus, est quidem Virginis filius, sed ne hanc eius unicam generationem et naturam, quam de ea assumpsit, credamus, alius Evangelista, Ioannes, aliam eius generationem praecipue enarrat, et aliam eius naturam credendam proponit, nempe divinam. Ut igitur plena sit fides nostra de Domini Nativitate et de Virginis partu, aliud ex Ioanne (c. i. vv. 1.-14.) Evangelium nobis Ecclesia proponit legendum in tertia Missa. Hoc ultimum evangelium, uti etiam epistolas exponere omittimus, quippe quae unice pertinent ad D. N. Iesum Christum, recenter natum.

2. Evangelium primum desumitur ex Luca cap. 2. vv. 1.-14., in eoque narrantur ea quae Mariae partum et Christi nativitatem praecedunt; partus ipse B. Mariae Virginis, et nativitas Iesu Christi; eaque quae hunc partum, et nativitatem proxime secuta sunt.

Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Caesare Augusto, ut describeretur universus orbis.

Haec descriptio prima facta est a praeside Syriae Cyrino.

Ei ibant omnes, ut profiterentur singuli in suam civitatem.

Ascendit autem et Ioseph a Galilaea de civitate Nazareth, in Iudaeam in civitatem David, quae vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo et familia David,

Ut profiteretur cum Maria, desponsata sibi uxore praegnante.

Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret,

Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in praesepio, quia non erat eis locus in diversorio.

Et pastores erant in regione eadem, vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum.

Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos, claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno.

Et dixit illis Angelus: Nolite timere; ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.

Quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David.

Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, et positum in praesepio.

Et subito facta est cum angelo multitudo militiae caelestis, laudantium Deum, et dicentium:

Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

3. Virginei partus historiam orditur Lucas a tempore, quo Christus natus est. *Factum est*, nimirum divino consilio, ut illius *descriptionis*, de qua mox sermo erit, occasione, Iosepho cum Maria in civitatem Bethlehem profecto, Christus ibi nasceretur. *Factum est autem in diebus illis*, i. e. sub idem tempus, circa tempus scilicet nativitatis Ioannis, nato iam Ioanne Baptista, cuius historiam in capite praecedenti Lucas exposuit. In diebus illis ergo, quibus natus est Ioannes Baptista, *exiit edictum a Caesare Augusto*, nomine proprio, Octavio sive Octaviano, cui nomen *Caesaris* a Iulio Caesare, a quo adoptatus fuerat, adhaesit; cognomine vero dictus *Augustus*, quod Romae imperium auxisset et illustrasset. *Edictum* illud, decretum fuit, *ut describeretur universus orbis*, Romanis scilicet subiectus, ut numerus capitum in acta publica referretur. Sed quare Evangelista tempus Dominici ortus hac nota describere voluit? Quare non dixit natum tali vel tali anno Augusti? Certius hoc modo tempus illius nativitatis designasset, et brevius. Id fecit, ut simul declararet, qua occasione Christum nasci contigerit Bethlehem, et sic insinueret adimpletum esse quod a prophetis fuerat praenuntiatum: *Orietur in diebus eius iustitia, et abundantia pacis* (Ps. 71.). Etenim ista descriptio magnae pacis indicium est, quae reapse tunc habebatur. Placatissimo autem tempore nasci decebat, qui Princeps pacis est. Aliud etiam ea descriptione mysterium insinuatur, omnes nempe gentes ad Christum venturas, eique nomina daturas. *Et fluent ad eum omnes gentes, et ibunt populi multi* (Is. 2.). *Haec descriptio prima facta est a praeside Syriae Cyrino*; quae contigit in toto orbe iam pacato sub Augusto et Romanis; nam aliae fuerunt priores minus universales. Mirum autem non est descriptionem non esse factam per Herodem regem, sed per Praesidem Syriae, quia non Iudaea sola, sed Syria tota, cui Herodes non imperabat, describebatur, et ita Iudaea, pars provinciae, per totius provinciae praesidem censenda erat. Edicto huius descriptionis promulgato, *ibant omnes ut profiterentur*, i. e. ut nomina et familias suas denuntiarent, eaque publicis tabulis consignarentur; *singuli in suam civitatem*, ubi nimirum familiae caput erat; haec enim ratio mox datur pro S. Iosepho Bethlehem veniendi, *eo quod esset de domo et familia David*. Coactus ergo est etiam Ioseph ire in civitatem suam. Unde subditur: *ascendit autem et Ioseph a Galilaea de civitate Nazareth in Iudaeam*; ascendit, quia Iudaeae situs altior erat quam Galilaeae: de civitate Nazareth, quia ibi habitabat, et in descriptione nulla ratio habebatur, ubi quis habitaret. Quare inde Ioseph proficiscens venit *in civitatem David, quae vocatur Bethlehem*, in qua natus David, et ex qua omnis eius familia originem traxerat. Bethlehem latine domus panis est. Bene Bethlehem nascitur, qui vere panis est vivus de caelo descendens, electorum mentes interna satietate reficiens. Is extra parentum domum nascitur; ut profecto ostendat, quod per humanitatem suam quam assumpserrat quasi in alieno nascitur, docens nos in terra esse peregrinos, cives vero caeli, ut ab hoc exilio magnis virtutum passibus tendamus in caelum, seu in patriam et civitatem nostram. Solus non ascendit Ioseph, sed cum Maria, *ut profiteretur cum Maria, desponsata sibi uxore praegnante*, et partui iam proxima. Ipsa enim erat de eadem tribu ac Ioseph.

4. *Factum est autem cum essent ibi*, i. e. cum aliquot diebus ibi haerent, *impleti sunt dies, ut pareret*, naturales nempe dies, qui solent

partum praecedere, *et peperit filium suum primogenitum*. Filius dicitur primogenitus non quia post illum Maria alios habuit filios, sed quia ante illum alium non habuit, unde et in lege filius unigenitus offerebatur Domino et redimebatur tanquam primogenitus, et tunc primogenitus dicebatur etiamsi nullus sequeretur. Hunc dilectissimum filium mox ut in lucem edidit Beata Virgo Mater adoravit. Si Magi, statim ac invenerunt puerum procidentes adoraverunt eum; quanto magis id de Virgine Matre credendum est. « Erasmus sensit B. Virginem non adorasse filium suum statim ac illum peperit, quia non constat tunc cognovisse illum esse Deum. Sed est impia et haeretica sententia contra universae Ecclesiae sensum ac traditionem ». Suarez l. c. D. 19. S. 1. *Eum*, modo natum, ipsamet Virgo *pannis involvit et reclinavit in praesepio*. Igitur Virgo filium peperit sine ulla corporis laesione, sine ullo dolore, sine ulla sorde. Suarezius l. c. D. 13. S. 1. 2. et D. 5. S. 2. par. *Dico secundo*, Petav. de Incarn. l. 14. c. 6. n. 13., Passaglia l. c. S. 6. c. 6. a. 2. Opinatur hac in re eximius doctor, Christum nascentem ab angelis susceptum fuisse, et in brachia Sanctissimae Matris fuisse depositum, l. c. D. 13. S. 3. par. *Tertius locus*, etc. Eum autem B. Virgo *in praesepio* tanquam in cunis reclinavit, *quia non erat eis locus hospitandi in diversorio*, sive propter confluum populi accurrentis, ut describeretur; sive etiam, quia odiosa erat paupertas, et instans puerperium. Porro istis verbis insinuat Evangelista Christum in stabulo natum, cuius commodior et decentior Christo locus, praeseptum erat, ut in eius foeno quasi lectulo tenellus Infans recumberet. Hoc autem stabulum pars non erat rusticae domus, sed spelunca in rupe excisa. Bovem et asinum in ea astitisse vetus traditio est. S. P. Ignatius in meditatione de Nativitate, « ut pie, inquit, meditari licet, Domina nostra itinere asinae insidebat et Ioseph et ancilla ducebant bovem, ut irent in Bethlehem ad solvendum tributum, quod Caesar omnibus illis regionibus imposuerat » (Exerc. Spir.). Ita certe facilius asini et bovis praesentia in stabulo explicaretur. Hanc explicationem Lyranus etiam habet inquit: « Ioseph in illo itinere adduxerat secum asinum ad portandam uxorem praegnantem, et bovem ad vendendum in Bethlehem, ubi erat congregatio populi magna, ut de pretio solveret expensas in via ». Cf. Raynaud. l. c. part. 1. p. 7. n. 1. « Quanta Iosephi et Mariae paupertas quibus non erat locus in diversorio! Quanta etiam paupertas Christi pannis involuti et reclinati in praesepio! Omnes a se nascens caeli et terrae Dominus abiicit divitias, ut paupertatem tanquam matrem amplectatur. Haud ergo verecundemur et confusionem habeamus de paupertate nostra. Porro Christus, ex humilitate se abscondens, manifestatus et glorificatus fuit a Deo per angelos, missos ad pastores.

5. Enimvero *pastores erant in regione eadem Bethlehemitica*, in agris nempe et campis vicinis Bethlehem, *vigilantes*, i. e. in agro stabulantes, seu pernoctantes, *et custodientes vigilias noctis super gregem suum*, scilicet quatuor noctis vigilias vicissim ordine suo peragentes, ut greges suos custodirent, ne a lupis vel furibus raperentur. Noctes apud antiquos ex militari disciplina in quatuor aequales partes dividebantur, quae vigiliae dicebantur. *Et ecce ex improviso Angelus Domini stetit iuxta illos*, visibili scilicet corpore, et propter nativitatem Christi in humana carne iam familiarior. *Et claritas Dei circumfulsit illos*, fulsit nempe circum illos, ut noctis tenebrae dispellerentur, et divinitus missum

intelligerent. Per incarnati Verbi mysterium nova etiam mentis nostrae oculis lux divinae claritatis infulsit, ut dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in invisibilium amorem rapiamur. Quid autem est « quod vigilantibus pastoribus angelus apparet, eosque Dei claritas circumfulget, nisi quod illi prae caeteris videre sublimia merentur, qui fidelibus gregibus praeesse solliciti sciunt: dumque ipsi pie super gregem vigilant, divina super eos gratia largius coruscat ». S. Greg. ho. 8. ap. Cornel. a Lap. in h. l. At ea visione et luce *timuerunt* pastores *timore magno*, humana videlicet infirmitate ob splendoris novitatem et caelestis Angeli maiestatem. Angeli boni terrere non est, sed consolari, unde *dixit illis Angelus: Nolite timere*, haud quidem causa timendi est, sed gaudendi et vehementer gaudendi, *ecce enim evangelizo vobis*, prae ceteris, quae in re singularis vestra felicitas est, *gaudium magnum*, causam nempe, seu obiectum magni gaudii, *quod erit* non vobis tantum Iudaeorum populo; sed *omni populo*, omnibus omnino gentibus. Omnibus enim natus est Christus. Est igitur quod gaudeatis et vehementer gaudeatis, quin immo quod universi gaudeant populi: *Quia natus est vobis hodie* i. e. hac nocte *Salvator*. Iam ergo adest Messias toties promissus, tot retro saeculis expectatus, *qui est Christus*, seu unctus, non quolibet modo, sicut et alii *Christi* vocantur, sed oleo laetitiae prae consortibus suis, ita ut non aliorum Christorum, regum nempe, prophetarum et sacerdotum conditione servus sit, sed *Dominus*, quo divinitas eius indicatur. Hic natus est, *in civitate David*; adeoque promissio, olim Davidi facta, iam impleta est. Pergite ergo pastores, ut tantum Puerum vestris oculis videatis, eumque omni reverentia colatis; *et hoc vobis signum*, quo eum dignoscatis: *Invenietis infantem*, illum ipsum, qui in principio erat Verbum, et per quem mundus factus est, hunc ipsum invenietis, *pannis involutum, positum in praesepio*; etenim mundus eum non cognovit, et sui eum non receperunt. An aliter potuerit Deus humanum genus redimere, quam suscipiendo tales ignominias et infantiae impotentiam ad famem usque, sitim, vagitum, immo usque ad suscipiendam mortem amarissimam? Potuit sane, sed noluit: nos enim voluit quam maxime ad suum amorem commovere. Iam age si ob creationem mundi laudarent Deum astra matutina, et iubilarunt omnes Filii Dei, i. e. omnes angeli, ut ait Iob (28. 7.), quanto maior aderat ratio idem faciendi in Dei secundum carnem nativitate? Quare *subito facta est cum angelo multitudo militiae caelestis, laudantium Deum* de tanto beneficio, *et dicentium: Gloria in altissimis Deo, et in terra pax*. Verba haec dupliciter accipi possunt tum assertive, subaudiendo *est*, tum optative, subaudiendo *sit*. *Gloria in altissimis Deo*, omnes nempe caelites glorificant, vel glorificent Deum, propterea quod Deus Pater Filium suum unigenitum in mundum miserit propter hominum salutem. *Et in terra ergo pax*, hominum nempe cum Deo, cui eos Christus venit reconciliaturus. Deo placuit *per eum reconciliare omnia, in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius, sive quae in terris, sive quae in caelis sunt* (Coloss. 1.-20.). Pax autem in terra hominibus nuntiatur, sed *bonae voluntatis*, qui nempe bona voluntate in hunc natum hodie Salvatorem credunt, eumque amore complectuntur. Gloriam quidem Deo magni et parvi sine ulla exceptione omnes debemus, recognoscendo et praedicando suam Sapientiam, quod admirabilem nos reficiendi rationem invenit; et dulcis-

simam suam bonitatem, qua nobis amissam gratiam et gloriam restituit. Gloriam autem dare debemus Deo in altissimis, gloriam Deo dando non ore tantum, sed corde, ad Deum in altum mente nostra assurgendo. Si autem et hac suavissima pace, quam Angeli nuntiant, frui velimus, boni simus voluntate. Mala voluntas pacem non habet: *Non est pax impiis dicit Dominus*, Is. 42. 8. *Quis restitit Deo, et pacem habuit?* Iob. 9. 4. Pax enim non est sine Iustitia, *Iustitia et pax osculatae sunt*, Ps. 84. 11. Quanam autem bona voluntas est, nisi voluntas Deo subiecta, quae Dei servat mandata, eique amorem et gloriam impendit? Hanc ergo habeamus voluntatem et pacem habebimus. Quid vero pace utilius habere possumus? Omnia enim bona in pace includuntur.

6. Quaestio hic movetur, an circumstantiae Nativitatis D. N. Iesu Christi, scilicet locus, tempus, aliaeque, revelatae fuerint B. Mariae et Iosepho ante eiusdem Christi ortum. Id incertum dicit Suaresius, licet ita pie credi possit. « Ratio enim D. Thomae hoc etiam probabiliter persuadet, oportuisse scilicet, haec etiam illis prius manifestari, ut convenientius et opportunius nasciturae proli deservirent », l. c. D. 14. initio. Porro S. Thomas 3. p. q. 36. a. 2. quaestionem movet: Utrum nativitas Christi debuerit aliquibus manifestari, et in resp. ad 2. inquit: « Dicendum, quod Maria, et Ioseph instruendi erant de Christi nativitate antequam nasceretur: quia ad eos pertinebat reverentiam exhibere proli conceptae in utero, et etiam obsequi nascituro ».

7: Partu B. Mariae Virginis et Iesu Christi nativitate descripta, pergit Lucas loc. cit. enarrare adventum pastorum eorumque reditum. vv. 15.-20.

Et factum est, ut discesserunt ab eis Angeli in coelum; pastores loquebantur ad invicem; transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis.

Et venerunt festinantes: et invenerunt Mariam, et Ioseph, et infantem positum in praesepio.

Videntes autem cognoverunt de verbo, quod dictum erat de puero hoc.

Et omnes, qui audierunt, mirati sunt: et de his quae dicta erant a pastoribus ad ipsos.

Maria autem conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo.

Et reversi sunt pastores glorificantes, et laudantes Deum, in omni- bus quae audierant, et viderant, sicut dictum est ad illos.

8. Nuntio accepto ab Angelo de nato Salvatore in civitate Bethlehem, mutuo se pastores exhortantur ad iter illud suscipiendum, et aiunt: *transeamus usque Bethlehem*. Proficisci volunt, et haec ratio est: *videamus hoc verbum quod factum est*, hanc nempe rem tam novam et miram, *quod Deus ostendit nobis*, prae ceteris, immo signum, quo natum Messiam inveniamus, prae aliis nobis suggessit. « Quare nisi eum nobis natum, et nobis primis revelatum, ab eo per angelum invitati et vocati videamus et adoremus, erimus Deo, angelis et Christo ingrati, ac nobis ipsi inimici; utpote qui tantam Christi gratiam et salutem neglexerimus. Certum est angelum exterius loquentem pastoribus, multo magis interius illuminasse mentem eorum, ut cognoscerent Christum esse Deum ac redemptorem mundi; ideoque eos excitasse, ut eundem adirent, colerent, amarent, adorarent. Hac enim de causa pastores reipsa praesepe adierunt; ac in eo Christum summa humilitate et reverentia adorarunt. Quare

non est dubium, eos hic fuisse iustificatos, aut si iam iusti erant, magnum iustitiae et sanctitatis incrementum accepisse » (Cornel. a Lap. in h. l.). Cf. Raynaud. l. c. part. 1. p. 7. n. 35. Transeamus et nos usque Bethlehem; quod enim Angeli Pastoribus, hoc nobis Ecclesia hodie annuntiat. Transeamus ergo usque Bethlehem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. Ut autem eo veniamus haud opus est, ut procul proficiscamur terra marive; Bethlehem possumus intra nos invenire. Haud corporis passibus, sed mentis cogitatione et cordis affectu usque Bethlehem transire possumus. Christum humilem, pauperem, patientem meditemur mente, diligamus corde et cum pastoribus usque Bethlehem transibimus, cum eisque natum Salvatorem reperiemus. Pastores ergo *venerunt festinantes, et invenerunt Mariam et Ioseph et Infantem positum in praesepio*. Festinant pastores, neque enim cum desidia Christi est quaerenda praesentia; et ideo forte nonnulli quaerentes invenire non merentur, quia desidiose quaerunt. *Videntes autem, scilicet Mariam, Ioseph et Infantem in praesepio, cognoverunt de verbo*, i. e. re ipsa compererunt verum esse quod angelus dixerat de Puero hoc, quatenus dixerat inveniendum in praesepio. Nam eum esse Salvatorem non viderunt, sed crediderunt illa praedictione, et Dei interna illustratione permoti. Eundem et nos Salvatorem credamus non quomodo credunt daemones nullo amico affectu, sed tali fidei motu atque impetu cum quo coniunctus sit Propitiatoris amor non fictus, cum quo et coniuncta sit voluntas non dubia mandatis eius omnibus in posterum obtemperandi, ac peccatis omnibus, propter quae tollenda ille hodie natus est renuntiandi, anteaque commissa detestandi. Id autem quod tam fortunati pastores viderunt, aliis notificarunt. Unde subdit Evangelista: *et omnes qui audierunt mirati sunt, et de his quae dicta erant a pastoribus ad ipsos*, i. e. mirati sunt natum esse Messiam, et cetera quae de eo dicta erant a pastoribus ad ipsos. Simplicius forsitan illa particula *et*, quae sensum nonnihil difficilem reddit, pro *id* est accipi posset. *Maria autem conservabat omnia verba haec*, i. e. omnes res istas gestas, tum circa se in concipiendo, et pariendo, tum circa pastores, *conferens in corde suo*, sequentia scilicet cum praecedentibus, in quibus videbat magnam omnium conspirationem ad eiusdem mysterii confirmationem et fidem. Singulare exemplum datur virgineae taciturnitatis, prudentiae, et modestiae, quod non ipsamet in vulgus iactaret omnia, sed corde perpenderet. Parvulo autem de Bethlehem viso et adorato, *reversi sunt pastores ad gregem suum*; at pleni caelesti gaudio reversi sunt. Quapropter reversi sunt, *glorificantes et laudantes Deum in omnibus, quae audierant et viderant, sicut dictum est ad illos*.

9. Si pastoribus usque Bethlehem transeuntibus consociati sumus, eisdem quoque revertentibus consociemur, et Deum glorificantibus et laudantibus vocem quoque nostram coniungamus, et *Cantemus Domino canticum novum*, Ps. 97.; nova enim beneficia carmen novum exigunt. *Cantemus Domino canticum novum, quia mirabilia fecit*. Quid sane mirabilius quam Deus infans, pannis involutus et positus in praesepio? Quem igitur pannis involutum et positum in praesepio infantem cernimus altiori inspicimus consideratione, et cogitemus, ipsum esse, qui *in principio erat*, qui *erat apud Deum, et Deus erat, per quem omnia facta sunt, et sine quo factum est nihil quod factum est, in quo vita erat, vita lux*

hominum, lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. Haec quidem cogitemus et causam inquiramus, cur voluerit nasci infans, pannis involvi, reponi in praesepio. Audiamus Apostolum Paulum: *Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et saecularia desideria, sobrie, iuste, et pie vivamus in hoc saeculo.* Voluit ergo nasci infans, pannis involvi, poni in praesepio, ut hoc modo commendaret nobis humilitatem, paupertatem, asperitatem, ut hoc modo doceret nos contemptum earum rerum, quas mundus miratur. Vere enim infantia Salvatoris, eius panni et praesepe, damnant omnes, qui sectantur divitias, honores, voluptates, nec etiam infantia solum, panni et praesepe, sed praeterea tota eius reliqua vita, quae secundum haec initia decurrit. Quis serio haec secum cogitans non respondeat male blandienti voluptati, quod fidelem olim Uriam David respondisse legimus: *Arca Dei, ait, et Israel et Iuda habitant in papilionibus, et Dominus meus Ioab, et servi Domini mei super faciem terrae manent, et ego ingrediar domum meam, ut comedam et bibam, et dormiam cum uxore mea.* Arca Dei diva Virgo, in cuius utero Dei Filius tot menses quievit, manet in stabulo, et Dominus meus Iesus Christus in praesepio iacet, et servi Domini mei, ipsi nimirum pastores excubias agunt, sub frigido versantur caelo, et vadam ego, et deliciis affluam? comedam? bibam? et dormiam in plumis suaviter? per salutem tuam. et per salutem animae tuae non faciam hanc rem. Transeamus ergo frequenter usque Bethlehem, et videamus hoc verbum, quod factum est, quod fecit Dominus, et ostendit nobis. Bethlehem enim nostrum abducet animum et potenter abducet a terrenis his fluxis et in perniciem usque suavibus rebus.

10. Octava a Nativitate die divinus infans Iesus circumcisis est ex legis praescripto, cui subiacere ultro voluit. « Iosephus infanti super circumcisionem, prout ab angelo monitus erat, augustissimum Iesu nomen imposuit, non exclusa Virginis opera, cui aequae ab Angelo dictum fuerat, *Vocabis nomen eius Iesum* ». (Raynaud. l. c. part. 1. p. 8. n. 13.). Cf. Suarez l. c. D. 15. S. 2.

11. An autem editum illaesa virginitate infantem lactaverit deinde Virgo Mater « id quidem negarunt insani quidam sectarii... tamen, spectata traditione Patrum, dubitare non licet, quin B. Virgo Christum lactaverit » (Raynaud. l. c. part. 1. p. 8. n. 1.).

COMMENTARIUS DECIMUS PRIMUS

DE B. MARIAE V. PURIFICATIONE

1. Historia purificationis B.V. Mariae habetur apud Lucam capite 2.º vv. 22.-32., eaque legitur in Evangelio Missae huius festivitatis.

Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, ut sisterent eum Domino.

Sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur.

Et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum; aut duos pullos columbarum.

Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, et homo iste iustus, et timoratus, expectans consolationem Israël, et Spiritus Sanctus erat in eo.

Et responsum acceperat a Spiritu Sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.

Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Iesum parentes eius, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo,

Et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace;

Quia viderunt oculi mei salutare tuum,

Quod parasti ante faciem omnium populorum;

Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuae Israël.

2. In tres partes Evangelium hoc commode tribui potest. Primum enim Domini oblationem enarrat, deinde Simeonis amplexum, tertio tandem eiusdem affectuosissimum carmen.

3. Quoad primum illud caput, Domini oblationem in templo sic S. Lucas describit: *Postquam impleti sunt dies purgationis eius*, h. e. cum adesset iam quadragesimus a partu Mariae Virginis dies. Quadraginta enim ab infantis nativitate diebus femina immunda reputabatur, nec sancta tangere nec templum intrare ei licebat. Hoc autem dierum numero expleto, ad Templum cum sacrificio accedebat, et mundabatur (Lev. 12.). « Usque ad illum ergo diem permansit B. Virgo in Bethlehem. Quid autem eo tempore, praesertim post adventum Magorum factum fuerit, scriptum non est; sed uniuscuiusque considerationi contemplationique relinquitur ». Suarez l. c. D. 16. S. 1. par. *Supponenda*. Quid vero post hos quadraginta purificationis dies factum sit pergit narrare Evangelista inquiring: *tulerunt illum in Ierusalem*, Maria nempe et Ioseph Iesum infantem a Bethlehem, ubi illis purificationis diebus commorati erant, Hierosolimam adduxerunt. Hierosolimae enim templum erat, in quo oportebat et infantem praesentari et sacrificia pro purgatione offerri. Duabus ergo de causis parentes cum Christo infante Hierosolimam venerunt. Altera propter ipsum infantem fuit, nempe, *ut sisterent eum Domino*, i. e. ut eum praesentarent in templo, et tanquam Domino debitum ratione primogeniturae Domino offerrent. Altera ex parte matris fuit, videlicet,

ut darent hostiam, i. e. ut munus etiam Domino offerrent, quod ad immunditiae purgationem praeceptum erat (Lev. 12.). Verum Lucas non dixit simpliciter: *postquam impleti sunt dies purgationis eius*; sed addidit: *secundum legem Moysi*. Itemque non dixit simpliciter: *tulerunt illum in Ierusalem, ut sisterent eum Domino*; sed addidit: *sicut scriptum est in lege Domini*. Neque etiam simpliciter dixit, *et ut darent hostiam*; sed addidit: *secundum quod dictum est in lege Domini par turturum, aut duos pullos columbarum*. Triplicis ergo legis Evangelista meminit. Prima matrem respiciens habetur capite 12. Levitici; altera respiciens prolem cap. 13. Exodi; tertia matrem etiam respiciens eodem Levitici loco. Triplex ista legis adnotatio non sine ratione, et magna certe ratione facta est. Propter nos verbum istud scriptum est, ut tanto Virginis Mariae et Iesu exemplo ad nostram utilitatem instruamur et proficiamus. De lege nos Evangelista monet, ut legem consulentes, et videntes eam nihil ad hanc Sanctissimam Puerperam eiusque prolem pertinere, nos qui lege adstringimur legi corde et opere subiiciamur.

4. Prima Levitici lex, quamlibet mulierem puerperam attingens, haec est: *Mulier, si suscepto semine pepererit, immunda erit*, etc. ista autem immunditia, quando infans masculus erat, quadraginta dierum erat. Primis septem diebus mulier *immunda erat iuxta dies separationis menstruae*, i. e. ea immunditia, quam contrahebat femina menstruata, quando nempe tempus menstrui erat, de qua Lev. cap. 15.-19. et seqq. Aliis vero triginta tribus diebus mulier *manebat in sanguine purificationis suae*, et immunda adhuc erat, sed minori immunditia. Haec quidem de vulgari mulierum partu dicta sunt, minime vero de hac castissima Virgine, quae neque concepit *suscepto semine*, sed ope concepit Spiritus Sancti; neque peperit ullo sanguinis fluxu, sed virtute pariter Spiritus Sancti, sine ulla corporis sorde aut laesione peperit. Quae enim intacta fuit in conceptione virginitas, eadem in partu intemerata permansit. « Dicendum, ait S. Thom. 3. p. q. 37. a. 4. ad 2., quod signanter Moyses videtur fuisse locutus ad excipiendam ab immunditia Matrem Dei, quae non peperit suscepto semine. Et ideo patet, quod non obligabatur ad impletionem illius praecepti, sed voluntarie purgationis observantiam, adimplevit, ut dictum est ». Et in resp. ad 1. « dicendum, inquit, quod licet B. Virgo nullam haberet immunditiam, voluit tamen purgationis observantiam implere non propter indigentiam, sed propter legis praeceptum. Et ideo signanter Evangelista dicit, quod impleti sunt dies purgationis eius, secundum legem; ipsa enim secundum se purgatione non indigebat ». Hoc exemplo nostra excitatur legis observandae socordia, nostra etiam retunditur superbia, qui pluribus saepe peccatis et vitiis inquinati puri volumus ab omnibus haberi. Ac ut magis magisque commoveamur, splendidius adhuc ipsius Christi Domini exemplum nobis proponitur.

5. Etenim altera Exodi lex, quae primogenitum masculum dumtaxat, respicit, ut ab eodem Luca refertur, haec habet: *Omne masculinum adaperiens vulvam*, i. e. ante quem nemo natus est, *sanctum Domino vocabitur*. Hoc loco « Ex. 13., et Num. 18. iussit Deus pro illo insigni beneficio liberationis Populi ab Aegypto, primogenitis Aegyptiorum occisis, omnia primogenita Iudaeorum, tam in hominibus, quam in animalibus sibi consecrari, et dedicari, quorum quaedam in ministerio, cui offerebantur, permangebant, nempe primogenita ex Levitica Tribu, quaedam

alia, nempe primogenita ceterarum tribuum, postquam Deo offerebantur, pretio redimebantur et a parentibus resumebantur » (Tolet. in Luc. v. 23.). Iam age caelestis illa proles, nequaquam vulva matris adaperata, sed, integritate servata matris, in lucem prodiit. Neque vero Christo illud aptari potest, *Sanctum Domino vocabitur*. Quod enim nascetur ex Maria sanctum, *vocabitur Filius Dei*, Luc. 1. 35. « Samuel quidem et Isaac, una cum Iacob, Ioseph, aliisque, qui ex sterilibus praeter spem editi sunt, et infecundas matrum vulvas, aperuere, Sancti Domino sunt vocati. Christus vero, qui utpote unius ac solius unigena, solus ex sola virgine natus est, nec virginales portas aperuit, non *Sanctus Domino*; sed *Sanctus sanctorum*, et Dominus dominorum et Deus deorum, et primogenitorum primogenitus et principum princeps et regnantium rex cum vocabitur tum credetur, et adorabitur, nuncque a Simeone in templo praedicabitur ». Haec auctor hom. de occursu Domini (Migne Patr. Gr. T. 33. col. 1194.). Neque ergo Christus in templo offerri necesse erat, neque ulla opus habebat redemptione. Attamen exhibitus hodie in templo est more ceterorum, et pretio redemptus.

6. Tertia tandem Levitici lex de Sacrificio purificationis est, et statuit, ut si mulier pauper sit, et non possit Agnum offerre, offerat *duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum*, quia totum cremabatur in honorem Dei, ut recognosceretur ipse auctor et procreator omnium, qui fecunditatem impertitus erat, *et alterum pro peccato*, scilicet legalis immunditiae; a qua mulier purgabatur. S. Lucas non indicat quidem, utrum Maria et Ioseph obtulerint turtures an columbas. Verum omittens primam legis partem de offerendo agno anniculo in holocaustum, quae ad divites pertinebat, ac non nisi *par turturum, aut duos pullos columbarum* commemorans, satis superque significat eos pauperum oblationem attulisse. Quam Christus tanquam matrem a sua nativitate amplexus est paupertatem, hanc Maria et Ioseph amplectuntur. Cf. S. Thom. 1. c. a. 3. Eandem et nos amplectamur, si Christi discipuli vere esse velimus; omnes autem debemus: « Omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus » Luc. 14., 33. Paupertatem ergo si non *re ipsa* sectari, saltem *affectu* prosequi debemus. Ista spiritus paupertas potest sola tutum ac securum reddere a divitiarum illecebris. Haec autem, si omnibus commendanda et colenda, quanto magis illis qui eam, religiosae vitae instituto, voto profitentur.

7. Ad alterum Evangelii caput progrediamur. Antequam Simeonis amplexum Evangelium narret, eius nobis eximiam virtutem exponit in hunc modum: *Et ecce homo erat Ierusalem, cui nomen Simeon, et homo iste iustus et timoratus*. Primo exprimitur nomen, quod commune habet cum Patriarcha, quem edidit Lya, sed re longe alius est. De illo scriptum est: *Simeon et Levi fratres vasa iniquitatis bellantia*. De hoc autem: *Iustus erat et timoratus*. Iustus, non quomodo pharisaei, quorum iustitia non aliud erat, quam hypocrisis; iustus non ea iustitia, quae tantummodo habet gloriam apud homines; sed iustus erat vera illa iustitia, quae gloriam habet apud Deum. Neque solum *iustus* sed et *timoratus*, pius nempe et religiosus. An autem Simeon sacerdos fuerit, disputatur. Sententia affirmans potissimum suaderi posse videtur ex benedictione, quam Simeon, cantico absoluto, Christi parentibus impertivit.

Et benedixit illis Simeon, v. 34. Sententia vero negativa potissimum suadet ex verbis praecedentibus: *Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, et homo iste, etc. v. 25.*, quibus inconcinne Sacerdos describeretur. Iam vero iustus hic et timoratus vir *expectans erat consolationem Israël*, quam Christus Dominus allaturus erat adventu suo; ut scilicet finem acciperet peccatum, et adduceretur iustitia sempiterna: *Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra* (2. Cor. 1. 5.). Hanc ardentibus votis antiqui crediderunt et speraverunt, hanc votis paribus non solum credebat et sperabat, sed etiam *expectabat* Simeon. Noverat enim iam proximum Christi adventum. Invalebant tunc in Iudaea Scribae et Pharisei, homines sanctissimas Dei leges posthabentes, et suas praescribentes. Hinc exulabat veritas, et nullus iustitiae locus relinquebatur. Hunc rerum statum lugebat Simeon, Deum enixe exorans, ut benigne Israëliticum populum respiceret et collapsam pietatem instauraret. Sic enim consolationem Israël expectabat. Imitemur hunc virum; non deest profecto nobis luctus materia: consolationem a Deo deprecemur. Ad eam expectationem Simeonem ipse Spiritus impellebat. Nam *Spiritus Sanctus erat in eo*. Erat autem non solum quia *iustus et timoratus*; sed etiam, quia revelationem de Christo acceperat, de eoque mox prophetavit. Videtur enim istud respicere ad id quod sequitur, et causam exhibere, propter quam statim dicatur, *respondum acceperat a Spiritu Sancto*, qui in ipso tanquam templo suo habitans responsum dederat in abdito cordis. Quale profecto templum est, in quo non loquitur Deus? Loquitur autem diversis modis, sive virtutes in memoriam et in affectum revocando, sive etiam abstrusa mysteria revelando, sicut hoc loco. Respondum enim a Spiritu Sancto Simeon acceperat *non visurum*, seu experturum *se mortem*, i. e. non moriturum, *nisi prius videret Christum Domini*, *nisi nempe videret* non sola fide, quemadmodum iusti et prophetae ceteri, sed oculis corporis *Christum Domini*, illum videlicet, qui a Deo unctus fuerat supra omnes mortales, qui omnium unctorum, Regum videlicet prophetarum et sacerdotum archetypus et scopus fuit, qui aeterno regno, nec unquam abrogando sacerdotio, potitus est, qui demum in hunc finem unctus fuit, ut infirmis mederetur, afflicto consolaretur, omnibus reconciliationem et regnum mereretur. O Simeon, vir vere beatus! *Beati oculi, qui vident, quae vos videtis. Dico enim vobis, quod multi prophetae et reges voluerunt videre quae vos videtis et non viderunt* (Luc. 10.-23.-24.). Iam ergo tempore implendae promissionis adveniente, Simeon *venit in Spiritu in templum*, i. e. Spiritu Sancto cum inhabitante instigatus: nam quos ille inhabitat eos etiam dirigere solet, et in eis tales effectus operari. Sub idem tempus venit etiam Sacra illa Familia. *Cum inducerent*, seu inferrent in templum *puerum Iesum parentes eius*, Maria nempe vera Eius Mater, et Ioseph qui credebatur Pueri pater, sed non erat, nisi nutritius, beatus ille senex non se continuit, quin ipse quoque desideratum infantem, quem B.V. Mater ulnis suis gestabat, complecteretur. *Et ipse*, ait Lucas, *accepit in ulnas suas*. Simeon ergo videtur paulo prius in templum venisse, quam B. Virgo Maria et Ioseph, ac puerum Iesum ulnis suscepisse, antequam iuxta legis consuetudinem Domino sisteretur. Id indicare videtur ordo evangelicae narrationis vv. 27. 39. Consolationem, quam expectabat, Simeon assecutus statim *benedixit Deum. Benedixit*

gratias agendo, quod sua expectatione non esset frustratus, et quod non tantum videre Christum Domini, sed et ulnis amplecti, licuisset. *Benedixit* laudando Deum, divinam confitens et praedicans bonitatem. *Benedixit* tandem optando et precando, ut Dei Filium a Patre missum omnes recognoscerent, omnesque venerarentur. Quis explicet, qua alacritate pius Simeon senilia brachia sua extenderit, qua hilaritate infantem susceperit, quanto amoris aestu amplexum tenuerit? Eundem nos quoque sacerdotes tractamus; sed utinam pari devotione. Eundem nos omnes sacris mysteriis participantes cibo potuque sumimus. Eius Corpus ne indigne manducemus, Eius Sanguinem ne indigne bibamus.

8. Tertiam aggredimur partem. Simeon infantem ulnis gestans, exultatione gestiens, et totus gaudio perfusus in hanc laudis vocem erupit: *Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace.* Satis factum nunc est votis meis, sicut promiseras; animo nunc requieto placidoque moriar. Immo laetus moriar, *quia viderunt oculi mei, oculi etiam corporis, salutare tuum*, Christum videlicet, salutis auctorem. Promiseras servo tuo, non ante emigraturum ex hac vita quam vidisset Christum tuum. Implevisti promissum. Videre contigit, immo ulnis datum est accipere Salvatorem a te missum, et quem *parasti ante faciem omnium populorum*, quem videlicet oculis totius mundi proposuisti, ut in eum credendo salutem omnes assequantur. Illum enim exoriri voluisti, ut claritate ortus sui dispelleret gentilitatis tenebras, et haberet populus tuus Israël de quo merito gloriatur; *Lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israël.* Gentes hactenus in summa veritatis et Dei ignorantia, in summis immo erroribus versatae sunt. Verum tu Deus, qui dives es in misericordia, salutare tuum parasti, ut sit lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. *Lumen ad revelationem gentium.* Plebs tua Israël hactenus gloriata est de Abraham, Isaac et Iacob, gloriata est de Moyse, de prophetis, de templo. Habet nunc in quo maxime gloriatur. Maxime enim Iudaici populi gloria est, quod ex ipso, qui mittendus erat, natus sit secundum carnem; *Gloria plebis tuae Israël.* Christus sit etiam gloria nostra, sola et tota gloria nostra. Absit nos ergo gloriari nisi in Domino nostro Iesu Christo. Cf. Suaresium l. c. D. 16.

9. Epistola, quae in Missa legitur eiusdem festivitatis nihil continet, quod directe B. V. Mariam attingat. Ea desumitur ex Malachia cap. 3. et congruentissima est praesenti mysterio. Agitur enim de adventu Messiae, eiusque ingressu *in templum suum*.

COMMENTARIUS DECIMUS SECUNDUS

SIMEONIS ET ANNAE IN TEMPLO PRAECONIA
DE CHRISTO ET DE B. MARIA V.

1. Tria potissimum mysteria in accessu B. Mariae V. ad templum post eius partum enumerantur. Primum est, Virginis purificatio; alterum, pueri Iesu in templo praesentatio, et Deo patri oblatio, eiusque quinque siclis singularis redemptio; tertium, magnum testimonium, quod illi duo senes, Simeon et Anna Domino reddiderunt coram populo, ita ut non possint filii Israël praetendere ignorantiam, quod ipsum non agnoverint. Qui enim iam semel et iterum pastoribus et Magis manifestatus fuerat in praesepio, tertio nunc solemniori ritu duobus istis senibus maximae auctoritatis manifestatur, universo deinceps populo, omni cum solemnitate in eius praedicatione et crucifixione, ex ara crucis, se ipsum manifestaturus. Tertium istud mysterium enarrat nobis Ecclesia in Evangelio Dominicae infra octavam Nativitatis Domini. Cf. Lect. 7. Offic. Purificat.

Et erat pater eius et mater mirantes super his quae dicebantur de illo.

Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem eius: ecce positus est hic in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israël; et in signum, cui contradicetur.

Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel de tribu Aser: haec processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua.

Et haec vidua usque ad annos octoginta quatuor, quae non discebat de templo, ieiuniis, et obsecrationibus serviens nocte ac die.

Et haec, ipsa hora superveniens, confitebatur Domino; et loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israël.

Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilaeam in civitatem suam Nazareth.

Puer autem crescebat, et confortabatur, plenus sapientia, et gratia Dei erat in illo. Luc. 2. 33.-40.

2. Tres Evangelium hoc habet partes. Prima, Simeonis vaticinium; altera, Annae prophetissae praeconium; tertia, sacrae familiae a templo discessus et mora in civitate Nazareth.

3. Ad primam partem quod spectat, antequam Evangelista novam hanc Simeonis prophetiam exponat, admirationem declarat Iosephi et Mariae: *Et erat pater eius et mater mirantes super his quae dicebantur de illo.* Quaestio hic est: quae sint ea quae admirata est B. Virgo cum Ioseph; utrum ea tantum, quae Simeon significavit; an etiam ea quae a pastoribus audierat. Probabilior sententia de iis solis, quae Simeon dixerat, eam admirationem interpretatur. Illud enim verbum, *super his quae dicebantur de illo*, immediate positum post Simeonis canticum,

proxima respicere videtur, non autem ea quae remota sunt, et quae multis ante diebus gesta fuisse narrata sunt. Quaestio item est; cum admiratio ex ignoratione procedat; admiratio enim eorum est quae nova, seu inopinata sunt, et eorum, quorum ratio latet, quatenus ea sint, quae dixerat Simeon et B. Virgo cum sponso Ioseph est admirata, quasi prius ignorata. Iam porro haec de Christo Simeon pronuntiavit; nempe verum esse Salvatorem promissum; eumque non solum Israël, sed et gentibus omnibus salutem allaturum. Haec B. Virgo sane non ignorabat. Nam hoc idem Ipsa in suo cantico confessa est; idque ab Angelo salutante ac pastorum et Magorum adoratione audierat. Nihil ergo eorum, quae Simeon significavit, ignorabat B. Virgo, praeter illud quod ipse manifestavit, scilicet promissionem a Deo accepisse de videndo Christo ante obitum suum: hoc enim tunc novit, quando Simeon pronuntiavit; sed id non fuit admirationis huius causa. Cum ergo haec non sint ignorata a B. Virgine, quid est, quod dicitur admirata fuisse? Haec licet non ignorata, recte tamen B. Virgo admirata dicitur; propter eorum excellentiam et sublimitatem: nam non semper admiratio est eorum, quae ignorantur; sed eorum etiam, quae captum et virtutem nostram superant, etiamsi nobis iam manifestata sint. Virgini eiusque sponso, ita mirantibus, cantico expleto, *benedixit Simeon*; minime vero et puero Iesu. Particula enim *illis*, quae in textu habetur, *et benedixit illis Simeon*, non ad puerum Iesum, sed ad *patrem eius et matrem mirantes*, de quibus modo locutus erat Lucas, refertur. *Benedixit* autem benedictione haud quidem dumtaxat *communi*, bona Mariae et Ioseph precando, eosque beatos ac felices praedicando, sed *solemni*, ex auctoritate nempe facta; si admittatur quod fuerit sacerdos; quo modo Heli sacerdos benedixit Annae, quando Samuelem filium suum in templo obtulit. Cf. Comm. II. n. 4. Benedictione impertita, ad Virginem prophetiae sermonem convertit Simeon, *dixit ad Mariam matrem eius*, pueri nempe Iesu: *Ecce positus est hic in ruinam multorum in Israël*. Multi enim Iudaei, qui venturum Christum credebant, eaque fide iustificabantur, postea in advenientem non crediderunt, et infidelitate in perditionem abierunt. *Ecce*, rei magnitudinem et proximitatem designat; *Hic*, Christus nempe, quem Simeon ulnis gestabat, *positus est*, haud quidem casu, sed divino consilio et imperscrutabili iudicio. « Christus enim a Deo positus et collocatus est in Ecclesia nova, sive Christiana, quasi fundamentum et lapis angularis, ut illi supraedificaret omnes qui in eum crederent, ex eisque domum Ecclesiae spiritualem exaedificaret; quia hoc ipsum olim promiserat Adae, Abrahae, Moysi, ceterisque Patriarchis et Prophetis. Fecit hoc Deus directe hac mente et intentione, ut omnes Israelitas, id est Iudaeos, ad Christi fidem alliceret, itaque in Ecclesiam eius cooptaret et salvaret; sed praevidebat maiorem partem eorum ob vitia sua Christo venienti contradicturos, et eum quasi in lapidem offensionis et scandalii impacturos, itaque ab eo collidendos et ruituros in exitium, tam praesens, quam futurum et aeternum: noluit tamen idcirco mutare prius suum propositum de Christo mittendo et collocando, sed permittere hanc Iudaeorum contra illum rebellionem et contradictionem, ut propter illam Paulus et Apostoli, praecones Evangelii, a Iudaeis rebellantibus Evangelium transferrent ad Gentes, itaque pro paucis Iudaeis innumerae gentes in Christum crederent; illique in Ecclesia inaedificarentur et salvarentur, uti fuse docet

Paulus Rom. 11. Ecce hoc fuit Dei consilium, quo posuit Christum in lapidem angularem Ecclesiae, qui indirecte esset *in ruinam*, directe *in resurrectionem multorum in Israël* » (Cornel. a Lap. in h. l.). *Positus*, ergo dicitur *in ruinam multorum*, non quod in hunc finem Christus advenit, ut in eum offenderent et caderent multi, sed quod multi, culpa eorum et vitio in eum non credentes, voluntarie caderent. *Ut*, consecutionem, non finem hic designat. Hinc positus etiam est *in resurrectionem multorum in Israël*, quotquot enim fide receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri, et ad haereditatem filiorum Dei pervenire. Non sic autem, ut iam innuimus, « positus est Christus in resurrectionem, sicut in ruinam; ruinae enim vitium incredulorum, et Christum non recipientium causa fuit, qui occasionem ruinae in eo sua eorum culpa acceperunt; at resurrectionis causa Christus fuit, non quidem necessaria, quasi quempiam ad credendum cogeret, sed efficax: libero tamen arbitrio credentium et per fidem surgentium manente. Qui ergo voluerunt in eum credere *surrexerunt*; qui vero noluerunt *ceciderunt* » (Tolet. in h. l.). Positus denique est *in signum cui contradicetur*; Christum Simeon assimilat signo seu vexillo, cui contradictio fit, quodque ab adversa parte oppugnatur. Hoc Christus extulit vexillum, quando sua praedicatione et doctrina Iudaeos ad Evangelium convocavit, et quando Apostolos in mundum misit annuntiare adventum suum. At Iudaei contra Iesum novam salutis doctrinam praedicantem insurrexerunt, ac sagittas et arma in eum direxerunt, donec eum morti traderent. Unde subdit Simeon: *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius*; sensus enim est: eo perveniet contradictio facta in hunc infantem, ut interficiatur gladio, qui tuam penetrabit animam dolore, quo afficeris, cum eum interfici ferro videbis. Ille ergo gladius, et ferrum, quod filium tuum corporaliter interficiet, tuam animam penetrabit, dum te summo dolore et cruciatu afficiet. Gladius hoc in loco est Crux, quae corporalem mortem Christo intulit. Haec dicitur animam Beatae Matris pertransiisse, quia doloris intimi de morte filii causa fuit. Ultimo loco addit Simeon: *ut revelentur ex multis cordibus cogitationes*, quasi diceret: hic gladius, qui tuam animam transfiget, occasio erit, ut cogitationes multorum cordium, quae prius occultae erant, revelentur, quod revera evenit; nam multo tempore antequam Christus occideretur illi Principes, et primi Iudaeorum in animo habebant eum interficere; timore tamen plebis nihil in eum tentare ausi sunt. Has cogitationes rei eventus revelavit, cum Christum reapse, oblata et capta occasione, interfecerunt. Notat hic Suaresius, verba haec Simeonem protulisse non propter Virginem instruendam, sed propter alios, et propter Ecclesiam. Etenim Beatissima Virgo versatissima erat in Scripturis, et eas optime noverat. Si sermo sit de substantia mysteriorum fidei nihil B. Virgo a puro homine didicit, quia nec decuit nec oportuit; cum singulariter fuerit a Spiritu Sancto praeventa: quamvis vero si sermo sit de aliquibus circumstantiis, vel de alicuius loci Scripturae intelligentia, et similibus, non est inconveniens, quod ministerio hominum ea interdum didicerit, quia non simul habuit a principio horum omnium exactam cognitionem. Suarez D. 19. S. 2. Nihil ergo docuit eam Simeon quod ignoraret, sed in memoriam adduxit quod saepe legerat et intellexerat. Loquutus autem est Simeon singulariter ad Virginem, quia illa mysteria specialiter ad eam pertinebant. Non solum autem illis temporibus, sed

et in praesenti, vel a suis Christo contradicatur. Contradicatur humilitas, contradicatur obedientia, contradicatur paupertas, contradicatur labor, contradicatur passio, mors et crux. Si Christo ergo non contradicimus mentis incredulitate, contradicimus certe morum improbitate. Christus enim paupertatem nos divitias; Christus labores nos solatia; Christus dolores nos delicias; Christus iniurias nos honores sequimur. Ne contradicamus Christo, et Christus erit nobis non in ruinam sed in resurrectionem positus.

4. Testimonio Simeonis mulieris testimonium accedit, ut uterque sexus in templo testificetur de eo, qui utrumque sexum venerat salvare. Hanc mulierem Evangelista, ad eam commendandam et ad historiae certitudinem, in hunc modum describit: *Erat Anna Prophetissa, filia Phanuel de tribu Aser*, erat nimirum illis diebus in Ierusalem quaedam mulier nomine Anna, quae prophetiae spiritum habebat, cuius pater appellabatur Phanuel de tribu Aser. *Haec processerat in diebus suis*, i. e. erat valde provectae aetatis, et diu iam vixerat. *Vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua*, haec, inquit, nupsit et quidem in prima pubertate sua, solisque septem annis cum viro permansit, quia mortuus est. Illud *a virginitate sua* tria indicat: quod semel nupsit, quod in pubertatis annis nupsit, et quod virgo ante nuptias erat. *Et haec vidua usque ad annos octoginta quatuor*, vidua nempe facta, innupta permansit reliquo vitae tempore, quod ad octogesimum quartum annum protractum est. Continentia ergo eius commendabilis est, virginalis, coniugalis, et vidualis, quae virgo ante matrimonium fuit, et in matrimonio solum virum cognovit, et post matrimonium innupta permansit, et quidem annis quam multis. Sed et commendabilis mulier haec erat ob suam religionem et pietatem, *non enim discedebat de templo*, non quod in templo habitaret, sed quod illud valde frequentaret, ut plures autumant, vel quod in templo habitaret, ut alii arbitrantur. *Ieiuniis et obsecrationibus serviens die ac nocte*, non ergo otiosa erat, nec viduitatis tempore voluptati indulgebat, sed ieiuniis et orationibus serviebat Deo, nocte ac die. Oratio ieiunio coniungitur, ut enim ieiunio corpus, ita oratione mens Deo inservit; ieiuniumque corpus aptum orationis instrumentum reddit, et oratio corporis abstinentiam reficit; utrumque vero ad cultum Dei pertinet. Non enim dicitur, quod serviebat orationibus et ieiuniis, quasi illis propter ipsa operam daret, sed quia per illa serviebat Deo. Hic ergo locus iure meritoque contra haereticos proferendus est, qui negant ieiunium, quale ab Ecclesia praescribitur, esse Dei cultum sive servitutem, cum hic dicatur, quod Deo *servierit ieiuniis et orationibus*. Sicut precibus ad Deum fusis cultum praestamus Deo gratum; ita dubitandum non est, ieiuniis, ad placandum Deum, et ad elevandam mentem in Deum, susceptis, similiter exhiberi cultum Deo acceptum. Postquam descripsit Annam, qualis et quanta fuerit, historiam Evangelista prosequitur. *Et haec, quasi dicat, haec tam multis nominibus commendata anus, ipsa hora superveniens, confitebatur Domino*, eadem nempe illâ horâ, quando Simeon in ulnis habebat Christum, et hymnum decantabat, superveniens, haud quidem casu sed eodem spiritu, quo Simeon ducta, ut eius testimonio suum etiam adjungeret, laudibus ipsum Christum prosequeretur, Christi virtutes commendando; eique gratias agebat pro beneficio adventus; eumque consequenter simul profitebatur verum esse Christum Dei. Haec enim tria in sacris litteris *confessio* designat; laudem, gratiarum

actionem, fidei professionem. *Et loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israël*, nimirum non solum Domino confitebatur, sed et iis, qui adstabant fideles, quique expectabant redemptionem Israël per Christum futuram, loquebatur de illo, annuntians, eum esse Christum, et Messiam promissum, per quem expectata redemptio, et salus efficienda erat. Et sic quae prius prophetissa erat, apostolatus iam officio fungitur. Exemplo sanctae istius mulieris ieiuniis et obsecrationibus constanter serviamus Deo, ut et nos confiteamur Domino Iesu Christo, confiteamur vero non solum verbo, sed etiam corde et opere. De illo omnibus etiam loquamur, ut ab omnibus agnoscatur, ab omnibus colatur, et ametur, qui ab omnibus summa reverentia colendus et toto corde amandus est.

5. Completis omnibus, tam quae ad purificationem B. Virginis, quam quae ad praesentationem, ac redemptionem Infantis, secundum legem praescripta erant, revertuntur in Galilaeam, et in civitatem suam Nazareth; quamvis enim oriundi a Bethlehem essent, quia tamen fixum iam diu domicilium in Nazareth habebant, civitas eorum dicta est. Hoc est quod Evangelista dicit: *et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilaeam in civitatem suam Nazareth*. Quaestio autem hic est, an statim et immediate reversi sint in Galilaeam et in civitatem Nazareth, an potius e Ierusalem profecti sint in Aegyptum, dicente Angelo, *surge et accipe Puerum et Matrem eius et fuge in Aegyptum*, quod Matth. cap. 2. describit. Alii enim existimant eos ex Ierusalem immediate fugisse in Aegyptum, indeque post plures annos redeuntes reversos esse in urbem suam Nazareth. Alii vero censent statim reversos esse Nazareth, indeque metu Herodis infanticidae cum puero Iesu in Aegyptum fugisse; illud autem infanticidium paulo post purificationem Virginis contigisse. Posterior haec sententia magis accommodata est verbis Evangelistae. Nam particula illa, *ut*, indicat consequentiam quandam et continuationem temporis, quasi dictum esset, cum impleverunt quae secundum legem erant, tunc reversi sunt in Galilaeam, ubi Angelus apparuit. « Ex Luca cap. 2., inquit Suaresius (l. c. D. 17. S. 1. par. 1.º), constat, quadragesimo die fuisse Christum in templo oblatum, et postea reversos esse parentes eius in Galilaeam, in civitatem Nazareth; et verisimile est aliquo tempore ibi habitasse. Constat igitur plures dies, et fortasse aliquot menses praecessisse, antequam Beata Virgo discederet in Aegyptum, quamvis incertum sit, quantum illud tempus fuerit ». Illud igitur quod Matthaeus cap. 2. affirmat, immediate post narratam trium Magorum historiam, *Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini*, etc., positum est ad historiam continuandam non ad indicandum statim post reditum Magorum hanc revelationem fuisse subsequutam. Sed dissimulandum non est, illud in hac historia difficile videri; quomodo nempe cum Herodes iam Magorum nuntio, novum regem acclamante, turbatus ac perterritus esset, potuerit Ioseph, completis purgationis B. Virginis diebus, tuto cum illa et infante ascendere in templum ad ritum praesentationis primogenitorum servandum. Hanc difficultatem proponit Augustinus (l. 2. de consensu Evangelistarum cap. 11., Migne T. 34. col. 1087. 1088.), et solvit inquiens, regem multis occupatum negotiis potuisse per plurimos dies ab illa intentione vel averti omnino vel impediri, et sic sui cordis malitiam nondum revelasse. Quare cum omnia adhuc quiescentia erant et secreta, vadunt in Ierusalem, et redeunt in civitatem Nazareth.

Puer autem crescebat et confortabatur, descripta Salvatoris infantia, tempus pueritiae brevi compendio evangelista absolvit. Cum autem Christi humanitas, et corpore, et anima constaret, quae ad corpus pertinent praemittit, crescebat, inquit, Puer, nimirum corporis mole, et confortabatur, membrorum scilicet robore: temporis enim progressu, et statura procerior, et membra robustiora efficiebantur, in his enim similis nobis fieri dignatus est. *Plenus Sapientia*, haec sententia ad animam spectat, plenus, inquit, erat sapientia: non est autem dictum, *et implebatur*; sicut dictum est de corpore crescebat, et confortabatur, sed dicitur plenus sapientia, ut animae perfectio distincta indicaretur ab ea, quae erat corporis; corpus quidem ad staturam perfectam, et membra ad soliditatem, et ad robur suum paulatim perducebantur; ideo crescebat, et confortabatur; anima vero Christi non sic ad perfectionem, quae in sapientia et gratia posita est, perducebatur; sed totam simul accepit sapientiae plenitudinem ab exordio ipso creationis suae, et unionis cum divinitate. *Et gratia Dei erat cum illo*, haec etiam sententia ad animam spectat, gratia, inquit, Dei erat in illo, non quidem quae progressu temporis ad perfectionem perduceretur: sed quae ab exordio tota fuit, sicut et sapientia. Dicitur autem gratia Dei distinctionis causâ: nam etiam est gratia hominum, quae nos gratos facit hominibus. Est autem gratia haec, qua non solum ille homo carus, et Deo gratus erat, quaque ad omne bonum faciendum malumque cavendum roborabatur; sed etiam a qua omnis gratia in omnes homines derivatur; nam de plenitudine eius omnes accepimus. Oh utinam eam omnes reapse accipiamus, et ita accipiamus, ut haec Dei gratia nobiscum semper sit. Quid hominum gratiam quaerimus et tanto quaerimus labore, quae vanitas et nihil prorsus est, et, si quid est, afflictio spiritus est. At gratia Dei omne bonum est, consolatio et gaudium in Spiritu Sancto; thesaurus est, quem qui invenerit homo beatus aeternumque beatus erit.

COMMENTARIUS DECIMUS TERTIUS

DE FUGA IESU CHRISTI MARIAE ET IOSEPHI
IN AEGYPTUM

1. Quod Simeon B. Mariae praedixerat statim coepit adimpleri. Etenim puer Iesus, in signum positus contradictionis, non multo post coactus fuit cum parentibus suis pergere in Aegyptum, id certe non absque ingenti Iosephi et Mariae dolore factum est. Doloris gladius vere tunc beatissimam Virginis animam pertransiuit. Cum huiusmodi fuga connexa fuerit cum puerorum caede, hinc evangelium, duplex hoc factum describens, ab Ecclesia in festo SS. Innocentium proponitur. Fuga in Aegyptum, puerorum caedes et reditus ita a Matthaeo describitur cap. 2. vv. 13.-23.

Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, et accipe puerum et matrem eius, et fuge in Aegyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi: futurum est enim ut Herodes quaerat puerum ad perdendum eum.

Qui consurgens, accepit puerum et matrem eius nocte, et secessit in Aegyptum.

Et erat ibi usque ad obitum Herodis; ut adimpleretur quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem: Ex Aegypto vocavi filium meum.

Tunc Herodes videns, quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde; et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, et in omnibus finibus eius, a bimatu et infra, secundum tempus, quod exquisierat a Magis.

Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem:

Vox in Rama audita est, ploratus et ululatus multus: Rachel plorans filios suos, et noluit consolari, quia non sunt.

Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto,

Dicens: Surge, et accipe puerum et matrem eius, et vade in terram Israël; defuncti sunt enim qui quaerebant animam pueri.

Qui consurgens accepit puerum et matrem eius, et venit in terram Israël.

Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iudaea pro Herode patre suo, timuit illo ire, et admonitus in somnis, secessit in partes Galilaeae.

Et veniens habitavit in civitate, quae vocatur Nazareth; ut adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazaraeus vocabitur.

2. Discessum Magorum connectit Matthaeus cum Angeli apparitione facta Iosepho. *Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph.* Verum familiaris mos est sacris litteris, ut quae non sunt simul continuata atque connexa, quasi continuata essent, narrentur. Illa ergo particula *ecce* propinquitatem designat harum rerum, sed non

immediatam. Interiecta enim est tota historia purificationis, immo reversionis in Nazareth, ut Lucas significat 2. 39. Quare sensus est: paulo post Magorum discessum, puta post aliquot dies, post mensem circiter vel plures etiam menses, (incerta enim res est) Angelus Domini apparuit in civitate Nazareth Iosepho dormienti. Cf. Augustinum de consensu Evangelistarum l. 2. n. 17., Migne T. 34. col. 1082. 1083. Multi cum Barradio existimant non apparuisse in persona propria aëreo corpore indutum, nec voce, quae auditu corporis percipi posset, cum Iosepho locutum. Visus ergo est, et locutus angelus cum Iosepho dormiente per species phantasiae impressas, quae angelum et praesentem et loquentem repraesentabant. Loquitur angelus et ait: *Surge, et accipe puerum et matrem eius, et fuge in Aegyptum*, ut ibi esset extra Herodis imperium, et ut per Christi praesentiam Aegyptus, diis falsis deditissima, et in ea tota gentilitas, iam tum ad veram pietatem praepararetur. Hanc autem Angelus addidit Iosepho consolationem, *esto ibi usque dum dicam tibi*, ne putet se in Aegypto perpetuo exulem haesurum, et ut sciat Deum in exilio gesturum semper peculiarem ipsorum curam. Famulorum Dei est fides, obedientia, constans patientia; Dei vero ipsius consilium, cura et expeditio rerum. Pergit angelus et ait: *Futurum est enim, ut Herodes quaerat puerum ad perdendum eum*; non fuisset Deo difficile, si libuisset, Herodem perdere, omnes eius conatus frustrari, ita ut fuga haud opus fuisset; sed fuga periculum declinare voluit, non omnipotentia dissipare, ut sic ostenderetur assumptae naturae veritas; servaretur decretae dispensationis ordo, quo venerat cedere, non resistere malo; ut exemplum et auctoritatem fugae praeberet iustis.

3. Iam vero Ioseph, tali admonitus oraculo, *consurgens accepit puerum et matrem eius nocte*, eadem scilicet, qua oraculum acceperat; ut ex eo doceretur, quanta promptitudo et obedientia ac simplicitas divinis mandatis, cum de illis constat, praestanda sit; et quanta paupertas eorum fuerit, quibus nec sarcinae multae componendae, nec repetenda debita, nec opes aut res familiaris aliis committenda, utpote qui omnibus istis oneribus erant liberi. *Secessit Ioseph cum puero et Matre eius in Aegyptum*. Aegyptiis, quibus olim plurima illata fuerant mala, Deus iam filium suum, mox futurae reconciliationis arrham, misit. Cf. S.Th. in h. l. par. *Et esto ibi. Et erat ibi usque ad obitum Herodis*; quot annis ibidem permanserit incertum est. Variæ sunt de hac re doctorum sententiae. Cf. Suarez l. c. D. 17. S. 2. Inquiritur hic quaenam fuerit necessitas fugiendi in Aegyptum. Et est ratio dubii, quia Herodes non iussit interfici omnes infantes Regni sui, sed solum Bethlehem, et in omnibus finibus eius. Christus autem, et parentes eius non habitabant Bethlehem, sed Nazareth. Ergo nullum erat periculum, quod esset Christus interficiendus: non ergo erat, quod, hac occasione arrepta, fugerent in Aegyptum. Verum cum Herodes tunc esset utriusque provinciae rex, facile poterat inquirere, et diligenter perscrutari, donec intelligeret feminam quandam peregrinam et advenam Bethlehem peperisse, ac postea discessisse, ac ita paulatim poterat Salvatorem invenire. Etenim, ut notat Hieronymus in illa verba Matth. 2. (Migne T. 26. col. 28.), *Defuncti sunt enim, qui quaerebant animam pueri*, non solum Herodes, sed etiam scribae, et Pharisei, ut illi morem gererent, necem Christi, illo eodem tempore, meditabantur. Suarez l. c. D. 17. S. 1. par. *His ergo*. Iam porro

hanc in Aegyptum fugam factam Evangelista affirmat, *ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam, ut*, eventum, non causam significat; nec enim in Aegyptum fugit, ut prophetia impleretur, sed ex fuga evenit, ut impleretur prophetia Oseae 11. Verba haec Evangelistae plane ostendunt, Dominum per prophetam loquutum fuisse in illis verbis, *Ex Aegypto vocavi filium meum*, de hoc mysterio, quod in Christo impletum est. Illud enim verbum, *ut adimpleretur*, concordiam ostendit, secundum intentionem Evangelistae, inter praedictionem et eventum. Quare reiicienda omnino est aliquorum interpretatio, qui negare ausi sunt verba illa, ut sunt apud Oseam, continere ullo modo prophetiam de Christo, sed solum per accommodationem quandam ab Evangelista citari. Sententia haec gravem continet errorem evangelicae veritati valde perniciosum; et pugnat cum communi doctorum expositione. Suaresius l. c. par. *Secundam*.

4. Quaestio quoad ea prophetiae verba movetur, utrum ea dicta sint ad praedicendum hoc Christi mysterium in sensu litterali, an spirituali. Nullus quidem negare potest, quin ea verba immediate significant populum Israël, educendum de Aegypto, qui solet filius Dei in Scriptura appellari, eumque figuram esse Christi vocati ex Aegypto. Unde fit, verba illa, mediante re proxime significata, hoc mysterium expressisse, quae est definitio spiritualis sensus. Quia tamen illa verba immediate relata ad hoc mysterium, illud etiam in omni proprietate sermonis aperte continent, et declarant; hinc videri posset non solum in sensu spirituali, sed etiam in litterali illud significare. Et sic Lyranus post citatum Oseae 11. testimonium inquit: «Ista auctoritas habet duplicem sensum litteralem, quia verificata est, ad litteram de populo Israël vocato a Domino de Aegypto: perfectius tamen de Domino nostro Iesu Christo, qui est filius Dei naturalis; alii autem sunt tantum filii per adoptionem». Quia tamen propria ratio sensus litteralis requirit, ut non solum oratio nude sumpta illum sensum in proprietate sermonis referre possit, sed etiam ut in eo sensu possit cum antecedentibus, et consequentibus texti, et unum integrum historicum, seu litteralem sensum conficere; quod praedictis verbis in dicto sensu non potest convenire, ideo non potest in rigore, et proprie dici sensus litteralis. Suaresius l. c. par. *Communior*. Animadvertendum praeterea hic est, plures auctores referre in ingressu Iesu Christi in Aegyptum idola commota sensibilibiter fuisse et corruisse. Verum eversio ista idolorum incerta res est. Et idem iudicium ferendum est de aliis miraculis, quae circumferuntur a puero Iesu in Aegypto factis. Haec de fuga in Aegyptum.

5. Herodis crudelitatem pergit nunc Evangelista describere. *Tunc*, i. e. cum in Aegyptum Christus iam subductus esset, *Herodes videns quoniam*, h. e. quod *illus* esset a Magis, per novos scilicet rumores de nato Messia ex iis, quae in die purificationis Hierosolymis contigerant, excitatus; antea enim non advertit se esse illum, sive quod aliis implicaretur negotiis, sive etiam quod credidisset magos spe frustratos prae pudore non fuisse ausos reverti, *iratus est valde*, eiusque simulata pietas in apertam erupit crudelitatem. Quare *mittens* satellites *occidit omnes pueros*, nempe masculos, neque omnes omnino, sed *qui erant in Bethlehemi et in omnibus finibus eius a bimatu* i. e. a pueris duorum annorum *et infra*, et qui scilicet minoris essent aetatis quam duorum anno-

rum, eosque non omnes iterum, sed *secundum tempus quod exquisierat a magis*, h. e. natos usque ad diem apparitionis stellae, quam Magi expresserant, quo indicatur, non esse occisos illos, qui recenter a triginta vel quadraginta diebus essent nati. Stella enim indicium erat Messiae iam nati, ut etiam magi dixerant, non nascituri. Referendum ergo est illud, *secundum tempus*, ad verba, *et infra*. Cur ergo, inquires, occidit bimulos, si stella a quinque aut sex hebdomadis tantum apparuerat? Respondetur maioris cautionis et severitatis causa tempus extendit, ne forte ante exortum stellae esset natus Messias, vel grandior esset ceteris. Nam eadem de causa etiam locum extendit, occidendo omnes, qui erant *in omnibus finibus Bethlehem*. Cf. Iansen. in h. l. Per hanc expositionem evanescit difficultas, quae multos torsit. Putaverunt enim illud, *secundum tempus*, referendum esse ad bimatum, et inde coacti sunt dicere, stellam ante biennium circiter apparuisse Magis, vel Magos post biennium a Christo nato venisse, quod videtur placuisse Epiphanio, qui existimat post duos annos Iosephum et Mariam cum puero reversos esse Bethlehem et tum Magos venisse, et Angelum apparuisse, eosque fugisse in Aegyptum. Estius vero, qui existimat Magos venisse post praesentationem Christi in templo, ita explicat, quod Magi puerum Iesum Bethlehem repperint; quatenus nempe Bethlehem regale oppidum, Iosepho pro habitatione placuerit, quod locum illum iam reputaret sanctificatum nova natiuitate novi Regis, nec debuisset puerum Iesum alio loco adolescere, quam ubi natus fuerat. Et sic hic auctor putat, reditum illum Nazareth, de quo Luc. c. 2. v. 39., unum eundemque esse reditum cum reditu de quo Matth. c. 2. v. 22., post fugam nempe et reversionem ex Aegypto. Cornelius a Lap. ita illud *secundum tempus* exponit: « Dico ergo Herodem non statim, nec eodem anno, quo venere et abiere Magi, occidisse infantes, sed anno sequenti, qui erat secundus a nato Christo, ideoque infantes notavit *a bimatu*, i. e. eos qui necdum attigerant biennium, sed unius erant anni, vel aliquot mensium aut dierum dumtaxat, hoc est occidit omnes, qui intra biennium ab ortu stellae nati fuerant *secundum tempus quod exquisierat a magis*, iuxta quod currebat annus secundus ab ortu stellae tunc, cum Herodes occidit infantes hoc biennio natos. Rursum magis stricte et praecise to *secundum tempus*, etc., sic accipi posset, q. d. Herodes biennium hoc non integrum accepit, sed computavit a tempore quo stella Magis apparuit, quod erat tempus biennii inchoati, sed non expleti. Herodes enim occidit pueros anno secundo ab ortu stellae et circa Pascha, cum scilicet Christus esset anni unius et trium mensium; nam ab ortu stellae tantum lapsi erant quindecim menses: quare eos non occidit, qui diu ante ortum stellae, ante quindecim menses nati erant ». Verum tres istae opiniones non satis convenientes nobis videntur. Etenim 1.º inconueniens videtur asserere, Magos venisse post biennium a Christo nato. Id quam multos habet doctores contrarios, qui tradunt Magos venisse ante purificationis dies. « Communior, inquit Cornelius a Lap. in v. 1. par. *Quaeres ex qua*, Patrum et Doctorum sententia est, Magos die 13. ab ortu stellae, et a natiuitate Christi venisse in Bethlehem, Christumque adorasse ». Insuper Ecclesia celebrat hoc mysterium adventus Magorum die 13. a natali Domini, et de iis canit in Officio, *Hodie stella Magos duxit ad praesepeum*. Tertio id evincitur ex sensu obvio testimonii Matth. v. 1. siquidem particulae illae « Cum

ergo natus esset... *Ecce* Magi ab oriente venerunt » proximitatem denotant horum duorum eventuum, Nativitatis Christi et adventus Magorum. Cf. Bened. XIV. de fest. D. N. Iesu Christi XLII. XLIII. 2.º Inconveniens videtur, asserere Magos venisse post praesentationem Christi in Templo. Id constat iisdem rationibus modo factis. Neque vero reductus, de quo Matth. c. 2. v. 22. (vide supra n. 1.) confundendus est cum reditu, de quo Lucas c. 2. v. 39. Matthaeus enim loquitur utique de reditu ex Aegypto; verum Lucas loquitur evidenter de reditu ex Hierosolyma post mysterium praesentationis et purificationis, *secundum legem*, quod incipit narrare v. 22., cuius historiam concludens v. 39. ait: « *Et ut* perfecerunt omnia secundum legem Domini, *reversi sunt* in Galilaeam in civitatem suam Nazareth ». Illa particula *Et ut* ex sensu obvio indicat coniunctionem proximam illius observantiae expletae legis cum reditu. 3.º Inconveniens videtur asserere, Herodem non statim, sed anno sequenti, post quindecim nempe menses pueros occidisse. Nam 1.º non videtur admodum probabile, quod Herodes plus quam annum integrum expectaverit ad videndum quoniam illusus esset a Magis, cum tantopere turbatus fuerit propter illum puerum. 2.º quia particula illa *tunc* v. 19. aperte coniungit istam historiam cum reditu Magorum descripto v. 12. quasi diceretur *tunc*, i. e. circa istud idem tempus, quo Magi reversi sunt in regionem suam. Porro, si Herodes plus quam annum integrum expectavit, non satis apparet quomodo Evangelista indicet hic proximitatem Magorum reductus et infanticidii. 3.º quia Ecclesia in Officio Epiphaniae Lect. v. videtur proxime coniungere adventum Magorum cum caede Innocentium. Hac Herodis saevitia, digna eo, quo postea periit, exitio, ut Christi nativitas celebrior facta est; ita Christi gloria illustrior reddita est; dum non dubitavit impius hostis, tot innocentes pueros immani crudelitate trucidare, ut unum e medio auferret puerum Christum. Monstratum quoque est, quod nulla nocere possit sive astutia sive saevitia ei, quem Deus velit servatum. Ostensum item est, quid essent ab impiis principibus passuri, qui adhaerent Evangelio; quid profecturi, qui fidem Evangelicam, crudelitate sua, conarentur extinguere. Porro non fuit iniustus Deus, qui, erepto puero Christo, ceteros pueros tyranni caedi reliquit, potest enim ad gloriam suam quibuscumque, ita ut voluerit, Deus uti. Magnum vero his puellis beneficium praestitit, quos martyrii gloria insignes, in gloriosam aeternitatem transmisit. At e contrario Bethlehemitae, quod virginem puerperam hospitio dignati non fuissent, caede prolium condigne puniuntur.

6. *Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam*, quatenus nempe calamitas illa, de qua propheta loquitur decem tribuum, vel certe duarum, Iudae et Benjamin, quae in captivitatem erant abducentiae, figura fuerit istius calamitatis, quae istis evenit pueris, quos Rachel, i. e. Ecclesia mater, deplorat. Itaque *Vox*, scilicet *ploratus et ululatus multus, audita est in Rama*. Interpres Graecus et Latinus iuxta Septuaginta accepit *Rama*, ut nomen proprium; est enim civitas in tribu Benjamin, iuxta Gabaa, in confinio tribus Iudae et Benjamin, Iudic. cap. 19. ver. 13., ut significetur luctum utrique tribui, quae postea confusae fuerunt, fuisse communem, et eo usque auditum ululatum. Hieronymus (Migue T. 26. col. 28.) accepit ut appellativum, significans, in excelso, i. e. vox alta audita est, sicut clamor ire in caelum dicitur. *Rachel* mater

fuit Benjamin, et in Bethlehem sepulta. Termini autem tribus Iudae et Benjamin citra Bethlehem concurrunt, et utraque illa tribus post captivitatem mixtim habitavit, ut patet 2. Esdr. c. 11. Itaque metonymice per Rachel, prolium suarum amantissimam, significatur tota regio Bethlehem, seu matres Bethlehemiticae et Beniaminicae. Quod autem mortua mater plorans inducatur, prosopopaea est, Prophetis et Poetis familiaris, et ad affectus movendos efficacissima. Licet ergo Iudas non sit natus de Rachel, sed de Lia, sicut habetur Gen. 29., attamen dicitur hic Rachel mater puerorum de Bethlehem, quae erat sita in sorte Iudae, quia ipsa Rachel sepulta est iuxta Bethlehem, ut habetur Gen. 35. Et ideo ratione sepulturae dicta est mater ipsius Bethlehem, et habitantium in ea; et dicitur hic *plorare* metaphorice, ratione praedicta. *Et noluit consolari quia non sunt*, quia nempe nemo eorum superest, omnibus fere in captivitatem abductis, aut peremptis. Tota haec infanticidii historia docet nos, omnem Christiani vitam a puero usque ad mortem continuam esse persecutionem, crucem et mortem; ac Christiani virtutem ac fortitudinem magis consistere in ardua patiendi quam in agendo. Difficilius sane est pati quam agere. Tota Christi vita crux fuit et martyrium; patiendi et moriendo mundi redemptionem Christus est operatus.

7. Sacrae familiae reditum ex Aegypto describit postremo loco Matthaeus et narrationem ita exorditur. *Defuncto autem Herode*, mortem sceleribus suis digna, *ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto*, haud quidem statim, defuncto Herode, apparuit; sed aliquo a morte Herodis tempore, ubi quievisset tumultus in Iudaea orti post mortem Herodis, antequam Augustus Caesar de rebus constitueret. Cf. Ioseph. antiq. l. 17. c. 8. et seqq. Et sane rediit Ioseph cum puero Iesu in terram Israël, regnante iam Archelao v. 22., ac proinde Roma reverso, quo post Herodis, patris sui, mortem profectus fuerat. Admonet Angelus Iosephum de reditu, *dicens illi: surge et accipe puerum et matrem eius, et vade in terram Israël: defuncti sunt enim*, pluralis pro singulari, nam de solo Herode loquitur, ut patet ex v. 19. *qui quaerebant animam pueri*, i. e. vitam eius auferre. Itaque Iosephus *consurgens accepit puerum et matrem eius et venit in terram Israël*. In ista apparitione non expressit Angelus, in quam Israël regionem et civitatem eundum erat. Hinc Ioseph veniens in fines Israël, et *audiens, quod Archelaus regnaret in Iudaea pro Herode patre suo, timuit illo ire*. Iudaea hic manifeste, non pro universa duodecim Israëlitarum tribuum terra, sed pro tribuum Iudae et Beniamini sorte accipitur, et distinguitur a terra Israël, cuius mentio est versibus superioribus, ut pars a toto, necnon a Galilaea, cuius mentio hic subsequitur, ut pars a parte. Existimaverat autem Ioseph in Iudaea, in qua puer natus et regni sedes templumque Domini erat, commorandum sibi esse; sed Archelaum timuit ob eius crudelitatem, ne forte rumor ad eius aures deferretur pueri, quem eius pater morti destinaverat. Divinitus ergo *admonitus in somnis secessit in partes Galilaeae*, ubi Herodes Antipas mitioris ingenii quam Archelaus eius frater, imperabat: unde Ioseph cum puero ibidem securius mansit. Cf. Lect. 8. Offic. Vig. Epiph. Ad huius rei evidentiam notandum est, quod Herodes moriens testamento quidem reliquerat Archelao regnum, sed, Caesar Augustus, cuius beneplacito testamentum subiecerat, constituit eum Ethnarcham, i. e. gentis Principem dimidiae partis Regni Herodis, h. e. Iudaeae, Idumaeae,

et Samariae. Regnum etiam pollicitus, quam primum tali honore se dignum redderet. Alteram dimidiam regni partem in reliquos duos filios Herodis partitus est; Antipam scilicet, qui et postea Herodes cognominatus est, creans Tetrarcham Galilaeae et Transiordanensis agri; Philippum vero Batamaeae, Traconitidis, et Auranitidis, cum parte domus Zenodori, ut vocabatur, et ut refert Iosephus l. 17. Antiquitat. cap. 8. n. 1. et cap. 11. n. 4. *Veniens ergo Ioseph in Galilaeam habitavit in civitate quae vocatur Nazareth*; ubi Christus conceptus fuerat, et civitas erat Iosephi et Mariae. *Ut adimpleretur*, i. e. ex quo factum, ut adimpleretur *quod dictum est per prophetas*, pluraliter prophetas citat Evangelista, non unius Scripturae verba, sed multarum sensum referens. Hoc enim testimonium apud nullum prophetam reperitur. *Quoniam Nazaraeus vocabitur*, vox *Nazareth* variam habet significationem iuxta varium etymon. Si istud scribitur per litteram Zain idem est ac *sacratus*, *consecratus*; si per Tsade, idem est ac *virens* vel *floridus*. Christum fore sanctum et Deo consecratum omnes prophetae praedixerunt, Offic. Vig. Epiph. l. 6. Si autem sanctus est, et floridus omnibus virtutibus est. Unde Isaias florem Christum appellat, suavitatem odoris sui longe lateque spargentem. *Et flos de radice eius ascendet* (11. 1.). Sancti igitur simus, quoniam Ipse, qui caput noster est, Sanctus est. Non possunt capiti membra reperiri difformia. Itaque ut ipse omni virtute florens, ita et nos virtutibus omnibus efflorescere impensa opera conemur. *Candidiores Nazaraei eius nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores*, Thr. 4. 7.

COMMENTARIUS DECIMUS QUARTUS

DE B. MARIA V. PUERUM IESUM AMITTENTE
ET INVENIENTE IN TEMPIO

1. Cum Christo ex Aegypto redeunte rediit et Maria et Ioseph, et venerunt in civitatem Nazareth, Matth. 2. 23. Rediit autem Christus, quoniam Ierusalem elegerat ad suam Passionem, et ut in Iudaea doctrinam suam disseminaret. Definitum quippe erat, *ut de Sion exiret lex et verbum Domini de Ierusalem*. Post hunc reditum mysterium illud factum est, quod nobis enarrat Ecclesia in Evangelio dominicae infra octavam Epiphaniae. Haec est ex Luc. cap. 2. tota illius facti historia.

Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, in die solemni Paschae.

Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi,

Consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, et non cognoverunt parentes eius.

Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos, et notos.

Et non invenientes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum.

Et factum est post triduum invenerunt illum in templo, sedentem in medio doctorum, audientem illos, et interrogantem eos.

Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, super prudentia, et responsis eius.

Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus, et ego dolentes quaerebamus te.

Et ait ad illos: Quid est quod me quaerebatis? nesciebatis quia in his, quae patris mei sunt, oportet me esse?

Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.

Et descendit cum eis, et venit Nazareth; et erat subditus illis; et mater eius conservabat omnia verba haec in corde suo.

Et Iesus proficiebat sapientia, et aetate, et gratia apud Deum et homines.

2. Illud quod huius evangelicae lectionis initio Lucas affirmat de Iosepho et Maria; *Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, in die solemni Paschae*, de Christo etiam intelligendum est. Nam statim de anno duodecimo subdit, *ascendentibus illis, consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Iesus*, ubi dicit puerum remansisse, quem antea non dixerat aperte cum parentibus venisse. Vult ergo intelligi, filium nunquam solere separari a parentibus praesertim in operibus religionis, et pietatis, et ideo sub verbo illo, *ascendentibus illis*, filium etiam fuisse comprehensum. Ergo similiter in prioribus verbis, cum dicuntur parentes, soliti esse ascendere per singulos annos, de Christo etiam dictum esse intelligendum est. De Aegypto reversi, timentes Archelaum regnantem in Iudaea, secesserunt in partes Galilaeae habitandi causa

Matth. 2. 22. Veniunt tamen nunc confidenter in Ierusalem praeferentes timorem Domini timori hominis, non ut habitarent, sed ut paucis morarentur diebus. In continua habitatione facile deprehendi ab Archelao poterant, minime vero in tam brevi mora et praesertim in tanta multitudine confluente undique Iudaeorum. Docet hic nos Christus Dominus eiusque sanctissimi parentes curam, quam in divino cultu exhibere debemus. Quam facile illum negligimus, religionis officia nulla urgente causa saepe omittentes. Colligitur autem ex his verbis rediisse sacram illam familiam ex Aegypto aliquot annis ante duodecimum annum aetatis Iesu Christi. Hisce enim verbis, *et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem in die solemni Paschae*, loquitur Lucas de eo tempore, quo habitabant Nazareth simul cum puero Iesu, et significat habitasse ibi aliquot annis, priusquam Iesus factus fuerit duodecim annorum, quum in templo remansit. Quot autem annis ibi habitaverint incerta res est, quae parum ad fidei mysteria explicanda refert; sicut etiam abscondita sunt et occulta, quae a Christo et eius Matre illis annis peracta sunt. Hunc quotannis in Ierusalem ascensum refert Lucas, ut historiam de Christo remanente in templo connectat, quod factum, huius ascensus occasione, locum habuit. Hinc pergens, istius facti historiam sic describere aggreditur, *Et cum factus esset annorum duodecim*. Voluit Christus a duodecimo aetatis anno sumere suae disputationis exordium, suaeque eximiae sapientiae indicium dare, et quasi radium quendam sui splendoris emittere, ut ab ea aetate in qua perfectum rationis iudicium incipere solet, sese paratum ostenderet ad iussa Patris implenda, et ut Iudaeorum animos aliquo modo excitaret, ac disponderet, ut postea doctrina eius non omnino nova videretur, neque ipse repente omnino Doctor prodiret; sed recordari possent eum a tenera aetate, magnum sapientiae suae specimen illis exhibuisse. *Ascendentibus illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi*. Iusserat enim Deus, ut omnes viri ter in anno adirent tabernaculum vel templum ad Deum ibidem publice adorandum, eique oblationes exhibendas (Ex. 23., Deuter. 16.). B. Virgo postquam rediit ex Aegypto, licet lege non teneretur; ex devotione tamen comitem se iungebat marito, secumque ducebat Filium ad templum. *Consummatisque diebus*, scilicet illius festi sive Paschatis; hoc enim per septem dies celebrabatur; quos omnes Hierosolymae celebrasse Mariam et Ioseph innuit hic Lucas; etsi lege tot diebus manere non cogerentur. *Cum redirent e Ierusalem in Nazareth, remansit puer Iesus in Ierusalem*, haud quidem errore, nec casu fortuito ad instar aliorum puerorum, sed summo consilio. Remansit autem, insciis parentibus, *et non cognoverunt* parentes eius, quamvis ob id parentes summo dolore cruciandos cognosceret. Duo quidem operationum genera erant in Christo; quaedam erant communes, quas instar ceterorum hominum operabatur, ut parentes adiuvare, et varia obsequia illis exhibere; quaedam vero erant propria ipsius, quatenus redemptor, ut miracula facere, verbum Dei disseminare, saluti hominum attendere. In primis operationibus subdebatur parentibus, non necessitate, sed voluntate; in secundis vero solum erat subiectus aeterno Patri. Voluit ergo, nescientibus parentibus, remanere in Ierusalem, ut, qui in multis illucusque parentibus obedierat, significaret se habere quaedam alia negotia, in quibus non ipsis subdebatur, et quae recte exercere poterat ipsis inconsultis. Et nos negotia habemus, quae agere debemus

non secundum hominum amicorum vel etiam parentum voluntatem, sed secundum voluntatem Dei. Et sane habet vel parentum auctoritas limites suos, cui renunciandum est, quoties agitur negotium salutis aeternae. Par est enim, ut humana cedant divinis; et prius sit ratio Dei, cui debemus et corpus et animam; et a cuius benignitate expectamus haereditatem vitae immortalis, quam horum, a quibus iuxta carnem progeneriti sumus et educati, successuri in portionem aliquam facultatum terrenarum. Debemus et his sane plurissimum, longe autem plus Deo; cui debemus et ipsos parentes. Verum historiam prosequamur. Hic « accusant B. Virginem gravissimi peccati et negligentiae, quod filium perdidit. Quod peccatum ita exaggerant impudentissimi haeretici, ut cum peccato Hevae illud conferant.... Sed facile vincitur horum impietas. Nam ipsum Evangelium Virginem excusat dicens, *Et non cognoverunt parentes eius...* Certe non est difficile, facile fuisse puero Iesu sine culpa et negligentia parentum a via deflectere. Credibile enim est Mariam et Ioseph rediisse simul cum aliis cognatis, et comitatu, et potuisse puerum simul cum aliis, vel parum antecedere, aut detineri, et occulte ab eis divertere. Quod eo facilius accidere potuit sine culpa parentum, quo ipsi minus erant solliciti, quia filii virtutem et sapientiam agnoscebant, nihilque sine illius voluntate venire posse certe sciebant, et ideo B. Virgo illi dixit: *Fili, quid fecisti nobis sic?* Significans illud non potuisse nisi ex Christi voluntate evenire. At dicent, in hoc ipso verbo quoddam impatientiae vel superbiae genus latere. Sed impie ac temere iudicant, illa enim verba nonnisi insignem fidem, et caritatem redolent, quibus propterea Christus simili caritate respondet: *Quid est, quod me quaerebatis?* Quasi diceret, ob nullam aliam causam potuisse se matrem relinquere, nisi ob gloriam Patris » (Suarez l. c. D. 4. S. 3.). Ob reverentiam, inquit Toletus Annot. LXX., et venerationem, qua B. Mater prosequabatur filium suum, quem etsi parvum aetate carnis, Deum tamen esse non ignorabat, « eius arbitrio multa permittebat, secuta nihil inde praeter eius voluntatem eveniturum. His etiam accedat consuetudo illius tunc temporis, ut ex Evangelistae verbis constat: comites enim viae multi erant et quidam praecire, quidam sequi solebant usque ad terminum diei, quando conveniebant ad divertendum in locum quietis, solebant etiam parvuli accedere notis et amicis, seu sponte aut ab ipsis tracti. Noluit ergo piissima Mater negare filio, quod suis etiam filiis aliae matres concedebant ».

3. *Existimantes autem illum esse in comitatu*, difficultas est in expositione huius loci, propterea quod certa apud graves Theologos conclusio est, in intellectu B. Virginis nunquam fuisse errorem. Nihil enim unquam ignoravit eorum, quae decebat ipsam scire (Suarez l. c. D. 19. S. 6. par. *Dicendum vero*). Sed evanescit difficultas, si dicatur B. V. Mariam illud existimasse, non simpliciter iudicando ita esse, iudicio falso, et erroneo, sed solum iudicando id accidere potuisse, et ex signis et circumstantiis occurrentibus id fuisse verisimilius, quod iudicium verum erat. Suarez l. c. par. seq., Raynaud. l. c. part. 2. p. 9. n. 2.-3. O quot sunt, qui putant secum ire Christum in via vitae praesentis; securi de sua iustitia praesumentes; qui quando venerit nox mortis, nox illa extrema, reperient Iesum non esse in comitatu! O quam misera mors, quando Iesus in vita non est in comitatu! Sunt qui zelo iustitiae moveri putant ad aliquid agendum in proximum, cum re ipsa moveantur vindictae

animo, saepe avaritia decipit specie temperantiae, saepe exterius bona opera fiunt, interius autem ambitio est, quae ad ea excitat. Hi sunt, qui secum Christum habere putant, et non habent. Iam age existimarunt Maria et Ioseph Iesum esse *in comitatu*, i. e. apud eos itineris socios, qui antecesserant, quosque vespere in communi hospitio erant inventuri. *Venerunt* ergo, i. e. iverunt, progressi sunt, Galilaeam versus *iter diei unius*, erat enim iter plurium dierum ex Hierosolymis Nazarethum, quousque vespere assecuti fuerunt societatem eorum, qui praecesserant, et ad hospitium priores diverterant. *Et requirebant eum inter cognatos et notos*; his enim libenter solet aetas puerilis adhaerere, quibus et noverant pueri huius adspectum esse iucundissimum. Difficile sane est Christum reperire inter cognatos et notos. Parentes, amici familiares secundum carnem a Christo non raro avertunt. *Et non invenientes regressi sunt in Ierusalem requirentes eum*; certi enim erant, quod non praeisset Nazarethum versus, iter ante alios prosecutus, tum quia nemini visus fuerat, tum quia tantum itineris eo die confectum fuerat a comitatu, quantum poterat ante noctem ingruentem. Reversi sunt ergo Hierosolymam, unde iam venerant, arbitrati, quod res erat, eum illic remansisse, praesertim cum cognati et noti asseverarent, non discessisse ex urbe cum ipsis. Ostendunt autem, se non neglectu aut incuriâ fuisse securos, quando non sine ingenti corporis molestiâ et cordis dolore viam quam fecerant remeantur, et magnâ Iesum requirunt sollicitudine. Anxie autem requirunt, propterea quod metuunt, ne parentibus in turba amissis, a via aberrans, mala et incommoda plurima patiatur. Quamvis enim crederent esse filium Dei, qui sciret possetque omnia; noverant tamen, quod ceterorum more se gereret, quod in iis, quae ad corpus spectabant, nollet uti virtute divinâ, sed communem hominum servare consuetudinem; et quemadmodum non mox ab infantia fuerat locutus, non mox ambulaverat, non mox cibum solus acceperat, non mox se ipse vestiverat, parentum ad haec usus auxilio; ita hactenus ceterorum puerorum more se habuerat, cibum, ducatum, tutelam, ceteraque necessaria, parentibus procurantibus, acceperat, non necessitate aut infirmitate, sed voluntate, ut nobis similis esset, quos salvare statuerat. Ad eundem modum existimarunt, fieri posse, ut a via aberraret more aliorum puerorum; haud quidem, ut ceteri, qui nolentes errant, sed volens, sicut et ceteras hominis infirmitates volens assumpsit.

4. *Et factum est post triduum*, tertio scilicet die ab amissione, ex quo Iesus, relictis parentibus, remanserat Hierosolymae. Primus enim dies fuit; quo parentes Iesu, confecto Hierosolyma Galilaeam versus itinere unius diei, assecuti sunt comitatum; secundus, quo, non invento eo in comitatu, reversi sunt Hierosolymam, quaerentes eum in itinere, et Hierosolymae (quo sub noctem pervenerant), in hospitio pristino ac vicinia: postridie mane, qui fuit dies tertius, invenerunt eum in templo. Noluit statim inveniri Iesus, quia quod difficiliter quaeritur, solet dulcius inveniri; decretum autem erat ei triduo inter doctores apparere. Totum hoc triduum egit Iesus partim orando, partim audiendo doctores, eisque respondendo in templo. Cibum alii putant a doctoribus adstantibus, et sapientiam eius mirantibus, invitatum accepisse, alii putant ostiatim eum mendicando vicitasse. Quem igitur Maria et Ioseph non invenerunt in comitatu cognatorum et amicorum, invenerunt *in templo*, loco orationi

et doctrinae sacrae deputato. Hic sane quaerendus est Iesus, hic invenitur. Invenerunt autem *sedentem in medio doctorum*, i. e. inter doctores, sed humiliori loco, quasi discipulum, *audientem illos* docentes, et explicantes divinam legem ac sacras Scripturas. Quid vero speciatim tractarent doctores illi, incertum est. Verisimile quidem est, eos de adventu Messiae disputasse. Neque vero doctores *audiebat* tantum, sed et *interrogabat eos*, interrogabat utique magistros, non ut aliquid disceret, sed ut interrogans doceret, et modeste, ut decebat, puer doctores doceret, ex uno quippe doctrinae fonte manat et interrogare et respondere sapienter, et eiusdem scientiae est scire quid interroges, quidve respondeas. Tantam doctrinam prodidit divinus iste puer, ut *stupèrent omnes, qui eum audiebant, super prudentia et responsis eius*, non enim intelligebant, qui fieri posset, ut puer duodecennis, fabri filius, qui scholas nunquam frequentarat, tam versatus esset in Scripturis, tam prudenter audiret, tam apte responderet, ipseque vicissim tam opportune interrogaret, ut qui discipulus videbatur doctores ipsos reapse excederet.

5. *Et videntes*, i. e. simul ac parentes, eum quaerentes, viderunt, admirati sunt, non sicut reliqui auditores propter prudentiam et responsa eius; nam infinitam eius esse sapientiam non ignorabant; sed quia eum praeter opinionem in medio doctorum disputantem reperissent, nunquam enim tale quicquam fecerat antea Christus. Cf. Tolet. in h. l. Ann. LXXVII. *Et dixit Mater eius ad illum*, nempe paulo post, cum, soluto conventu doctorum, seorsum Iesus cum parentibus abiret, *Fili quid fecisti nobis sic*, i. e. ut, *nobis insciis*, solus in urbe remaneres. Non enim quaerit cur manserit, aut cur disputaverit cum doctoribus; sed quid *fecisti nobis sic*. Hanc enim causam istius interrogationis produunt verba sequentia, « ecce pater tuus et ego *dolentes* (quia amantes), quaerebamus te » quasi diceret, cum te hoc scire non ignoremus, miramur, cur feceris nobis *sic*. Tanquam mater, non minus affectuose, quam humiliter et fiducialiter exprimit animum suum. Verba autem sunt matris, non obiurgantis, sed mirantis, et dolorem suum dolenter explicantis. Neque verba haec, admirationis sunt tantum, sed etiam interrogationis. Intellexit B. Virgo Christum consilio remansisse in Ierusalem, sed rationem, cur *ipsis ignorantibus*, nesciebat. Quare ut ex materno affectu dolebat, *Fili quid fecisti nobis sic*, ita materno affectu rationem interrogat, cur ita fecerit; haud quidem ex vana curiositate, sed ex amore. Qui enim amat, quantum potest, vult habere bene sibi notam personam amatam, et omnia quae ad ipsam pertinent. Et sic mater vere amans cupit omnia plene noscere, quae ad suum filium spectant. Materna autem usa est auctoritate, cum, Dei filium, suum appellavit. *Fili* verbum amoris est, quod matri dolenti dolor ipse sponte sua suggererat. *Pater tuus et ego*, Iesu parentum communis dignitas ter repetitur in hoc mysterio cum Evangelista ait: « Ascendentibus *parentibus eius* Hierosolymam »; et iterum: « Et non cognoverunt *parentes eius* »; et tertio: « *Ego et pater tuus* dolentes quaerebamus te » *Pater tuus et ego*, nec in ordine nominis se Iosepho praefert; sed honorans ut maritum praeponit sibi; quamvis naturâ non esset Iesu pater, sed sola lege coniugii ac fama. *Dolentes quaerebamus*, dolebat Virgo Maria de filii absentia, et de illius incommodis, deficiente illi ministerio solito exhiberi a Ioseph et ab ipsa. Quamvis enim Filium Dei crederent; noverant tamen in his quae ad corpus spectabant noluisse vir-

tute sua uti, sed communem hominum servare consuetudinem. Eo vero magis dolebant, quod ignorabant, quamdiu haec durarent, et an inventuri essent in Ierusalem; affligebat ergo eos etiam incertitudo temporis, et loci, et tanto acerbior erat dolor, quanto vehementior eorum amor. Iuste ergo dolebant; magna enim perditio est perdere Iesum. O quot sunt qui perdunt Iesum nec dolent! Perdunt vel minimam pecuniae summam, et dolent; perdunt thesaurum non deficientem in caelis, et non sentiunt!

6. *Et ait ad illos*, utrumque parentem alloquitur, quia mater utrumque nominaverat, pro utroque locuta, ut causa utrique communis erat. *Quid est quod me quaerebatis?* Ad duo, quae mater eius dixerat, respondet: incipit autem a posteriori, nempe pater tuus, et ego quaerebamus te, quid est, inquit, quod me quaerebatis, nimirum dolentes, et anxii? Interrogatio haec negandi sensum habet, quasi diceret: non erat causa vobis me quaerendi, quasi errantem; hoc enim ex consilio, et instituto feci, ut solus, vobis insciis, remanerem. Non sunt haec verba reprehensionis, sed instructionis, et consolationis, ac defensionis cuiusdam. *Instructionis* quidem, docet enim, quod factum est ab illo, consilio, et mysterio divino gestum esse, ut iis, quae patris sunt, incumberet, quod statim verbis sequentibus clarius explicat. Specie ergo reprehendentis non tam reprehendit parentum curam, quam docet altiora de se esse cogitanda. *Consolationis* vero, quia causam dolendi, et solícite inquirendi non fuisse dicit; nec enim quicquam mali ex iis, quae ipsi timuerunt, intercessit in hoc facto. *Defensionis* autem, quia causam illis dolendi, et anxie quaerendi dedisse tacite negat, quasi diceret: Non ego vobis causam huius cruciatus, et inquisitionis dedi; non enim feci quicquam, propter quod revera me dolentes quaerere debuissetis. Vos pro amore vestro, et quia ignorabatis rei mysterium, causam vobis ministrastis. Cf. Tolet. Annot. LXXX. *Nesciebatis, quia in his quae Patris mei sunt oportet me esse*, probatio est praecedentis sententiae, nimirum non fuisse causam requirendi eum quasi errantem. Est autem sensus, scire, et cogitare poteratis, me ob negotia Patris mei, quibus me oportet incumbere, remansisse, quod si hoc cogitavissetis, non utique sic dolentes quaesiissetis me. Sciebant Beata Virgo et Ioseph Christum Dei filium esse, ac venisse in mundum, ut opus salutis nostrae perficeret, quod hoc in loco ea quae Patris sunt Christus appellat: non tamen cogitarunt ea tunc de causa remansisse solum in Ierusalem. Hoc est, quod dicit Christus illis: Sciebatis me debere ea, quae Patris sunt, facere, hinc colligere poteratis causam absentiae meae; sicque non doliissetis, tam anxie me quaerentes. Haec sententia tacite respondet ad prius illud dictum, *Quid fecisti nobis sic?* nimirum, quia oportet me esse in his, quae Patris sunt, in quibus non pendeo a vobis, nec vobis sublior, sed soli Patri: sicut ille praecepit, sic facio. Opus Patris vocat opus Redemptionis, propter quod a Patre missus fuerat, et in quo non erat parentibus subiectus, sed Patri. Opus hoc in templo inchoabat; nam iam iam doctrinam suam mundo manifestare, et ad eius adventum agnoscendum doctorum corda excitare incipiebat. Est autem hic talis dubitatio: cum B. Virgo, et Ioseph noverint Christum filium Dei, et habere opera Patris, quae illum facere oportebat, videntur reprehensibiles eo quod non cogitaverint illam absentiam ea de causa factam fuisse. Respondetur, nullam culpam prorsus commisisse, nec ulla dignos reprehensione, si id non cogitarunt, sed potius

quod errare voluerit; nam utrumque esse potuit; et quod remansisset, volens in hoc aliis pueris similis fieri, sicut in multis fecerat: et quod divinum opus Patris facere, et se Dei filium facto ipso ostendere voluisset, parentibus insciis, in templo remanendo, quod et verbis hic affirmat, *in his quae Patris mei*, etc. Habuit vero Beata Virgo probabilem rationem cogitandi illud prius, quia non erat experta, toto pueritiae tempore praecedenti, Christum simile quid egisse. Amor praeterea vehementissimus erga filium impulit ad timendum illi, et cogitandum ne errare volens, multa pateretur, uti diximus. Toletus Annot. LXXXI.

7. *Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos*: Non desunt qui verba haec propter circumstantes, vel per Synecdochem propter Ioseph dicta esse existimant. Verum ex sensu obvio et naturali textus, ad B. Virginem et ad Iosephum sunt referenda. Sensus autem esse non potest, B. Virginem non intellexisse Christum loquutum fuisse de Patre suo caelesti vel de opere Redemptionis, quod tunc inchoabat. Sciebat enim Christum non habere Patrem alium in terris, et ad opus Redemptionis a Patre missum in mundum. Sensus ergo est, B. Virginem non fuisse statim plane assecutam ob ipsam amoris et doloris vehementiam, qua afficiebatur, eam Christi responsionem, quatenus non satis comprehenderit, cur ob res illas ad aeternum Patrem pertinentes, in quibus Christum versari oportuerat, parentes inscios et sic acerbo dolori obnoxios dereliquerit. Idque sane potuit non statim intelligi ob vehementiam amoris et doloris, quo afficiebantur, cum reapse mysterium istud ea responsio *immediate* non declaret. Verum inquit Christus, debuisse se esse in his, quae Patris sui sunt, cogitandum exhibet *consequenter*, se in his non subiici parentibus suis, et ad hanc suam auctoritatem manifestandam parentes nescientes deseruisse. Ipsum locutionis genus, quasi ex imperio quodam, hanc Christi mentem confirmat.

8. *Et descendit cum eis et venit Nazareth*, causâ habitandi illic cum eis, ut prius; ibique reliquo vitae suae tempore usque ad trigesimum aetatis annum habitavit. Id colligitur ex Luca: nam postquam dixit: *Et descendit cum eis, et venit Nazareth*, paulo post addit: *Et Iesus proficiebat sapientia et aetate et gratia apud Deum et homines*. Si autem cum his coniungantur, quae statim capite tertio idem Evangelista scribit: *Anno autem quinto decimo imperii Tiberii Caesaris*, etc., satis indicatur, usque ad illum annum permansisse in Nazareth, rationemque vivendi in superiori capite descriptam tenuisse, h. e. non solitariam, nec ab hominum convictu semotam; sed veluti communem et ordinariam in exterioribus. Hinc Christus vocatus est Nazaraeus, propterea quod maiorem vitae partem Nazarethi transegerit. Hinc item intelligimus toto eo tempore pauperem vitam Christum duxisse, quia parentes eius pauperes fuerunt, ut ex Evangelio colligitur; tum ex iis, quae de Nativitate Christi narrantur; tum ex iis, quae dicuntur de Purificatione Virginis, et de oblatione ab ipsa facta, quae pauperum propria fuit (ut ibi notavimus); tum etiam ex iis quae dicuntur de fabrilis arte, quam Iosephus exercebat, quae accommodata est homini pauperi. Verum quamquam Christus hac aetate pauperem egerit vitam, non tamen adeo inopem, ut mendicato viveret cibo. Ratio in promptu est: quia eo tempore in domo parentum et ex eorum bonis et laboribus alebatur. Neque enim putandum est, parentes Christi adeo inopes fuisse, ut aliorum eleemosynis viverent. Nam in pri-

mis ex Scriptura Sacra habemus Iosephum fabrillem artem exercuisse, non solent autem huiusmodi artifices mendicare. Insuper Sancti Patres asserunt parentes B. Virginis honestae fuisse conditionis, et B. Virginem fuisse unigenitam et haeredem, et ideo nupsisse viro eiusdem tribus et familiae. Licet ergo Maria et Ioseph divites minime essent; haud tamen adeo inopes existimandi sunt, ut sine aliorum subsidio parvam familiam suam alere non possent. Neque vero Sanctissimam Virginem decebat talis vivendi modus ac ratio, ut ostiatim eleemosynam peteret. Si autem quaeras quid Christus Nazarethi egerit, Evangelista respondet: *erat subditus illis*, obediens scilicet parentibus suis secundum humanam, non secundum divinam naturam; nec secundum humanam quidem, tanquam inferior ac minor, qui longe ipsis maior ac superior ac dominus ipsorum erat, etsi nondum id manifestaret; nec vi legis, tanquam si lege de parentibus honorandis teneretur, qui etiam in pueritia, sufficebat ipse sibi alendo, sed sponte propria, accedente Dei Patris voluntate, ut quemadmodum exinaniens seipsum hominis ac servi figuram induerat, ita quoque, ut probum filium et iustum hominem ea aetate deceret, se gereret. *Erat igitur subditus illis*, non *iure* sed *facto* tantum. Etenim humana natura in Christo, licet in se praecise sumpta, subdita esset matri, quia tamen ipsa elevata erat a Deo ad hypostasim Verbi, ideoque unum erat cum Deo secundum hypostasim, una nempe persona divina, hinc exempta fuit ab obedientia matris aequae ac a legibus Augusti, Herodis, Pontificum, ceterorumque principum. Ex hac Christi voluntaria subiectione colligunt Patres, eum parentes suos in rebus domesticis iuisse, et praesertim S. Iosephum, quamdiu vixit, in arte fabili. Ex quo verisimile est etiam post mortem Iosephi, probabile enim est eum ante trigesimum Christi annum mortuum fuisse, Christum Dominum per se solum ea aetate fabrillem artem exercuisse, ut se ac suam Beatissimam Matrem sustentaret. Unde Marc. 6. dicebant de illo Iudaei, *Nonne hic est faber, filius Mariae?* Tanto Christi exemplo discamus omnem perferre laborem; sed discamus maxime obedientiae humiliter nos subiici. Audi Bernardum: « Et erat subditus illis: Quis? Quibus? Deus hominibus; Deus, inquam, cui Angeli subditi sunt, cui principatus et potestates obediunt, subditus erat Mariae. Nec tantum Mariae, sed etiam Ioseph propter Mariam. Mirare ergo utrumlibet, et elige quid amplius mireris, sive Filii benignissimam dignationem, sive Matris excellentissimam dignitatem. Utrunque stupor, utrinque miraculum. Et quod Deus faeminae obtemperet, humilitas absque exemplo; et quod Deo faemina principatur, sublimitas sine socio. In laudibus virginum singulariter canitur, quod sequuntur Agnum quocumque ierit. Quibus ergo laudibus iudicas dignam, quae etiam praestit? Disce homo obedire; disce terra subdi; disce pulvis obtemperare. De auctore tuo loquens Evangelista, *Et erat*, inquit, *subditus illis*, haud dubium, quin Mariae et Ioseph. Erubescere, superbe cinis: Deus se humiliat, et tu te exaltas; Deus se hominibus subdit, et tu dominari gestiens hominibus, tuo te praeponis auctori. Quoties enim hominibus praeesse desidero, toties Deum meum praeire contendo, et tunc vere non sapio ea quae Dei sunt. De ipso namque dictum est, *Et erat subditus illis*. Si hominis, ô homo, imitari dignatis exemplum, certe non erit tibi indignum sequi auctorem tuum » Hom. 1. super Missus est n. 7 et 8. Porro Maria *Mater eius conservabat* magna cura omnia verba haec, dicta et facta pueri Iesu omnia, quae

hactenus narrata sunt a Luca, praesertim a vers. 19., quo hoc idem dictum est, *in corde suo*, apud animum suum. Una causa fuit, ut frequenti ruminacione intelligentiam eorum, quae minus clara essent, assequeretur, eorum vero, quae perspicua essent, continua contemplatione frueretur. Altera causa fuit, ut opportuno tempore et loco ea aliis explicaret, et cum aliis thesauris proferret in communem usum. Imitemur et nos, fratres mei, piam Domini Matrem, ipsi quoque omnia verba et facta Domini ac Salvatoris nostri fixe in corde conservando, horum meditatione diurna et nocturna importunos inanum nocentiumque cogitationum repellamus incursus: horum crebra collatione et nos, et proximos nostros a fabulis supervacuis et a detractionum colloquiis castigare, atque ad divinae frequentiam laudis accendere curemus. Iesus autem toto eo tempore, quo habitabat Nazarethi parentibus subditus, *proficiebat sapientia et aetate et gratia* apud Deum et hominem. Proficiebat aetate, quia aetate augebatur, neque fecte ac simulate, sed vere, proficiebat enim non solum *apud homines*, hominum iudicio, sed et *apud Deum*, iudicio Dei. Proficiebat sapientia et gratia, haud quidem interioribus sapientiae et gratiae habitibus, quibus ab initio Incarnationis plenus et perfectus erat, sed exterioribus Sapientiae et gratiae operibus, elicitis ex interioribus habitibus. Hisce operibus proficiebat apud homines, qui quotidie sapientiora, ac magis semper recta et verba et opera in ipso discernebant: proficiebat etiam his operibus apud Deum, quia quamvis quodvis opus et verbum Christi ratione personae operantis, Filii inquam Dei, esset aequalis sanctitatis et meriti, non tamen ratione ipsius operis aut verbi: et sic gratius fuit opus, ieiunium quadraginta dierum, quam fuisset ieiunium trium dierum, et passio maioris meriti fuit, quam circumcisio. Cf. Suaresium l. c. D. 17. S. 2. 3.

COMMENTARIUS DECIMUS QUINTUS

DE NUPTIIS IN CANA GALILAEAE

1. Reliquo tempore vitae Iesu Christi, post eius in templo disputationem; quid peculiare ipse eiusque Sanctissima Mater gesserint Sacris Litteris consignatum non est. Redit primum de B. Virgine Maria suavissima commemoratio in Evangelio Ioannis, quod Ecclesia legit Dominicâ secunda post Epiphaniam, ubi nuptiae narrantur factae in Cana Galilaeae et initium signorum, quod Iesus Christus fecit rogatu dilectissimae Matris suae. Hoc est laudatum Ioannis Evangelium:

Et die tertia nuptiae factae sunt in Cana Galilaeae; et erat mater Iesu ibi.

Vocatus est autem et Iesus, et discipuli eius ad nuptias.

Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.

Et dicit ei Iesus: Quid mihi et tibi est mulier? nondum venit hora mea.

Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite.

Erant autem ibi lapideae hydriae sex positae secundum purificationem Iudaeorum, capientes singulae metretas binas vel ternas.

Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum.

Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, et ferte architriclino. Et tulerunt.

Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde esset (ministri autem sciebant, qui hauserant aquam), vocat sponsum architriclinus.

Et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit; et cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est; tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.

Hoc fecit initium signorum Iesu in Cana Galilaeae; manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli eius (2. 1.-11.).

2. Incarnationis mysterio et testimoniis Baptistae de Christo, vero Messia, primo cap. expositis, Evangelista primum Christi miraculum, quo suam incepit manifestare gloriam, hoc secundo capite describit. Dies autem numerat ab ea, quae in fine superioris capitis est signata; nimirum qua exiens in Galilaeam Philippum vocavit; hoc enim fuit ultimum tempus, praecedenti capite ab Evangelista descriptum v. 43. Quare tempus temporum coniungens, *Et die tertia*, inquit, *nuptiae factae sunt*; ita ut prima dies fuerit, vocationis Philippi v. 43., altera, qua Natanaël venit ad Christum v. 47., tertia, quando nuptiae in Cana celebratae sunt 2. 1. Porro *nuptiae*, i. e. nuptiale convivium, *factae sunt in Cana Galilaeae*. Cana duplex est, altera maior, proxima Sidoni in tribu Aser, altera minor in tribu Zabulon. In hac nuptiae peractae sunt, quae quoniam valde vicina erat Nazareth, nihil mirum, matrem Domini ibidem fuisse. Ex verbis Evangelistae, *Et erat mater Iesu ibi*, B. Virgo non vocata nec invitata ibi adfuisse videri posset. At revera vocata fuit, et vocatam refert Evangelista, mox, inquires, *Vocatus est autem et Iesus et discipuli eius*

ad nuptias, i. e. vocatus est etiam Iesus. Illa augendi particula, *etiam*, vocatam matrem insinuat. Praemittens Evangelista matrem ibi fuisse, significare voluit matrem venisse ad nuptias primam. Solent enim ad nuptias mulieres notae et familiares citius accedere, ut debita caritate cognatas, et familiares adiuvent, et quae necessaria sunt ad futurum convivium praeparent, ideoque convivii et nuptiarum diem praeveniunt, quod et B. Virginem pro summa humilitate, et caritate fecisse, non est improbabile; ob idque dictum est, erat ibi mater Iesu, quasi, ad praestandum auxilium in ministerio, diem nuptiarum praeveniret. Has enim nuptias consanguineorum, ac familiarium, et notorum B. Virginis fuisse communiter interpretes opinantur. Christus autem ad nuptias venit, et invitatus venit, praecipue ut haberet occasionem edendi miraculi, quo iam mundo suam divinitatem demonstrare, et fidem hominum conciliare sibi et confirmare inciperet, ipsorum consulens utilitati. Non tam ergo propter celebritatem et apparatus nuptiarum, quam ut lucrificaret mortalium animas, Dominus in terrestribus humanam sequebatur conversationem. Enimvero communem vitam in his exterioribus elegit, ut se omnibus magis affabilem exhiberet. Quod imitatus Paulus dicebat (1. Cor. 9. 22.): *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos*. Invitatus autem venit, ut modestiam, et decorem servaret. Erat enim Christi conversatio perurbana, et omni naturali virtute ornata; qua de causa etiam discipulos secum ad nuptias, non nisi invitatos, adduxit. Discipuli hi, illi quinque sunt quos sibi iam adsciverat, nempe Petrus, Andreas, eiusque socius, Philippus, Nathanaël, et si qui forsitan alii, vel aliqui tantum eorum: incerta enim res est. Facile autem hinc colligere est sanctas et honestas esse nuptias, quibus Mater puritatis interesse dignatur, quibus et Iesus invitatus adest, et discipuli eius adsunt. Bona quidem castitas coniugalís, sed melior tamen continentia virginalis, optima perfectio virginalis.

3. *Non erat Mater Iesu ibi otiosa*. Etenim, *deficiente vino*, ob invitantium paupertatem, rogante nemine, sponte ad succurrendum se exhibet efficacem, et *dixit Mater Iesus ad eum: vinum non habent*. « Compassa est enim eorum verecundiae, sicut misericors, sicut benignissima. Quid de fonte pietatis procederet nisi pietas? Quid, inquam, mirum si pietatem exhibent viscera pietatis? Nonne qui pomum in manu sua tenuerit dimidia die, reliqua diei parte pomi servabit odorem? Quantum igitur viscera illa virtus pietatis affecit, in quibus, novem mensibus requievit? Nam et ante mentem replevit, quam ventrem; et cum processit ex utero, ab animo non recessit. Durior fortasse et austerior videri posset responsio Domini: sed noverat ille cui loqueretur; et quis loqueretur, illa non ignorabat. Denique, ut scias quomodo responsum ipsum acceperit; aut quantum de Filii benignitate praesumpserit, ait ministris: *Quaecumque praeceperit vobis, servate, et facite* » (S. Bern. Serm. in dom. 1. post oct. ep. num. 2., Migne T. 183. col. 155.). *Vinum non habent*. Magna in his verbis elucet etiam Mariae fides magna confidentia; fides quidem quia omnia credidit Filio possibilia, confidentia quia contenta est tantummodo necessitatem nuntiare. *Et dicit ei Iesus quid mihi et tibi est mulier*, hebraismus est; latine, quid mihi tecum: i. e. opus quod petis non iure ullo pendet humano, puta iure humanae filiationis; sed divina pendet voluntate: quippe opus est ad Redemptionem pertinens. Hinc *mulierem* appellat Christus Mariam, non matrem, « ut indicaret illud opus et mi-

raculum, quod B. Virgo postulabat, esse divinae virtutis non humanitatis proprium, quam solam a matre susceperat » (Suarez l. c. D. 1. S. 1.). Hisce autem verbis non solum Matrem Christus non contempsit, sed honoravit et vehementer honoravit. Non contempsit, nam secus, quasi mitigans datam responsionem, statim non addidisset rationem, qua manifestavit opus illud solius divino pendere beneplacito, *Nondum venit hora mea*, quod, verbum est potestatis divinae; dominus ipse temporum eligere potuit quae voluit ad se manifestandum. Neque vero, quod potissimum est, fecisset mox, si petitionem reiecisset, quod modo matri duriuscule negare videbatur. Honoravit vero, nam quanta sit Matris apud Filium intercessio clare inde ostenditur. Quod enim nullo iure conceditur humano, ipsius etiam filiationis consanguinitate, ut Christus ipse affirmat in istis verbis, *quid mihi et tibi est mulier, nondum venit hora mea*, iure conceditur singularis praerogativae eidem Matri concessae, ut facto ipso comprobatur; nam quod petebatur conceditur. Et, re quidem vera, ut Maria constituta est suo modo cooperatrix operis Redemptionis, ita nihil Deus nos habere voluit, quod per Mariae manus non transiret. Quin immo vehementer honoravit. Illa enim Iesu Christi verba, *nondum venit hora mea*, declarant fecisse citius, quam, si non rogatus esset a matre, fecisset, quamquam et hoc sua aeterna providentia disposuerat. Praevidens enim futuram matris dignissimae intercessionem, decrevit citius, quam si non esset futura intercessio, facere: immo quia tunc facere voluit, ut a matre rogaretur, praeordinavit. Cf. Suarez l. c. D. 4., S. 4. Itaque B. Virgo, agnoscens ex Filii affectu et benignitate verbis ipsis manifestata, velle eum divinum opus ad subveniendum facere, ministros alloquens dicit ipsis: *quodcumque dixerit vobis facite*. Et sane si illud non novisset, ministros profecto non praemonuisset, ut facerent quodcumque Christus ipsis imposuerit.

4. Iam vero incipit hic Evangelista miraculum narrare, et primo loco vasa, in quibus vinum Christus miraculose fecit, describit: *Erant, ait, ibi lapideae hydriae sex positae secundum purificationem Iudaeorum*, Hydriae graece, latine aquales significant, i. e. vasa aquae destinata, quibus vinum infundi non solet. Erant autem vasa huiusmodi sex lapidea, posita, i. e. quae non circumferebantur, sed certo in loco constituta aquam continebant, ex quibus aqua minoribus vasis hauriebatur, ob idque lapidea erant, tanquam vasa capaciora. Erant autem hae hydriae propter iudaeorum purificationem, quibus moris erat in conviviiis frequenter uti lotionibus. Vasa itidem et calices frequenter purificabantur. In hos usus magna aquae copia in capacioribus illis vasis reservabatur. Haec purificatio, cuius hoc loco fit mentio, illa est, de qua Mar. 7. 3.-4. *Pharisaei, et omnes Iudaei, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum: et a foro (venientes) nisi baptizentur, non comedunt; et alia multa sunt quae tradita sunt illis servare, baptismata calicum, et urceorum, et aeramentorum, et lectorum*. Harum ergo purificationum causa, erant hydriae istae sex positae; quae quidem purificationes non erant ex lege, sed ex seniorum traditione. Aliae purificationes legis erant ab immunditia, ex tactu morticini, leprosi, aliarumque rerum, contracta; et ab his non purificabantur aqua, sed ad vesperam usque immundities haec perdurabat. Perpende, quam sapienter et consulto Dei filius miraculum in sui manifestationem facturus, vasa

aquae destinata elegit, ne quis vinum in vasis, non autem de novo factum fuisse, aut vini partem aliquam, quae superinfusae aquae saporem vini indiderit, ibi reservatam existimaret; quippe vasa, aquam recipere solita, hanc tollebant suspicionem. Vasa etiam elegit capacia, et magna eodem in loco fixa, hinc inde gestari insueta; ut plena vino aliunde portata nemo sibi persuaderet; atque ut copia tanta vini manifeste, et sine contradictione, miraculi virtutem probaret. Hinc magnitudinem vasorum describit Evangelista, ut, ex quantitate vini, miraculi vis multo magis eluceat. *Cipientes singulae hydrae metretas, binas, vel ternas*, aliae scilicet binas aliae ternas. Est autem metreta nomen graecum et mensuram significat. Quantum praecise iuxta nostras mensuras continerit, auctores variant; sed certe tanta fuit vini quantitas, ut miraculum nemo inficiari posset. Iam age *dicit eis*, i. e. ministris, *Iesus, implete hydras aqua*, idque ideo dixit, ut ipsos miraculi testes haberet, qui aquam hausissent, ne qua fraus vel praestigium putaretur. Simul atque igitur *impleverunt eas*, et *usque ad summum*, ut miraculum esset evidentius, absque mora, sine verbis, sine signis, aquam in vinum convertit, *dicens ministris Iesus: Haurite nunc*, iam statim, ne quis putet mora temporis, naturae vi, vel hominum artificio, aquam in vinum conversam, et *ferre gustandum architriclino*, i. e. convivii praefecto. *Et tulerunt ministri.*

5. *Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde esset*, unde nempe proveniret hoc vinum; *ministri autem sciebant, qui hauserant aquam*, i. e. quia hauserant aquam puram, *vocat sponsum*, tanquam dominum domus, et arbitratus ex eius dispositione vinum in finem convivii reservatum, humaniter eum insimulans, quod ordinem rectum convivii non servaverit, *dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit*, quando eius bonitas melius discerni valet, *et cum inebriati fuerint*, i. e. exhilarati, iuxta Scripturae phrasim, *tunc id quod deterius est*, cum gustus nempe qualitatem vini minus aptus est percipere. *Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc*, contra communem agendi rationem. Indoles Dei et diaboli hinc elucet. Aliter sane in convivio diaboli aliter in convivio Christi. Nam inimicus homo *primo ponit vinum bonum* divitias, voluptates, *et cum inebriati fuerint*, cum miseram animam cupiditatum aestibus inebriaverit ad voluptatem perditae anhelantem, *tunc ponit quod deterius est*. Ponit dolores, tormenta inferni, Ipsemet illator est tormentorum, qui fuit persuasor voluptatum. O miseri homines, qui bibentes cum suavitate, non videtis saporem insipidum, quem resipit hoc vinum! Vae vobis! In convivio Christi aliter. *Tu vero servasti bonum vinum usque adhuc*. Primo ponit dolores tentationes, famem, paupertatem, deinde gloriam. In mundo pressuram habebitis; sed aqua mutabitur in vinum, quia tristitia vestra vertetur in gaudium. O quale vinum illud gloriae! Inebriabuntur ab ubertate domus tuae. Amores quidem Christi calix amaritudinis amatoribus mundi videntur. Sed ignorant quam suave sit iugum Domini, et quanta dulcedo spiritus huic amaritudini permixta sit. Sed esto, amara sit Crux, dura sit poenitentia. Quis non momentaneum amaritudinis poculum bibat, ut aeterno inebrietur nectare beatitudinis? Momentaneum enim, et leve tribulationis nostrae supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis. Post architriclini obiurgationem multa alia describere omittit Evangelista, quia ex narratis facile intelliguntur. Sponsus insimulatus negat, inquit

ritur factum, interrogantur ministri, veritas manifestatur, miraculum divulgatur.

6. Effectus consequens sequentibus verbis mox ostenditur. *Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilaeae.* Colligunt hinc Patres toto anteactae aetatis suae tempore miracula Christum non edidisse, et revera secundum sensum obvium Evangelista non dicit, hoc esse primum miraculum factum in Cana Galilaeae; sed simpliciter affirmat, hoc fuisse initium signorum Iesu, et hoc initium dicit factum esse in Cana Galilaeae. Nulla erat causa cur magis primum quod fecit in Cana, quam primum quod in alia civitate fecerit annotatum esset. Unde subdit etiam Ioannes: *et manifestavit gloriam suam*, indicans antea non illam manifestasse per signa et miracula. Quod tamen intelligendum est de miraculis ab ipso Christo factis in sui manifestationem, ita ut ipse ostenderet se esse auctorem eorum. Quoad alia enim miracula, quae in Christi infantia patrata sunt, ex modo quo fiebant non ostendebatur ipsum puerum esse auctorem eorum, sed a Deo fieri singulari amore et benevolentia erga illum. Miraculo cognito, *crediderunt in eum discipuli eius*, haud quidem quatenus tunc primum crediderunt: iam enim ipsi aliquo modo adhaeserant, ipsum audierant, et ei fidem aliquam habuerant. Cf. c. 1., sed quatenus aucti et confirmati sunt in fide. Recte a nuptiis incipit Christus se manifestare; descendit enim de caelo Dei filius, ut, per gratiam et caritatem, humanam animam arctissimo spiritualis connubii vinculo sibi desponsaret. Vis videre quantum caelestis iste sponsus suam adamet sponsam? Pro ea extrema passus est, pro ea mortuus est. « *Ecce sponsus venit* » (Matth. 25. 6.), sponsus amantissimus; exeamus ergo obviam ei, exeamus velociter; amplectamur eum, nec dimittamus.

COMMENTARIUS DECIMUS SEXTUS

DE B. V. MARIA QUAERENTE FILIO SUO LOQUI

1. Post nuptias Canae usque ad passionem Iesu Christi non nisi bis sermo habetur in Sanctis Evangeliiis de Beatissima V. Maria. De ea primum commemoratio fit, cum B. Virgo quaereret Christo loqui, dum ad turbas Christus loqueretur. Eius vero mentio redit, cum pia quaedam mulier audiens verba Christi hunc mirifice laudavit, beatam praedicans matrem, quae ipsum progenuerat; quam laudem consideravimus iam in Comm. Sexto. Primum illud factum ita narrat Matthaeus c. 12. v. 46.-50.

Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius et fratres stabant foris, quaerentes loqui ei.

Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua et fratres tui foris stant, quaerentes te.

At ipse respondens dicenti sibi, ait: Quae est mater mea, et qui sunt fratres mei?

Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea et fratres mei.

Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.

2. Singula huius evangelii verba perpendamus. *Adhuc eo loquente ad turbas*, i. e. dum Christus turbis praedicaret, *ecce Mater eius, Maria, et fratres venerunt, et stabant foris*, manserunt nempe extra eam domum, in qua Christus praedicabat, concionis finem expectantes, Marc. 3. 20. Haud quidem animi elatione steterunt foris, quasi dedignarentur ingredi, et praedicantem audire, ut aliqui arbitrati sunt, sed, ut Lucas clare affirmat, quia prae turba ingredi non poterant (Luc. 8. 19.). *Fratres* autem dicuntur hic non naturâ, quatenus alii fuerint B. Mariae Virginis filii, vel alii Sancti Iosephi ex prima uxore filii. Cf. Comm. Sept. n. 8. Neque vero *fratres* hic dicuntur gente seu natione, quemadmodum Deuter. 17. omnes Israëlitaе fratres dicuntur, secus Iudaei omnes adstantes fratres erant. *Fratres* ergo hic dicuntur propter aliquam specialem carnis propinquitatem. Itaque B. Maria Mater eius, et fratres, stabant foris, *quaerentes loqui ei*. Quatenam fuerit huius interpellationis causa alii aliam coniectant. Alii existimant, quod tentaverint divertere eum a concionando, verbumque Dei praedicando; alii arbitrantur eos ambitione et ostentatione quadam commotos, ut viderentur facile et magna cum potestate Christo imperare; alii alia id genus in medium proferunt. Sed omnia ista a pietate saltem matris eius aliena sunt. Cardinalis Toletus hanc adsignat rationem: quia, inquit, priusquam domum illam ingressus esset, docuerat multa, atque iterum domum ingressus longum habuerat sermonem, ita ut Mater facile intellexerit eum esse defessum, nec a turbis dimitti, ut panem manducaret cum Discipulis, saepe enim id e venerat. Habetur enim Marc. 6. *Erant qui veniebant, et redibant multi et nec spatium manducandi habebant*. Hac igitur de causa nunc Mater et fratres a concione evocarunt eum, quod non vitio dandum est, sed maximae caritati. *Dixit*

autem ei quidam; ecce mater tua et fratres tui foris stant quaerentes te, quaerentes nempe te videre et loqui tibi (Luc. 8. 20.). Nuntius hic motus quidem non fuit a diabolo, qui per illum impedire conabatur Christum a praedicatione et manifestatione suae divinitatis, ut auctor imperfecti existimat (Migne Patr. Graec. T. 56. col. 791.). Neque vero nuntius iste animo accessit Christum tentandi, an spirituali operi, quale erat praedicare, carnem et sanguinem praeferret, vel an esset vere filius hominis, et vere de matre natus; ut alii arbitrantur. Etenim ex Marco (3. 31.) habemus nuntios missos a Matre et fratribus ad evocandum Christum. Facilius enim erat quibusdam de turba intrare et Christo accedere. Neque Marcus hic Matthaeo contradicit, si hic singulari, ille plurali numero utatur, *miserunt ad eum, vocantes eum... et dicunt ei;* nam in Scriptura saepe numerus pro numero ponitur, et verum est, si plures dixerunt, etiam unum dixisse; vel etiam dici potest, plures missos, unum locutum nomine omnium.

3. *At ipse respondens dicenti, seu nuntianti sibi ait: quae est mater mea, et qui sunt fratres mei,* non quod negaret se matrem habere, vel eam fastidiret, aut puderet eum cognationis suae, sed ut ostenderet quod pluris faceret cognationem spiritus, si una cognatio praecise alteri comparatur. Verba non reprehensionis, sed instructionis sunt. Cf. Suarez l. c. D. 3. S. 4. Unde circumspiciens eos, qui in circuitu sedebant (Marc. 3. 34.), *et extendens manum in discipulos suos dixit: Ecce mater mea et fratres mei,* i. e. spiritualem istorum cognationem carnali praefero, quanto spiritus praestantior est carne. Nam et ipsa B. Virgo magis beata et dilectior mater eius fuit, quia eum mente, quam quia carne tulit. Cf. Comm. Sext. Tolet. in Luc. c. 8. Annot. xxxix. *Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei,* in quo numero et ipsam B. V. Mariam inclusit, *ipse meus frater et soror et mater est,* i. e. ipsum et fratris et sororis et matris loco habeo, et affectu diligo. Nova quippe spiritus nativitas, sicut novae et praestantioris cognationis vinculum adfert, ita et maioris dilectionis stimulum. Nominat autem Christus fratrem, sororem, matrem, quia cum vellet praeponere spiritualem cognationem carnali, eam expressit, quae propinquissima est. Patris autem non meminit, quia carnali generatione non habebat Patrem. Haec quoad sensum litteralem. Allegorice, significatam putant Patres Synagogam et populum Iudaeorum, Christo in Ecclesia docente, et turbis gentium credentibus, non intrantem, eumque a Christo non agnoscere. « Quibus nobis verbis, inquit Gregorius (Hom. 3. in Ev. n. 1., Migne T. 76. col. 1086.) quid aliud innuit, nisi quod obsequentes iussionibus suis multos ex gentilitate colligit, et Iudaeam, ex cuius carne est genitus, non agnoscit? Unde et mater eius, cum quasi non agnoscitur, foris stare perhibetur, quia videlicet Synagoga idecirco ab auctore suo non recognoscitur, quia, legis observationem tenens, spiritalem intellectum perdidit, et sese ad custodiam litterae foris fixit ». Si vero singula magis mystice et spiritualiter explicare velimus; pulchra est hac in re eiusdem Gregorii doctrina (l. c.). Fideles Christi, ait, dici fratres, quia filii adoptionis Patris aeterni sunt, cuius ipse est filius naturalis; sic enim eos appellavit (Ioan. 20. 17.). *Vade ad fratres meos, et dic eis: Ascendo ad Patrem meum, et Patrem vestrum.* Sorores autem propter sexus distinctionem, quia quidam sunt viri, quidam feminae, et quod in viro nomen fratris, id in femina nomen sororis signi-

ficat. Matrem autem dicit eos, qui alios ad Christum convertunt. Cui sententiae favet illud (ad Gal. 4. 19.), *Filioli mei, quos iterum parturio*. Affectu enim caritatis Paulus quasi intra se, et in corde suo illos habebat ad modum matris intra se concipientis filios, licet alio in loco se patrem appellaverit, quatenus extra se erant (1. Cor. 4. 15.): *si decem millia paedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres: nam in Christo Iesu per Evangelium ego vos genui*. Possumus etiam dicere omnes iustos, ac fideles, etiam si alios non convertunt, dici matres Christi, quia quando quispiam viva fide in se recipit Christum, dicitur Christus nasci in eo, nativitate spirituali. Et sic Augustinus (lib. de sancta Virginit. cap. 5. Migne T. 40. col. 398. 399.) hoc loco consolatur Virgines, quia et ipsae matres Christi dici possunt. Secundum autem hanc Gregorii doctrinam, nemo dicitur pater Christi, quia virtus effectiva, per quam in corde fidelium nascitur Christus, non est ab ipsis, sed a Deo ipso. Ne foris nos Iudaeorum exemplo sistamus, sed domum ingrediamur et Christi verbum audiamus, neque solum audiamus, verum etiam faciamus; sic enim dumtaxat Christi frater, et soror, et mater esse possumus: *Mater mea et fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt et faciunt* (Luc. 8. 21.).

COMMENTARIUS DECIMUS SEPTIMUS

DE B. MARIAE V. DOLORIBUS

1. Suavissimum mysterium considerandum aggredimur; Beatissimae nempe Virginis dolores. Evangelium, quod in festivitate huius mysterii Ecclesia nobis proponit, desumitur ex Ioanne, c. 19. vv. 25.-27.

Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, et soror matris eius, Maria Cleophae, et Maria Magdalene.

Cum vidisset ergo Iesus matrem, et discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suae: Mulier, ecce filius tuus.

Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

2. Cum Evangelista Mariam iuxta crucem stantem affirmet, huius evangelii initio duplex oboritur quaestio. Prima est: an verum sit quod a multis affirmari solet, Beatam Virginem occurrisse Christo Domino in via Crucem portanti. Huic quaestioni respondet eximius doctor, « hoc in Scriptura non contineri: neque ab antiquis Patribus tradi; non tamen esse reiiciendum. Id enim affirmat sanctus Bonaventura, in lib. medit. vitae Christi, c. 77., et sancta Birgitta lib. 1. revel. c. 10., ubi dicit Beatam Virginem praesentem affuisse, quando Christus flagellatus est, et quando portavit crucem, et quando fuit cruci affixus, cumque hoc postremum ex Evangelio constet, ex eo potest id de quo agimus, probabiliter colligi. Quia rumor passionis Christi per Ioannem, vel alios potuit ad Virginem perferri statim ac comprehensus est. Unde verisimile est multo ante, quam damnatus esset ad mortem, Virginem exiisse domo, ut eum videret, vehementi enim amore et dolore angebatur; non ergo fuit difficile, ut audita sententia mortis statim ad locum supplicii properaret, et in via vel illi occurrerit, vel expectarit, ut eum conspiceret. Cavendum est tamen, ne quis existimet Beatam Virginem fuisse inter mulieres illas, quae Christum ilebant, ad quas ipse dixit: *Nolite flere super me*. Illae enim solum movebantur quodam humano affectu, quo solet infirmior sexus. etiam pro iis qui digni sunt morte, ad lacrymas moveri; quem non reprehendit Christus; nam licet supernaturalis non esset; erat tamen pius, sed reprehendit earum existimationem. Putabant enim eum coactum pati ut imbecilem, et qui se tueri non posset, et causam mortis non intelligebant, nec peccatum eorum qui eum occidebant, et ideo illis dixit Christus: *Nolite flere super me, sed... super filios vestros*; haec autem existimatio in Beatam Virginem cadere non poterat. Et quamvis summe doleret, ac fleret; tamen exterius nullum signum vociferationis, aut perturbationis edidisse, sed summa modestia, ac constantia dolorem hunc vehementissimum tulisse, putandum est. Unde quod supra Bonaventura dicit, Beatam Virginem factam esse semimortuam prae angustia, pie interpretandum est » (l. c. D. 36. S. 2. par. ult.).

3. Altera quaestio est: quid sentiendum sit de ea vulgari opinione, Beatam nempe Virginem passam esse spasmodum, quem auctores diversi

diverso passionis tempore contigisse arbitrantur. Huic quaestioni ita respondet idem eximius doctor. « Si sermo sit de proprio spasmo, ut significat corporalem defectum cum perturbatione sensuum, languore et contractione membrorum, etc. nullo modo ponendus est in Virgine. Quia illa fuisset magna imperfectio, derogans multum excellenti gratiae Virginis, et dominio, quod habebat in omnes suos motus, actus et potentias. Unde Ioannes Evangelista refert eo tempore, quo Christus vehementius patiebatur, Virginem stantem permansisse, et nec animo, nec corpore concidisse. Unde Ambrosius (de obitu Valentiniani n. 39., Migne T. 16. col. 1371.), nec flevisse illam affirmare audet; stantem, inquit, lego fientem non lego » (l. c. D. 4. S. 3. par. *Nec desunt*). Et infra (D. 41. S. 2. par. *Dicendum autem*) haec subdit: « Si eo tempore quo Christus Dominus maiorem ignominiam maximosque dolores sustinebat, nimirum dum vivus in cruce penderet, Beata Virgo stabat iuxta crucem inter hostes Christi sine ullo timore, et absque animi deiectione et infirmitate, quo modo credibile est, in aliquo alio passionis tempore sensum, aut constantiam amisisse? Nam si quid eiusmodi B. Virgo passura fuisset, maxime ex nimio dolore atque magnitudine tristitiae: sed tunc maxime doluit, quando filius magis dolebat (erat enim affectu, et animo cum eo crucifixus), filius autem gravissimum dolorem in cruce pendens vivus pertulit, ergo tunc maxime debuisset Virgo spasmum pati; certum est autem ex verbis Ioannis, tunc nihil huiusmodi passam esse. Ergo. Denique ratio universalis est, quia B. Virgo semper habuit perfectum dominium super omnes actus affectusque suos, atque ita regebat omnes motus portionis inferioris, ut nihil indecorum, nihil dissonum in ea esse permetteret. Erat autem valde indecens, propter inferioris partis tristitiam, ac perturbationem, corporis viribus, et rationis usu privari; non igitur admisit in se B. Virgo talem affectum; sed quamvis acerbissime doleret, ita tamen moderabatur affectum suum, divinum beneplacitum, ac gloriam, fructumque passionis, et hominum salutem considerando, ut posset corpore et animo constans inter dolores permanere. Quod si necessarium fuit, etiam divina virtus, et gratia intercessit, quae et robur, ac vires corpori adderet, et humores corporis quasi contineret, ne prae doloris acerbitate nimium commoverentur. Ex qua ratione colligitur, B. Virginem non solum non passam esse spasmum, verum etiam neque aliquid egisse indecorum, neque aliquid, quod non summam modestiam, prae se ferret ». Hinc idem Suaresius (ll. cc.) improbat et aliud, quod asseritur, quod nempe B. Virgo coeperit clamare et eiulare, quando Christus lanceae vulnus accepit. Quando ergo aliqui graves auctores videntur ita exaggerare Virginis dolorem, ut spasmum, vel aliquid simile illi tribuere videantur, non intendunt imperfectionem aliquam illi tribuere, ut privationem sensuum, contractionem membrorum, vel quid simile; sed solum vehementem dolorem, cum ingenti admiratione et quasi stupore. Cf. Benedictus XIV. de Festis B. Mariae Virginis LII. et seqq., et Cornel. a Lap. in h. l.

4. An Beatissima Virgo saltem illacrimaverit alii affirmant alii negant. Affirmari quidem potest Sanctissimam Virginem illacrimasse, quin aliquid de eius fide detrahatur atque constantia. Non enim lacrimae semper iudicium faciunt debilitatae fortitudinis vel fractae constantiae; nam vel ipse Christus flevit super Ierusalem et super Lazarum. Unde Ecclesia

in hymno praesentis festivitatis canit: « Stabat Mater dolorosa, iuxta crucem lacrimosa ».

5. « Quantus autem dolor fuerit hic, quo Beata Virgo affecta sit, licet nemo perfecte explicare valeat; tamen ex nonnullis capitibus potest aliqua ex parte investigari. Primo ex obiecto ipso, super quo dolebat erat enim filius unicus, non qualiscumque, sed totus ipsius Matris; ceteri enim filii non ex matris solius, sed ex patris etiam substantia sunt; Christus autem secundum carnem ex sola Matre substantiam accepit, utpote Spiritus Sancti opera conceptus. Unde erat filius ipsius supra ceteros omnes. Quantum autem filiorum incommoda tangant matres, nemo ignorat; multo ergo magis tetigit passio Christi talem matrem. Secundo ex acerbitate passionis, quam filius patiebatur, quae tanta fuit, quanta nemo unquam passus, aut passurus erat. Sperabat Pilatus dura, et saxeae, seu potius ferina Iudaeorum corda aspectu Christi flagellati ad commiserandum provocare. Quanta ergo compassio fuit matris etiam post crucifixionem? Si feminas illas, quae non erant coniunctae ita permovit, ut super eum flerent, et lamentarentur (Luc. 23. 27.), quantum putabimus matri ipsi excitasse dolorem? Tertio ex praesentia, quia praesentem vidit filium in tormentis positum (Genes. 21. 16.). Agar non sustinuit Ismaëlem puerum prae siti morientem oculis cernere, sed recessit, ne videret; quantis ergo vulneribus cor Beatae Virginis laceratum esse credemus, quae propriis oculis morientem, et patientem cernebat? Experimur autem multos non posse ferre reorum crudelia tormenta absque gravi passione; at Beata Virgo innocentem filium super omnes nocentes torqueri aspiciebat. Quarto a temporis longitudine; multae enim horae ab apprehensione usque ad mortem intercessere. Quinto ex solitudine, quia consolantem non solum non habuit, sed etiam omnes experiebatur adversarios, et super filii passione illudentes, et gaudentes; discipulos Christi in fugam conversos, Ioannem, et feminas paucas ita turbatas, ut consolatione egerent. Sexto, quia horribiles blasphemias, et scelera Iudaeorum perpetratas contra Deum audiebat, quae eam summopere affligebant. Postremo ex dilectione vehementissima, qua Christum prosequabatur, quae quanto maior erat, tanto acerbioris passionis et cruciatus causa ei fuit. Notat Gregorius (hom. 3. in Evang. n. 3., Migne T. 76. col. 1087.), vehementiam amoris, et dilectionis solere minuire corporis passiones, quod in Martyribus compertum est; quanto enim ferventius Deum, et Christum, propter quem patiebantur, diligebant, minus ea saepe, quae patiebantur, sentiebant; at in Beata Virgine non sic, sed augebatur dolor compassionis, quanto erat maior eius dilectio; nam dilectio causa erat compatiendi, quantoque causa potentior est, tanto effectus fit maior, in quo filio patienti similis erat; in eo enim dilectio non minuit passionis vehementiam, ut in martyribus, sed auxit » (Tolet. in Luc., cap. 2. Ann. 57.). Cf. S. Thom. 3. p. q. 46. a. 5. 6.

6. *Stabat* igitur Maria corpore erecta et excelsa, animo excelsior, spectans et admirans magnum hoc pietatis sacramentum, Deum scilicet in cruce. *Stabat* altissimum exercens actum obedientiae, offerendo filium Patri, et conformando se in acerbissima filii morte cum divina voluntate; neque enim minori fortitudine praedita fuit, quam mater illa septem Machabaeorum, de qua 2. Machab., c. 7. v. 20., et seqq. sic scribitur: *Supra modum autem mater mirabilis, et bonorum memoria digna, quae,*

pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem, quam in Deo habebat: Singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia et femineae cogitationi masculinum animum inferens: Dixit ad eos, etc. Neque profecto minori fuit constantia, quam S. Felicitas, qua hortante, septem filii eius in fide perseverantes pro Christo varie sunt necati, et quam S. Symphorosa, quae septem pariter filiis fidei magistra, et dux ad martyrium extitit. *Stabat*, parata ipsa etiam mori pro salute mundi, et, si oportuisset, ipsum etiam filium in cruce ponere atque offerre. Neque enim minoris fuit obedientiae quam Abraham. *Stabat* demum certa quidem fide credens, firma spe expectans resurrectionis diem, at doloribus immersa. Affirmant Matthaeus 27. 55., Lucas 23. 49. et Marcus 15. 40. multas adfuisse Christo crucifixo mulieres, sed a longe; mulieres istae a longe quidem primum fuerunt, sed postea accesserunt. Unde Ioannes *stabant*, inquit, *iuxta crucem Iesu*. Non omnes tamen accesserunt, sed duae tantum, Maria Cleophae, quia soror erat matris Christi, et Maria Magdalene propter intensum amorem, quo Christum prosequabatur. Quare harum duarum tantum mulierum meminit Ioannes inquiens: *Stabant iuxta crucem Iesu mater eius, et soror matris eius, Maria Cleophae et Maria Magdalene*. Cf. Suarez, de Myst. Christi D. 5. S. 4. par. *Dicendum ergo; Secundo colligo; Tertio pro.* « Remoti a cruce, inquit S. Antoninus (S.Th. p. 4. Tit. 15. cap. 41.), sunt omnes illi, qui nolunt sustinere adversa in mundo, sed murmurant contra Deum. Nec compatiuntur Christo; et si sustinent, inviti hoc agunt. Isti etsi iuxta crucem esse videantur, in quantum patiuntur, corpore quidem sunt iuxta, sed non mente. Et similes sunt latroni a sinistris Christi, qui crucifixus cum Christo blasphemabat eum cum aliis, eo quod non liberaret eum a poena, quam invitus sustinebat, unde et reprobatus. Similes Simeoni Cyrenaeo, qui angariatus fuit portare crucem post Christum. Iuxta crucem vero stant omnes electi, qui ut membra Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis, ut ait Apostolus. Qui non solum patienter adversa ferunt, sed gaudent; quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumelias pati. Qui compatiuntur doloribus et afflictionibus eius, quas pro eis est passus; imitantur hi latronem, qui iuxta crucem fuit a dextris arguentem socium, eo quod patienter ferebat crucem, et se dignum proclamantem tantis poenis; *et nos quidem iuste, nam digna factis recipimus*, excusantem Christum, et compatiensem tantae innocentiae; *hic vero nil mali egit*, rogantem illum ut Deum pro salute animae; *memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum*, Luc. 23. Hoc igitur sentientes, quod in Christo Iesu fuit; quum non deceat sub capite spinoso membrum fieri delicatum, dicunt cum affectu et effectu illud Ps. 115. *Calicem salutaris accipiam*, et voluntarie bibendo, *et nomen Domini invocabo*, ut me adiuvet ad sumendum, et non horrendum, ut inde iuxta crucem et inde a dextris eius collocatus ».

7. Sed et Ioannes stabat iuxta crucem; hinc subdit: « *Cum vidisset ergo Iesus*, hac nempe de causa, quia iuxta crucem astabant, *matrem et discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suae*; neque addit Evangelista, *quam diligebat*; nam ipsum matris nomen dilectionem supra discipulum indicat: *Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: ecce mater tua*. Fuit hoc pietatis et caritatis verbum, quo ostendit Christus

quanta cura et sollicitudine res matris curaret, quantumque dolori eius et orbitati compateretur. Fuit hoc praeterea exemplum, quo docuit, quomodo sint honorandi parentes. Denique fuit hoc mysterium, omnes enim nos curae Beatae Virginis, et protectioni eius, ac intercessioni commendavit; nobisque fiduciam dedit, ut ad eam tanquam ad matrem, et dominam dilectissimam, in omnibus rebus nostris confugeremus; Ioannes enim nos omnes repraesentabat. *Matris* autem appellationem vitavit Christus, forte etiam ne Virginem amplius commoveret. Enimvero B. Virginem Christus *mulierem* quidem, nunquam vero *matrem* appellavit; « quia ita decebat tum propter Christi modestiam, et gravitatem; tum etiam propter exemplum nostrum; dixerat enim Ipse (Matt. 23. 9.) *Patrem nolite vocare vobis super terram...* vel certe sicut se vocabat *Filiolum hominis*; ita Virginem per antonomasiam mulierem appellabat, ut eam esse indicaret mulierem illam, per quam damna primae mulieris instauranda forent » (Suarez l. c. D. I. S. I.). *Ex illa hora accepit eam discipulus in sua*, singularem nempe eius curam in officiis pietatis exhibendis discipulus gessit ex hora illa, nec ullam interposuit moram, in tanto ac tam insigni beneficio acceptando. Felix profecto discipulus fuit, qui a Domino dilectus, in filium Beatissimae matris Dei adoptari a Christo meruit. In sua ergo accepit, i. e. in numero eorum, quorum curam magnam gerere oportebat. Praetermittenda non sunt quae in haec verba dicit Ambrosius (Exhortat. Virginit., n. 33., Migne T. 16. col. 345.): « *Ex illa hora suscepit eam discipulus in sua*. Quid est *in sua*, cum reliquerit Patrem, et Christum secutus sit? Aut quo modo *in sua*, cum ipsi Apostoli dixerint: *Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te?* Quae sua habebat Ioannes, qui mundana et saecularia non habebat, qui et de mundo non erat? Quae ergo habebat sua, nisi ea quae a Christo acceperat bonus verbi, sapientiaeque possessor, bonus receptor gratiae? Audite quae Apostoli a Christo acceperint: *Accipite*, inquit, *Spiritum Sanctum quorum remiseritis peccata, remissa erunt, et quorum retinueritis, retenta erunt*. Neque enim mater domini Iesu nisi ad possessorem gratiae demigraret, ubi Christus habebat habitaculum ». Beata enim Virgo inter spiritualia bona maxime computatur, quae Apostoli non reliquere, sed accepere, in temporalibus pauperrimi, in spiritualibus ditissimi. Ex apostolis solus Ioannes adfuit cruci. Hac amoris significatione et constantia tantum ipse meruit honorem et tantum beneficium. Ad quod etiam plurimum contulit singularis eius virginitas et amor quo B. Virginem prosequabatur. Mariam in nostra nos etiam accipiamus; nam et mater nostra est. Si mater nostra secundum carnem dedit nobis vitam naturalem et temporalem, Maria nobis vitam dat supernaturalem et aeternam (S. August. de Agon. Christ. c. 22., Migne T. 40. col. 303.). Quare uti corporaliter Christi capitis mater est, ita spiritualiter est « mater membrorum eius, quod sumus nos: quia cooperata est caritate, ut fideles in Ecclesia nascerentur, quae illius capitis membra sunt » (S. August. de Virg. c. 6., Migne T. 40. col. 399.). Ipsa autem hominibus sua opera et auxilio adesse, utpote eorundem sedula mater, maximarum deliciarum loco habet. Virgini Mariae nihil post Dei visionem et amorem iucundius et gratius est, quam hominibus praesto esse eisque suam opem et auxilia impendere.

8. « Fuerunt qui aliunde gloriam B. Virgini circa tempus patientis

Christi captarent. Nimirum dicendo, fidem etiam externam, atque adeo Ecclesiam per illud tempus mansisse in sola Virgine. Quod censuerunt confirmari ritu illo ecclesiastico, quo in officio maioris hebdomadae, omnes candelae, una dempta, extinguuntur... eodem (referunt) causam, cur sabbatum sit specialiter addictum cultui Deiparae... Hoc tamen Deiparae decus esse commentitium, nec fidei professionem et Ecclesiam in ea sola perseverasse, patiente Christo, multi recentiores monuerunt.... Sane pia mulieres, quae Virginem tunc assectabantur, non possunt cum fundamento dici amisisse fidem, praesertim Magdalena. Sed neque Apostoli facti tunc sunt infideles, saltem Ioannes, qui ante crucem perstitit sub Christi mortem. Quin etiam S. Petrus iuxta veriore sententiam non amisit fidem... Neque vero Christus redivivus omnes suos de incredulitate reprehendit, sed aliquos tantum durioris cervicis. Quid quod praeter Apostolos et Christi discipulos piasque mulieres, domino viventi famulatas, multi et Iudaeorum et gentium, nondum promulgata lege Evangelica, retinebant veram fidem, et in eis perseverabat Ecclesia?... Candela servata Christi gloriam adversus omnes fremitus, devictis tenebris superstitem signat... Causam sabbati Deiparae dicati Petrus Damianus refert ad quietem, *Sabbati* nomine expressam, qua Deus, qui creavit Virginem, in eius tabernaculo requievit; non autem ad causam quae proferebatur. Durandus causam sabbati Deiparae dicati refert ad miraculum quoddam circa imaginem Deiparae Constantinopoli honoratam » (Raynaud. l. c., part. 1. p. 9. n. 27.). Gloria igitur Virginis non fuit, quod tempore passionis et mortis D. N. Iesu Christi Ipsa sola in fide permaneret, sed quod « in ea remanserit fides firmissima » (S. Th. 3. Dist. 3. q. 1. a. 2. q. 2. ad 1.). Cf. Suarez de Fide, D. 9. S. 3. n. 7.-8. Ad illam autem sabbati diem Deiparae dicatam quod attinet, « forsitan, ait Franciscus Antonius Zacharia, Ecclesia voluit sabbato peculiari quadam ratione Virginem colere in gratam recordationem illorum dolorum, qui toto sabbato eam transfixerunt ob Filii sepulturam, et in honorem vivissimi gaudii, quod prae quolibet alio habuit tunc BB. Virgo futurae Iesu Christi resurrectionis » (Dissertaz. varie ital. alla storia ecclesiastica appartenenti, t. 2. Diss. 5.).

COMMENTARIUS DECIMUS OCTAVUS

DE APPARITIONE MARIAE VIRGINI DOMINI NOSTRI
IESU CHRISTI

1. Christum Dominum Beatae Mariae Virgini apparuisse nullo pacto tradunt Evangelistae. Quin immo asserit Marcus (16.-9.), Christum primo apparuisse Mariae Magdalenae. Quis ergo contra tam expressum testimonium audebit affirmare prius alteri, puta B. Virgini, apparuisse? Hinc Estius, in l. c. Marci, vehementer adversatur iis, qui decuisse putant, ut nulli prius, quam Matri Christus appareret. « Nihilominus absque ulla dubitatione credendum est, Christum post resurrectionem primum omnium matri suae apparuisse. Quae sententia ex ipsis terminis adeo est per se credibilis, ut fere sine controversia, omnium fidelium, et Doctorum animis insederit, atque ita docent omnes scriptores Catholici, qui hanc quæstionem attigerunt. Unde videtur hic fuisse perpetuus Ecclesiae sensus, quia nullum reperimus initium, quando hoc coeperit in Ecclesia doceri. Et quamvis antiqui Patres id frequenter non asserant, non ideo est, quia contrarium sentirent (nunquam enim hoc negarunt), sed quia solum enarrabant, quae ab Evangelistis scripta sunt. Neque vero omnino desunt nobis antiquitatis vestigia, et testimonia » (Suaresius De Myst. Christi D. 49. S. 1.). Citat deinde eximius doctor Ambrosium, Gregorium Nazianzenum, Gregorium Nissenum, Sedulium, Anselmum, Bonaventuram, Rupertum. Haec sunt S. Ambrosii verba (De Virginitate c. 1. n. 14., Migne T. 16. vol. 270.): « Vidit Maria resurrectionem Domini, et prima vidit et credidit. Vidit et Maria Magdalena, quamvis adhuc ista nutaret ». Huic pia et admodum probabili sententiae subscribit Benedictus XIV. (de Fest. D. N. I. C. cccLxxxv.), asserens hanc sententiam inniti non solum convenientiae verum etiam traditioni. Hanc traditionem affirmat etiam Baronius apud eundem Benedictum XIV. loc. cit. « Traditio, inquit, per manus Maiorum, ac per subsequētia saecula ad posterōs dilapsa testatur, eundem Dominum nostrum apparuisse primum omnium Sanctissimae Genitrici Mariae, quod nemo pius, puto, negabit ». Ut alios quam plures missos faciamus, eandem amplectitur sententiam Lucas Brugensis, qui in Marc. 16.-9. ait: apparuit Mariae Magdalenae *primo*, « nec enim aliis prius eo fine quo Magdalenae. Probabile est prius apparuisse Matri suae benedictae: sed quia matri apparuit honoris et consolationis ergo dumtaxat, non ut ei resurrectionis suae veritatem, quam illa credebatur etiam non visam, persuaderet, aut ut illa resurrectionis ipsius esset testis, ideo illius apparitionis non meminerunt Evangelistae, quippe minus idoneae ad faciendam fidem ». Ac ut notat eximius doctor, loc. cit., non assumpserunt Evangelistae onus scribendi omnia, quae Christus gessit, neque omnia singularia officia, quae matri exhibuit, sed ea tantum, quae ad mysteria fidei confirmanda, et referenda sufficere visa sunt. Decebat autem et Christum et Mariam huiusmodi apparitio. Decebat Christum, quia ut Filius debuit singulariter honorare matrem, a qua cum singu-

lariter diligeretur, debuit etiam singularia amoris signa eidem rependere. Decebat Mariam, quae enim singulariter dominicae passioni compassa est, eam singulariter dominicae resurrectioni congaudere et gratulari decebat. Quapropter iure meritoque S. P. Ignatius in suis Spiritualibus Exercitiis (Myst. vitae Christi), « Primo, ait, apparuit Virgini Mariae, quod licet non dicatur in Scriptura, habetur pro dicto, cum dicat eum apparuisse tam multis aliis; quia Scriptura supponit nos habere intellectum, sicut scriptum est: *Adhuc et vos sine intellectu estis?* » Gemina his habet S. Antoninus, S. Th. P. 3. Tit. 31. cap. 3. versus finem par. *Septimum privilegium*, etc. Cf. Raynaud. l. c. part. 1. p. 9. n. 13.

2. Iam vero « incredibile est B. Virginem fuisse aliquam ex mulieribus, quae ad ungendum corpus Christi mortuum tanta sollicitudine ierunt in die resurrectionis, quia, ut ex ipso facto et ex Evangeliiis colligitur, quamvis illae mulieres pie agerent, imperfectam tamen habebant fidem, magnaue ignorantia circa Christi mysteria laborabant... Et communis Ecclesiae sensus videtur B. Virginem domi gloriosum expectasse adventum Filii, eiusque ibidem ante omnes alios conspectu meruisse frui » (Suarez l. c. D. 5. S. 4. par. *Dicendum ergo primo*). In omnibus fidei mysteriis a Spiritu Sancto instructa certissima erat de fide Resurrectionis, et ideo non *venit videre sepulchrum* (Matth. 28. 1.), cum aliis piis mulieribus officiosa erga corpus Domini defunctum. Cf. Maldonatum in Matth. cap. 28. par. *Venit Maria*, et seq.

3. De tempore autem et hora huius apparitionis dicendum est, eam contigisse illucescente aurora diei dominicae. Hac enim hora iuxta communem sententiam Christus a mortuis resurrexit, et apparuit non multo post Mariae Magdalenae uti constat ex Evangelica enarratione huius apparitionis apud Ioannem (20.), Matthaëum (28.), Marcum (16.) et Lucam (24.). Cf. S. Th. 3. p. q. 53. a. 2. ad 3., Suarez l. c. D. 46. S. 1. 2.

COMMENTARIUS DECIMUS NONUS

DE MYSTERIIS B. M. V. AB ASCENSIONE CHRISTI
AD EIUSDEM VIRGINIS ASSUMPTIONEM

1. Duo toto hoc tempore certa nobis sunt de Beatissima Maria. Alterum ex Scripturis, alterum ex traditione constat. Primum est adventus Spiritus Sancti in Virginem Mariam et in Apostolos. Etenim *Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria, matre Iesu, et fratribus eius* (Act. 1. 14.). Dicuntur haec de Apostolis, post ascensionem Christi, qui congregati in unum expectabant Spiritum Sanctum, promissum a Christo, quum ait (Ioann. 15.): *Mittam vobis a patre spiritum veritatis*. Ecce cum quibus Virgo vacat sanctitati, meditando legem mandatorum Dei, ut et ipsa sit forma virtutum et exemplum perfectionis. Oratio et frequens ad Deum oratio ac suavissima mysteriorum Christi Iesu contemplatio toto hoc tempore mentem et cor Beatissimae Virginis occupabat. Ut huius contemplationis perfectionem aliquo modo assequamur paucis hic declarem quantum Maria habuerit divinarum rerum cognitionem.

2. Fidem habuit Beatissima Virgo mysteriorum Dei: fuit enim in hac vita viatrix et nondum beata. Suarez de Myst. Christi D. 19. S. 1. Haec fides in Virgine fuit perfectissima, tum ex parte subiecti in quo fuit valde intensa, et prorsus certa, omnem motum etiam primo primum dubitationis excludens, tum ex parte obiecti, quia per illam distinctissime credidit mysteria Trinitatis, et Incarnationis, et reliqua omnia, quae ad divinitatem et humanitatem pertinent Christi. Ita Patres docent, et ratio confirmat desumpta ex theologorum doctrina, quod nempe Beata Virgo omne habuit donum, omnemque perfectionem gratiae sanctificantis, quae angelis vel hominibus communicata est, immo et excellentiori modo: tota autem haec perfectio fidei ad dona gratiae sanctificantis pertinet. Cum nullum praeterea in B. Virgine fuerit inordinatus motus in aliqua eius potentia, nullum dubitationis impulsus passa est. Suarez l. c. Cf. Canisium de Maria Deipara V. l. 4. c. 1. 2. — Totam hanc fidei perfectionem, quoad perfectionem intensivam, a principio profecto non habuit; sed ut in gratia continuo crevit usque ad mortem; ita etiam in fide aliisque virtutibus, quarum intensio, intensiori gratiae in ipsa semper proportionate respondit. Suarez l. c. — Quoad perfectionem vero ex parte obiecti crediti dicendum est B. Virginem a principio suae sanctificationis habuisse fidem explicitam Trinitatis, quia huius obiecti cognitio maxime spectat ad primariam fidei perfectionem, quam Angeli, et Adam habuerunt in sua prima sanctificatione; ergo multo magis Beata Virgo. Deinde cognovit explicitè mysterium Incarnationis, quoad substantiam illius, i. e. Verbum divinum, secundam Trinitatis personam, carnem esse assumpturum. Quod eodem argumento probari potest, quia etiam haec est maxima fidei perfectio, quae aliquibus in prima sanctificatione est communicata; et superius ostendimus etiam Ioannem Baptistam, cum in utero

sanctificatus est, Christum Deum et hominem cognovisse. Suarez l. c. — Non oportuit autem, ut a principio cognosceret Beata Virgo omnes circumstantias huius mysterii. Certum est enim non agnovisse, ex qua femina Deus esset assumpturus carnem, neque quo loco, et tempore. In horum igitur cognitione proficere potuit, prius legendo et intelligendo vetus testamentum, postea per Annuntiationem Angelicam, Christi doctrinam, ac multarum rerum experimentum. Quod sanctarum Scripturarum lectione et meditatione plurimum in divina cognitione profecerit, per se notum est, nihil enim est, quod ad huius cognitionis perfectionem magis iuvet, ut id ipsa etiam experientia docere potest. Insuper cum Beata Virgo perfectissimo ingenio, ac intellectu polleter, et animum haberet pacatissimum, et ab omni mentis perturbatione semotum, cumque earum rerum, quas legebat, intelligentiam orationibus suis a Deo deprecaretur; nemo vero audebit certe negare, aut in dubium revocare, quin fuerit tam iusta deprecatio a Deo exaudita; singulari etiam Spiritus Sancti gratia, et Dei lumine continue adiuwabatur, ut legendo, meditando, ac contemplando in hac divina sapientia mirabiles progressus faceret. Suarez l. c. et S. 2. — Multorum autem effectuum experimento et observatione, ita in aliquorum mysteriorum cognitione profecit, ut evidentia quadam naturali, seu morali, illa vera esse diiudicaverit, quo sensu dixit Bernardus: Soli datum est nosse, cui datum est experiri (Super Missus est, Hom. 4. n. 4., Migne T. 183. col. 81.). Etenim quaedam opera miraculosa evidenter experta est in se, ut conceptionem sine viro, subitam ac instantaneam proles animationem, in utero exultantis melius quam Ioannes exultaverit, partum sine dolore, Angelorum ministeria, Magorum, ac pastorum adventum. Deinde in mente, ac voluntate experiebatur mirificos ardentissimi amoris effectus, singulare gaudium omnino spirituale, ac divinum, admirabilem rerum intelligentiam cum profundissima humilitate. Quae omnia non obscure testabantur, Deum esse illorum operum auctorem. Considerabat item prophetias, easque evidenter impleri intuebatur. Ex his ergo aliisque argumentis evidenter inferebat, Gabrielem Angelum fuisse nuntium a Deo missum, et consequenter sibi vera narrasse, seque verum Deum in utero concepisse, ac denique omnia, quae ipse postea edocuit, vera esse. Suarez l. c. S. 2.

3. Quaestio hic movetur, utrum praeter fidem habuerit Virgo scientiam aliquam divinorum mysteriorum per se infusam. Dupliciter de hac scientia loqui possumus; primo prout includit et lumen intellectuale clarum ac evidens, et species repraesentantes res supernaturales creatas, prout in se sunt; increatas vero, quantum ex creatis supernaturali evidentiali cognosci possunt. Alio modo loqui possumus de cognitione per se infusa in communi, comprehendendo fidem, ita tamen, ut non solum ratione luminis; sed etiam ratione specierum intelligibilium, quae ad usum illius luminis necessariae sunt, intelligatur esse per se infusa, et apta, ut anima coniuncta corpori mortali, possit illa uti sine conversione ad phantasmata. Suarez l. c. S. 3. Verisimile est habuisse B. Virginem cognitionem supernaturalem per se infusam, quoad lumen, et species, ita ut obiecta fidei modo Angelico per altiores species illi fuerint divinitus proposita independenter a phantasmatibus (Suarez l. c., Raynaud. l. c. part. 2. p. 2. n. 58.). Multa enim privilegia concessa creduntur B. Virgini, quae vel hunc modum cognitionis requirunt, vel certe, illo posito, facilius, et com-

modius intelliguntur, ut verbi gratia, quod in primo instanti suae conceptionis fuerit per propriam dispositionem, et conversionem in Deum sanctificata; quod toto tempore infantiae habuerit usum rationis circa res divinas; quod, tempore somni, in Dei contemplatione et amore potuerit occupari; quae omnia, et si quae sunt alia id genus, facile intelliguntur, posito praedicto modo cognitionis per se infusae, et sine illo intelligi nequeunt, absque aliis permultis miraculis. Insuper hoc modo recte intelligitur, potuisse Virginem in statu viae nunquam desistere ab actuali aliqua divinarum rerum consideratione, absque corporis impedimento, aut defatigatione: corpus enim non defatigatur contemplatione intellectus, nisi propter necessariam eius cooperationem, et phantasmatum concomitantiam. Decuit autem, animam B. Virginis, ex quo fuit creata, nunquam a Dei cognitione, et amore desistere. Nam si hoc Angelis datum est, quomodo credemus B. Virgini fuisse negatum? Ex quibus rationibus colligitur etiam, Virginem habuisse hoc genus cognitionis ab initio suae sanctificationis. Hoc enim consequenter probant rationes factae, si alicuius sunt momenti. Suarez l. c., Raynaud. l. c. part. 2. p. 5. Praeterea verisimile etiam est, B. Virginem non solum habuisse infusam simplicem fidem, sed etiam Theologicam sapientiam, qua distinctius cognoscuntur mysteria fidei, et veritates, seu conclusiones, quae in eis continentur. Suarez l. c. Rationi valde consentaneum est, B. Virginem habuisse hunc habitum per se infusum, quia decuit illam esse perfectam omni supernaturali virtute tam morali, quam intellectuali, statui viatorum accommodata; praesertim cum et ad propriam perfectionem, et ad divinarum rerum contemplationem, et ad aliorum utilitatem, multum potuerit ei talis scientia deservire. Suarez l. c. « Sic dicendum videtur, sapientiam Deiparae viatricis, non modo exaequasse Angelicam, sed etiam superasse ». (Raynaud. l. c. part. 2. p. 2. n. 60.). Omni quidem tempore habuit B. Virgo hanc scientiam, non tamen semper cum eadem perfectione, sed singulis aetatibus per eam intellexit omnia, quae illo tempore erant opportuna, et pro ratione status decebant. Specialiter autem credi potest aliquibus temporibus accepisse Virginem singulare augmentum huius scientiae a Deo infusum, ut in Incarnatione, vel nativitate Christi, circa ea, quae ad Christum ipsum, et ad mysterium redemptionis humanae pertinebant; quia statui illius temporis consentaneum erat, ut maior cognitio daretur Virgini de mysterio, quod in ipsa, et per ipsam perficiebatur. Et eadem ratione die Pentecostes accepit ampliorem scientiam de rebus omnibus, quae ad statum Ecclesiae Christi pertinent, ut de sacramentis omnibus, de vocatione Gentium et reprobatione Iudaeorum, de cessatione legalium, et similibus (Suarez l. c.). — Postremo verisimilius est B. Virginem non habuisse scientiam evidentem et per se infusam supernaturalium mysteriorum. Id theologi satis indicare videntur, dum hanc scientiam Christo singulariter tribuunt. Neque vero haec scientia necessaria erat ad perfectionem sanctitatis et meriti; neque statui viatorum est accommodata. Non est ergo sine sufficienti ratione, aut aliquo maiori fundamento ponenda (Suarez l. c., Raynaud. l. c. part. 2. p. 2. n. 58.). — Ex dictis alia resolvi potest quaestio: utrum habuerit B. Virgo humanam rerum naturalium scientiam. Verisimilius quidem est non fuisse communicatam Virgini in hac vita scientiam rerum naturalium, naturalem capacitatem intellectus humani superantem, et ita hoc sensu non fuisse illi

datam scientiam per se infusam huiusmodi rerum. De hac enim scientia nulla est apud Doctores mentio, neque necessaria illi fuit ad propriam sanctitatem, et perfectionem, neque ad munus, et officium, ad quod assumpta fuit: non enim futura erat magistra scientiarum, aut veritatum naturalium (Suarez l. c. S. 5.). — At verisimile est, habuisse B. Virginem per accidens infusam eam cognitionem rerum naturalium, vel moralium, quae ad perfectam Scripturarum intelligentiam, et ad perfectionem Theologicae doctrinae, item ad penetranda, explicanda, ac suadenda fidei mysteria, denique ad consummatam prudentiam, et cognitionem rerum agendarum, illi fuit necessaria, aut expediens. Haec conclusio ex ipsis terminis videtur per se probabilis. Cum enim decuerit Beatam Virginem habere omnem istam supernaturalis cognitionis perfectionem; credendum est habuisse eam naturalem cognitionem; quae ad supernaturalem necessaria est. Non est autem verisimile proprio labore, ac industria paulatim illam acquisivisse, quia non decuit eam in huiusmodi actionibus occupari. Ergo verisimile est habuisse hanc cognitionem, vel omnino, vel maiori ex parte dono datam a Deo. Ceterum potuit etiam ex principiis cognitis, plurium veritatum cognitionem elicere; plurimum enim valebat ingenio, et pacatissimum habebat animum, ut facillime posset quasdam veritates ex aliis indagare (Suarez l. c.). — His omnibus quae diximus de divinarum rerum cognitione quam habuit Maria, adiiciendae sunt variae ac multiplices revelationes, quas B. Virgo in hac vita habuit. Certa haec res est ex doctorum auctoritate et ex generali ratione, quia hoc beneficium, et significatio divini amoris et familiaritatis fere omnibus hominibus, qui singulari dono sanctitatis excelluerunt, concessum est, et praesertim virginibus, et statum contemplativae vitae profitentibus, ut ex historiis, quae gesta sanctorum continent, satis constat. Ergo multo magis hoc beneficium concedendum est Virgini (Suarez l. c. S. 4.). Quin immo existimat idem eximius doctor, pie ac probabiliter credi posse B. Virginem in hac vita interdum elevatam fuisse ad videndum clare divinam essentiam brevi tempore (l. c.).

4. Si animo simul complectamur hanc perfectissimam divinarum rerum cognitionem, qua B. Maria praedita fuit, eiusque ardentissimam caritatem, qua Deum diligebat, possumus inde facile colligere quanto eius ad Deum oratio, divinarumque rerum contemplatio fuerit fervore. — Haec autem Virginis caritas mirum in modum aucta est ea Pentecostes die, qua Confirmationis effectum recepit, et, post eam diem, ex SS. Eucharistiae sacramento. Etenim ad Confirmationem quod attinet, « licet revera illam non receperit quoad signum visibile, in quo ratio sacramenti consistit, recepit tamen characterem, gratiam, et abundantiam Spiritus Sancti, quae sunt effectus illius sacramenti. Sicut enim Apostoli in die Pentecostes praeter omne meritum suum receperunt quasi ex opere operato Spiritum Sanctum, et perfectissimum Confirmationis effectum, et ideo postea sacramentum ipsum non susceperunt, quia iterari non potest, ita maiori ratione B. Virgo eodem die similem effectum, et donum perfectius, ac copiosius accepit » (Suarez l. c. D. 18. S. 3.). Ad Eucharistiam vero quod spectat, « certum est B. Virginem frequenter accepisse Eucharistiam. Primo, quia usus huius sacramenti est in praecepto divino, quod eadem ratione, qua praeceptum Baptismi, Virginem comprehendebat. Secundo, frequentia eius est in consilio, et per sese honestissima, et utilissima, et

valde conformis eximiae caritati Virginis erga filium. Tertio, quia legimus Actor. 2. in Primitiva Ecclesia fideles omnes vel quotidie, vel frequenter usos esse hoc sacramento; ergo multo magis Beata Virgo hanc consuetudinem observavit » (Suarez ibid.). Atque hic, quoniam occasio se offert, paucis addimus quid de aliorum sacramentorum usu quoad B.V. sentiendum sit. Constat de tribus, non fuisse Virgini collata. Primum est Ordo, cuius non erat capax propter femineum sexum. Secundum est Poenitentia, cuius materiam non habuit, et ideo illud suscipere non potuit. Tertium fuit Matrimonium, quod a Virgine contractum non est, postquam uti sacramentum novae legis est institutum. Ut autem de Eucharistia, ita de Baptismo certum est illum suscepisse. Ratio est, « quia praeceptum baptismi omnibus generatim propositum est, et verbum illud, *Nisi quis renatus fuerit*, neminem excipit, neque oportet. ut nos Beatam Virginem ex aliquo speciali privilegio excipiamus, cum nec fundamentum habeat, neque ad eius perfectionem pertineat. Secundo, quia hoc decuit ad exemplum aliorum fidelium. Tertio, per Baptismum constituuntur, et signantur membra Ecclesiae, prout a Christo institutae, cuius perfectissimum membrum debuit esse B.Virgo. Tandem, quia per Baptismum datur potestas utendi sacramentis novae legis, sacratissima autem Virgo eis uti debuit, praesertim Eucharistia » (Suarez ibid.). Quare nonnisi de extremae unctionis sacramento controversia esse potest, an illud B.Virgo suscepit; et reapse alii affirmant, alii negant. Conferatur de hac re eximius doctor l. c., Bened. XIV. De Syn. l. 8. C. 6. n. 3.

5. Alterum quod de B.Virgine eo, de quo agimus, tempore constat, est, fuisse ipsam Apostolorum magistram, et sic eam Sancti et Doctores nuncupant. Rupertus (libro secundo de gloria, et honore filii homini c. 2., Migne T. 168. col. 1340.) inter alia dicit, habuisse Virginem tempus tacendi, et tempus loquendi, prius durasse quamdiu Christus in hoc mundo vixit, cum conservabat et conferebat in corde suo omnia divina verba, et erat tunc hortus vere conclusus, et fons signatus; posterius vero tempus a Christi Domini Ascensione inchoasse, et tunc erant emissiones eius paradisi, et favi distillans labia eius. Et Leo XIII. Epist. Encycl. *Adiutricem* 5. Septembris 1895. « Huius, ait, singularis muneris (matris fidelium) et laboriosi partes ea suscepit obitque magnanima, consecratis in Coenaculo auspiciis. Christianae gentis primitias iam tum sanctimonia exempli, auctoritate consilii, solatii suavitate, efficacitate sanctarum precum admirabiliter fovit; verissime quidem *mater Ecclesiae* atque *magistra* et *regina Apostolorum*, quibus largita etiam est de divinis oraculis, quae *conservabat in corde suo* ». Confirmantur hinc quae modo diximus de eximia, quam habuit Maria, divinarum rerum cognitione. Debit enim ad hoc implendum munus, esse sapientissima in omnibus mysteriis nostrae religionis, et multo magis quam ipsi Apostoli. Inde etiam colligitur, Beatissimam Virginem plures habuisse gratias gratis datas ad cognitionem, ad sermonem, ad operationem pertinentes. Habuit gratiam interpretationis sermonum ad veram Scripturae Sacrae intelligentiam assequendam. Haec gratia, quamvis propter utilitatem aliorum potissimum dari soleat, multum tamen ad propriam susipientis perfectionem confert, non solum quatenus intellectum illustrat; sed etiam quatenus ad excitandam, et movendam voluntatem adjuvare potest. Utrâque autem ratione oportuit dari Virgini scilicet, et propter eius perfectionem,

et propter aliorum utilitatem, quia futura erat magistra Apostolorum, et Evangelistarum. Apostolis et Evangelistis hoc donum datum est, quia futuri erant lux mundi. Ergo multo magis debuit dari B. Virgini, quae ipsorum lux futura erat, cuiusque vita inclyta (ut Ecclesia canit) cunctas illustrat Ecclesias (Suarez l. c. D. 20. S. 1.). — Habuit discretionem spirituum, quae datur ad discernendum a quo spiritu bono vel malo interioris cogitationes, ac desideria proveniant, tam in ipsomet qui hoc donum accipit, quam in aliis. Quod pertinet ad proprios interiores motus ipsius Virginis, certum est, omni aetate, ac vitae suae tempore habuisse singulare Spiritus Sancti auxilium, ut certissime iudicaret omnes suos motus, et affectus a Spiritu Sancto esse profectos; quia singulari modo a Spiritu Sancto regebatur. Quod attinet ad discernendos spiritus aliorum, credendum est B. Virginem etiam in hoc habuisse gratiam singularem, non solum propter summam experientiam, quam de rebus spiritualibus habuit, sed etiam per speciale Spiritus Sancti donum, quo maxime indiguit post Christi Domini Ascensionem. Erat enim tunc omnium magistra, ad quam consilii causa fideles undique contuebant (Suarez l. c.). Habuit gratiam fidei, quatenus gratia haec refertur ad sermonem et nihil aliud est, quam speciale donum Spiritus Sancti ad proponendas et explicandas res fidei modo accommodato hominibus simplicioribus, et rudioribus, praesertim cum primum ad fidem veniunt. Omnium enim Virgo magistra fuit, et omnibus omnia fieri oportuit (Suarez l. c. S. 2.). Habuit gratiam sermonis scientiae et Sapientiae, quae nihil aliud sunt, quam vires, et facultates quaedam, seu auxilia ad explicandas facile, et confirmandas res fidei per causas, et rationes, vel superiores, vel inferiores. Cum enim B. Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, et cum sapientioribus tractaret, omnibus modis oportuit in eis tum intelligendis tum explicandis esse instructam (Suarez l. c.). Aliqua est dubitatio de dono linguarum, sed verisimilius creditur non defuisse B. Virgini hanc gratiam. Etenim initio Ecclesiae, frequenter dabatur hoc donum fidelibus non solum illis, qui futuri erant praedicatores Evangelii, sed etiam aliis fere communiter, ut constat Actor. 8. et 19. Quid ergo mirum, quod fuerit B. Virgini concessum? Ac licet B. Virgo non esset ad varias nationes ac gentes migratura, ut eas doceret; verisimile tamen est, idque ex Patribus ac historiis colligitur, fideles ex variis nationibus ad illam confluisse, tum pietatis causa, tum ut ab ipsa magis instruerentur, ac in fide confirmarentur. Oportuit ergo, ut et illos intelligeret, et ab illis intelligi posset, quae duo sunt huius gratiae munera. Denique est probabile, etiam ante illa tempora habuisse usum huius gratiae. Quando Christus adoratus fuit a Magis, credibile est illos intellexisse. Credibile item est, cum peregrinata est in Aegyptum, Aegyptiorum lingua uti potuisse (Suarez l. c.). Postremo donum habuit miraculorum. Verisimile quidem est, tempore quod conceptionem praecessit, nulla Virginem edidisse miracula. Neque enim ad doctrinam confirmandam erant necessaria, nec merita et sanctitatem Virginis oportebat tunc per miracula manifestari. A conceptione Christi Domini usque ad eius Ascensionem etiam est verisimile nulla per se edidisse miracula, praesertim publica. Ratio est, quia tunc temporis confirmanda erat doctrina Christi miraculis, et ideo soli Christo eiusque Apostolis et discipulis conveniebat miracula facere. Verum post Christi Ascensionem, verisimile est B. Virginem multa miracula perpetrasse, vel

praebuisse multis sanitatem. Quia licet ad eam non pertineret publice concionari, vel persuadere fidem, tamen ad magnum Ecclesiae bonum, et profectum pertinebat, quod agnosceretur, et coleretur ut Dei mater. Quod totum in Christi Domini manifestationem redundabat, et fidem in ipsum confirmabat. Ergo non fuit praeter statum, et conditionem Virginis, ut eo tempore miracula faceret et insignia beneficia hominibus conferret, quibus eorum fides, et devotio augeretur. Praeterea etiam B. Virgo fuit isto tempore suo modo magistra fidei, et miracula eius in gloriam filii et fidei confirmationem cedebant. Quare, si conveniebat Apostolos miracula facere, quia fidei erant magistri; decebat etiam Mariam facere miracula, quia et ipsa religionis magistra erat. Hanc miraculorum potestatem sua intercessione apud Deum exercuit et exercet Beatissima Virgo mirum in modum postquam vitâ functa in caelum assumpta est. Neque mirum: fecit enim illi magna qui potens est, ita ut nihil ei sit impossibile. Hinc Leo XIII. Ep. cit. inquit: «Adiutricem populi christiani potentem et clementissimam, Virginem Dei Matrem, dignum est et magnificentiore in dies celebrare laude et acriore fiducia implorare. Siquidem argumenta fiduciae laudisque auget ea varia beneficiorum copia, quae per ipsam affluentior quotidie in commune bonum longe lateque diffunditur». Et sane, ut ibidem pergit idem Leo XIII., «dici vix potest quantum amplitudinis virtutisque tunc accesserit, quum ad fastigium caelestis gloriae, quod dignitatem eius claritatemque meritorum decebat, est apud Filium assumpta. Nam inde, divino consilio; sic illa coepit advigilare Ecclesiae, ut quae sacramenti humanae redemptionis patrandi administra fuerat, eadem gratiae ex illo in omne tempus derivandae esset pariter administra, permissa ei poene immensa potestate». Adeamus ergo cum fiducia ad Virginem potentem, ad Virginem clementem (Suarez l. c. S. 3.). Cf. Canisium de Maria Deipara V. l. 5. c. 1.

COMMENTARIUS VIGESIMUS

DE B. MARIAE V. ASSUMPTIONE

1. Ut ordine procedamus in iis, quae ad cognitionem faciunt praesentis mysterii, dicemus primum de B. Virginis morte, deinde de eius in caelum assumptione, postremo de eius gloria.

2. Sine ulla dubitatione dicendum est B. Virginem mortem obiisse. Ita sentit hoc tempore universa Ecclesia, et ad id confirmandum sufficit generalis regula Scripturarum. Nam omnes filii Adae corporali morti obnoxii sunt, a qua regula neque auctoritas ulla, neque ratio suadet excipiendam esse Virginem. Quin potius gravissimi et antiquissimi Patres eam mortuam esse testantur. Ratio etiam hoc suadet, quia in primis decuit B. Virginem esse similem Christo. Cum ergo Christus mortem susceperit, non oportuit B. Virginem ab hac lege excipi. Deinde congruum erat, ut per mortem Virginis constaret evidentius eam indiguisse Christi morte, qua fuit redempta, et habuisse carnem passibilem, a qua Christus similem sumpsit, et ita excluderetur error eorum, qui finxerunt B. Virginem fuisse cuiusdam caelestis seu angelicae naturae. Tandem mors nullam imperfectionem includit, quae Virginem non deceat, quin potius est poena, quae propter Deum suscepta magnum augmentum promereri potest; propter quod mors Sanctorum pretiosa in conspectu Domini esse dicitur. Ergo nulla est causa, ob quam a morte corporis fuerit praeservata. Suarez l. c. D. 21. S. 1., Bened. XIV. de festis B. M. V. xcviii.-cii.

3. Sed quaeret quis primo: Quanam fuerit causa, vel occasio mortis Deiparae, an scilicet morbo aliquo, seu aegritudine usque ad mortem laboraverit, vel absque ulla naturali causa mortua fuerit. Haec pars posterior verisimilis videtur, quia hic mortis modus videtur excellentior, et innocentiae ac puritati Virginis quodammodo debitus; itemque quia mortua creditur sine ullo dolore. Addere possumus, quamvis B. Virgo mortua non fuerit vi alicuius morbi corporalis; vi tamen amoris, et ardentissimi desiderii, et intensissimae contemplationis obiisse. Fieri enim potest mentem tanta efficacia, et intensitate in his actibus occupari, ut veluti destituat corpus, vel saltem ut paulatim huius dispositiones remittantur, et deficient, ac tandem, ob earum defectum, non possit anima in corpore conservari. Non defuerunt tamen, qui dicerent, eam fuisse martyrio coronatam. Sed hoc nullo probabili fundamento nititur, quia nulla historia, nulla traditio, nullaque probabilis auctoritas hoc confirmat. Coniectare vero licet, in transitu a via ad patriam non interruppisse, aut intermisisse B. Virginem divinae caritatis et amoris actum, sed eundem, quem usque ad mortem in terra vivens libere exercuit, in termino viae maiori quadam perfectione, et necessitate continuasse, si tamen verum est, uti nobis videtur, actum divini amoris in via, et in patria esse posse eiusdem rationis seu speciei. Si quis sentiat esse diversos, tunc dicendum est, B. Virginem ab actu amoris viae immediate transiisse ad actum amoris patriae absque ulla intermissione. Verisimile enim est, animam B. Virginis eo praesertim tempore, quo morti appropinquabat, nunquam ab actu divini

amoris cessasse, quia neque corporis dolore, neque sensuum perturbatione impediabatur. Quin potius, quia ex divina revelatione horam, et momentum sui discessus praesciebat, ut Patres docent, quo ad exoptatum illum terminum magis ac magis accedebat, eo vehementius divina caritate et amore flagrabat, et ita disposita usque ad instans mortis, quod dicitur primum non esse hominis, pervenit in quo, et videre Deum, et illum beatifica caritate diligere incepit. Nulla ergo facta fuit interruptio (Suarez l. c. S. 1. 2.).

4. Quaeres secundo, quo aetatis anno. et quo in loco mortua fuerit. Respondetur ad 1.um, rem esse incertam. Sententia, quae in re ambigua verisimilior videtur, est, B. Virginem mortuam fuisse anno aetatis septuagesimo secundo. Ita S. Antoninus, Cornel. a Lap., Gottius de Ver. Rel. Christ. t. 4. p. 2. c. 40. § 3. n. 12. et 13., Suarez l. c. S. 1. Respondetur ad 2.um, quosdam putare Deiparam Hierosolymis obiisse. Hanc sententiam sequitur Canisius, de Maria Deip. V. l. 5. c. 3. Alii vero putant mortuam esse Ephesi. Utramque sententiam refert Bened. XIV. l. c. civ. cix. quin rem definiat.

5. Quaeres tertio, quaenam fuerint speciales circumstantiae mortis B. Virginis. Ex Sanctorum sententia divina providentia factum est. ut omnes Apostoli, qui tunc temporis vivebant, et praecipui ex eorum discipulis ac Pontificibus Ecclesiae ad transitum ac funus B. Virginis convenirent (Suarez l. c. S. 1. par. ult., Canisius l. c.).

6. Post mortem B. V. Mariae, ad eius corpus quod spectat, constat statim fuisse in sepulchro repositum, quod magnis miraculis fuisse a Deo illustratum plures referunt. In eo autem integrum atque prorsus incorruptum mansit B. Virginis corpus usque ad gloriosam eius resurrectionem, uti Patres docent, et per se manifestum est, considerata dignitate, puritate et innocentia tantae Virginis. De anima autem Virginis a corpore separata, certum est statim vidisse Deum, atque in caelum fuisse sublatam. Hoc constans est ex certissimis principiis fidei. Est enim mors terminus viae hominibus a Deo praescriptae ad praemium promerendum, quod animae perfecte purgatae et mundaе statim ac discedunt a corporibus consequuntur, postquam Christus Dominus per mortem suam pro toto humano genere satisfacit. Atqui anima B. Virginis absque ulla macula, aut debito poenae et perpetuo vixit, et a corpore discessit. Ergo statim beata fuit, et ad locum beatorum evecta. Addendum autem est. B. Virginem paulo post mortem ad gloriosam, et immortalem vitam corporis, et animae resurrexisse, atque in caelum gloriosam ascendisse. Ita sentit universa Ecclesia; et hic eius consensus ex antiquorum Patrum traditione manavit. Res haec confirmatur ex celebritate festi Assumptionis B. V. quod valde antiquum est in Ecclesia. Licet autem id de fide non sit, quia non est ab Ecclesia definitum, est tamen tam recepta sententia, ut a nullo pio et catholico possit in dubium revocari, aut sine temeritate negari. Id autem quam maxime conveniens fuit. Sicut enim decuit carnem Christi omni ex parte esse beatam et incorruptam: ita etiam et carnem Matris, cuius gloria in illius honorem redundat (S. Th. 3. p. q. 27. a. 1., q. 83. a. 5. ad 8., Opusc. in salut. Angel., Suarez l. c. S. 2. Cf. Bened. XIV. de fest. B. V. M. cxi., et seqq., Passaglia l. c. S. 6. a. 6. a. 1.).

7. Quanto autem tempore post mortem Virgo resurrexerit et in Caelum assumpta fuerit, incertum est. Probabilior coniectura est post tri-

dum resurrexisse. Ut narrat Nicephorus Callistus (Eccles. Hist. l. 2. c. 23.) totum hoc triduum ad monumentum Virginis Apostoli perseverarunt divinatorum hymnorum carmina audientes. At divino consilio factum est, ut funeri Virginis Apostolus Thomas defuerit. Cum post diem tertium Thomas advenerit, sacrum tumultum, ubi Virginis corpus positum fuerat, reserarunt, ut a S. Apostolo posset videri et adorari. Verum sacratissimum Virginis corpus minime repertum est, sed sola lintheamina apte composita. Hinc ab ipsis miraculum posteris traditum, et usque ad nos transmissum. Eadem hac die, qua resurrexit, in caelum assumpta est, quia nulla erat ratio vel occasio alicuius dilationis sicut in Christi Domini Ascensione fuit. Quo autem honore Beatissima Virgo perducta in caelum fuerit eleganter explicant Patres in suis homiliis, qui pie credunt non solum omnes Angelorum et Sanctorum choros, verum etiam ipsummet Christum Dominum in Virginis occursum venisse, et cum ingenti gloria et gaudio secum eam in thronum gloriae deduxisse. Cf. Suarez l. c. S. 2., Bened. XIV. l. c. cxxx., Canisius l. c. c. 5. « Illud denique in hoc mysterio advertendum est, propter Assumptionis nomen, et propter vulgarem picturam, qua depingitur Virgo, quasi angelico ministerio et virtute in caelum elevata; videlicet non esse hoc ita intelligendum, ac si B. Virgo illorum opera ad ascendendum indigeret, propria enim virtute, quae omnibus gloriosis corporibus communis est, ascendere poterat. Dicitur ergo Assumpta ab Angelis, quia honoris causa eam comitabantur, et magis dicitur *assumi*, quam *ascendere*, quia illa virtus simpliciter non erat connaturalis tali personae, sicut fuit Christo, ac propterea etiam magis proprie dicitur assumptio de corpore quam de solo spiritu, qui spiritus non tantum gloriosa, sed etiam propria et naturali virtute ascendere potest » (Suarez l. c. par. ult.).

8. Ad beatitudinem essentialem quod attinet, certum est B. Virginem superare, in perfectione beatitudinis omnes homines ac omnes Angelos. Haec est veritas fidei, quam omnium antiquorum Patrum traditio et universa Ecclesia profitetur illis verbis: « Exaltata est S. Dei Genitrix super choros Angelorum ad caelestia regna ». Hinc B. Virgo non solum omnia videt in Verbo maiori intensione et claritate, quam ullus angelus aut homo, verum etiam plura videt. Videt enim quidquid omnes Angeli et puri homines vident. Ad supernaturalem ordinem quod attinet, ex quo iudicium de naturali ordine, qui illi subordinatur, ferri potest, mysteria omnia ad duo praecipue referuntur, Trinitatis, scilicet, et Incarnationis; omnes enim alii effectus supernaturales, et gratiae, ad incarnationem aliquo modo ordinantur, vel ab illa manant. Mysterium autem Incarnationis magis ad Virginem pertinet, quam ad ullum alium beatorum, et ideo nullus esse potest infra ipsam, qui plura de hoc mysterio cognoscat quam illa, praesertim cum coniunctio, quam Beata Virgo habet cum tali opere, et fructus gratiae, ac meritum, quos per ipsum obtinuit, omnium aliorum beatorum statum, ac dignitatem excedant. Mysterium vero Trinitatis, cum nihil aliud sit, quam Deus ipse, unusquisque beatus eo perfectius illud videt, quo in essentiali perfectione beatitudinis magis reliquos superat, quia essentialis perfectio beatitudinis secundum hoc potissimum obiectum attendenda est. In hoc obiecto non sunt aliae rationes praeter essentielles, et notionales, quas omnes universi beati necessario vident, quamvis unus maiori claritate, et intensione, quam alius, in quo

B. Virgo omnes antecedit. Insuper videt quidem unusquisque beatus in Verbo a principio beatitudinis omnes effectus singulares ad suum statum pertinentes. Atqui omnia quae ad statum omnium, et singulorum beatorum pertinent, altiori quadam ratione spectant ad Virginis statum. Ergo videt ipsa quidquid alii omnes vident. Explicatur minor, quia omnes isti effectus, vel res singulares, quae dicuntur ad statum beatorum pertinere, pertinent aliquo modo ad effectus gratiae, et ad salutem praedestinatorum ordinantur. Nam qui huiusmodi non sunt, nec de illis beati solliciti sunt, nec per se pertinent ad beatificam eorum perfectionem. Sed B. Virgo singulari modo cooperata est cum Christo ad omnium hominum, ac praedestinatorum salutem. Ergo (Suarez l. c. S. 3.).

9. Ex his pie et probabiliter colligitur B. Virginem in Verbo videre quidquid Deus videt scientia visionis, iis solum exceptis, quae singulariter ad Christum, et ad interiores animae eius cogitationes pertinent. De hac exceptione nullus dubitabit: quia cum Beata Virgo longe sit Christo inferior, tam dignitate, quam beatitudine, non decet, ut sine manifestatione, et consensu eius, omnes illius cogitationes, et interiores actus intueri possit (Suarez l. c.).

10. Postremo illud etiam probabiliter credi potest, superare Virginem in perfectione visionis beatæ non solum singulos sanctos Angelos, vel puros homines, sed etiam universas omnium perfectiones in unum collectas. Id ex Patrum sententiis deducitur. Docent enim Dei gloriam magis in sola Virgine, quam in ceteris Dei operibus enitere, Christo semper excepto. Hoc autem verum non esset nisi omnium bona et perfectiones gloriae in Virgine essent congregatae (Suarez l. c. S. 3.).

11. Ex his, quae de essentiali gloria Virginis dicta sunt, facile intelligi potest, quid de accidentali eius gloria sit sentiendum. Haec enim gloriam essentialem consequitur, illique proportionata quadam ratione commensuratur. Primum igitur, quaedam sunt perfectiones gloriae accidentalis omnibus beatis communes, quamvis non sint aequales in omnibus, ut sunt variae revelationes, quae fiunt extra Verbum, gaudia, impetrationes aliorum effectuum, et si quae alia sunt huiusmodi. Nullum est dubium, quin B. Virgo perfectius, et cumulativius abundet huiusmodi praemiis accidentalibus, quam omnes alii beati, ut per se constat ex hactenus dictis. Aliae vero sunt perfectiones singulariter et proprie pertinentes ad quasdam personas seu munera et status earum. In hoc ordine poni possunt aureolae, quae tribus statibus hominum attribui censentur, scilicet Virginibus, Doctoribus et Martyribus. De aureola quidem virginis constat, tanto esse eam excellentiorem in Virgine, quanto ipsa perfectius ceteris virginitatem coluit. Quod enim absque pugna carnis perfectissimam castitatem servaverit, nec illius meritum, nec coronam diminuit. Neque vero caruit propria aureola Doctoris, quia singulari et excellentiori modo fuit fidei magistra et doctorum doctrix. Ad hanc aureolam promerendam necesse non est publice docere, aut praedicare; sed satis est, veritatem fidei in alios diffundere, ut S. Thomas docet in 4. d. 49. q. 5. art. 5. Ad aureolam martyrii quod spectat, videtur certum, aliquid peculiare habere B. Virginem in hoc genere, quod est veluti insigne quoddam excellentissimae fortitudinis; quia dolorem sustinuit sufficientem ad inferendam mortem corporis, nisi peculiari Dei auxilio fuisset suffulta. Quamvis autem non sit vere ac proprie aureola martyrii, est certe aliquid

eminentius ipsa. Et sic Ecclesia non martyrem, sed martyrum Reginam Mariam appellat. Cf. Bened. XIV. De Canoniz. Sanctor. 1. 3. cap. 11. nn. 2. 3. Verisimile etiam est ob dignitatem matris Dei, et egregium pietatis opus, quod B. Virgo in Christum exercuit, habere ipsam singularem aliquem splendorem, ac decorem, qui perfectior sit, quam omnis aureola, qui tamen inter aureolas non connumeratur; sed perfectio quaedam est altioris rationis. — Et ex iis facile est intelligere, quid de gloria corporis Virginis sentiendum sit. Habet enim omnes illas dotes, quae omnibus beatis communes sunt, tantoque excellentius, quanto perfectiori animae beatitudine fruitur. Rursus ob singularem filii generationem, castissimam atque purissimam, existimatur habere in corpore singularem aliquem, et admirabilem splendorem vel aliquid aliud, quod sit veluti insigne divinae maternitatis ac Regiae dignitatis, seu principatus, et domini in omnes beatos.

12. Ex quibus omnibus tandem sequitur B. Virginem ita in omnibus excedere alios beatos, ut sub Christo ipsa sola specialem sedem, et singularem chorum in beatitudine constituat. In ordinibus enim Angelorum sanctorum novem chori numerantur, ministeriis et operationibus distincti; sancti vero homines, vel sub illis ordinibus collocantur, vel certe in illis ordinantur, et constituuntur. Nam ad singulos ordines Angelorum aliqui homines assumuntur. At B. Virgo, quoniam habuit superiorem dignitatem, quae altioris est ordinis et ministrorum statum excedit, singularem chorum sola constituit. Et hoc modo dicitur ab Ecclesia exaltata super omnes choros Angelorum, tanquam omnium domina, ac regina. De qua melius, quam de Esther verum est, quod scribitur (Esther 2. 16.-17.), *Ducta est ad cubiculum regis... Et adamavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres, et posuit diadema regni in capite eius* (Suarez l. c. S. 4.). Cf. S. Th. 3. Dist. 22. q. 3. a. 3. q. 3. ad 3.

13. Epistola, quam Ecclesia legit in Missa diei festi Assumptionis B. Virginis desumitur ex libro Ecclesiastici, cap. 24. vv. 11.-20. Hic liber inter alia Scripturarum loca frequenter ab Ecclesia in Officiis et Missis de B. V. Maria usurpatur. Agitur enim in eo de divina sapientia; quae vero de ista Sapientia dicuntur Ecclesia mystice accipit de B. Virgine, idque optimo iure. Etenim B. Virgo inter puras creaturas est opus Dei sapientissimum, in cuius conceptione, nativitate, sanctificatione et glorificatione Deus summam ostendit sapientiam; nimirum longe maiorem quam ostenderit in creatione caeli et terrae, ac totius universi, immo omnium angelorum et hominum. Haec omnia, suâ dignitate, nimirum maternitate, gratia et gloria, longe superat B. Virgo. — Deus enim in ea, velut in prima et nobilissima creatura, se suaque omnia quasi in speculo quam perfecte expressit, ut in ea ab omnibus semper laudetur et glorificetur. Insuper mater ipsa est aeternae sapientiae in se incarnatae. Sicut ergo filius eius est Sapientia, increata genita et incarnata: sic ipsa est sapientia creata illum gignens et suo modo quasi incarnans. Praeterea Ipsa Christi, qui est aeterna Sapientia, illustrissimum est membrum. Quare, cum laudatur Sapientia Dei, puta Christus, utique laudatur et B. Virgo eius mater; laus enim filii est laus matris. Optimo item iure locus ille capitis 24. speciatim accommodatur Mariae. Etenim cum tanta Deus B. Virginem cumulaverit perfectione, nulla profecto est creatura inter

perfectiores naturae res, quae, vel perfectionis similitudine vel perfectionis symbolica significatione, non repraesentet et non patefaciat longe maiorem perfectionem, qua Maria fuit exornata. « In B. Virgine, ait S. Thomas, debuit apparere omne illud, quod fuit perfectionis » (4. dist. 30. q. 2. a. 1. q. 1.). Hac mente Mariae accommodat Ecclesia comparationes illas et similitudines: *Quasi cedrus exaltata sum in Libano*, etc., quae vv. 17.-20. loci citati continentur. Alia item quae in eo capite de divina sapientia sunt dicta, Ecclesia accommodat Mariae, ut intelligatur, B. Virginem in suis primordiis, in beneficiis quae nobis impertit, et in dotibus, quibus aucta splendet toto suae vitae tempore, et maxime nunc in caelo, eiusmodi esse imaginem, quae ad Sapientiae archetypum quam proxime accedat. Ut autem omnis huius accommodationis vis percipiat notandum sedulo est, quod sicuti Sapientia, de qua in eo capite agitur, a reliquis omnibus *origine, dotibus, virtute, efficientiisque* distinguitur; ita universis praeter omnem comparationem longissime anteponitur. Ne igitur huiusce capitis ad Virginem accommodatio inanis atque praepostera videatur, necesse prorsus est, Virginem inter atque Sapientiam certus quidam existat analogiae habitus, quo fiat ut Virgo *origine, dotibus ac virtute* et *efficientiis* ab universo hominum genere secreta, eidem praecellat, suoque merito antefatur. Et sane secernitur Beatissima Virgo *origine* et antefertur, quippe originem habet immaculatam et omnino talem, quae puritatis candore originem Sapientiae, quae candor est lucis aeternae, praeclarissime repraesentat. Secernitur et antefertur *dotibus*, eius enim gratia non solum gratiam superavit cuiuslibet sancti hominis vel sancti angeli, ut ex communi Ecclesiae sensu constat, quae eam angelorum et Sanctorum omnium Reginam salutat; verum etiam, ut probabiliter docent theologi, Beata Virgo consequuta est plures gradus gratiae et caritatis, quam sint in omnibus sanctis hominibus, et angelis, etiam collective sumptis. Secernitur tandem et antefertur *virtute* et *efficientiis*, quum Ipsa sit post Christum omnium mediatrix, omnium potentissima. Cf. Canisium l. c. l. 5. c. 6., Passaglia l. c. S. 4. c. 2. a. 4.

14. Ad Evangelium quod spectat Missae eiusdem festivitatis mirum cuiquam esse posset, quod, B. Virginis in caelum assumptae festivitate, evangelium Ecclesia nobis proponat duarum sororum Marthae et Mariae. Si sensu litterali illud accipiamus nihil ibi de B. Virgine reperimus. Verum si mysticum sensum, quem Ecclesia intendit perscrutamur, brevi compendio totam B. V. Mariae vitam descriptam inveniemus. Cf. Canis. l. c. c. 7., Cornel. a Lap. in Luc. c. 10. par. ultimo. Historiam primum illius facti exponamus.

Factum est autem, dum irent, et ipse intravit in quoddam castellum; et mulier quaedam, Martha nomine, excepit illum in domum suam.

Et huic erat soror nomine Maria, quae etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.

Martha autem satagebat circa frequens ministerium; quae stetit, et ait: Domine non est tibi curae, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adiuvet.

Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima.

Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea. Luc. 10. 38.-42.

15. Exorditur Lucas inquam, *Factum est autem*, nam alia historia est, quam in hac ultima parte capitis narrandam suscipit post historiam de legis perito. Hoc autem, quod nunc narratur, factum est *dum irent*, dum nempe iter facerent Iesus eiusque Apostoli per castella et loca ludaeae, ad quae praemiseraat electos discipulos septuaginta duos, prout supra v. 1. dictum fuerat. Itaque *intravit Christus in quoddam castellum*, neque dubium, quin intraret simul cum Apostolis; sed solus ipse nominatur tanquam viae Dominus, ex cuius arbitrio pendebat, quod castellum unum post aliud vellet Apostolos secum ingredi. Castellum hoc seu pagus Bethania erat, quae Ioan. 11. 1. castellum vocatur Mariae et Marthae. *Mulier quaedam, Martha nomine*, magno cum amore et honore *excepit illum hospitio in domum suam*. *Huic mulieri erat soror nomine Maria*; Martha tamen dicitur Christum recepissem, aut quia natu maior, aut quia domus ad solius Marthae partem bonorum pertinebat. Sorores quidem sunt Martha et Maria; sed discrimen inter ipsas est. Etenim Maria *sedens secus pedes audiebat verbum illius*, de Dei regno loquentis. Dominus ergo simul ac intravit doctrinae verbum effudit, suo docens exemplo quid apostolici viri praestare debeant, ut nullum nempe tempus sine fructu transire sinant, sed ubique semina pietatis iactent, omnesque ad virtutem et Dei amorem excitent. Altera soror Martha *satagebat circa frequens ministerium* iis incumbens, quae praeparabantur ad convivium Christi et discipulorum eius. Haud ita tamen distrahebatur et negotiosa occupabatur Martha, ut nihil ipsa doctrinae Christi audiret. De Maria enim loquens Evangelista inquit, *quae etiam sedens audiebat verbum illius*, particula illa, *etiam*, satis indicat alteram sororem etiam consedissem, licet non sicut Maria sedebat. Haec enim assidua erat audiendo verbo, huic uni incumbens rei, aliis omnibus posthabitis. Martha vero frequenter distrahebatur ad ministerium eorum, quae ad cibum praeparabantur. Par utrique sorori pietas in Iesum, sed diversa pietatis functio erat: eadem pietas duas sorores, in Iesu diligendo concordem, ad res diversas impellebat. Maria vacans a domesticis externisque negotiis assidebat ad pedes Iesu, audiens eum, res divinas salutaressque docentem. Contra Marthae sollicita de apparatu convivii huc illuc cursitabat, satagens ne quid deesset, quod ad Iesum pro dignitate excipiendum pertineret. Eadem igitur erga Dominum caritas, Mariam quidem non patiebatur ab eius pedibus divelli, Martham vero sursum ac deorsum agebat, nec patiebatur Domino adhaerere. Cum igitur Martha sola relicta esset in ministerio, sorore apud pedes Domini quiescente, haud quidem laboris pertaesa, sed quod videret pro votis se non posse convivium parare, ante Dominum *astitit*, ipsiusque sermonem interpellans ait: *Domine non est tibi curae, quod soror mea reliquit me solam ministrare?* Non incusat Martha Christum, sed sororem apud Christum, quod eam solam reliquerit ministrare constanter sedens ad pedes Christi. Sensus est, Domine non est tibi curae? i. e. tuae curae est, ad te spectat, tibi incumbit providere de hoc, quod solam me soror reliquerit in ministerio. *Dic ergo illi ut me adiuvet*, ut nempe una mecum ministerio manum admoveat. Prudenter et reverenter Martha non ad sororem, sed ad Christum sermonem convertit. Sciebat enim sororem Christi eloquio ita illectam esse, ut nullis demoveretur precibus, nisi iussu Christi. Animadvertibat etiam non decere eam propria voluntate a Christo averti, nisi ipso iubente. Huic Marthae

expostulationi *respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es et turbaris erga plurima. Porro unum est necessarium.* Vide prae-rogativam Mariae, quem in omni casu habet advocatum. Indignatur siquidem Pharisaeus, conqueritur soror (Luc. 7. 37., et seqq.) discipuli murmurant (Matth. 26. 7., et seqq.), ubique Maria tacet, et pro ea loquitur Christus. Hisce et sequentibus verbis respondet Iesus ad tria, nimirum ad causam, quae inducebat Martham ad incusandam sororem, petendumque ipsius in ministrando iuvamen; ad ipsam accusationem; et ad eam petitionem. Ad primum quidem respondet inquam: Martha, Martha sollicita es et distraheris in multis plus quam oportet praeparandis, cum unum dumtaxat sit necessarium, cum nempe ad vitae usum unum aut alterum satis sit, nec tam multis indigeamus. Haec sollicitudo et turbatio Marthae in pluribus cibis praeparandis causa erat, cur sororem incusaret eamque in auxilium sibi exposceret. Geminatum nomen, *Martha, Martha*, indicium dilectionis est, et movendae attentionis gratia. Non requirebat Iesus lautam et opiparam mensam, vulgari ac parabili cibo contentus erat, quae eius erat temperantia. Sed quamvis praeparatio plurium necessaria non esset, neque Iesus illam requireret: haud tamen ingratum fuit Iesu varium ministerium Marthae, neque peccavit illa ob superfluum apparatus sollicitudinis excessum: quia licet Iesus non requireret varium cibum, quippe non necessarium: recte tamen Martha illum paravit et obtulit Iesu, ut suam erga Iesum fidem caritatemque declararet, et ostenderet quanti faceret Iesum, quem agnoscebat se pro dignitate excipere non posse, quantumcumque conaretur accurate. Sane Christus *necessarium* dixit, non *utile*, *conveniens*, *decens*, etc. Porro inter *necessarium* et *superfluum* adest *conveniens*, *decens*, etc. Itaque Christus Martham non reprehendit, sed facientem bene admonet et instruit de meliori, sororis quietem praeferebat ipsius occupationi. Unde subdit: *Maria optimam partem elegit*, tu quidem bonam, sed Maria meliorem; et sic respondet querelae Marthae contra sororem, quod eam solum ministrare reliquerit; quasi diceret: non est, quod queraris de sorore, quod te solum reliquerit ministrare, quasi in hoc minus bene fecerit, scito optimam partem elegeris. Bonum est, quod tu facis, ministerium melius tamen, et eligibilis est, quod facit Maria; praestat spirituale corporali, et cibus mentis cibo corporis. Quae pars proinde, cum sit optima et melior tuâ, *non auferetur ab ea*, me auctore, ut ad tuam transeat; quasi diceret: numquam illi dicam ut deserat quod facit, et adiuvet te. Non debet enim quod maius est dimitti propter id quod est minus. Et sic respondet Dominus ultimo loco petitioni Marthae, nempe, dic illi ut me adiuvet. Addicamus et nos audiendo et meditando verbo Dei rebusque caelestibus, quantum in hac mortali vita possumus. Hoc suavissimum studium, ne hac quidem vita finire, auferetur a nobis, quin potius augebitur et perficietur. Haec enim divinarum rerum contemplatio aeternae beatitudinis inchoatio est (Tolet. in h. 1.).

16. A sanctis istis duabus sororibus ad SS. Matrem assurgamus. Haud quidem difficili negotio deprehendere est, quomodo Iesus intret in castellum; quomodo Martha ministret, Maria sedeat; quomodo Martha conqueratur, Iesus vero pro Maria respondeat. Itaque *intrat Iesus in castellum*; Maria, castellum pulcherrimum, gratia namque plena est, in mulieribus benedicta. Huius Virginis uterum vere intravit Iesus cum Ver-

bum caro factum est, et habitavit in nobis. Quem igitur in castellum uteri sui intrantem prius Ipsa susceperat, ab eo deinde suscipitur sanctam ingrediens civitatem. Cum quanto honore, cum quanta exultatione, cum quanta gloria, humanis verbis explicare non est. *Mulier quaedam Martha nomine excepit illum in domum suam*, Iesum, in propria venientem, sui quidem non cognoverunt neque receperunt; sed cognovit, et recepit Maria; sola ista prudentissima mulier cognovit, sola recepit; recepit humilitate, recepit obedientia: *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum*. Non solum ergo excepit illum in domum suam, annis quam pluribus, quibus cum Christo convixit; verum etiam illum iam prius exceperat in ipsum uterum suum, intra viscera sua. Per hanc ergo mulierem, mulierum gloriam, Deus ingreditur mundum, per quam peccator ingreditur caelum. Quid ergo pietatis, quid officii non implevit Beatissima Virgo Mater in Filio, aut quando ab obsequio destitit? Nunquid non tibi videtur Maria verissima Martha, quae *satagebat circa frequens ministerium*. Recense huius Virginis sollicitum ministerium, et primo considera ipsam parientem in vilissimo tugurio, in alieno domicilio, in alieno oppido, sine lectulo, sine foco, sine aliquo famulatu. Puerperam aspice illam fugientem post modicum tempus in Aegyptum, intempesta nocte, frigida hyeme, per deserta invia, et arenosa, solo uno Sene comitamam. Considera ipsam in Aegypto inter ignotos et barbaros idololatrias exulantem, suo labore et sudore victum et vestimentum parantem. Attende ex Aegypto redeuntem, pro Filio timentem, ipsum nutriendem, eique servientem, et postea praedicationis tempore ubique sequentem. Sequebatur eum tenerrima Virgo per vias et castella non sine magno labore et corporis detrimento, quocumque ibat, ubicumque praedicabat; neque enim ab eo per diem abesse poterat. Quid dicam anxietates, sollicitudines, timoresque quotidianos, quos pro Filio quotidie timebat. Timebat enim, quod aliquando futurum non ignorabat. O quos cruciatus, quos dolores, tam acerrimos, in fine perpessa est! O Virgo, quis unquam pro aliquo sustinuit, quanta tu pro Dei Filio in hac vita perpessa es? Quatenus ancilla sic servivit unquam domino suo, sicut tu filio tuo, tam liberaliter, tam diligenter, tam placido vultu, tam laeto animo, tam continuo servitio. O quam bene implesti quod promiseras: *Ecce ancilla Domini* (Luc. 1.). Haec autem Marthae officia tanto ubique nostris clariora et excellentiora fuere, quanto praestat Deo in sua persona, quam in famulis servire. Sed Marthae erat soror nomine Maria. Cognovimus Martham in Beatissima Virgine, cognoscamus et Mariam: sorores namque sunt; neque ullo pacto in Virgine discordant; sed e contrario quam bene simul cohaerent. Actionis ministerium, et otium contemplationis ac amoris quam felicissime B.V. Maria in se copulavit. Enimvero Sancti Spiritus dono prorsus mirabili, ita assidue serviebat, ut semper oraret; ita semper orabat ut assidue serviret. Prius quam Verbum Dei sacro utero gestaret, triennio, in templo a parentibus praesentata, diebus ac noctibus orationi et contemplationi vacabat. Ardentissimis suis desideriis ac orationibus Messiae adventum a Deo precabatur. Postquam vero, Angelo nuntiante, Mater Dei effecta est, eorum quae in ea impleta sunt mysteriorum magnitudine absorpta, tota mente in illis immersa est. Si nos tepidos et ignaros, quae in ea facta sunt mysteria, dum ea contemplamur, sic rapiunt et afficiunt; quid de ipsa sentiendum est, quae haec omnia et animo cognovit et corpore experta est? *Sedens Ipsa secus pedes Domini*, Christi

nempe humanitatem, *audiebat verbum illius*, et omne verbum conservans conferebat in corde suo, *conferebat* suavissima mentis contemplatione, fragrantissimo cordis amore. Quis poterit verbis enarrare quanto ardore affectus intus inflammaretur, quanta consolatione illius animus quotidie repleretur, in ipsa serviendi sollicitudine, dum Christum Iesum oculis cerneret, ac beatissimis ulnis amplectens sustineret? Quis unquam dicet, qua dulcedine, quo gaudio huius Virginis spiritus ageretur in illa tam longa et tam suavi conversatione cum Iesu? Non enim brevi temporis spatio, sicut Magdalena, sed triginta tribus annis, in schola illius ad pedes eius sedens, audivit ipsius verbum. Ac, si audiendo verba Simeonis vel aliorum custodiebat ea, *conferens in corde suo*, quid audiendo verba filii existimandum est effecisse? Quae verba, quae colloquia, quae responsa, quae oracula, quae mysteria! O felicem scholam, ubi Deus et Filius magister est, Mater et Virgo discipula! Tam longo tempore, tam continuo auditu, tam frequenti magisterio, quid a tanto Magistro non didicisti? Quid a tanto Domino non impetrasti? Verisimile est, Beatam Virginem, non solum vigiliae tempore, verum etiam tempore quod somno tradebat, a divinarum rerum contemplatione et actuali in Deum amore nunquam cessasse. Id intellectu difficile non erit, si verum est, Beatae Virgini datam esse scientiam per se infusam, qua uti posset independentem a corpore sine conversione ad phantasmata, de qua iam supra dictum est (Comm. 19. n. 1.). Ac si istud contemplationis et amoris exercitium propter somnum et corporis imbecillitatem interruptum interdum fuit, illa mora brevissima profecto fuit. Beata enim Virgo partim propter optimam corporis temperiem, partim propter moderatissimam vivendi rationem brevis temporis somno indigebat; et ob perfectam eius virtutem, qua corpus suum affligebat, magnam etiam istius temporis partem, Christi exemplo, vigiliis, et orationi tribuebat. Videamus nunc paucis quomodo Martha de Maria conquesta sit; Iesus vero pro Maria defensionem suscipiat. Duo in corde Virginis pugnabant amores; amor cooperatricis redemptionis operi in universum humanum genus, et amor Matris in Filium. Amor cooperatricis hominum saluti in Christi passionem et mortem consentiebat, sed amor matris filii passione et morte abhorrebat. Amor ille de isto amore conquerebatur. Attamen ipsa redemptionis mundi consideratio, et Filii exaltatio, et eximius fructus inde oboriturus, Deique Patris agnita voluntas, istius amoris moestitiam leniebant, doloremque temperabant. Considerabat enim amor iste unum esse necessarium: necessariam passionem, necessariam mortem Filii propter mundi salutem, propter Patris obedientiam, propter ipsius Filii exaltationem et gloriam. Hinc et *optimam partem* amor iste *elegit*, *quae non auferetur ab eo*. Cessabit enim, et mox, passio, crux, mors; redemptionis fructus et resurrectionis gaudium ac laetitia adveniet, eaque in saeculum saeculi permanebit, *Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur* (ad Rom. 6. 9.). Etenim *dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutem, et divinitatem, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem* (Apoc. 5. 12.). Haec item una et summa Maria, in qua et Marthae negotium et Mariae non otiosum otium reperitur, digna quidem etiam est accipere, in caelum ascendens, virtutem et sanctitatem et sapientiam et fortitudinem et honorem et gloriam et benedictionem in saecula saeculorum. AMEN. Cf. S. Thom. a Villanova in fest. Assumpt. B. M. V. Conc. 6.

COMMENTARIUS VIGESIMUS PRIMUS

DE B. M. V. CONGREGATIONIBUS

1. Inter alia pietatis opera, quibus colitur BB. Virgo Maria principem locum tenent Congregationes. Opera potissimum Patrum Societatis Iesu institutae, et per universum fere terrarum orbem diffusae et propagatae, mirum est quantam dederint boni fructus uberem segetem.

2. Gravissima sunt Benedicti XIV. verba in sua Bulla aurea, *Gloriosae Dominae* Quinto Kal. Octobris anni 1748. « Illud autem bene ac sapienter institutum, ab ipsis (Patribus Societatis Iesu), et passim usurpatum esse dignoscitur, quod scilicet, dum inter alia Instituti sui exercitia, quibus Ecclesiae Dei utilissimam operam navare pergunt, Christianam ubique Iuventutem, Religione, et bonis artibus imbuere et excolere student, eandem piis sodalitiis, seu Congregationibus Sanctissimae Virgini Dei Genitrici dicatis aggregari curant, eiusque obsequiis et famulatu specialiter mancipatam, sub illius propemodum disciplina, quae Mater est pulchrae dilectionis, et timoris, et agnitionis, ad christianae perfectionis fastigium eniti, et ad aeternae salutis metam contendere docent. Ex hoc laudabili et pio Instituto, sanctis et salubribus legibus pro varia sodalium conditione multipliciter instructo, ac prudenti peculiarium Moderatorum solertia provide exculto, incredibile est, quanta in omnium ordinum homines utilitas derivata fuerit; dum alii arreptam a teneris annis sub Beatissimae Virginis clientela, innocentiae ac pietatis viam insistentes, bene moratae vitae tenorem, qui Christianum hominem, et Virginis famulum decet, per omnes aetates optimo exemplo, et finalis perseverantiae fructu, servare meruerunt; alii et vitiorum illecebris, quibus misere erant irretiiti, et a via iniquitatis, quam ingressi fuerant ope clementissimae Matris Dei, cuius obsequiis in huiusmodi Sodalitiis se se devoverant, ad bonam frugem revocari, sobriam deinde, et iustam, et piam vitae rationem amplexi sunt, ac sacrarum exercitationum in iisdem Congregationibus assiduitate adiuti, in ea felicissime perseverarunt; alii etiam ex devota affectione erga Deiparam mature concepta, ad sublimiores divinae caritatis gradus evecti, vanis fluxisque huius mundi bonis, ac voluptatibus, forti magnoque animo relictis, ad sanctiorem tutioremque regularis vitae statum commigrarunt, et Christi Cruci per religiosa vota confixi, propriae perfectioni et proximorum saluti promovendae totos se dederunt ».

3. Hisce quidem Congregationibus inter alia pietatis opera frequens habetur usus Sacramentorum Poenitentiae et Eucharistiae, quibus anima amissam per peccatum Dei gratiam recuperat, in eaque perseverandi vi et potestate mirum in modum roboratur. Conciones praeterea, quae singulis fere hebdomadis in ipsis habentur, dum rite mentes instruunt rebus fidei, quae principium est, radix et fundamentum omnis sanctitatis, corda simul movent ad ea opere exequenda, quae digna sunt christiana professione. Aliorum item bonum exemplum, quod in his Sodalitiis constanter prae oculis habetur, maximum incitamentum est ad honeste sancteque vivendum. Postremo his Congregationibus, quibus tam facile est omnibus

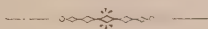
nomen dare, quaeque tanto incremento sese extendunt in universum fere orbem, securum habetur praesidium contra Massonum sectas, quae nostro hoc tempore et religiosam et civilem societatem perturbare, animasque pretioso Christi sanguine redemptas in aeternum barathrum iniicere collatis viribus conantur. Veram in his Sodalitiis reperient christiani viri caritatem fraternitatis, quam recentiores Massones verbis amplissimis proclamant, factis vero negant et oppugnant. Congregationum Sodales, B.V. Mariae exemplum imitantes, tanquam veri fratres fraternam caritatem inter se mutuo et erga omnes Christi fideles studiose exercent. Opera enim exequi etiam solent christianae misericordiae, et pro viribus praesto esse omnibus, qui spiritualibus et temporalibus indigent subsidiis.

4. Hinc elucet, quam prudenti et salutari consilio Romani Pontifices huiusmodi Congregationes iam usque ab earum initio Apostolico favore complexi sint. Ad eas fovendas et promovendas pluribus et singularibus gratiis, privilegiis, indulgentiis, earundem Moderatores et Sodales cumularunt. Eximiis quoque praeconiis Mariana haec Sodalitia omnibus semper commendarunt. Sic vix Gregorius XIII. prima Mariani Sodalitii fundamenta cognovit in Ecclesia B. Mariae V. Annuntiatae, in corpore aedificiorum sita Collegii Romani, indulgentias et peccatorum remissiones concessit. Has deinde multo magis Apostolica liberalitate ampliavit, cum, illud magis magisque semper propagari cupiens, operae pretium duxit Primariam Congregationem in praedicta Ecclesia, auctoritate Apostolica erigere et stabilire, ita ut aliae quaecumque Congregationes per diversas Mundi partes sub eodem titulo erectae et erigendae a Primaria huiusmodi Congregatione tanquam membra a capite dependerent. Litt. Apost. *Omnipotentis Dei*, Non. Dec. a. 1584. Sixtus V. suis repetitis Apostolicis Litteris *Superna dispositione*, Non. Ian. a. 1586, et *Romanum decet Pontificem*, tertio Kal. Oct. a. 1587., facultatem inter alia indulsit tam sub eodem B. Mariae V. Annuntiatae, quam sub alio quovis titulo et invocatione Congregationes erigere et constituere. Praedictas facultates ampliavit item Clemens VIII. per suas Litteras *Cum sicut nobis*, d. 30. Aug. a. 1602., id quod apertius etiam, distinctius et uberius praestitit Gregorius XV. per alias Apostolicas Litt. *Alias pro parte* d. 15. Apr. 1621. Benedictus XIV., qui fatetur magna animi sui consolatione B. V. Mariae Congregationem frequentasse apud Domum Professam Societatis Iesu de Urbe, huiusmodi Sodalitia appellat « Solidae pietatis instituta, quibus Christiana virtus promoveretur et animarum salus plurimum adiuvarur ». Hinc suo Brevi *Praeclaris Romanorum Pontificum* d. 24. Apr. a. 1748. omnes suorum Praedecessorum concessionem et gratias approbavit, confirmavit, atque etiam latius extendit et ampliavit. Ac aliis litteris *Gloriosae Dominae*, supra laudatis, novis adhuc gratiis et privilegiis Mariana Sodalitia cumularit. Ipsa eodem favore prosecuti sunt Pius VI., Pius IX. et nuperrime Leo XIII. qui, suis Litteris *Frugiferas inter Sodalitates* d. 27. Maii a. 1884. occasione centenariae solemnitatis, quae tertia vice recurrebat d. 5. Dec. eiusdem anni, Primariae Sodalitatis B. Virginis, Ecclesiae thesauros benigne reserare dignatus est.

5. Si autem omnes ad ingrediendum pia haec Sodalitia adhortari debemus, maxime adolescentes, qui tot periculis obnoxii sunt, et tanta arte ad eorum animos captandos nostro hoc tempore circumveniuntur. Ipsi quidem sunt, qui maxime indigent in Christianae Religionis et pie-

tatis operibus ac exercitationibus erudiri, ut rectam et sanctam vitam a teneris annis instituentes, in ea, quam semel susceperint christianam vivendi rationem, perseverent, et si ab ea aliquando deficiant, ad eandem saltem ante mortem revertantur, ut aeternam consequantur salutem. S. Alphonsus de Ligorio aiebat: cum vir saecularis a me petit quid agere debeat, ut suam animam in aeternum salvet, nescio aliud ei utilius et securius medium suggerere, quam B. Mariae V. Congregationem frequentare.

6. Quantae huiusmodi Congregationes sint virtutis luculenter apparet ex hisce gravissimis Leonis XIII. verbis, qui loquens de Sodalitiis Rosarii Ep. Enc. *Laetitiae sanctae* 8. Sept. 1893. inquit: «Iam videant omnes, quod principio posuimus quarum sit utilitatum fecunda marialis Rosarii virtus, et quam mirifice possit ad temporum sananda mala, ad gravissima civitatis damna prohibenda. Istam vero virtutem, ut facile cognitu est, illi praecipue uberiusque percepturi erunt, qui cooptati in sacra Rosarii Sodalitia, peculiari et inter se fraterna coniunctione, et erga sanctissimam Virginem obsequio commendantur. Haec enim Sodalitia, auctoritate Romanorum Pontificum comprobata, ab eisque donata privilegiis et muneribus indulgentiae, suo palam ordine ac magisterio reguntur, conventus statis habent temporibus, praesidiis optimis instruuntur, quibus sancte vigeant et ad commoda etiam societatis humanae conducant. Haec sunt velut agmina et acies, praelia Christi per sacratissima eius mysteria pugnantes, auspice et duce Regina caelesti: quorum illa supplicationibus, ritibus, pompis, quam adsit propitia, praeclare omni tempore patuit, magnifice ad Echinadas. Magno igitur studio in talibus Sodalitiis condendis, amplificandis, moderandis par est contendere et eniti, non unos inquimus alumnos Dominici Patris, quamquam illi ex disciplina sua debent summopere, sed quotquot praeterea sunt animarum curatores, in sacris praesertim aedibus ubi illa habentur legitime instituta. Atque etiam Nobis maxime in votis est, ut qui sacras expeditiones ad Christi doctrinam, vel inter barbaras gentes invehendam vel apud excultas confirmandam obeunt, hac item in re elaborent. Ipsis omnibus hortatoribus minime dubitamus, quin multi e Christifidelibus animo alacres futuri sint, qui tum eidem Sodalitati dent nomen, tum eximie studeant bona intima, quae exposuimus assequi, illa nimirum, quibus ratio et quodammodo res Rosarii continentur. Ab exemplo autem Sodalium maior quaedam reverentia et pietas erga ipsum Rosarii cultum ad ceteros manabit fideles: qui ita excitati ampliores impendent curas, ut, quod Nobis desideratissimum est, eorundem salutarium bonorum copiam abunde participant».

COMMENTARIUS VIGESIMUS SECUNDUS

DE ROSARIO, SALVE REGINA, LITANIIS

1. Pauca ultimo loco addimus de Mariali Rosario, de Salve Regina, de Lauretanis Litiis. Ad Rosarium primo quod spectat, omnes quidem norunt quantum laboris et luctus, saeculo duodecimo exeunte, Sanctae Dei Ecclesiae intulerint Albigenses haeretici. Contra hos terribilissimos hostes excitavit Deus inclitum S. Dominicum, qui pugnare pro Ecclesia Catholica excelso animo aggressus est, ea maxime precatione confusus, quam sacri Rosarii nomine ipse primus instituit, et per se ac per suos alumnos longe lateque disseminavit. « Ea orandi ratione suscepta, ait Summus Pontifex Leo XIII., riteque celebrata ex institutione Dominici Patris, pietas, fides, concordia restitui, haereticorum molitiones atque artes disici passim coepere: ad haec, plurimi errantes ad sanitatem revocati, et catholicorum armis, quae fuerant ad vim propulsandam sumpta, impiorum compressus furor ».

2. « Eiusdem precationis efficacia et vis mirabiliter etiam perspecta est saeculo decimo sexto, cum ingentes Turcarum copiae Europae prope universae superstitionis et barbariae iugum intentarent. Quo tempore S. Pius V. Pontifex Maximus, excitatis ad communium rerum tutelam Principibus christianis, omni studio in primis egit, ut potentissima Mater Dei, per Rosarii preces implorata, nomini christiano volens propitia succurreret. Nobilissimum sane spectaculum per eos dies caelo terraeque exhibitum omnium in se mentes animosque convertit. Hinc enim Christi fideles non procul a Corinthiaco sinu vitam et sanguinem pro religionis patriaeque incolumitate fundere parati, hostem interriti opperiebantur: illinc inermes pio supplicantium agmine, Mariam inclamabant, Mariam ex Rosarii formula iteratis vicibus consalutabant, ut certantibus adesset ad victoriam. Adstitit exorata Domina; nam commisso ad Echinadas insulas navali praelio, christianorum classis, sine magna suorum clade, fuis caesisque hostibus magnifice vicit. Quare idem sanctissimus Pontifex in accepti beneficii memoriam, anniversarium tanti certaminis diem honori Mariae Victricis festum habere voluit; quem Gregorius XIII. titulo Rosarii consecravit ».

3. « Simili modo superiore saeculo, semel ad Temesvariam in Panonia, semel ad Corcyram insulam nobilis est de Turcarum copiis victoria reportata: idque sacris Magnae Virgini diebus, precibusque pio Rosarii ritu ante persolutis. Quae res Clementem XI. Decessorem nostrum adduxit, ut grati animi ergo, solemnem Deiparae a Rosario honorem quotannis habendum tota Ecclesia decreverit ».

4. « Igitur cum sacra haec precandi formula tantopere Virgini grata esse dignoscatur, eaque ad Ecclesiae populiue christiani defensionem, et ad divina beneficia publice privatimque impetranda apprime conferat; mirum non est, eximiis eam praeconiis alios quoque Decessores Nostros efferre, atque augere studuisse. Sic Urbanus IV. *quotidie per Rosarium christiano populo bona provenire* testatus est. Sixtus IV. hunc orandi

ritum ad honorem Dei et Virginis, et ad imminetia mundi pericula propulsanda opportunum; Leo X. adversus heresiarchas et gliscentes haereses institutum, et Iulius III. Romanae Ecclesiae decorem dixerunt. Itemque de eo S. Pius V. hoc, inquit, orandi modo evulgato, coepisse fideles iis meditationibus accensos, iis precibus inflammatos, in alios viros repente mutari, haeresum tenebras remitti, et lucem catholicae fidei aperiri. Denum Gregorius XIII., Rosarium a B. Dominico ad iram Dei placandam, et Beatae Virginis intercessionem implorandam fuisse institutum». Epist. Encycl. Supremi Apostolatus 1. Sept. 1883.

5. Enimvero beatus Dominicus, ut observat Summus Pontifex in iisdem litteris «caelesti perdidit lumine, aetatis suae malis remedium nullum praesentius futurum, quam homines ad Christum, qui *via veritas et vita* est salutis per Eum nobis partae crebra commentatione rediissent; et Virginem illam, cui datum est *cunctas haereses interimere* deprecationem apud Deum adhibuissent. Idcirco Sacri Rosarii formulam ita composuit, ut et salutis nostrae mysteria ordine recolerentur, et huic meditando officio mysticum innecteretur sertum ex angelica salutatione contextum, interiecta ad Deum oratione ad Deum, et Patrem Domini Nostri Iesu Christi».

6. Iamvero, ut habet idem Pontifex Epist. Enc. Octobri mense 22. Sept. 1891., «de variis divinae Matris colendae formulis et rationibus, quum eae sint praeoptandae quas et per se ipsas potiores et illi gratiores esse noverimus, Rosarium idcirco nominatim indicare placet impenseque inculcare. Huic precandi ritui nomen *coronae* communi sermone adhaesit hac etiam causa quod magna Iesu et Matris mysteria, gaudia, dolores, triumphos, felicibus reddat sertis connexa. Quae fideles mysteria augusta si pia commendatione ex ordine recolant et contemplantur mirum quantum adiumenti trahere sibi possunt, tum ad fidem alendam, et ab ignorantia aut errorum peste tritandam tum etiam ad virtutem animi relevandam et sustinendam. Hoc etenim modo orantis cogitatio et memoria fidei lumine praelucente, ad ea mysteria iucundissimo studio feruntur, in eiusque et defixae et discurrentes, satis admirari non queunt restitutae humanae salutis inenarrabile opus, tam largo pretio rerumque tantarum serie confectum, tum vero animus super his caritatis divinae argumentis amore et gratia exardescit, spem confirmat et auget cupidus arrectusque ad caelestia praemia, iis a Christo parata, qui se ad ipsum imitatione exempli et communione dolorum adiunxerint. Haec inter funditur verbis precatio, ab ipso Domino, a Gabriele Archangelo, ab Ecclesia tradita, quae plena laudum et salutarium votorum, certo varioque ordine iterata continuata, novos usque habet dulcesque fructus pietatis». Quapropter iure meritoque eximius doctor Suarez inquit: «De hac ergo forma orandi, quod pia, et sancta sit, et ad omnes effectus orationis aptissima, ac denique sine macula, nullus Catholicus dubitare potest. Nam in primis partes, ex quibus constat Deo gratissimae sunt... Deinde est compositio prudens, et apta ad excitandam devotionem; nulliusque superstitionis, ac deformitatis argui potest, quia non praescribitur ille numerus, tanquam per se habens aliquam virtutem, nec putatur ita necessarius, ut sit per se malum aliquid addere vel detrahere, sed proponitur, ut quaedam accommodata mensura ad orandum, et cum quadam varietate quae levet fastidium. Praeter imitationem Psalterii et alias mysticas ra-

tionem, quae ibi considerari possunt, accedit, quod haec devotio antiquitate et universali acceptatione roborata est » (De Relig. T. 2. l. 3. C. 9. num. 12.).

7. Exemplis suorum Decessorum permotus idem Leo XIII. in hac Rosarii prece remedium quaesivit ad levandas nostrorum quoque temporum calamitates. Universos christianos enixe hortatus est gloriosissimus Pontifex, ut vel publice vel privatim in sua quisque domo et familia pium hoc Rosarii officium peragere studeant, et non intermissa consuetudine usurpent. « Non solum, inquit Pontifex, privatorum pietati, sed publicis etiam temporibus est magnopere consentaneum, istud precandi genus in eum restitui honoris locum, quem diu obtinuit cum singulae christianorum familiae nullum sibi abire diem sine Rosarii recitatione paterentur. His nos de causis omnes hortamur atque obsecramus, ut quotidianam Rosarii consuetudinem religiose et constanter insistant: itemque declaramus, Nobis esse in optatis, ut in Dioeceseon singularum templo principe quotidie, in templis Curialibus diebus festis singulis recitetur ». Litt. in forma Brev. *Salutaris ille* 24. Dec. 1883. Subsequentibus annis aliae accesserunt eiusdem Summi Pontificis Apostolicae litterae, cum iisdem hortationibus et praeceptionibus pro adventante mense Octobri, in BB. Mariae a Rosario honorem dedicando.

8. Gradum facimus ad piissimam aliam orationem *Salve Regina*. Continet haec oratio quaedam encomia Virginis, et quosdam modos invocandi vel nominandi illam. *Salve Regina*. Mariam vocat Ecclesia *Reginam* caeli propter singularem eius excellentiam, quia non solum, ut caeteri Beati in caelis regnat, sed quia speciali titulo maternitatis divinae domina est rerum et Regina Beatorum. *Mater misericordiae*. Solus quidem Deus est *Pater misericordiarum* 2. ad Cor. 1. Mater misericordiae dicitur Maria non propter eandem vel aequalem dignitatem, sed tantum propter eius singularem perfectionem, excellentiam et misericordiam recognoscendam. *Mater Misericordiae*, tum quia misericordiâ erga genus humanum inter omnes creaturas infinite quodammodo excellit, tum quia mater est Christi, per quem omnem misericordiam accepimus. *Vita, dulcedo, et Spes nostra Salve*. Nomina haec abstracta maxime propria sunt Dei, qui *Spes nostra* est, Ps. 90. Mariae pariter tribuuntur non ob eandem vel aequalem rationem, sed tantum propter peculiarem Mariae excellentiam et firmam in nobis spem et fiduciam excitandam. *Vita*, quia est mater Dei, qui est auctor vitae; quia singulari modo cooperata est Christo in opere redemptionis ad vitam nobis restituendam, quia potenti sua intercessione eam nobis impetrat a Deo. *Dulcedo*, quia est Mater Iesu Christi, qui Deus est totius consolationis. Per eius adventum et redemptionem data nobis est vita gratiae et amicitia cum Deo, ex qua omnis nascitur spiritualis dulcedo. Hinc eius mater, Maria, ut *vita*, ita *dulcedo nostra* appellatur, ad denotandum singulari modo fuisse Christo cooperatam et in caelis nunc pro nobis intercedere ad haec beneficia nobis obtinenda. *Spes nostra*, non quia putamus ita esse sperandum in ipsa sicut in Deo, sed ut eius singularem potestatem apud Deum profiteamur. Deus est spes nostra tanquam auctor bonorum omnium; Virgo tanquam mediatrix, quae singularem habet apud Deum potestatem, et magis sollicita est nostri quam reliqui omnes Angeli et Sancti; propter quod S. Bernardus Mariani appellat *totam rationem spei suae*. *Ad te clamamus*

exules filii Evae, ad te suspiramus gementes et flentes in hac lacrymarum valle. Eia ergo advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte. Verba haec generalem continent petitionem salutaris patrocinii B. Virginis. Indigentiam nostram et miserum huius vitae statum ac periculum recognoscimus, et ita affectum nostrum excitamus et accendimus. Non autem oculos corporis, sed cordis eius materni, cum misericordiae affectu ad nos conversos desideramus et petimus. Ad eam vero tanquam praesentem loquimur, profitentes ita, Eam audire nostras orationes, ut eas exaudiat, tanquam nostra advocata apud Iesum Christum, potentissima. *Et Iesum Filium tuum nobis post hoc exilium ostende.* Non est inusitatus loquendi modus, ut ab aliquo petamus intercessionem petendo ab ipso rem, quam ab alio obtenturus est, ac si ipsemet illam esset daturus, non quia credamus ipsum esse principalem auctorem eius, sed ut ostendamus fiduciam in ipsum, et magnam aestimationem, quam de intercessione eius habemus. Hoc eodem sensu loquimur in praedictis verbis. *O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria.* Duo requiruntur ad constituendam spem et fiduciam in aliquo, ut *possit* et *velit* nobis succurrere. Hinc praeter Virginis *potestatem* initio affirmatam titulo *Reginae*, eius benignitas asseritur titulo *Matris Misericordiae*, et hic iterum iterumque repetitur, eius clementiam, pietatem et suavitatem proclamando.

9. Postremo ad Lauretanas Litanias quod attinet, evidentissimum est, eas summa veritate et pietate esse compositas. Nam in eis ante omnia exoratur Deus et SS^{ma} Trinitas tanquam Auctor et Pater misericordiarum. Sequitur deinde invocatio intercessionis Virginis, ab ea postulando ut pro nobis oret. Repetita invocatio et petitio habetur variis nominibus vel propriis vel metaphoricis Virginis, quae verissimas Deiparae laudes continent. Illa autem varietas praerogativarum Mariae, quae gradatim proclamantur, prudenter inventa est, ut sine taedio et cum maiori devotione perseveremus in precibus fundendis ad tantam Virginem et Matrem.

Kyrie eleison, Kyrie eleison, Christe audi nos, Pater de coelis Deus, miserere nobis; Fili Redemptor Mundi Deus, miserere nobis; Spiritus Sancte Deus, miserere nobis. Antecedunt, ut aequum est, huiusmodi invocationes ad Deum, ad SS^{ma}m Trinitatem, ad Christum. Dei et Trium divinarum Personarum ac Iesu Christi clementia et misericordia invocata erga nos pauperes et egenos peccatores, invocatio deinde statim convertitur ad Mariam, ad eam pro nobis exorandam, ut ipsa pro nobis oret, *Ora pro nobis*, ea sane deprecationis lege, a S. Bernardino Senensi in hanc sententiam expressa: « Omnis gratia, quae huic saeculo communicatur triplicem habet processum. Nam a Deo in Christum, a Christo in Virginem, a Virgine in nos ordinatissime dispensatur » Serm. in Nativ. B. M. V. n. 6. Quibus veluti gradibus, diversae quidem inter se rationis, positae, in hoc extremo libentius quodammodo longiusque deinde insistimus in sequentibus ad B. V. Mariam invocationibus, nimirum ut fidentius ad ceteros gradus id est per Christum *Mundi Redemptorem* ad Deum Patrem nitamur. Sic vero invocationes deinde multiplicamus ad Mariam, et deprecationem ad ipsam toties eandem ingeminamus, *Ora pro nobis*, ut manca et debilis precatio nostra necessaria devotione et fiducia sustentetur; eam continue flagitantes, ut Deum pro nobis, nostro velut nomine, exoret. Nostris quippe vocibus magna apud Deum Patrem et gratia et vis accesserit, si precibus Matris Filio com-

menduntur. Hanc ipsam ob rem toties redeunt praedicata a nobis, in singulis Litaniae invocationibus, quae sunt ei gloriosa nomina ad impetrandum.

Sancta Maria. Eam primum, *Sancta Maria*, invocamus. Prima invocatio convenienter fit, ipso nomine proprio Beatissimae Virginis. *Sancta Dei Genitrix.* Immediate altera invocatio convenientissime fit ex eius praecipua praerogativa, ex divina maternitate. *Sancta Virgo Virginum.* Tertia haec invocatio ex altera praecipua praerogativa B.V., ex eius nempe eximia et mirabili virginitate, convenienter etiam inter primas invocationes collocatur. Ut illis titulis Matris Dei, et Virginis praedicatur eius penitus propria dignitas et nobilitas, ita tantum laudatur, et glorificatur quantum potest ipsa humanis verbis exaltari. *Sancta* autem ter appellatur, et sic sublimissima eius sanctitas asseritur; sanctitas animae, sanctitas corporis, sanctitas ab ipsa prima eius origine per totam semper crescens vitam.

Mater Christi. Divina illa maternitas B. Mariae V. explicatur: Mater enim Dei est, quia Christum genuit. *Mater divinae gratiae*, singulariter enim eam ipse Angelus salutavit *plenam gratia*, cuius copia ad universos proflueret. Vere ergo *Mater divinae gratiae* est. *Mater purissima*, *Mater castissima*, *Mater inviolata*, *Mater intemerata*, Mater Dei est Maria, Mater Christi, sed eximius est in eius maternitate splendor puritatis, castitatis, virginitatis, a viro omnino intacta. Hinc praeterea salutatur et invocatur *Mater amabilis*, *Mater admirabilis*, omni sane amore digna est Maria, quam Deus Pater ita amat ut Matrem Filii sui efficiat. Omni dignissima admiratione, in quam *supervenit* Spiritus Sanctus, et cui virtus Altissimi *obumbravit*; omnemque in se rapiens admirationem de divinis in ipsa consiliis ad communem gentium salutem. « Quisnam portentum, quod ipsa est, enarrare verbis audeat? » S. Sophron. Homil. in Deiparae Annuntiat. *Mater Creatoris*, *Mater Salvatoris*, eam iterum iterumque *Matrem Dei* Creatoris et Salvatoris invocamus, ex qua dignitate excelsa quid non *pro nobis peccatoribus* certissimo ipsa exposcet, quid non sperabimus in omni vita et in agone spiritus ultimo? *Ora pro nobis peccatoribus*, nunc et in hora mortis nostrae. Ad Matrem tam amabilem et admirabilem, ad Mariam Matrem Christi et nostram perfugiamus. Mariam Matrem Christi et nostram appellemus, concordisque obtestemur: *Ora pro nobis*; *Monstra te esse Matrem*, *sumat per te preces*, *qui pro nobis natus tulit esse tuus*.

Virgo prudentissima. Maria pluries a primaria eius Maternitatis dignitate invocata, pluries etiam nunc invocatur ab eius singulari virginitatis praerogativa. Inter prudentes virgines prudentissima quidem Maria est, quae optimam partem elegit. *Virgo veneranda*, omnem quidem venerationem, omnem honorem meretur ea, quae virginitate fecunda Mundo peperit Salvatorem. Hinc *Virgo praedicanda* est etiam Maria; longa enim et nunquam interrupta beneficiorum serie salutem ipsa nostram inexplicabili complectitur caritate, providentia et beneficentia vere materna. *Virgo potens*, *Virgo clemens*, semper ipsa potens, semper ipsa clemens est; quia Mater Dei, Mater Christi est. *Potens* ea quidem Dei Mater Creatoris omnipotentis; sed quod sapit dulcius, *clemens* quoque ipsa Mater Dei Salvatoris; *clemens* et ideo facilis, perbenigna, indulgentissima. Nunquam ergo a beneficiis in humanum genus largiendis desistens semper a

nobis est exoranda, *Ora pro nobis*. *Virgo fidelis*, imo fidelissima. Suo enim caelesti Sponsa quanta maxima fieri potest coniunctione semper inhaesit. Unde eam ipse Sponsus blanda invitatione compellat: *Sonet vox tua in auribus meis; vox enim tua dulcis*. Cant. 2. 14. *Oret igitur Virgo fidelis pro nobis*, et causam nostram semper exoret, ac Sponsus eius Christus Sponsae exaudiet orationem.

Speculum iustitiae. Omni Maria ornata est virtute, omnis virtus in ea splendet, et omnem virtutem et iustitiam ipsa reflectit. Unde S. Sophronius exclamat: « Quisnam tuum eloqui splendorem poterit? » Homil. in Deiparae Annuntiat. *Sedes Sapientiae*. In ea enim aeterna Sapientia commorata est; ipsaque est, « quae profundissimum divinæ sapientiae ultra quam credi valeat penetravit abyssum ». S. Bernardus de XII. Praerogativ. B. M. V. n. 3. Unde S. Germanus Constantinop. Mariam sic salutat: « Ave, fons divinitus scaturiens, e quo divinæ sapientiae fluvii, purissimis ac limpidissimis orthodoxiae undis defluentes, errorum agmen dispellunt ». Or. in Deip. Praesentatione n. 14. Et Leo XIII. « Neque dubium, inquit, cuiquam erit, quantum redundet in eandem Dei Genitricem de promeritis venerabilium Ecclesiae Patrum et Doctorum, qui veritati catholicae tuendae vel illustrandae operam tam egregiam dederunt. Ab ea namque *sapientiae divinae Sede*, grato ipsi fatentur animo, copiam consilii optimi sibi defluxisse scribentibus; ab ipsa propterea, non a se, nequitiam errorum esse devictam ». Epist. Enc. *Adiutricem populi* 5. Septembris 1895. *Causa nostrae laetitiae*. Nam ipsa sola in mulieribus *benedicta* « sola maledictionem sustulit et benedictionem portavit ». S. Th. Op. VIII. super Salut. Angel. n. 8. *Causa Maria est iure suo nostrae laetitiae*, quae ab Angelo salutata iussa est gaudere et laetari, gaudio et laetitia, quae ad universum humanarum genus promanavit. *Vas spirituale, Vas honorabile, Vas insigne devotionis*, quia Maria repleta fuit omni spiritali gratia, *Ave gratia plena*; quia omni honore omni tempore cumulanda, *Beatam me dicent omnes generationes*; quia Deo semper toto corde devotissima, *Exultavit spiritus meus in Deo salutari meo*. Hinc Maria *Rosa mystica* est propter ardentissimam, qua flagrat erga Deum et erga homines, caritatem, aliud nihil spirans nisi suavissimum amorem, quo omnes ad se invitat et allicit. *Venite ad me omnes, qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini*.

Turris davidica, Turris eburnea. Turris Maria est inexpugnabilis salutis; ad quam confugere debet quisquis velit ab hostium telis incolumis evadere. « Sic favente Virgine, gloriosa haeresum omnium victrice, vires impiorum labefactatae et perfractae, salva quam plurimis et incolumis fides ». Leo XIII. Epist. enc. *Octobri mense* 22. Sept. 1891. Unde est, quod in obeundis apostolatus officiis omnes Evangelii praecones, in Beatissimae Virginis patrocinio divini adiutorii spem semper collocarunt; et in adeundis pro religione periculis hanc sibi Turrim fortitudinis, ex qua clypeorum millia pendent, a facie inimici perflugium et munimentum esse nullo unquam tempore non sunt confisi. Ac cum Ecclesia nunquam non praepotens ac propitium Mariae auxilium senserit, eam laetanter salutat: « Ave Fidei stabile firmamentum, propugnaculum Ecclesiae immotum ». Ex hymno Graecor. *Αζάτιστος*. « Sicut turris David collum tuum, quae aedificata est cum propugnaculis: mille clypei pen-

dent ex ea omnis armatura fortium ». Cant. Cap. 4. Offic. in Festo Purissimi Cordis B. M. V. Lect. 1.

Domus aurea. Nonne aurea Maria est, quae pretiosissima est inter omnes mulieres; nonne domus aurea est, quae omni est ornata virtute, omni instructa gratia, omni referta est gloria supra quam cuiquam unquam credibile sit? Tanta scilicet cumulata est gratiae et gloriae copia, ut longe ipsa cunctis hominum et angelorum ordinibus antecellat, Christo una omnium proxima. Leo XIII. Epist. enc. *Magnae Dei* 8. Sept. 1892. *Foederis arca.* Nonne etiam arca Novi Foederis Maria, quae in suo utero gestit Salvatorem mundi? Nonne Foederis arca ipsa quae est *mediatrix nostra*, S. Bernard. Sermon. II. in Adv. Dom. n. 5., *reparatrix totius orbis*, S. Tharasius Or. in Praesent. Deip., *donorum Dei conciliatrix*, Offic. graec. VIII. dec., θεοτοκίον post oden IX.? Hinc Ecclesia Mariam « praedicat *mysticam Arcam Foederis*, in qua reconciliationis nostrae impleta sunt sacramenta, quam Deus respiciens pacti sui recordabitur, et misericordiae memor erit ». Benedict. XIV. B. *Gloriosae Dominae* Non. Dec. 1748. *Ianua coeli.* Coelum Maria omnibus commonstrat exemplo suarum virtutum. Coelum omnibus ipsa est quae aperit efficacia suae intercessionis, ut omnes *Sanctorum cives* effecti, in magnae Reginae et Matris beatissima communione, *poti torete voluptatis* aeterna beatitudine perfruamur. Unde S. Germanus constantinop.: « Nemo est qui salvetur, nisi per te, o Deipara ». Or. II. in dormit. B. M. V. Et Benedict. XIV. « Ipsa est *aurea coeli porta*, per quam in sempiternae beatitudinis requiem aliquando intrare confidimus ». B. *Gloriosae Dominae* Non. Dec. 1748. *Stella matutina.* Stella Maria est, sanctitatis fulgore mirifice resplendens, quae peccati tenebras dispellit. *Stella matutina* ipsa est, quippe quae laeta et felix praenuntia est Solis iustitia, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

Salus infirmorum. Complura sane sunt monumenta et publicis historiis consignata, et publicis templis exposita, quibus comprobatur magnae Virginis succurrentis benignitas in corporalibus etiam infirmitatibus. Tanta amantissimae matris benignitas est, ut non tantum in spiritualibus necessitatibus verum etiam in necessitatibus temporalibus propitia nobis adsit. Enimvero Deus qui nobis « talem Mediatricem benignissima miseratione providit », S. Bernard. de XII. praerogativ. B. M. V. n. 2., « totum nos habere voluit per Mariam », S. Bernard. Sermon. in Nativ. B. M. V. n. 7. Quapropter in omnibus et animae et corporis indigentis Mariam habemus potentem et clementem advocatam apud suum Deique unigenitum Filium loquentem pro nobis bona. *Refugium peccatorum.* « Enimvero quum precando confugimus ad Mariam, ad Matrem Misericordiae confugimus, ita in nos affectam, ut qualicumque necessitate, ad *immortalis praesentis vitae adeptionem premamur*, illico nobis et ultro, *ne vocata quidem* praesto sit semper, atque de thesauro largiatur *illius gratiae*, qua inde ab initio donata est plena copia a Deo, *digna ut eius mater existeret* ». Leo XIII. Epist. enc. *Magnae Dei* 8. Sept. 1892. Scilicet Maria plena est gratia, qua Mater Dei hominumque est; eamque nobis ipsa sua materna obtinet intercessione, ut Dei eiusque filii nominemur et simus. *Consolatrix afflictorum* Maria est, quae tot passa est intimas animi afflictiones et dolores. « In Gethsemani horto, ubi Iesus pavet moeretque ad mortem, et in praetorio, ubi flagris caeditur, spinea corona compungitur, supplicio

multatur, abest ea quidem Maria, talia vero iamdiu habet cognita et perspecta. Quum enim se Deo vel ancillam ad matris officium exhibuit, vel totam cum Filio in templo devovit, utroque ex facto iam tum consors cum eo extitit laboriosae pro humano genere expiationis: ex quo etiam, in acerbissimis Filii angoribus et cruciamentis, maxime animo condoluisse dubitandum non est. Ceterum, praesente ipsa et spectante, divinum illud sacrificium erat conficiendum, cui victimam de se generosam aluerat... *Stabat iuxta Crucem Iesu Maria Mater eius*, quae tacta in nos caritate immensa, ut susciperet filios, Filium ipsa suum ultro obtulit iustitiae divinae, cum eo commoriens corde, doloris gladio transfixa». Leo XIII. Epist. enc. *Iucunda semper* 8. Sept. 1894. *Auxilium christianorum*. Quam multa apud quasque gentes vel depulsa pericula vel beneficia impetrata satis pervagata sunt, quae vetus aequè recensque historia luculentissimis testimoniis commemorat. Maria nata quidem est christianis auxilio esse, quandoquidem libere consentiens Angelo divinam Verbi incarnationem nuntianti et Christum deinde pariens, eumque generosa morti offerens universi populi christiani mater domina et regina constituebatur.

Regina Angelorum. Maria Angelorum Regina est, quae *Regina coeli et terrae* est. «Sicut enim omnipotens Deus hanc felicissimam Virginem electam ex millibus et ad ineffabilem divinae maternitatis Angelo nuntiante erectam, gratiae suae donis abundantius prae ceteris omnibus puris creaturis replevit, ac splendidissimis gloriae coronis super alia omnia manuum suarum opera decoravit; sic etiam catholica Ecclesia, Sancti Spiritus magisterio edocta, eandem et tanquam Domini ac Redemptoris sui Parentem, *coelique ac terrae Reginam* impensissimis obsequiis colere, et tanquam amantissimam Matrem, extrema Sponsi sui morientis voce sibi relictam, filialis pietatis affectu prosequi studiosissime semper professa est... Haec enim est speciosissima Esther, quam adeo supremus Regum Rex adamavit, ut ad salutem populi sui, non tam dimidiam regni sui partem, quam totum quodam modo imperium suum et potestatem cum ea communicasse videatur. Haec fortis illa Iudith, cui Deus Israel de omnibus inimicis terrae suae victorias reportare concessit». Benedict. XIV. B. *Gloriosae Dominae* Non. Dec. 1748. Hinc S. Sophronius ad Virginem conversus exclamat: «Tu hominum exornasti naturam; Tu Angelorum ordines superasti; Tu fulgores Archangelorum obtenebrasti; Tu sublimes Thronorum sedes infra te ostendisti; Tu altitudinem Dominationum depressisti; Tu Principatuum ducatus praecurristi; Tu enervasti fortitudinem Potestatum; Tu ipsis Virtutibus potentior; Tu Cherubim oculatissimum visum terrestribus oculis vicisti; Tu Seraphim sex alas habentium volatus animae pennis divinitus agitatibus transvolasti; Tu denique omnem creaturam longe transgressa es: quippe quae prae omni creatura enituiti puritate; et omnium creaturarum conditorem in te excepisti: ipsumque et sinu tuo gestasti et genuisti; et sola ex omnibus creaturis Dei mater effecta es». Homil. in Deiparae Annuntiat.

Regina Patriarcharum. Si fide Patriarchae futurae hereditatis divinas promissiones acceperunt; quam quidem amplam filiorum haereditatem, quas magnificas promissiones non accepit Maria, quae *Auctorem* edidit *fidei*, quaeque ob fidem *beata* est salutata? Ac inde nonne merito Maria Patriarcharum Regina nuncupatur? Ipse Christus Dominus «*universitatem humani generis* in Ioanne discipulo curandam ei fovendamque com-

misit». Quam « immensi laboris haereditatem a moriente Filio relictam, magno complexa animo, materna in omnes officia confestim coepit impendere ». Leo XIII. Epist. enc. *Octobri mense* 22. Sept. 1891. *Mater* Maria vere multarum gentium, *Mater* totius christiani populi, *Mater* Ecclesiae effecta, *Patriarchas* omnes longe excellit, earumque Regina profecto est. « Lactare ergo pater Adam, sed magis tu o Eva mater exulta, qui sicut omnium parentes ita omnium fuisti peremptores... Ambo inquam consolamini super filia et tali filia... Curre Eva ad Mariam, curre mater ad filiam ». Et tu etiam Adam curre ad Mariam, curre pater ad filiam, et vos omnes o patres currite ad Mariam, « parentum reparatricem, posterorum vivificatricem ». S. Bernard. Homil. 2. super *Missus*.

Regina Prophetarum. Maria a Deo ipso et a Prophetis praenuntiata prophetias implevit et in ea et per eas prophetiae omnes impletae sunt. Prophetis omnibus ergo tanquam Regina vere et iure Maria praefertur. « Tu es, ad Mariam ait S.Tharadius, Prophetarum speculum et rerum ab illis praenuntiatarum exitus ». Homil. de Praesent. Deiparae.

Regina Apostolorum. « Quoniam humanae redemptionis sacramentum non ante perfectum erit quam promissum a Christo Spiritus advenit, ipsam idcirco in memori Coenaculo contemplamur, ubi simul cum Apostolis pro eisque postulans inenarrabili gemitu eiusdem Paracliti amplitudinem maturat Ecclesiae, supremum Christi donum, thesaurum nullo tempore defecturum ». Leo XIII. Ep. Enc. *Iucunda semper* 8. Sept. 1894. Huiusmodi consecratis in Coenaculo auspiciis, « Christianae gentis primitias iam tum sanctimonia exempli, auctoritate consilii, solatii suavitate, efficacitate sanctorum precum admirabiliter fovit; verissime quidem mater Ecclesiae atque magistra et *Regina Apostolorum*, quibus largita etiam est de divinis oraculis, quae *conservabat in corde suo* ». Leo XIII. Epist. enc. *Adiutricem* 5. Sept. 1895. Quapropter non minus vere quam splendide Mariae Ecclesia gratulatur: « Ave os perpetuo eloquens Apostolorum ». Ex hymno Graecor. *Αἰδτιστος*.

Regina Martyrum. « Virginis excelsae fuit atque est pars magna in cursu, in proeliis, in triumphis fidei catholicae ». Leo XIII. Epist. enc. *Adiutricem* 5. Sept. 1895. Ipsa, quae Christi in Cruce testamento credentium mater est constituta, cuius *animam doloris gladius* non attingit modo sed *pertransivit*, non exemplo tantum sed praesidio martyribus omnibus, insignibus catholicae fidei testibus, praefuit. Exemplo autem omnibus praeivit praestantissimo, ipsi Christo Domino doloribus associata. E regia Davidis stirpe progenitam « sic eam superi et mundani regni manet corona, quod invicta futura sit *Regina martyrum*; sic in coelesti Dei civitate per aeternitatem omnem coronata assidebit ad Filium quod constanter per omnem vitam, constantissime in Calvaria, redundantem tristitia calicem sit cum illo exhaustura ». Leo XIII. Epist. enc. *Magnae Dei* 8. Sept. 1892.

Regina Confessorum. Omnium quotquot fide, quae per caritatem operatur, Christum professi sunt, magnis passibus nitentes ad vitam aeternam, arcana adiuti sunt actione Beatissimae Virginis. Ac ut ex ea natum est *Sanctum*; ita omnis sanctitatis in Confessoribus mater et Regina simul est; omnes ipsa praeexcellens eximio sanctitatis gradu et splendore.

Regina Virginum. Mariam integerrimae virgines sequuntur exemplo. Omnium enim virginum agmen ducit Maria inter omnes puras virgines

candidissima. Hinc iure merito, Concilii Ephesini: « Patribus dogma legitime sancientibus, *Sanctam Virginem esse Deiparam*, eius facti nuncium a religiosissima civitate exultante manans, una eademque celeberrima laetitia totum christianum orbem complevit ». Leo XIII. Epist. enc. *Adiutricem populi* 5. Sept. 1895.

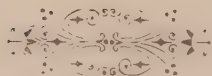
Regina Sanctorum omnium. Ex lacrimosa enim valle in civitatem sanctam Ierusalem evecta est Maria, choris circumfusa angelicis, in sublimissimam Sanctorum omnium gloriam elevata. Eaque stellanti diademate a Filio Deo aucta apud ipsum sedet Regina et Domina universorum. Regina quidem Sanctorum omnium est Maria gloriae sublimitatis, sed Regina Sanctorum omnium ipsa est quoque eximio et supereminenti virtutum exercitio. « E regia Davidis stirpe est ea quidem progenita, cui tamen nihil iam est reliquum de maiorum vel opibus vel amplitudine; quae vitam in obscuro agit, humili in oppido, humiliore in tecto, recessu ipso et rei familiaris tenuitate eo contenta magis quod liberiore potest animo se tollere ad Deum eidemque summo desideratissimo bono penitus adhaerere. Atqui est cum ipsa Dominus, quam complet et beat gratia sua; ipsaque, allato caelesti nuntio, designatur, ex qua, virtute agente Spiritus Sancti, expectatus ille Servator gentium nostra in humanitate sit proditurus. Celsissimum dignitatis gradum quanto plus ea miratur et muneri tribuit potenti misericordique Deo, tanto se nullius sibi conscia virtutis, deprimit humilior, seque Dei ancillam, eius dum fit mater, prompto animo edicit et devovet. Quod autem pollicita sancte est, id alacris sancte praestat, iam tum perpetua cum Iesu Filio, ad gaudia ad lacrymas, communionem vitae instituta. Sic tale fastigium gloriae, ut nemo alius, nec homo nec angelus, obtinebit, quia cum ipsa nemo erit virtutum promeritis conferendus ». Leo XIII. Epist. enc. *Magnae Dei* 8. Sept. 1892. Quapropter in coelesti regno ob eminentiam eius virtutum merita supra Sanctos omnes tanquam Regina iure merito sedet exaltata.

Regina sine labe originali concepta. Summi Pontifices « exoptantes in fidelium animis quotidie magis fovere hanc de Immaculatae Deiparae Conceptione doctrinam, eorumque pietatem excitare ad ipsam Virginem sine labe Originali conceptam, colendam et venerandam, gavisi sunt quam libentissime facultatem tribuere, ut in Lauretanis Litanis et in ipsa Missae Praefatione Immaculatus eiusdem Virginis proclamaretur conceptus, atque adeo lex credendi ipsa supplicandi lege statueretur ». Ex Bulla Dogm. Pii IX. Singulari hoc immaculatae conceptionis praerogativa splendidissimo Reginae titulo Maria condecoratur ob insignem victoriam et nobilissimum triumphum contra peccatum et contra diabolum, eius conterens caput. Patres Ecclesiae et Scriptores ecclesiastici « enarrantes verba, quibus Deus praeparata renovandis mortalibus suae pietatis remedia inter ipsa mundi primordia praenuntians et deceptoris serpentis retudit audaciam, et nostri generis spem mirifice erexit inquiens: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius*, docuere divino hoc oraculo clare aperteque demonstratum fuisse misericordem humani generis Redemptorem, scilicet unigenitum Dei Filium Christum Iesum ac designatam Beatissimam eius Matrem, Virginem Mariam, ac simul ipsissimas utriusque contra diabolum inimicitias insigniter expressas. Quocirca sicut Christus Dei hominumque Mediator, humana assumpta natura, delens quod adversus nos erat chirographum decreti, illud Cruci triumphator

affixit, sic Sanctissima Virgo arcissimo et indissolubili vinculo cum eo coniuncta, una cum illo et per illum *sempiternas contra venenosum serpentem inimicitias exercens, ac de ipso plenissime triumphans illius caput immaculato pede contrivit* ». Ex Bulla dogmat. Pii IX.

Regina Sacratissimi Rosarii. Rosario enim ab ipsa B. Virgine inspirato et per totum orbem propagato, universo terrarum orbi ipsa dominatur et adversas tenebrarum potestates debellat. « Magnam, ait Leo XIII., huiusmodi precationi coelestis ipsa *Regina* adiecisse virtutem ideo credenda est, quod suo numine et instinctu ab inclito Patre Dominico invecata sit et propagata per aetatem catholico nomini adversissimam ». Epist. enc. *Octobri mense* 22. Sept. 1891. Ac si unquam antea, nunc profecto Maria per Rosarium regnat in mundo. « Hac namque aetate... spectare et admirari licet quam erectis incensisque studiis in omni loco et gente catholici nominis mariale Rosarium colatur celebretur ». Leo XIII. Epist. cit.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis Domine. Agnus Dei qui tollis peccata mundi, exaudi nos Domine. Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Ad Iesum Christum, Agnum Dei orationem fidenter convertimus postquam Beatissimam eius Matrem et nostram oraverimus. Mater Filio dignitate et meritis acceptissima nobis profecto obtinebit, ut Filius nostram exaudiat orationem, nobis parcat et nostri misereatur, gratiam et gloriam nobis impertiendo. Et sic finis devotissimae huic orationi imponitur, certa spe iniecta divinae clementiae et miserationis, administra Maria, consequendae.

COMMENTARIUS
DE SANCTO IOSEPHO

SPONSO B. MARIAE V.

COMMENTARIUS DE SANCTO IOSEPHO

SPONSO B. MARIAE V.

I.

Historia S. Iosephi ex Evangeliiis.

1. Secundum S. Matthaeum, qui cap. 1. generationem Iesu Christi enarrat, v. 1., per reges Iuda, vv. 5. seqq.; Mathan, a Davide descendens per Salomonem, filium eiusdem Davidis et Bethsabeac, v. 6., et 2. Reg. cap. 12. v. 24., « genuit Iacob; Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariae, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus ».

2. Secundum S. Lucam cap. 3. vv. 22. 23. « Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat », descendens ab eodem Davide per Nathan, v. 31., filium alterum David ex eadem Bethsabea, 1. Paralip. cap. 3. v. 5.

3. Porro « cum esset *desponsata* mater eius (nempe Christi) Maria Ioseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto. Ioseph autem, *vir eius*, cum esset *iustus*, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Haec autem eo cogitante, ecce Angelus Domini *apparuit* in somnis ei dicens: Ioseph, *fili David*, noli timere accipere Mariam, *coniugem tuam*: quod enim in ea natum est de Spiritu Sancto est. Pariet autem filium: et *vocabis* nomen eius Iesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est per prophetam dicentem: Ecce *Virgo* in utero habebit et pariet filium: et vocabunt nomen eius Emmanuel, quod est interpretatum nobiscum Deus. Exurgens autem Ioseph a somno fecit sic, ut praecepit ei Angelus Domini, et accepit *coniugem suam*. Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum: et *vocavit* nomen eius Iesum ». Matth. cap. 1. vv. 18.-25.

4. « Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Caesare Augusto, ut describeretur universus orbis... Et ibant omnes, ut profiterentur singuli in suam civitatem. Ascendit autem et Ioseph a Galilaea de civitate Nazareth in Iudaeam, in civitatem David, quae vocatur Bethlehem, eo quod esset *de domo et familia David*, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore praegnante. Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, et panis eum involvit; et reclinavit in praesepio, quia non erat eis locus in diversorio ». Luc. cap. 2. vv. 1.-7.

5. « Et pastores erant in regione eadem, vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos et timuerunt timore magno. Et

dixit illis angelus: Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. Quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in Civitate David. Et hoc vobis signum: *invenietis* infantem pannis involutum, et positum in praesepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militiae caelestis, laudantium Deum, et dicentium: Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli in caelum, pastores loquebantur ad invicem: transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. Et venerunt festinantes: et *invenerunt* Mariam et Ioseph, et infantem positum in praesepio. Videntes autem cognoverunt de verbo hoc, quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierunt mirati sunt; et de his quae dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba haec conferens in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes Deum, in omnibus, quae audierant et viderant, sicut dictum est ad illos ». Luc. cap. 2. vv. 8.-20.

6. « Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur ». Luc. cap. 2. v. 21.

7. « Cum ergo natus esset Iesus in Bethlehem Iuda in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Ierosolymam dicentes: ubi est qui natus est rex Iudaeorum? Vidimus enim stellam eius in oriente et venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex turbatus est et omnis Ierosolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum, et scribas populi sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Iudae: sic enim scriptum est per prophetam: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellae, quae apparuit eis. Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, et interrogate diligenter de puero: et cum inveneritis, renunciate mihi, ut et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem, abierunt: et ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer. Videntes autem stellam gavisī sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria Matre eius, et procidentes adoraverunt eum: et, apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham. Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem per aliam viam reversi sunt in regionem suam ». Matth. cap. 2. vv. 1.-12.

8. « Et postquam impleti sunt dies purificationis eius, secundum legem Moysi, *tulerunt* illum in Ierusalem, *ut sisterent* eum Domino; Sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum, adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur: et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, et homo iste iustus et timoratus, expectans consolationem Israel, et Spiritus Sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a Spiritu Sancto, non visurum se mortem nisi prius videret Christum Domini. Et venit in spiritu in templum. Et *cum inducerent* puerum Iesum *parentes eius, ut facerent* secundum consuetudinem legis pro eo: Et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit

Deum, et dixit: Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace: Quia viderunt oculi mei salutare tuum, Quod parasti ante faciem omnium populorum, Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuae Israel. Et erat *pater eius* et mater mirantes super his, quae dicebantur de illo. Et benedixit *illis* Simeon, et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna prophetissa filia Phanuel de tribu Asser: haec processerat in diebus multis et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. Et haec vidua usque ad annos octoginta quatuor, quae non discedebat de templo, ieiuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die. Et haec ipsa hora superveniens confitebatur Domino: et loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israel. Et ut *perfecerunt* omnia secundum legem Domini, *reversi* sunt in Galilaeam, in civitatem suam Nazareth ». Luc. cap. 2. vv. 22.-39.

9. « ... Ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph dicens: Surge, et accipe puerum, et matrem eius, et fuge in Aegyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim, ut Herodes quaerat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius nocte, et secessit in Aegyptum: et erat ibi usque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: ex Aegypto vocavi filium meum. Tunc Herodes videns, quoniam illusus esset a magis, iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehém, et in omnibus finibus eius, a bimatu et infra, secundum tempus, quod exquisierat a Magis. Tunc adimpletum est, quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem: Vox in Rama audita est, ploratus et ululatus multus: Rachel plorans filios suos, et noluit consolari quia non sunt. Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto, dicens: Surge et accipe puerum et matrem eius, et vade in terram Israel; defuncti sunt enim, qui quaerebant animam pueri. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius, et venit in terram Israel. Audiens autem, quod Archelaus regnaret in Iudaea pro patre suo, timuit illo ire; et admonitus in somnis, secessit in partes Galilaeae. Et veniens habitavit in civitate, quae vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniam Nazaraeus vocabitur ». Matth. cap. 2. vv. 13.-23.

10. « Puer autem crescebat, et confortabatur plenus sapientia: et gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, in die solemni Paschae. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Ierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, et non cognoverunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos. Et non invenientes regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum. Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, et interrogantem eos. Stupebant autem omnes, qui eum audiebant super prudentia et responsis eius. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus et ego dolentes quaerebamus te. Et ait ad illos: Quid

est, quod me quaerebatis? Nesciebatis, quia in his, quae Patris mei sunt oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos. Et descendit cum eis, et venit Nazareth: et erat subditus illis. Et mater eius conservabat omnia verba haec in corde suo. Et Iesus proficiebat sapientia, et aetate, et gratia apud Deum et homines ». Luc. cap. 2. vv. 40.-52. Cf. Commentarios de B. Virgine Maria. Commentar. Decimum tertium, n. 5.

11. Post haec nulla Iosephi mentio apud Evangelistas invenitur, nisi quod eum fuisse fabrum, et communi opinione Iesum eius filium reputatum esse intelligitur. « Nonne hic est *fabri filius*? » Matth. cap. 13. v. 55. « Nonne hic est *faber filius Mariae*? » Marc. cap. 6. v. 3. « Nonne hic est *filius Ioseph*? » Luc. cap. 4. v. 22. « Nonne hic est Iesus, *filius Ioseph*? » Ioann. cap. 6. v. 42.

II.

De Genealogia S. Iosephi.

12. S. Iosephi genealogiam ex Evangelio habemus S. Matthaei, quae sic concluditur: Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariae, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Quare illa genealogia tota contexta est propter Ioseph, Ioseph vero in ea recensetur propter Mariam, et Maria propter Iesum. Porro, secundum hanc genealogiam, Ioseph ex David est per Salomonem eius filium. Et sane quod Matthaeus loquatur de propria et naturali genealogia, quae per naturalem generationem habetur, ex toto contextu constat. Etenim v. 1. dicitur « liber *generationis* Iesu-Christi, *filii* David, *filii* Abraham »; quibus verbis sensu obvio Matthaeus declarat, se incipere narrare a quibus maioribus Christus secundum carnem descenderit. Idem ostendit verbum illud *genuit*, quod constanter adhibetur in singulis generationibus recensendis. Idem evincit conclusio, vv. 17. 18.: « Omnes itaque *generationes ab Abraham usque ad David*, *generationes* quatuordecim; et *a David* usque ad transmigrationem Babylonis *generationes* quatuordecim; et a transmigratione Babylonis usque *ad Christum generationes* quatuordecim. *Christi* autem *generatio* sic erat », etc. Et v. 20. Angelus ad Iosephum ait: « Ioseph, *filii* David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam ». Idque confirmatur ex Luca cap. 2. v. 4., ubi Ioseph dicitur esse « de domo et familia David ».

13. Hinc S. Bernardus Homil. 2. super *Missus est*, n. 16., Migne vol. 2. totius Seriei vol. 183. col. 70., ait: « Dicitur fuisse de domo David: vere enim de domo David, de regia stirpe descendit vir iste Ioseph, nobilis genere, mente nobilior. Plane filius David, non degenerans a patre suo David. Prorsus, inquam, filius David, non tantum carne, sed fide, sed sanctitate, sed devotione: quem tanquam alterum David Dominus invenit secundum cor suum, cui tuto committeret secretissimum atque sacratissimum, sui cordis arcanum; cui tanquam alteri David incerta et occulta sapientiae suae manifestavit, et dedit illi non ignarum esse mysterii, quod nemo principum huius saeculi agnovit: cui denique datum est, quod multi reges et prophetae, cum vellent videre non viderunt; audire et non audierunt: non solum videre et audire, sed etiam

portare, deducere, amplecti, deosculari, nutrire et custodire. Non tantum autem Ioseph, sed et Maria descendisse credenda est de domo David. Alioquin non fuisset desponsata viro de domo David, si non esset et ipsa de domo David. Ambo igitur erant de domo David; sed in altera completa est veritas, quam iuravit Dominus David, altero tamen conscio et teste adimpletae promissionis ».

14. Oppositio adesse videtur inter Matth. et Lucam. Lucas enim dicit quod Ioseph fuit Heli, qui fuit Mathat. Matthaeus autem dicit, quod Ioseph fuit Iacob, qui fuit Mathan.

15. Varias sunt apud doctores probatae explicationes huius apparentis oppositionis. S. Thom. in Matth. cap. 1. sic rem exponit: « Dicendum est ad hoc, quod duo fuerunt de eadem stirpe, sed non de eadem familia, scilicet Mathan et Mathat. Fuerunt enim de stirpe David; sed unus descendit per Salomonem, scilicet Mathan; alius per Nathan, scilicet Mathat. Accepit ergo Mathan uxorem Hesta nomine, ex qua genuit Iacob: mortuo autem Mathan, quia lex non prohibebat viduam nubere, nupsit fratri eius Mathat; qui genuit de ea Heli. Unde Iacob et Heli fuerunt fratres de eadem matre, se non de eodem patre. Accepit autem Heli uxorem, et mortuus est sine liberis. Unde Iacob, ut suscitarer semen fratri suo, accepit eandem uxorem, et genuit Ioseph. Unde Ioseph fuit filius Iacob secundum carnem, sed filius Heli secundum adoptionem. Et ideo Matthaeus, qui ponit in genealogia Christi solum patres carnales, dicit Ioseph filium Iacob; Lucas autem, qui ponit multos, qui non fuerunt patres carnales dicit eum filium Heli ». Cf. etiam 3. p. q. 31. a. 3. ad 2., Antonium Sandinum de S. Ioseph § 1. post Exercitationes de Christo eiusque V. Matre Iacobi Hyacinthi Serry.

16. Alia est explicatio, quae genealogiam S. Iosephi in S. Matthaeo et genealogiam B. Virginis Mariae in S. Luca constituit. Hinc facile omnis oppositio evanescit, et « demonstratur a Davide genus suum secundum carnem Iesum retulisse, iuxta Scripturarum oracula; demonstratur pariter Iosephum ad geminos parentes, Iacobum et Heli, filium pertinere, ad Iacobum secundum carnem, ad Heli vero tanquam filiae eius Mariae virum. Qua in re spectare licet utriusque Evangelistae, seu potius S. Spiritus utrumque animantis sapientiam, cuius instinctu S. Matthaeus genealogiam Iosephi, S. Lucas B. Virginis retexit; quo satis aperto documento intelligeremus, Iosepho adhuc excluso, Iesum semper e Davidis stirpe satum fuisse; itemque, veluti Iosephi, Mariae sponsi, filium promissionum divinitus Salomoni factarum haeredem reputandum ». Calmet in Luc. Dissert. praevia de Conciliatione Genealogiar., etc. et Dissertat. de S. Iosepho, art. 1. Cf. Commentar. de B. Virgine Maria, Commentar. Quart. n. 8., Suarez in 3. p. Tom. 2. D. 2. S. 3.

III.

De patria S. Iosephi, eiusque cognatione cum B. Maria Virgine, et iure ad haereditatem.

17. Capharnaum aliqui patriam credunt fuisse S. Ioseph. Calmet in Luc. Dissertat. de S. Ioseph, initio, art. 8. Constat plane, quod Iosephum sat noverint Capharnaitae, siquidem inter se dicebant: *Nonne hic*

est Iesus filius Ioseph, cuius novimus patrem et matrem? Ioann. cap. 6. v. 42. Verum inde, ut patet, argumentum desumi non potest pro patria S. Iosephi. Porro Ioseph ex Galilaea fuit in civitate Nazareth ortus. Id quidem erui potest ex conceptione Iesu Christi, ac habitatione S. Iosephi, totiusque Sacrae Familiae in ea civitate, uti ex ipso Evangelio constat. Parentum autem origine, eius civitas fuit Bethlehem, utpote de domo et familia David. Luc. cap. 2. v. 4. Cf. Isidorum De Isolanis Summa de Donis S. Iosephi P. 1. c. 3.

18. Atque hic notandum est quod « licet certum sit, Mariam et Ioseph fuisse ex eadem tribu, et familia, non tamen satis constare, in quo gradu consanguinitatis propinqui fuerint ». Suarez in 3. p. Tom. 2. D. 2. S. 3. Cf. S. Ioann. Chrysostom. Sermon. in diem natalem Christi. Huiusmodi cognatio inter S. Iosephum et B. Virginem constat ex Genealogia S. Iosephi apud Matthaeum; constat ex eo quod ambo Bethlehem advennerint tanquam in propriam civitatem, ut ibi describerentur.

19. « Secunda quaestio est, ait S. Thom. in Matth. cap. 1.: Matthaeus intendit scribere generationem Christi: cum ergo Christus non fuerit filius Ioseph, sed solum Mariae; ad quid necesse fuit protendere generationem Christi ab Abraham usque ad Ioseph? — Ad quod dicendum, quod consuetum fuit apud Iudaeos, et est usque hodie, accipere uxorem de tribu sua: unde Num. xxxvi. 7. dicitur quod accipiat uxorem quisque de tribu et cognatione sua. Et quamvis hoc non necessario observaretur, tamen ex consuetudine observabatur: unde Ioseph Mariam tanquam sibi propinquissimam duxit uxorem. Et ideo quia erant de eodem genere, per hoc quod ostenditur Ioseph a David descendisse, ostenditur etiam, Mariam, et Christum de semine David fuisse. Sed unde potest haberi hoc quod Ioseph, et Maria fuerint de eadem tribu? Patet ex hoc quod habetur Luc. ii. 4. quia cum debuisset fieri descriptio, ascendit ipse Ioseph, et Maria in civitatem David, quae est Bethlehem: unde per hoc quod eam duxit secum, patet quod de eadem erant familia ».

20. Unde, ut affirmat Cornelius a Lapide, in Matth. cap. 1. v. 16., Patres docent passim S. Ioseph et B. Mariam fuisse eiusdem tribus et familiae. Viris autem superstitibus, qualis erat Ioseph, regni haeres esse non poterat B. V. Maria, sed S. Ioseph. Quare per Ioseph et non per Mariam Christus fuit haeres sceptri et solii David, prout eidem Davidi Deus promiserat, 2. Reg. 7., 11.; 3. Reg. 9., 5.; Ps. 88. et 131. Et sic, Matth. cap. 2. v. 2., aiunt Magi: « ubi est qui natus est Rex Iudaeorum? » et Luc. 2. dicitur: « et dabit ei Dominus sedem David, patris eius ». Quod cum demonstrare vellet S. Matthaeus, ideo Christi genealogiam per S. Iosephum contexuit, non per B. Virginem. Cf. Cornel. a Lapide l. c.

IV.

De S. Iosephi nomine.

21. Sacrae Scripturae tacent quidem, et nihil omnino dicunt de nomine S. Iosephi: sed divinitus Iosephi nomen contigisse SS. Sponso B. Mariae rationabiliter et pie credere possumus. Etenim, si ut alios praeterea-mus, divinitus Abrahae et Petro nomen impositum est, qui patres futuri

essent multarum gentium, idem quoque credere possumus non sine forte maiori quadam ratione et pietate de S. Iosepho, qui Pater diceretur, et vere etiam esset Pater, haud quidem generatione, sed *vi desponsationis* cum B. Dei Genitrice, Domini Nostri Iesu-Christi. Idemque confirmat figurae praecessio. Nam Ioseph filius Iacob, de quo sermo est in Genesi, pluribus capitibus, Iosephi, Sponsi B. Mariae Virginis, figura fuit. Albertus Magnus lib. super Missus est, cap. 48., Isidorus De Isolani Summa de Donis S. Iosephi P. 1. c. 1. 2. Cf. Officium S. Iosephi d. 19. Martii.

22. Caeterum maxime conveniens illi Iosephi nomen fuit, siquidem Ioseph *augmentum* sive *appositionem* significat. « Coniice, inquit S. Bernardus Homil. 2. super *Missus est*, n. 16., Migne vol. 2., totius seriei vol. 183. col. 69., et ex proprio vocabulo, quod *augmentum* non dubitas interpretari, quis et qualis homo fuerit iste Ioseph. Simul et memento magni illius quondam patriarchae venditi in Aegypto, Gen. 37. 27.; et scito ipsius istum non solum vocabulum fuisse sortitum, sed et castimoniam adeptum, innocentiam assecutum et gratiam. Siquidem ille Ioseph, fraterna ex invidia venditus et ductus in Aegyptum, Christi venditionem praefiguravit: iste Ioseph Herodianam invidiam fugiens, Christum in Aegyptum portavit, Matth. 2., 14. Ille domino suo fidem servans dominae noluit commisceri, Gen. 39., 12.: iste dominam suam, Domini sui Matrem, virginem agnoscens, et ipse continens fideliter custodivit. Illi data est intelligentia in mysteriis somniorum, Gen. 40. 41.: Isti datum est conscium fieri atque participem caelestium sacramentorum, Matth. 1., 20. Ille frumenta servavit non sibi, sed omni populo, Gen. 40. 41.: iste panem vivum e caelo servandum accepit tam sibi, quam toti mundo. Non est dubium, quin bonus et fidelis homo fuerit iste Ioseph, cui Mater desponsata est Salvatoris. Fidelis, inquam, servus et prudens, quem constituit Dominus suae Matris solatium, suae carnis nutritium, solum denique in terris magni consilii coadiutorem sibi fidelissimum ». Cf. Totum in Lucam cap. 1. Annotat. 58.

V.

De electione S. Iosephi in sponsum B. M. Virginis.

23. Veteres et apocryphi libri, Evangelium de Nativitate Mariae cap. 7., ac Protoevangelium Iacobi cap. 9., et Patres nonnulli, inter quos Epiphanius haer. 78. § 7., Gregorius Nyssenus, Oratione in Nativitatem Christi, et Eustachius Antiochenus in Exaameronem, eorumdem librorum fidem secuti, docent, Sacerdotes Templi Ierosolymitani volentes coniugem aliquem quaerere Virgini Mariae, seu potius virginiei illius pudoris testem, virum tanto munere dignum, viros omnes, matrimonio idoneos, non tamen matrimonio coniunctos, e Tribu Iuda convocasse in Templo, iniungentes insuper ut virgam quilibet suam deferret, exploraturi cuiusnam virga floreret, eiusque virgae S. Spiritus in columbae forma insideret. Hoc enim indicio Mariae destinatus coniux cognosceretur, secundum illud Isaiae oraculum cap. 11. vv. 1. 2. « Egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet, et requiescet super eum Spiritus Domini ». Cum igitur omnes convenissent virga Iosephi florem emisit, et S. Spiritus

in columbae specie e summitate virgae volitans, capiti eius insedit. Proptinus Virginis sponsus et S. Puellae custos Ioseph salutatur. Verum hac in re nihil certi est. Hanc tamen traditionem secuti vulgo pictores exhibent S. Iosephum, florentem virgam manu tenentem, cuius summitate insidet columba, ineuntem cum Virgine connubium coram Summo Sacerdote. Cf. Calmet in Luc. Dissertat. de S. Iosepho initio, art. 4., Isidorum De Isolanis Summa de Donis S. Iosephi P. 4. C. 9., Commentar. de B. Virgine Maria Commentar. septimum n. 5.

VI.

De S. Iosephi desponsatione.

24. Quaestio movetur, utrum quando S. Ioseph Incarnationis mysterium ab Angelo rescivit, Maria ipsi desponsata esset coniugio an tantum sponsalibus. Evangelista enim Matthaeus cap. 1. v. 18. *de desponsatione* loquitur. *Cum esset desponsata Mater eius*, etc. Pro sponsalibus stant plures, inter quos Calmet in Luc. Dissertat. de S. Ioseph initio, art. 5. « Textus graecus, inquit, ad litteram sonat sponsalia. Ad haec, Angelus ad S. Iosephum ait: *Ne timeas accipere Mariam coniugem tuam*; non ergo antea acceperat. Pseudo-Origenes, Homilia 1. et 3. in diversa loca Evangelii, qui exscripsisse videtur S. Hilarium, et subinde etiam S. Hieronymum, eorum opinionem de coniugio seu potius sponsalibus S. Iosephi cum Virgine adoptans, scribit, ante ortum Iesu-Christi Mariam ideo tantum coniugem Iosephi appellari, ut mysterium Incarnationis Diabolo occultaretur, et Mariae virginitas Iudaeis. S. Hilarius in Matth. 1. verum coniugium inter illos nonnisi post natum Christum agnoscit. *Ergo et coniugis nomen sponsa suscepit, et post partum recognita tantum, Iesu Mater ostenditur*. Apertior S. Hieronymus in Matthaeum de S. Iosepho: *Pene licentia maritali futurae uxoris omnia noverat*. Et aliquanto post ait de S. Iosepho: *cum virum audis suspicio tibi non subeat nuptiarum*. S. Epiphanius haeres. 78. n. 7. 8. scite observat, Evangelistam nunquam scripsisse Virginem nupsisse S. Iosepho, sed tantum illam sibi virum hunc sanctum despondisse, nec ductam illam, ut coniux haberetur, sed ut sanctae foeminae vir sanctus esset custos. Desponsa licet tantum Iosepho, adhuc tamen cum sponso Virgo morabatur; quod iuxta S. Chrysostomum in Matth. Homilia 4., Auctorem Operis imperfecti, et S. Bernardum Hom. 2. n. 12. in Missus est, *Mos Iudaeorum est, ut a die desponsationis suae usque ad tempus nuptiarum, Sponsis Sponsae traderentur custodiendae*. Sed consuetudo ista vix auctorum Iudaeorum testimonio probaretur. Id tantum scimus longum constitui ab illis intervallum inter sponsalia et nuptias; cuius rei documentum exhibent Scriptura, Iudaeorum libri, et historia ipsa, de qua agimus; cum trium mensium spatio Virgo oppignorata mansisset S. Iosepho, antequam coniugium celebraretur ».

25. Verum, ut tradit Suarez, in 3. p. V. 2. D. 7. S. 2., « Certum est matrimonium inter Mariam et Ioseph quoad essentiam et contractum, ante Filii Dei Incarnationem perfectum esse. Haec est communis sententia Patrum et Theologorum... Probabilius est Mariam et Ioseph cohabitasse in eadem domo tempore conceptionis Verbi divini... Verisimilius ante

conceptionem Filii Dei fuisse illud matrimonium perfectum etiam quoad omnem solemnitatem accidentalem et sacerdotalem benedictionem, si fortasse inveniri solebat ». Ratio primae assertionis est, quia illa *desponsatio*, de qua loquitur Lucas cap. 1. v. 27. « Missus est Angelus Gabriel... ad virginem *desponsatam* viro, cui nomen erat Ioseph », verum matrimonium fuit, matrimonium nempe ratum, ut constat ex cap. 2. v. 5., ubi aperte dicitur: « ascendit autem et Ioseph... ut profiteretur cum Maria *desponsata sibi uxore* praegnante ». Idem confirmatur ex Matth. cap. 1. v. 18.: « Cum esset *desponsata* mater eius Maria Iosepho »; quae verba matrimonium ratum significant clarissime ex sequentibus, *antequam convenirent*, inde enim significatur quantum erat ex parte vinculi potuisse honeste convenire... Ratio secundae assertionis desumitur ex eodem Evangelio Matth. cap. 1. v. 19., *voluit occulte dimittere eam*, quo indicatur iam antea fuisse ad cohabitandum admissam. Ratio tertiae assertionis est, quia praesupposito, quod nullum ex Scriptura argumentum in contrarium habeatur, magis rationi consentaneum est, ut nulla solemnitas huic matrimonio defuerit ante conceptionem Filii Dei. Cf. Bened. XIV. De Beator. Canonizat. l. 4. P. 2. C. 10. n. 15., Cornelium a Lapide in Matth. cap. 1. v. 18., Gotti Veritas Relig. Christ. T. 4. P. 1. C. 4. § 5.

26. Utcumque tandem de tempore matrimonii iudicandum sit inter B. Virginem et S. Iosephum, asserere illam *coniunctionem non ultra sponsalia progredi*, quae sunt verba Gregorii Nysseni in Orat. de Natali Domini, saltem temeritatis notam non effugeret; cum constet totam scholam cum Magistro et Angelico Doctore in affirmantem sententiam conspirare et omnes Sanctos Patres bene perpensos idem dicere. Ita Card. Capi-succhi Controv. 14. § 9. Dicitur *saltem temerarius* oppositus dicendi modus; nam illum Suarez haereticum censet, l. c. D. 7. S. 1., idemque sentit Theophilus Raynaudus in Dypticis Marianis Tom. 7. p. 43. Cf. Benedict. XIV. De festis B. Mariae V. C. 1. nn. 2. 3., De Beator. Canonizat. l. 3. C. 24. num. 57., S. Thom. 3. p. q. 29., Gotti Veritas Relig. Christ., etc. T. 4. P. 1. C. 4. § 2., Commentar. de B.V. Maria Commentar. septimum.

VII.

De aetate S. Iosephi cum illi Virgo desponsata est.

27. S. Epiphanius haer. 78. § 8. refert, Iosephum cum « Mariam duxit octogesimum, atque eo amplius, annum attigisse ». Sed haec opinio communiter relicitur. Neque enim facile quis crediderit Virginem summa senectute viro nupsisse. Iosephus autem qui iam id esset aetatis, viarum molestias itinerumque quomodo perferre potuisset? Neque vero satis honori tum B. Mariae, tum etiam Filii contra Iudaeorum calumnias fuisset consultum. Cf. Bened. XIV. De Festis B. Mariae Virginis c. 1. n. 13.

28. Ioannes Gersonius Serm. de Nativit. B. Mariae V., habito in Concilio Constantiensi ait: « sic autem existimo Ioseph fuisse iuvenem, sicut iuventutis terminos ponit Isidorus, quos extendit a viginti octo annis, ubi terminat adolescentiam, usque ad annum quinquagesimum, quo tempore aetas tunc senectutis inchoat. Fuit igitur Ioseph, dum primo desponsatus est sub quinquagesimo anno constitutus ».

29. Suarez in 3. p. Tom. 2. D. 7. S. 3. inquit: « Certum videtur Ioseph non fuisse octogenarium et verisimilius est non senem; qua vero aetate fuerit, iuvenis ne vel vir triginta quadragintave annorum definiri non potest, cum ex historiis nihil habeamus. Solum ergo dici potest aptissimae fuisse convenientissimaeque aetatis: hoc enim ad Spiritus Sancti providentiam spectabat. Unde potius verisimile est, fuisse maturae aetatis, quam iuvenilis, quia... B. Virgo illi data est magno consilio et providentia sacerdotum... et ideo verisimile est, quaesivisse virum maturae aetatis ac virtutis ».

30. Toletus in Lucam cap. 1. Annot. 59., refutata Epiphanii sententia, inquit: « Non igitur Ioseph ita grandaeum credimus, sed eius fuisse aetatis, quae omnem falsam suspicionem copulae vitiosae impediret, et in qua facultas, ministeria et obsequia Filio ac matri necessaria suppeditandi vigeret ».

31. Isidorus De Isolaniis, Summa de Donis S. Ioseph P. 2. c. 3., existimat mediam viam tenendam inter eos, qui putant Iosephum tunc iuvenem et formosum fuisse et eos, qui arbitrantur Iosephum tunc senem et deformem fuisse. Quare asserit iuventutem tunc superavisse et ad aetatem virilem pervenisse, fortem viribus et corpore decorum, veluti aetati convenit virili. Cf. Gotti Veritas Relig. Christ. T. 4. P. 1. C. 4. § 6.

VIII.

An aliam ante Mariam Virginem habuerit S. Ioseph in matrimonio?

32. « Antiqua est haec quaestio, ut ait Baronius in Apparatu ad Annales Ecclesiasticos § 61., quae et utriusque partis gravissimos habuit assertores. Invaluit olim nonnullorum Patrum opinio, illos qui in Evangelio fratres Domini dicti inveniuntur, Iudam Thaddaeum, Simonem, Ioseph, et Iacobum Minorem nominatum, ex Ioseph et uxore, quam longe ante sponsalia Virginis duxerat, esse susceptos. *Habuit*, inquit Epiphanius, Haer. 78. § 7., *hic Ioseph primam suam uxorem ex Tribu Iuda, et peperit haec ipsi liberos numero sex, quatuor masculos et duas feminas, quemadmodum Evangelium secundum Matthaeum et secundum Marcum declaraverunt*. Haec Epiphanius, existimans nimirum omnes, quos fratres vel sorores Domini Evangelistae nominant, esse ex Ioseph, ex prima, quam putat habuisse, uxore progenitos. Qui huic opinioni adhaeserunt, recensentur complures antiquorum Patrum, ac in primis Hippolytus Portuensis, qui ait, Ioseph ex uxore sua Salome genuisse quatuor masculos, Iacobum, Simonem, Iudam, et Ioseph, duas itidem feminas, Esther et Thamar. Testatur de filiis Ioseph etiam Origenes, Eusebius, idem qui supra Epiphanius, saepius Gregorius Nyssenus, Ioannes Chrysostomus, et alii Graecorum. Latinorum autem Hilarius et Ambrosius. Quo autem fundamento imitantur hi, qui in hanc sententiam abierunt, et e quo fonte ista hauserint, Origenes testatur his verbis: *Fratres autem Iesu putabant nonnulli esse, ex traditione Hebraeorum, sumpta occasione ex Evangelio quod titulum habet: Iuxta Petrum, aut ex libro Iacobi, filios Ioseph ex priore uxore, quae coniux erat ipsi, antequam*

duceret Mariam. Haec ille. Hieronymus adversus hos, qui ex apocryphis isthaec hauserunt, declamans sic ait: (in Matth. cap. 12. pag. 23.) *Quidam fratres Domini de alia uxore Ioseph filios suspicantur, sequentes deliramenta apocryphorum, et quendam Escham mulierculam confingentes. Nos autem, sicut in libro, quem contra Helvidium scripsimus, continetur* (cap. 8. pag. 314.), *fratres Domini non filios Ioseph, sed consobrinos Salvatoris, Mariae liberos intelligimus, materterae Domini, quae esse dicitur mater Iacobi minoris, et Ioseph et Iudae: quos in alio Evangelii loco fratres Domini legimus appellatos. Fratres autem consobrinos dici omnis Scriptura demonstrat.* Haec Hieronymus ac docte quidem. Quae enim vel Petri aut Iacobi nomine ferebantur Pseudoevangelia, a Leucio seu Seleucio quodam fuisse conficta testatur Innocentius Papa. De his et Gelasius *Evangelium*, inquit, *nomine Petri apocryphum, Evangelium nomine Iacobi minoris apocryphum.* Fuit igitur de his aliorum magis probabilis ac recepta sententia, Ioseph non bigamum, nec aliud ante Sanctissimam Virginem iniisse coniugium. Huius fortissimus adstipulator, seu potius auctor Hieronymus, adversus Helvidium, infamem Haeresiarcham pugnans, haec ait (cap. 9. pag. 316.): *Tu dicis Mariam virginem non permansisse: ego mihi plus vindico, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mariam, ut ex virginali coniugio virgo filius nasceretur. Si in virum sanctum fornicatio non cadit; et aliam eum uxorem habuisse non scribitur. Mariae autem, quam putatus est habuisse, custos potius fuit, quam maritus: relinquitur eum virginem mansisse cum Maria, qui pater Domini meruit appellari.* Huic sententiae caeteri omnes, qui postea vixerunt, Latinorum orthodoxi scriptores consenserunt, adeo ut Petrus Damiani suorum temporum scriptor nobilissimus dicat magna fiducia, Ecclesiae fidem in eo esse, ut non modo Deipara, verum etiam putativus pater atque nutritius virgo habeatur. Certe quidem quantum probabilibus coniecturis agere licet, quomodo non homini virgini Deus virginem, ex qua carnem suscepturus erat, tradidisset, si factus homo ex hoc mundo migraturus ad Patrem, eandem iam senescentem nonnisi virgini commendavit?»

33. Neque vero contra S. Iosephi perfectam virginitatem solida obiectio desumi potest ex illo Evangelii verbo *antequam convenirent*, etc. quem locum obiiciebat Elvidius contra virginitatem B. Mariae V. Ut enim ille locus nullo modo infirmat perfectam virginitatem Mariae; ita etiam nullo modo impedit perfectam virginitatem S. Iosephi. Audiatur S. Thomas in Matth. cap. 1.

«Hic obiicit Helvidius: Si antequam convenirent: ergo aliquando convenerunt. Unde iste negavit virginitatem matris Christi. Non ante partum, nec in partu; sed post partum dicit quod fuit cognita a viro.

Et respondet Hieronymus, quod sine dubio hoc quod dicitur *antequam*, semper importat ordinem ad futurum. Sed hoc potest esse dupliciter: vel secundum rationem, vel secundum intellectus acceptionem. Si enim dicatur: Antequam comederem in portu Romae, navigavi ad Africam; non est intelligendum quod postquam navigarim ad Africam, comederim; sed quia proposueram comedere, et praeventus navigatione non comedi. Ita est hic: non est ita intelligendum quod postea realiter convenirent, sicut dicit impius ille; sed quia ex hoc ipso quod sibi desponsata erat secundum communem opinionem licebat eis aliquando con-

venire; quamvis numquam convenerint. Remigius aliter exponit, ut intelligatur de solemnī celebratione nuptiarum. Ante enim erat, et fiebat per aliquos dies desponsatio, et interim sponsa erat sub custodia viri; postea autem fiebat sollemnīs celebratio nuptiarum, et tunc traducebatur ad domum viri. De his nuptiis loquitur Evangelista hic: et secundum hoc non habet locum obiectio Helvidii. Nota proprietatem verbi. Proprie enim illud inventum dicitur, de quo non sperabatur, nec putabatur; et Ioseph tantam habebat opinionem de pudicitia Mariae quod praeter aestimationem eius fuit quod invenit eam gravidam ».

34. Neque iterum difficultas adest ex aliis Evangelii verbis: *non cognoscebat eam*. Etenim iste Evangelii locus neque item contra virginitatem SS. Virginis Mariae est, neque contra virginitatem eius castissimi Sponsi S. Iosephi.

« Sed obicitur, ait S. Thomas in Matth. cap. 1., quia non dicitur simpliciter: *non cognoscebat* etc., sed *Donec peperit filium suum*. Ergo postea cognovit: unde etiam dixit Helvidius: Quamvis virgo concepit Christum, tamen postea habuit alios filios ex Ioseph. — Et ideo dicit Hieronymus, quod *donec* aliquando significat aliquid finitum et determinatum, sicut si dicam: Non veniam donec comedo: quia postea significo me venturum. Quandoque significat infinite et indeterminate: v. g. 1. Cor. xv. 25. *Oportet et illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius*. Numquid postea non regnabit? immo; sed utitur Scriptura tali modo loquendi, quia intendit removere illud quod potest esse dubium. Dubium enim esse poterat utrum regnaret quando non posuerat inimicos sub pedibus. Item dubium esse poterat cum Beata Virgo peperisset, an ante partum fuisset cognita a Ioseph, quia primum nulli debebat venire in dubium. Scilicet quoniam Angeli decantaverunt: « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis » (Luc. ii. 14.) et ideo hoc intendit Evangelista. Et argumentatur optime Hieronymus contra Helvidium: Tu dicis, Helvidi, quod ante non cognovit Ioseph, quia fuit admonitus in somnis ab Angelo. Si ergo admonitus in somnis tantum valuit quod non coniungeret se Mariae; quanto magis Angelorum cognitio, pastorum et Magorum adoratio? Chrysostomus autem accepit cognitionem pro agnitione intellectuali. *Non cognoscebat*, scilicet quantae dignitatis esset; sed postquam peperit cognovit. Alii dicunt, quod accipitur pro agnitione sensibili; et sic est satis probabilis horum opinio. Dicunt enim quod Moyses ex locutione Domini habuit tantam claritatem in facie ut filii Israel non possent intendere in faciem eius: 11. Cor. iii. 7. Ergo si ex consortio Dei hoc habuit Moyses, multo magis haec Beata Virgo, quae portavit eum, habuit tantam claritatem in facie quod Ioseph non cognoscebat eam. Sed prima expositio est magis literalis ».

35. « Item, dicit Helvidius, quod littera dicit: *Donec peperit filium suum primogenitum*. Primum dicitur respectu posterioris: ergo habuit alios. — Respondet Hieronymus, quod consuetum est in Sacra Scriptura quod primogeniti vocantur illi quos alii non praecedunt. Exod. xiii. dicitur quod primogeniti Iudaeorum offerrentur Domino. Quaerit Hieronymus: Numquid oportebat expectare quod non offerrentur donec nasceretur secundus? Ergo primogeniti dicuntur quos alii non praecedunt; et sic intelligitur hic ». Post haec addit S. Doct.: « Sequitur obsequium, Lucas ii.

cap. plenius exequitur hoc; sed Matthaeus breviter tangit. Ita enim vult Spiritus Sanctus quod quae unus dixit, alius taceat. *Vocavit nomen eius Iesum*. Istud quidem nomen non parum celebre fuit apud antiquos et desideratum. Gen. XLIX. 18. *Salutare tuum expectabo Domine*, et Habac. III. 18. *Ego autem in Domino gaudebo, et exultabo in Deo Iesu meo* ». S.Thom. 1. c.

36. S. Petrus Damiani, a Baronio laudatus, Opusculo 17. de Caelibatu Sacerdotum cap. 3. inquit: « Numquid ignoras, Dei filium adeo carnis elegisse munditiam, ut ne quidem pudicitia coniugali, sed de clausula potius incarnatus sit virginali? Et ne hoc sufficere videatur, ut tantummodo Virgo sit mater, *Ecclesiae fides est, ut virgo fuerit et is, qui simulatus est pater* ». Enimvero si Dominus noluit matrem virginem nisi virgini commendare, quomodo sustinisset sponsum eius non fuisse virginem, et virginem non perstitisse? » S.Thom. Lect. 5. in Epist. ad Galat.

37. Bollandistae d. 19. Martii p. 14. § 7. n. 44. inquirunt: « Virginem sane vixisse Iosephum ac mortuum esse, post Hieronymum tota Latinorum sensit Ecclesia: virginem autem non quomodocumque, sed deliberato animi in vitam omnem consequentem proposito, voti religione firmato, fit perquam credibile ex illo tam constanti tot annorum caelibatu ».

38. Hinc Magister Sententiarum Dist. 30. ait: « Sane credi potest, non solum Mariam, sed etiam Ioseph, apud se disposuisse virginitatem servare velle, nisi Deus aliter iuberet; eosque sic consensisse in conjugalem societatem, ut uterque de altero, revelante Spiritu Sancto, intelligeret, quod virginitatem servare vellet, nisi Deus aliter inspiraret ».

39. Et S.Th. 4. Dist. 30. q. 2. a. 1. qc. 2. sol. 2.^a ad 2.: « Dicendum, quod B. Virgo antequam contraheret cum Ioseph, fuit certificata divinitus, quod Ioseph in simili proposito (virginitatis) erat, et ideo non se commisit periculo nubens ». Cf. Benedictum XIV. De Festis B. Mariae V. C. 1. nn. 11. 12., De Beator. Canonizat. 1. 3. C. 24. n. 57., Suarez in 3. p. Tom. 2. D. 5. S. 4. par. *Dico secundo*, Gotti Veritas Relig. Christ. T. 4. P. 1. C. 4. § 7.

IX.

De sollicita S. Iosephi cogitatione.

40. Cum Ioseph tantae esset puritatis et sanctitatis, *cum esset iustus*, videns Mariam eius purissimam et sanctissimam sponsam gravidam, *noluit eam traducere*, sed sollicita cogitatione *voluit occulte dimittere eam*. S. Matth. cap. 1. v. 19. *Nolebat eam traducere*; verba haec minime significant in domum suam adducere, sed significant infamare, et ut adulteram accusare, iuxta communem expositionem. Quod etiam patet ex verbis sequentibus *voluit occulte dimittere eam*, i. e. a suo consortio ac domo ablegare; unum enim alteri contraponitur *Cum nollet traducere, voluit occulte dimittere*. Haec autem ratio, quia erat *Iustus*, ideoque noluit eam traducere, dupliciter a Patribus exponitur. « Primo quod revera, viso evidenti effectui conceptionis, sibi persuaserit adulterium commissum, et iniuriam sibi esse illatam, fuisse autem magnae iustitiae opus

patienter illam ferre absque revelatione, accusatione vel infamia: voluisse tamen illam occulte dimittere, ne peccato consentire videretur... Altera expositio est, Iosephum nihil mali potuisse iudicare aut suspicari de Virgine, sed hinc adductum rei, quam cernebat, evidentia, inde vero eximia, quam expertus erat, Virginis sanctitate permotum, in quendam veluti stuporem, et admirationem raptum, omne iudicium sustinuisse. Quod sane fuit magnum iustitiae opus, scilicet in tam gravi negotio non commoveri, nec nimia aliqua passione, aut affectione obcoecari, sibi per-suasisse, fieri id sine peccato potuisse, et ideo noluisse eam traducere, quamvis, quia de hac re nihil illi satis constabat, ad opus iustitiae pertinere putavit, a tali muliere separari, eamque occulte dimittere ». Suarez in 3. p. Tom. 2. D. 7. S. 2.

41. S. Thom. in Matth. cap. 1. haec habet: « *Inventa est, a Ioseph, habens in utero. Sed Ioseph vir eius, cum esset iustus, et nollet eam traducere.* Hic est duplex sanctorum sententia, Ambrosii videlicet, et Augustini. Augustinus enim vult quod Ioseph qui non erat praesens quando facta est annuntiatio angelica, rediens, et inveniens eam gravidam habuit suspicionem adulterii.

Sed tunc statim oritur quaestio. Quomodo iustus erat, si eam quam suspectam habebat de adulterio, nolebat traducere, idest crimen ipsius propalare? In hoc enim videbatur ei in peccato consentire: et Rom. 1. 22. dicitur quod *non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.*

Sed ad hoc est triplex responsio. Prima est secundum Chrysostomum, quod duplex est iustitia. Una enim est iustitia, quae est virtus cardinalis, quae dicitur iustitia specialis; alia est iustitia legalis, quae includit omnem virtutem et pietatem, et clementiam et huiusmodi. Quando ergo dicitur quod Ioseph iustus erat, intelligendum est de iustitia generali, ut iustitia accipiatur pro pietate. Unde quia iustus erat, idest pius, noluit eam traducere. Alia est responsio Augustini, qui dicit, quod duplex est peccatum; scilicet peccatum occultum et peccatum manifestum: peccatum enim occultum non est publice arguendum, sed aliter est ei remedium adhibendum. Suspicio ergo adulterii, quam habuit Ioseph, erat suspicio peccati occulti, et non manifesti: quia ipse solus sciebat; et iterum si alii scirent eam gravidam, non possent opinari nisi quod de ipso esset; et ideo crimen eius non debuisset propalasse. Tertia vero responsio est Rabani, quod etiam Ioseph iustus fuit et pius. In hoc enim quod pius, non voluit crimen propalare; sed in hoc quod voluit eam dimittere apparuit iustus. Sciebat enim quod, *qui tenet adulteram, stultus et insipiens est*: ut dicitur Prov. xviii. 22. Secundum autem Hieronymum, et Origenem, non habuit suspicionem adulterii. Noverat enim Ioseph pudicitiam Mariae: legerat in Scriptura quod virgo concipiet, Isa. vii. et cap. xii., *Egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet*, etc. Noverat etiam Mariam de David generatione descendisse. Unde facilius credebat hoc in ea impletum esse, quam ipsam fornicatam fuisse. Et ideo indignum reputans se cohabitare sanctitati, voluit occulte dimittere eam, sicut Petrus dixit: *Exi a me, Domine, quia homo peccator sum.* Luc. v., 8. Unde nolebat eam traducere, id est ad se ducere, et in coniugem accipere, se indignum reputans: vel secundum aliorum sententiam, ignorans finem, ne tanquam reus haberetur, si celaret, et secum eam teneret ».

42. Haec S. Bernardus Homil. 2. super *Missus est* nn. 13. 14., Migne vol. 2. totius seriei vol. 183. col. 68., « Scriptum est autem: *Ioseph autem vir eius cum esset iustus et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam*, Matth. 1., 19. Bene, cum esset iustus, noluit eam traducere: quia sicut nequaquam iustus esset, si cognitam ream consensisset; sic nihilominus iustus non esset, si probatam innoxiam condemnasset. Cum ergo iustus esset et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Quare voluit dimittere eam? Accipe et in hoc non meani, sed Patrum sententiam. Propter hoc Ioseph voluit dimittere eam, propter quod et Petrus Dominum a se repellebat, dicens: *Exi a me, Domine, quia homo peccator sum*. Luc. 5., 8.; propter quod et Centurio a domo sua eum prohibebat, cum diceret: *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum*, Matth. 8., 8. Ita ergo et Ioseph indignum et peccatorem se reputans, dicebat intra se a tali et a tanta non debere sibi ultra familiare praestari contubernium, cuius supra se mirabilem expavescebat dignitatem. Videbat et horrebat divinae praesentiae certissimum gestantem insigne: et quia mysterium praestare non poterat volebat dimittere eam. Expavit Petrus potentiae magnitudinem, expavit Centurio praesentiae maiestatem. Exhorruit nimirum et Ioseph, sicut homo, huius tanti miraculi novitatem, mysterii profunditatem: et ideo occulte voluit dimittere eam. Miraris quod Ioseph praegnantis sese consortio Virginis iudicabat indignum, cum audias et sanctam Elisabeth eius non posse ferre praesentiam, nisi cum tremore quidem et reverentia? Ait namque: *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* Luc. 1., 43. Ideo itaque Ioseph voluit dimittere eam. Sed quare occulte et non palam? Ne videlicet divortii causa inquireretur, exigeretur ratio. Quid enim vir iustus responderet populo durae cervicis, populo non credenti et contradicenti? si diceret, quod sentiebat, quod de illius puritate comprobaverat, nonne mox increduli et crudeles Iudaei subsannarent illum, lapidarent illum? Quando namque Veritati crederent tacenti in utero, quam postea contempserunt clamantem in templo? Quid facerent nec dum apparenti, qui postmodum impias manus iniecerunt etiam miraculis coruscanti? Merito ergo vir iustus, ne aut mentiri aut diffamare cogeretur innoxiam, voluit occulte dimittere eam. Sin vero aliter quis sentiat, et Ioseph sicut hominem dubitasse contendat, sed quia iustus erat, noluisse quidem habitare cum ea propter suspicionem, nec tamen quia pius erat traducere voluisse suspectam, et ideo voluerit occulte dimittere eam, breviter respondeo, etiam sic dubitationem illam Ioseph fuisse necessariam, quae divino meruit certificari oraculo. Sic quippe scriptum est: *Haec autem eo cogitante, scilicet quod occulte dimitteret eam, apparuit ei angelus in somnis, dicens, Ioseph, fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est*. Matth. 1., 20. » Cf. Isidorum De Isolaniis Summa de Donis S. Ioseph. P. 2. C. 5. 7.

43. « Sed hic quaeritur quare non a principio facta est Ioseph revelatio, antequam ita perturbaretur. Item quare Maria ei non revelavit annuntiationem angelicam quae sibi facta fuerat?

« Et dicendum ad primum, quod hoc fecit ut eius testimonium esset credibilius. Sicut enim Dominus Thomam Apostolum permisit dubitare de sua resurrectione, ut scilicet dubitans palparet, et palpans crederet, et credendo infidelitatis in nobis vulnus amoveret; sic permisit Dominus

Ioseph de pudicitia Mariae dubitare, ut dubitans revelationem angelicam acciperet, et accipiendo firmitus crederet. Ad hoc quod quaeritur secundo, dicendum, quod si Maria ei dixisset, ipse non credidisset ». S.Thom. in Matth. cap. 1.

44. Haec vero habet Cornelius a Lapide in Matth. cap. 1. v. 19. « Dices, cur Ioseph non interrogavit B. Virginem, quid sibi vellet uteri tumor, et ex quo esset gravida? Respondetur: fuit hic primus quasi motus mentis Iosephi, quem ex verecundia tacuit; mox praeventus fuit ab Angelo, qui pro Virgine respondit, eamque excusavit, dicens eam concepissee ex Spiritu Sancto. B. Virgo autem ex modestia noluit ultro secretum hoc divinum Iosepho pandere, ne sua dona tanta et tam divina iactare videretur, sed Deo Deique providentiae et curae, cuius totum hoc opus erat, idipsum resignavit, certissime confidens Deum suam innocentiam et famam tutaturum, ac rem totam opportune vel patefacturum, ut paulo ante Elisabeth cognatae patefactum esse experta erat, vel directurum ad maiorem suam gloriam, et consequenter ad maiorem conceptionis huius honorem et venerationem ».

45. « Sed hic quaeritur quare in somnis. Ratio redditur in Glossa, quia Ioseph quodammodo dubitans erat: unde quasi quodammodo dormiebat: et ideo recte in somnis dicitur Angelus apparuisse ei. Alia ratio potest assignari melior. Sicut enim dicit Apostolus 1. Cor. xiv. 22., Prophetia data est fidelibus, signa autem infidelibus. Proprie autem revelatio quae dicitur prophetica fit in somnis. Num. xii. 6.: *Si quis fuerit inter vos propheta Domini in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum.* Et ideo quia Ioseph iustus erat, et fidelis, ipsi tamquam fidei debuit fieri apparitio, quae competit credentibus, scilicet revelatio quasi prophetica. Quia vero apparitio corporalis est miraculosa, talis apparitio sibi non competeabat: cum ipse crederet et esset fidelis ». S.Th. in Matth. cap. 1.

46. « Sed quaeritur quomodo iubet eam accipere, cum eam nondum dimisisset. Et dicendum, quod licet eam corporaliter non dimisisset, tamen in animo eam dimiserat: et ideo iubetur eam accipere. Vel *ne timeas accipere* quantum ad solemnitatem et nuptiarum celebrationem ». S.Th. in Matth. cap. 1.

X.

De impositione SS. Nominis Iesu.

47. « Sed quia Ioseph posset dicere: Ita concepit ipsa de Spiritu Sancto, et pariet filium; quid ergo ad me? in nullo sum ei necessarius: ideo subdit ipsius Ioseph obsequium: *Vocabis nomen eius.* Consuetudo erat apud Hebraeos et est hodie, quod die octavo circumcidebant puerum, et tunc imponebant ei nomen; et hoc factum est per Ioseph: unde in hoc opere minister fuit. Unde dicitur: *Vocabis*: non dicitur, *Impones*, quia iam est sibi impositum ». Is. lxii. 2. « *Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit Iesum.* Hoc est nomen a Deo impositum ». S.Thom. in Matth. cap. 1.

48. « Non parum attulit dignitatis Ioseph legatio angelica, qua ei

demandavit dicens: *Vocabis nomen eius Iesum*, Matth. cap. 1. Impositione enim ac sanctissimi nominis huius publicatione secretum caeleste mundo aperuit Ioseph, Patris caelestis vices gessit, Spiritus Sancti arcana, quae in canticis ac prophetiis mysterio abscondita erant, patefecit, beatissimaeque mundi reginae coniugi collega fuit, atque angelicae maiestatis sublimitatem attigit. Est namque mos apud homines, ut patres nomina imponendi filiis auctoritatem habeant. Iesus autem erat Filius Dei Patris. Sanctus igitur Ioseph Patris caelestis vices hac in dignitate gessit. Cum filii regum baptizantur, ubi christiani nomina filiis imponere consueverunt, quis, quaero, vice regum patrum, nomen filii baptizandi denunciat? Nonne rex alius, aut nuntius regis, vel magnus quispiam vir? Illa igitur tempestate, sancto Iosepho apud Patrem caelestem nemo grandior, nemo gravior, nemo praeclior. Hic est Enos Novi Testamenti, qui coepit invocare nomen Domini, ceu Genesis 7. de veteri scribitur. Verum Spiritus Sanctus per ora loquens Prophetarum, diversorum variis vocibus aenigmatum, beatissimum nomen Iesu expressit. Legitur nempe Is. 7.: *Vocabitur nomen eius Emmanuel*. Item cap. 9.: *Vocabitur nomen eius Admirabilis, Deus, Fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis*. Et item: *Voca nomen eius, Spolia detrahe, festina, praedare*. Messias, quod nomen interpretatur Christus, notissimum apud Hebraeos est. In Canticis quoque scribitur: *Oleum effusum nomen tuum*. Luc. vero 2.º cap. dicitur: *Et Filius Altissimi vocabitur*. Haec vero mysteria unica nominis Iesu impositione orbi caeco aperuit Ioseph. An quaeso Spiritus Sancti instrumentum non magnipendendum arbitraris? Veneramur prophetas, laudamus Salomonem, et admiramur dulcedinem voluminum eius degustantes: quibus haud imparem Ioseph recta ratione colligimus. Tanta vero praecellit dignitate quanta lux clara crepusculum. At cum nomen Iesu ab Angelo Gabriele nuntiatum fuerit primo quidem beatissimae Virginini, deinde Ioseph, quando illud Ioseph imposuit, octavo die, vices prorsus angeli obtinuit ».

49. « Verum hic quaerendum superest, an beatissimae virgini Ioseph collega aequa auctoritate convenerit in impositione nominis Iesu, quod enim convenerit nemini dubium esse debet. Hoc nempe paterna auctoritas, hoc angelica legatio, hoc denique beatissimae Virginis pudor exigit immaculatus. Convenit vero coram hominibus tanquam primo; coram Deo autem et angelis ad solam Virginem beatissimam spectabat haec divini nominis impositio, quia ipsa sola inter homines verum ius habebat in Christum. Nomen igitur Iesu imposuerunt Deus, Angelus, Maria et Ioseph. Deus quidem rem nominis praestando, Angelus praedicando, Maria imperando, et Ioseph exequendo. Ne, quaeso, turbet quempiam deducta Ioseph ab impositione nominis Iesu excellentia. Talis etenim argumentandi modus a Glossa sumptus est, Luc. 2.: *Non decuit, inquit, tam gloriosum nomen prius ab homine appellari, sed ab excellentiori natura, ne homo machinator huius nominis videretur*. Eadem igitur ratione a viro caeteris digniore primo imponi debuit. Et qui tantae dignitati huius sanctissimi patris mente non consentiunt, minus perspicaces inveniuntur, aut in fidei lumine caecutiunt, debiles sunt, et aegrotant ». Isidorus De Isolaniis, Summa de Donis S. Iosephi P. 2. C. 11.

XI.

An S. Ioseph Visitationi adfuerit B. Mariae V.
ad S. Elisabeth?

50. « Quamvis neminem affuisse visitationi BB. Virginis et Elisabeth divinae referant Litterae, nullus tamen est sanae mentis catholique ingenii, qui Mariam, virginem tenerae aetatis, solam domo recessisse asseveraret. Creduntur enim a Nazareth usque ad oppidum Zachariae esse fere quadraginta milliaria. Ratio itaque officiumque Sancti Ioseph atque auctoritas nos credere cogunt visitationi Sanctae Mariae et Elisabeth eundem interfuisse. Non enim ratio recta consentit Ioseph quavis occasione sponsam divinitus acceptam dereliquisse, ac passum fuisse virginem tantam sine se longum iter subire... Hoc idem S. Bonaventurae in libro de vita Christi, auctoritate comprobatur ». Ita Isidor. De Isolaniis, Summ. de Donis S. Ioseph P. 2. Cap. 6. Saxius, de laudibus Mariae part. 1. pag. 96. verisimile putat S. Iosephum in itinere B. Mariae comitem sese addidisse, et pag. 98. sermonem de ineffabili Incarnationis mysterio, remotis arbitris, solas inter se B. Mariam et Elisabeth habuisse, neque illi sermoni quemquam adfuisse, sive Iosephum, sive Zachariam, cui tunc oportuisset linguam expedire, ut Canticum Deo caneret. Iosephum vero certe abfuisse constat: nulla enim, ubi B. Mariam gravidam deprehendit, perturbatione fuisse commotus. Animadvertit etiam, postquam B. Maria Zachariae domum ingressa est, praeter Elisabeth in Evangelio commemorari neminem. Et quamquam scribat Evangelista, ipsam magna voce exclamasse, « Magnitudo, ex Rodulpho ait, magis intelligenda est ratione devotionis interioris, quam soni exterioris ». Ayala in Pictore Christiano erudito l. 4. cap. 5. n. 4. existimat quidem Iosephum comitem fuisse B. Virginis; sed Pictores graviter reprehendit, quod praesentem eum pingant, cum Maria et Elisabeth inter se colloquuntur. Cf. Benedict. XIV. De festis B. Mariae V. C. 5. n. 4., Gotti Veritas Relig. Christ. T. 4. P. 1. C. 6. § 2. initio.

51. Alii tamen sunt qui hac in re aliter opinantur, et Bened. XIV. l. c. ait: « suam quisque per nos licet sequatur sententiam ». Ac ipse Benedictus XIV. ib. inquit: « valde verisimile existimamus B. V. Mariam in itinere solam non fuisse: comitem vero illi fuisse Iosephum tuto affirmari non potest. Ex Matth. Evang. cap. 1. intelligimus Iosephum mysterii conceptionis Iesu-Christi nescium fuisse, ipsumque mysterium non prius cognitum habuisse, quam moneretur ab Angelo, qui ei per somnium apparuit. At si in eo itinere Mariae comes fuisset, et colloquium illud audisset inter B. Virginem et Elisabeth profecto uxorem suam gravidam esse cognovisset ». Cf. Commentarios de B. V. Maria Commentar. Non. n. 2., Cornelium a Lapide in Matth. cap. 1. vers. 19.

XII.

**An S. Ioseph Christum recens natum
primus post Beatam Virginem adoraverit?**

52. « Ioseph post B. Virginem primum adoravisse Christum ratio multiplex suadet; tum quia Ioseph summo desiderio praestolabatur Salvatoris ortum dignissimum; tum quia a virginula gravida parum elongabatur; tum etiam quia B. Virgo, quae eventus conscia erat, verisimiliter Ioseph admonuisse creditur, ut Deus verus, qui totius orbis quam magnificentissimo apparatu gestientique humani generis exultatione ac incunditate excipiendus erat, cum nudus et in paupere nimis tugurio reciperetur, saltem matris et patris putativi adoratione susciperetur ferventi. Infantulum itaque Deum ubi egressum utero vidit et adorantem inspexit Virginem, primum Ioseph in terram cecidisse non ambigimus. Ad id enim cogebatur vehementissimo desiderio interiori, Virginis sanctissimo exemplo exteriori, divini infantis aspectu praeclariori, atque noctis illuminatione superiori ». Isidorus De Isolaniis, Summa de Donis S. Ioseph P. 2. C. 10.

XIII.

De arte fabrili S. Iosephi, eiusque paupertate.

53. Exercuit S. Iosephus artem fabrilem. Christo Iudaei obiciebant: « Nonne hic est fabri filius? » Matth. cap. 13. v. 55. Super hac Iosephi arte varia a variis tradita sunt. Verum ex antiqua traditione communis opinio tenet, S. Iosephum artem fabrilem lignariam exercuisse. Hanc inter alios sententiam tenent Isidorus De Isolaniis, Summa de Donis S. Ioseph. P. 1. C. 15., S. Bonaventura in Vita Iesu-Christi, S. Thomas in Matth. cap. 13. versus finem. Explicans Angelicus Doctor memorata verba Matthaei: statim addit: « Ipse enim putabatur filius Ioseph, qui non erat faber ferrarius, sed lignarius ». Et cap. 1. par. *Cum ergo*, « Secundum Chrysostomum, ait, Ioseph fuit faber lignarius; et signat Christum, qui per lignum Crucis omnia restauravit ». Cf. Calmet in Luc. Dissertat. de S. Ioseph. art. 2., Gotti Veritas Relig. Christ. T. 4. P. 1. C. 15. § 4. XIX.

54. Ad paupertatem quod spectat Benedictus XIV. De Beator. Canonizat. l. 4. P. 2. C. 10. n. 15. « animadvertatur, inquit, parentes Beatissimae Virginis non fuisse quidem amplissimis facultatibus instructos, quemadmodum nonnulli recentiores sibi fingunt, sed neque fuisse adeo egenos, ut inter infimae sortis homunciones essent numerandi, sicut quidam Sectarii audent asserere, quos strenue redarguit Canisius lib. 1. de Deipara cap. 4. et late prosequitur Theophylus Raynaudus operum to. 7. in Diptychis Marianis n. 8. p. 19. Eo in loco Canisius affert auctoritatem Eusebii sive Emissenii, sive alius, referentis nobilissimos parentes Mariam filiam hacredem instituisse, quae cum nullos fratres haberet in bona parentum unica successit: affert Nicephorum dicentem Ioseph et

Mariam in Nazareth non domicilium modo, sed et substantiam et possessionem propriam habuisse, et apud Bethlehemitas aequae ac apud Nazarenos proventum aliquem nactus fuisse, et ideo utrobique habitasse. Profecto haec omnia turpem excludunt egestatem, nec paupertati adversantur. In quo proinde rerum statu verisimile admodum est, eos domum habuisse suae conditioni aptam, partemque eius, dirutis partibus aliis, mirabiliter perstitisse, et potuisse ab Angelis transferri ».

55. Haec item de S. Iosephi paupertatē habet Isidorus De Isolaniis, Summa de Donis S. Ioseph. P. 3. C. 14. « Ioseph autem decuit asellum habere et pecunias, quibus Reginae mundi provideret et alimenta ministraret. At ne deficerent, manibus laborabat, a nemine nisi quod iustum foret repetens. Hac etiam potuit ratione domum, agellum, vestes, utensilia pleraque habere, ac servum et ancillam, nec pauperiei tamen fructuum splendoribus carere ».

XIV.

De dignitate Sponsi B. V. Mariae.

56. *Ioseph autem vir eius*, Matth. 1., 19. Haec « prima dignitas Beati Iosephi est, vere ac proprie fuisse Virginis sponsum, et excepto usu carnalis copulae habuisse omnia iura, et munera veri sponsi. Quam dignitatem inquit Damas. orat. 3. de Nativit. Virg. concessam esse Ioseph *singulari Dei dono, et per dispensationem omni sermone praestantiorē*. Atque in ea virtute continentur, quae de hoc sancto viro dici possunt... Hinc B. Ioseph aliquo modo fuit caput et superior Virginis... Quia teste Apostolo 1. ad Corinth. xi. Caput mulieris vir. Propter quod Petr. 1. Can. c. iii. praecipit, ut mulieres subditae sint viris suis, afferens exemplum Sarae, quae Abrahae obediebat, eumque dominum suum vocabat. Genesis xviii.; ergo et B. Virgo agnoscebat, et reverebatur sponsum suum, tanquam virum, et caput suum... Attamen quantum ad usum carnalis copulae non fuit sub viri potestate. Addo etiam ex D. Th. infra q. xxx. art. 2. ad 2. in iis, quae pertinent ad mysteriorum Dei cognitionem, et ad privilegia gratiae suscipienda, non debuisset pendere a viro, nec sub eius esse potestate; at vero in externis, et domesticis rebus, potuit suo modo esse subiecta viro, ad illum enim familiae gubernatio pertinebat. Unde quando aliquid huiusmodi agendum erat ex divino instinctu, illi fiebat revelatio, ut patet de fuga in Aegyptum, et de reditu ex Aegypto, unde etiam impositio nominis Iesu illi iniuncta est. Matthaeus 1. *et vocabis nomen eius Iesum*... Ex quibus etiam licet intelligere intercessisse inter Mariam et Ioseph singulare vinculum mutui amoris, ac perfectissimae amicitiae, quae intrinsece oriebatur ex dignitate, et statu, ad quem hic vir assumptus est, pertinet enim ad virtutem et sanctitatem uxoris, ut virum suum diligat, et omne bonum praesertim animae illi exoptet et procuret. Sed Beatissima Virgo in omnibus fuit perfectissima, ergo etiam in hoc amore excelluit. Accedit ratio gratitudinis, quae benefactoribus debetur, et nulla alia re, magis quam amore persolvitur. B. autem Ioseph multa passus est, multosque labores propter Virginem sustinuit, et quidem amore, ac voluntate, ut par erat, singulari, et maxima,

ergo. Tandem accedit morum similitudo, frequens, ac diuturna familiaritas, et cohabitatio, absque ulla occasione dissidii, vel rixae, quae non potest non parere summum quendam amorem, ac benevolentiam mutuum ». Suarez l. c.

XV.

De dignitate nominis Patris Christi.

57. Certissimum omnino est S. Iosephum appellatum fuisse patrem Domini Nostri Iesu Christi. Etenim 1.º *pater* putabatur et appellabatur a Iudaeis. Lucae 3., 23.: « et ipse Iesus erit incipiens, quasi annorum triginta, ut putabatur filius Ioseph ». Et Matth. 13., 55.: « nonne hic est fabri filius? nonne mater eius dicitur Maria? » Itemque Ioann. 6., 42.: « Nonne hic est filius Ioseph? » 2.º *pater* appellatus est ab ipsa Virgine Maria. Lucae 2., 48.: « Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce *pater tuus*, et ego dolentes quaerebamus te ». 3.º *pater* appellatur etiam ab ipso Evangelista. Ait enim: « cum inducerent puerum Iesum *parentes* eius », etc. et iterum: « erat *pater eius* et *mater* mirantes super iis, quae dicebantur ». 2., 27. 33.

58. Quamvis ergo opinio *patris* apud eos solum fuerit, qui Christi divinitatem et virginalem conceptionem ignoraverint, appellatio vero *patris* Iosepho impertita est non solum ab his, verum etiam ab Evangelista et a Sanctissima Virgine. « Ex quo, ait Suaresius in 3. Tom. 2. D. 8. S. 1., intelligi potest non sine singulari Dei ordinatione nomen hoc illi esse impositum, quia nec B. Virgo, nec S. Lucas absque speciali Spiritus Sancti instinctu locuti sunt. Propter quod Bernardus, Homil. 2. in *Missus est*, ex hac patris Christi appellatione coniiciendum existimavit, quis et qualis fuerit B. Ioseph. Solent enim nomina sapienter imposita rei dignitatem, naturam, vel conditionem, in qua fundantur indicare. Cum ergo aeternus Pater, summa sapientia, et providentia, hoc nomen sibi proprium cum hoc viro communicaverit, satis significavit, ad quantam dignitatem eum evexerit, cum nomine simul officium et curam paternam, magna ex parte, tribuendo. Quod recte confirmatur et explicatur exemplo. Christus enim Dominus, cum morti esset propinquus, de Ioanne Evangelista dixit Virgini: *Mulier, ecce filius tuus*. Ex qua appellatione colligunt omnes sancti singularem amorem, quem Christus ad Ioannem habuit, quem tanto honore affecit, ut nomen sibi proprium cum illo communicaverit, non vacuum nomen imponendo, quia opera Dei perfecta sunt, sed eum quodammodo in locum suum substituendo, et erga matrem suam singularem amorem, et curam tribuendo. Multo autem excellentior est parentis Christi quam filii Virginis appellatio, non solum quia patris appellatio maiorem auctoritatem prae se fert, sed etiam quia dignitas Christi dignitatem Virginis infinite excedit ».

XVI.

De dignitate realis paternitatis S. Iosephi.

59. S. Augustinus, l. 2. de Consensu Evangel. cap. 1. col. 27. to. 3. part. 2. operum, inquit: « Neque enim propterea non appellandus Ioseph *Pater Christi*, quia non eum concumbendo genuerat; quandoquidem recte pater esset etiam eius, quem non ex sua coniuge procreatum aliunde adoptasset. Putabatur quidem Christus etiam aliter filius Ioseph, tanquam ex eius omnino carne progenitus; sed ab eis hoc putabatur, quos Mariae latebat virginitas. Nam Lucas ait: *et ipse Iesus erat incipiens, quasi triginta annorum, ut putabatur filius Ioseph*. Qui tamen Lucas non eius parentem solam Mariam, sed ambos parentes eius appellare minime dubitavit, ubi ait: *Puer autem crescebat, et confortabatur plenus sapientia, et gratia Dei erat in illo, et ibant parentes eius per omnes annos in Hierusalem, in die solemni Paschae*. Sed ne quisquam hic Parentes consanguineos potius Mariae cum ipsa Matre eius intelligendos putet, quid ad illud respondebit, quod ipse item Lucas superius dixit: *et erant Pater eius et Mater mirantes super iis, quae dicebantur de illo*? Cum igitur ipse narret non ex concubitu Ioseph, sed ex Maria Virgine natum Christum, unde eum Patrem eius appellat, nisi quia et *virum Mariae* recte intelligimus, sine commixtione carnis, *ipsa copulatione coniugii*, et *ob hoc etiam Christi Patrem* multo coniunctius, qui ex eius coniuge natus sit, quam si esset aliunde adoptatus ».

60. Et Suaresius in 3. p. Tom. 2. D. 8. S. 1. vim huius paternitatis eiusque effectus magis explicans ait: « Hinc fit B. Ioseph non solum patris Christi nomen, sed etiam rem, quae huic nomini subest, participasse, quantum, excepta carnali generatione, ab homine participari potest. Itaque habuit affectum, sollicitudinem, et (ut ita dicam) patris auctoritatem... Per adoptionem enim, etiam is, qui omnino extraneus est, filius efficitur, et qui adoptat, pater vocatur, et suo modo existit? Ioseph vero eum, quem sibi coniux, sine ipsius opera, per Spiritus Sancti virtutem generat, tanquam dilectissimum filium a Deo datum acceptavit, et quodammodo adoptavit, ut propterea nobiliori quadam ratione, quae imperfectionem excludat, quodammodo filius eius effectus sit. Nisi velimus dicere Christum elegisse sibi Ioseph in patrem, seque quodammodo filium eius constituisse. Quod alia etiam ratione explicari potest. Per verum etiam matrimonium cum Virgine contractum, quodammodo corporis eius dominus effectus est, quia (ut Paulus inquit) mulier corporis sui potestatem non habet, sed vir. Hinc ergo factum est, ut fructus corporis virginis quodammodo ad Iosephum pertinuerit. Ut enim dicitur Institut. *de rerum divisione*, § *cum in suo solo, versiculo, ex diverso; quod in alieno solo nascitur, vel aedificatur, sub illius dominium cadit, cuius est solum*. Unde etiam, si miraculose in horto alicuius fons nasceretur, illius esset cuius est hortus. Quia ergo terra virginea de benedictione Domini concepit, ad Ioseph, cuius erat terra, fructus illius benedictionis pertinuit, ut Deut. xxxiii. in benedictionibus Patriarchae Ioseph praefiguratum erat. Adde tandem, virum et uxorem per matrimonii vinculum effici quodam-

modo unum. Nam licet per carnalem copulam efficiantur una caro, tamen per vinculum ipsum efficiuntur unum cor, una voluntas. Unde fit, ut bona habeant quodammodo communia, ita ut quod est sub unius dominio, et potestate, ad alterum ex consequenti aliquo modo pertineat. Quia ergo B. Virgo vera fuit mater Christi, non potuit Ioseph verus eius sponsus rationem parentis non participare, carnali semper generatione excepta ». «... Quare tandem B. Ioseph aliquo modo fuit etiam caput et superior Christi ut hominis... Constat ex Luc. II. *et erat subditus illis* ».

61. Ioseph ergo procul dubio magis fuit pater Christi, quam pater adoptans sit pater filii adoptati. Hic enim tantum est pater adoptivus personae extraneae, Ioseph vero pater matrimonialis fuit Christi eiusdem familiae. Christus enim certe pertinebat ad familiam Ioseph: pertinebat enim ad familiam matris, mater autem pertinebat ad familiam mariti seu *patri* sui Ioseph. Quapropter « una in terris dignissima, imo caelestis et divina erat familia, in qua paterfamilias, ideoque praeses et rector erat Ioseph, materfamilias B. Virgo, filius vero Christus. In hac igitur erant tres summae et excellentissimae totius orbis personae, prima Christus, utpote Deus et homo; secunda Virgo Deipara Christo coniunctissima, quasi mater naturalis; tertia Ioseph quasi pater Christi matrimonialis. Hac de causa Christo debetur cultus adorationis et laudis: B. Virgini hy-perduliae; Iosepho summae dulciae ». Cornelius a Lapide in Matth. cap. I. v. 16. Cf. Gotti Veritas Relig. Christ. T. 4. P. 1. C. 4. § 3. § 7. LXXXVI. seqq.

XVII.

De Christi S. Iosepho subiectione.

62. Certum est Christum Dominum subiectum fuisse S. Iosepho. Id enim totidem verbis habetur apud Luc. 2., 51.: « et descendit cum eis, et venit Nazareth, *et erat subditus illis* ». Subditus quidem erat non *ex debito* et obligatione, sed *ex usu* tantum et *de facto* ex libera eius voluntate. Hinc Suarez, in 3. p. Tom. 2. D. 8. S. 1. a. 2., relatis verbis Evangelistae, « quamquam, ait, hoc magis significet *usum* quam *debitum*, quia revera Christus propter dignitatem suae personae nulli hominum proprie subiectus fuit, tamen ad dignitatem Ioseph declarandam satis est, quod praecise considerata humana conditione et origine, Christus futurus erat iure subditus Ioseph, et quod licet ratione divinitatis esset exemptus, tamen *de facto* voluit illi esse subiectus, cique, tanquam Patri ac Superiori, obedientiam honoremque deferre ». Hanc subiectionem publice ostendit Christus, quando a parentibus amissus, et inventus in Templo disputans coram doctoribus, hisce relictis, descendit cum eis et venit Nazareth. Luc. cap. 2. v. 51. Ex hac Christi subiectione, licet *de facto* tantum, et omnino voluntate electa, non ipsa naturae necessitate imposita, quam magna S. Iosephi dignitas et praestantia elucet. Et sic Ioannes Gerson in Sermone de Nativitate gloriosae V. Mariae refert verba Lucae, *erat subditus illis*, et mox inquit: « cuperem mihi verba suppetere ad explicandum tam altum et absconditum a saeculis mysterium, tam admirandam venerandamque Trinitatem Iesum, Ioseph et Mariam ». Cf. Gotti Veritas Relig. Christ. T. 4. P. 1. C. 4. § 7. LXXXIV.

XVIII.

De tempore et loco mortis S. Iosephi.

63. Ex communi sententia S. Ioseph vivere desiit post annum Christi duodecimum et antequam Christus triginta factus annorum incoeperit publice praedicare suam doctrinam. Etenim Evangelistae post illud Lucae cap. 2., *Et erat subditus illis*, non faciunt amplius mentionem ullam S. Iosephi, tanquam adhuc viventis. Et sane non legitur apud Ioann. cap. 2. vv. 1. 2. interfuisse S. Iosephum nuptiis in Cana Galilaeae celebratis, quibus Iesus eiusque Mater interfuisse. Insuper Nazareni apud Matth. cap. 13. v. 54. et apud Marcum cap. 6. v. 3. admirantes Christi sapientiam illis verbis: « Nonne hic est iaber filius Mariae, frater Iacobi, et Ioseph et Iudae et Simonis? Nonne et sorores eius hic nobiscum sunt? » Iosephum etiam certe commemorassent, si in vivis adhuc fuisset. Denique Luc. cap. 8. v. 20. Mater tantum et fratres commemorantur: « Mater tua et fratres tui stant foris », nulla S. Iosephi facta mentione. Cf. S. Epiphani. haer. 78. § 10., Ioannem Archiepiscopum Thessalonicensem De Christi Resurrectione, in Biblioth. Patrum Tom. 12. pag. 822. Quare morti Christi S. Ioseph minime supervixit. Et sic S. Hieronymus adversus Helvidium pag. 313. « Illam, ait de Cruce Dominus iam viduam, ut matrem Ioanni commendabat ». Cf. Toletum in Lucam cap. 1. Annot. 59. par. *Quin imo*.

64. S. Epiphanius haeres. 78. existimat, « Iosephum post repertum Iesum puerum in templo *haud multo post ex hac vita migrasse*, et propterea in Evangelica Scriptura nullam amplius de eo haberi mentionem ». Verum non apparet valde probabile, quod S. Iosephus statim mortuus fuerit post inventum puerum Iesum in templo. Cum enim Iesus tunc adhuc esset duodennis, non videtur verisimile, quod Iesus tam cito suo nutritio patre, et Maria suo Sponso destituerentur. « Quamvis autem, ait Suaresius in 3. p. tom. 3. D. 7. S. 3., verisimile sit ante trigesimum aetatis Christi annum fuisse vita functum; non tamen existimo statim post duodecimum annum obiisse. Dum enim Lucas cap. 2. ait, descendisse Christum post duodecimum aetatis suae annum cum parentibus suis in Nazareth, et fuisse *subditum illis*, satis significat aliquot annis cum utroque vixisse Ioseph, fere usque ad annos praedicationis Christi, ut illum simul cum Virgine suis laboribus sustentaret ».

65. Ut annus mortis incertus est, ita etiam est incerta dies. Attamen undevicesimus dies mensis Martii notatur in vetustissimis Martyrologiis, qui tamen sero festus sanctusque haberi coepit, curante videlicet Ioanne Gersone, qui a. 1429. excessit e vita. Benedictus XIV. De Festis B.V. Mariae C. inquit: « difficile sane erit obitum S. Iosephi die 19. Martii statuere... ne annus quidem ipso innotescere potest, scribente S. Epiphanius haeresi 78., Iosephum, postquam in templo Christum invenerat, vivere desiisse, cum de ipso ulterius Sacrae Litterae non loquantur; alii vero Patres, videlicet S. Cyprianus, Ioannes Chrysostomus, et Ambrosius ipsum adhuc in terris agentem post Domini Passionem commemorant, ut in nostro Tom. 4. De Canonizat. P. 2. C. 20. n. 43. et n. 47. refertur ».

Cf. S. Cyprianum Sermone de Passione et Auctor. inter illius opera de Virtutibus Cardinalibus, S. Ioannem Chrysostomum Homil. 5. in Matth., Homil. 3. in Acta Apostolor., S. Ambrosium l. 1. cap. 10. in Lucam, de Instituto Virginum cap. 6. et 7. et Epist. 79., S. Augustinum Serm. 81. de tempore, Arnoldum Abbat. de laudibus Virginis Mariae.

66. Ad locum quod attinet mortis S. Iosephi, Calmet in Luc., Dissert. de S. Ioseph art. 8., existimat, S. Iosephum mortuum ac sepultum Nazarethi, eo quod in ea Urbe, secundum S. Matthaeum cap. 2. v. 14., et cap. 4. v. 13., habitaverit post reversionem ex Aegypto, in eaque Christus permanserit usque ad initium praedicationis.

XIX.

An S. Ioseph corpore et anima ad caelos ascenderit?

67. S. Bernardinus Senensis tom. 3. sermone de S. Ioseph art. 3. pag. 463. col. 1. inquit: « pie credendum est non tamen asserendum, quod piissimus Filius Dei Iesus pari privilegio decoravit suum putativum Patrem, sicut suam sanctissimam Matrem, ut, sicut illam assumpsit in caelum in corpore et anima gloriosam, sic etiam in die resurrectionis suae sanctissimum Ioseph in gloria resurrectionis secum; ut, sicut illa sancta familia, scilicet Christus, Virgo, et Ioseph in laboriosa vita et amorosa gratia simul vixerunt in terris, sic in amorosa gloria nunc et corpore et anima regnat in caelis iuxta regulam Apostoli 2. ad Cor. 1. *sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis* ». Hanc sententiam tenet etiam Isidorus de Isolaniis Summa de Donis S. Ioseph P. 4. C. 2., 3., et Suarez non improbabilem esse arbitratur, in 3. p. to. 2. D. 8. S. 2. a. 2.: « illud vero advertere non praetermittam, ex quadam *satis recepta sententia probabile fieri*, Sanctum hunc corpore et animo glorioso cum Christo regnare, quia cum ante Christum mortuus fuerit, *verisimile* est fuisse unum ex illis, qui tempore mortis vel resurrectionis Christo surrexerunt, quos multi sentiunt ad immortalem vitam animi et corporis transiisse ».

68. Benedictus XIV. De Beator. Canonizat. l. 4. P. 2. C. 20. n. 33. existimat, quod « asseri tuto nequit, S. Iosephum corpore et anima caelos ascendisse, et in sublimi gloriae throno post Mariam Virginem collocatum fuisse ». Controversia quidem existit de illis, qui cum Christo Domino surrexerunt secundum illud Matth., *Monumenta aperta sunt, et multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt*. Alii inter Patres et Theologos existimant eos ad immortalem corporis et animae vitam transiisse, alii arbitrantur eos iterum morituros surrexisse, inter quos adesse videtur Augustinus. Cf. S. Thom. 3. p. q. 53. a. 3. ad 2. Affirmari ergo cum certitudine nullo modo potest ex hoc capite, S. Iosephum in caelum corpore et anima ascendisse. Cf. Gotti Veritas Religionis Christianae T. 4. P. 1. C. 4. § VII. xci.

XX.

An S. Ioseph ad Vetus Testamentum pertineat?

69. S. Ioseph proprie et absolute loquendo ad Vetus Testamentum non pertinet. Ita Benedictus XIV. De Beator. Canonizat. 1. 4. P. 2. c. 20. n. 4., et n. 42. simpliciter asserit S. Iosephum ad Novum Testamentum pertinere. Suarez, in 3. p. Tom. 2. D. 8. S. 1. a. 2. comparans officium Ioseph et officium Apostolorum, inquit: « officium Ioseph non pertinet ad Novum Testamentum, neque proprie ad vetus, sed ad utriusque auctorem, et *lapidem angularem, qui fecit utraque unum* ». Et Guyet de fest. propr. Sanctor. 1. 1. cap. 5. quaest. 8. pag. 46. « idemque, ait, potiori iure assero de iis Sanctis, qui licet ante Christi Passionem, atque adeo ante conditam gratiae legem e vivis excesserint, pertinere tamen ad Evangelii statum ex eo vel maxime reputandi sunt, quod ab ipsomet Evangelista commendentur, aut certe quod Christum propinquitatem, seu carnis affinitate proxime attingant, quales sunt Zacharias et Elisabeth, Simeon Senex, et Anna Prophetissa, ut taceam Ioachim et Annam Virginis Deiparae parentes sanctissimos, Ioseph sponsum eius castissimum, Ioannem denique Christi ipsius Domini nostri Baptistam et Praecursorem ».

70. Hinc S. Ioseph non incongrue appellari potest Sanctus *Evangelicus*. Apposite idem Guyet cit. opere 1. 3. c. 16. §. C. quorum Sanctorum in quatuor Evangeliorum libris mentio fit cum laude, ille merito appellari possunt *Evangelici*. Absque ulla autem controversia non martyr sed confessor est. Eum reapse Ecclesia non tanquam martyrem sed tanquam confessorem veneratur, ut constat ex Missa et Officio in Missali et Breviario Romano et ex antiquis Martyrologiis, Missalibus atque Breviariis. Cf. Benedictum XIV. De Beator. Canonizat. 1. 4. P. 2. C. 20. n. 48.-52.

71. Dici autem potest Patriarcha. Etenim Patriarchae, iuxta Sanctos Patres et antiquos ac recentiores Scriptores, illi fuerunt, qui totidem familiarum protoparentes extiterunt, quibus Dei populus constabat. Cum igitur S. Ioseph fuerit pater putativus Iesu-Christi, qui electorum et praedestinatorum Caput est, hac de causa nomen Patriarchae iure ac merito S. Iosepho attribuitur. Ac a plerisque Scriptoribus hoc titulo reapse appellatur. Neque vero obstat, quod S. Ioseph non fuerit pater naturali generatione Iesu-Christi. Hoc enim probat tantum eum non esse fidelium patrem naturali generatione, ut alii Patriarchae: sed non impedit quominus altiori et perfectiori modo fidelium pater et Patriarcha sit. Cf. Benedictum XIV. 1. c. n. 57.

72. Itemque dici potest S. Ioseph Propheta, ut facile colligi potest ex Matth. cap. 1. v. 20. Hinc Isidorus de Isolani in Summa de Donis S. Ioseph P. 3. cap. 18. ait: « Enimvero prophetarum tres sunt proprietates: Superior illuminatio: non enim voluntate humana aliata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. 2. Petr. 1.: Scripturarum interpretatio: occultorum propalatio: unde etiam prophetae dicuntur, quasi a sensibus occulta loquentes. Et haec tria evenire Prophetis in lumine adumbrato, et in figuris etiam ac-

nigmatibus. Ioseph vero, lumine Angelico illustrante, clarius supremum cognovit mysterium Filii Dei, quod omnium pariter est prophetarum finis: quo cognito, Sacrarum Litterarum sensus abdidissimos intellexit profundissime, satagitque, ut ipsum mysterium opportuno tempore toti manifestaretur orbi, eundem Filium educando». Ideoque in Litanis invocatur nomen S. Iosephi in classe Patriarcharum et Prophetarum, post Iohannem Baptistam qui martyr fuit, ne Confessor Martiri praeponeretur. Cf. Benedictum XIV. De Beator. Canonizat. l. 4. P. 2. C. 20. nn. 48. 57.

XXI.

De S. Iosephi sanctitate.

73. Sanctum Ioseph fuisse in utero sanctificatum, de numero esse opinabilium aut pie credendorum existimat Isidorus De Isolani Summa De Donis Sancti Ioseph P. 1. Cap. 9. Sancti Iosephi sanctificationem in matris utero asserit etiam Iohannes Gerson in Sermone de Nativitate Virginis, habito in Concilio Constantiensi, cui plures alii theologi adhaerent, quos cumulat et sequitur Petrus Morales in cap. 1. Matth. l. 3. tr. 2. n. 13. Verum Benedictus XIV. de Beatorum Canonizatione l. 4. P. 2. C. 20. n. 31. inquit: « Id firmum et stabile non habet in Sacra Theologia fundamentum, uti, loquendo de S. Iosepho late probat Raynaudus Oper. tom. 7., in Opere cui titulus: Diptycha Mariana n. 23. et Oper. tom. 15. in Heteroclit. spiritual. punct. 6. n. 14. seqq. ». Et sane communis est Theologorum sententia sanctificationem in matris utero asserendam esse non tantum de B. Virgine Maria sine originali labe concepta, verum etiam de Ieremia, iuxta illud, *antequam exires de vulva sanctificavi te*, et de S. Iohanne Baptista, iuxta illud, *Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris suae*. Ad alios tamen huiusmodi sanctificatio extendenda non est ex doctrina S. Thomae 3. p. q. 27. a. 6. « Nec est credendum aliquos alios sanctificatos esse in utero, de quibus Scriptura mentionem non facit: quia huiusmodi privilegia gratiae, quae dantur aliquibus praeter legem communem, ordinantur ad utilitatem aliorum, secundum illud, 1. Cor. 12., 7.: *Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem*; quae nulla proveniret ex sanctificatione aliquorum in utero, nisi Ecclesiae innotesceret ». Cf. Gotti Veritas Relig. Christ. T. 4. P. 1. C. 4. § 7. xc.

74. Quanta autem fuerit S. Iosephi sanctitas facile colligere possumus, a posteriori, ex insignibus virtutibus quas exercuit, sistendo etiam in illis tantum, quae de eo narrantur in Sanctis Evangeliiis. Ut alia missa faciamus, ferventissima quidem fuit eius caritas erga Deum, sapientissima eius prudentia, perfecta obedientia, admirabilis virginitas.

75. Quis autem explicare valet, quanta fuerit Iosephi castitas, qui testis adhibetur virginitatis Beatissimae Virginis, qui in patrem Dei assumitur putativum? Ea profecto omnem superat conceptum; cum perfecte omnino servata fuerit non tantum extra matrimonium, verum etiam in ipso matrimonio; cum nondum Evangelicium consilium fuerit de ea propositum, eamque tamen proposito et voto S. Ioseph inviolabiter coluerit. Quantum autem in dies studium et amor huius virtutis adaugebatur!

Colloquia siquidem Ioseph assidua erant cum Beata Virgine, quae cuncta attigit sua puritate: assidua etiam conversatio cum Iesu, omnis puritatis fonte, qui candor est lucis aeternae, et speculum sine macula. Quid mirum igitur si tam familiari consuetudine ipsi caelestes Spiritus cum S. Iosepho utuntur. Multiplici Angelorum apparitione facta Ioseph, ex ipso Evangelii testimonio, fateri iterum cogimur, ipsum angelicis moribus omnino ornatum fuisse.

76. Quis item verbis explicare valet divinam S. Iosephi erga Deum caritatem? Numquid adstans quis diu coram magno igne frigescet? Deus ignis ardens est, ipsi per singulas horas Ioseph adstabat. Hinc Iosephi voluntas in flammam divinas erumpebat, ardenti caritate, qua omnia illius opera, verba, affectus, cogitationes, quam excellentissime decorabantur. Conversabatur item assidue cum Beatissima Virgine, quae plena erat gratia, in quam supervenerat Spiritus Sanctus, et ipsa tota divino amore inflammabatur. Ut alios Angelorum choros sua vita suisque actibus ita etiam ipsos Seraphim charitate erga Deum aemulatus est Ioseph. Hinc Isidorus De Isolanis Summa de Donis S. Ioseph P. 3. C. 22. ait: « Amor hic divinus, Seraphim instar, tametsi in Iosepho latere videatur, lumine tamen suo proditur et seipsum nobis manifestissime obicit. Ille enim ipsa eadem ardenti flamma et tyrannos sustulit, et mille nocendi artes superavit. De amore Ioseph erga Deum lingua sileat, illius vero mores ac vita requirantur. Fuit igitur divinus Ioseph Angelus vita, Archangelus officio, Princeps regum victoria, Potestas supernaturalium operatione, Virtus deiformi perfectione, Dominatio creaturae suppositione, Thronus corporea Dei receptione, Cherubim secretorum cognitione ac Seraphim suprema Conditoris dilectione ».

77. Prudentia alterius Ioseph refulsit sive cum conversaretur inter fratres suos, sive cum in Aegypto venditus est, sive cum in domo Pharaonis principatum acquisivit. Non minori resplenduit prudentia S. Iosephi, sive inter Iudaeos sive inter gentiles versaretur. Sed mirum in modum emicuit in sacratissima illa familia regenda tanquam sponsus B. Mariae V. et pater nutritius Domini Nostri Iesu Christi. Quis unquam principum huius terrae, nisi omnino mentis inops, gravia sua negotia regenda committeret viro minime sapientissimo, solertissimo, fidissimo? Deus cuius sapientiae non est numerus et bonitatis infinitus est thesaurus, Christum ipsum filium dilectissimum, unigenitum Patris, universo mundo pretiosiores, plenum gratiae et veritatis, custodiendum, enutriendum, gubernandum dedit Sancto Iosepho: Sanctissimam Virginem Mariam Angelorum hominumque reginam, Sancto Iosepho credidit adiuvandam et regendam. Perspicaci et solerti prudentia praeteritorum Ioseph reminisceretur, praesentia alto penetrabat ingenio, futura praemeditabatur. Idque ipso evangelico testimonio comprobatur et explanatur. Ioseph, cum esset iustus et B. Virginem, praegnantem inventam, traducere nolens voluit occulte dimittere eam; et haec eo cogitante, Angelus ei apparuit mysterium ipsi revelans. *Haec cogitante*, i. e. cum haec animo secum volveret curarum pleno, quo ipso iudicatur magnitudo virtutis eius, quod ne quidem cuiquam moeroris causam indicaverit, nec adversus uxorem in verba querelasque vel facta proruperit. Itemque ex Aegypto rediens in Iudaeam, audiens, quod in ea Archelaus pro Herode patre suo regnaret timuit illo ire; et hac etiam vice ab angelo admonitus in somnis secessit in partes

Galilaeae. Non est quidem potestas super terram, quae diaboli potestati comparari queat, nec astutia, nec dolus: quae cuncta adversus Christum puerum quanta potuit malignitate exercere studuit. Quam e contrario fortis, quam sapiens et prudens Ioseph! qui adversus fortissimum callidissimum ac nequissimum diabolum Filium Dei infantem ac puerum protexit et defendit. Cf. Isidorum De Isolani Summa de Donis S. Ioseph P. 1. C. 16. et P. 2. C. 4.

78. Perfectam S. Iosephi obedientiam ita describit S. Thom. in Matth. cap. 1. « Supra probavit Evangelista, quod Mater Dei de Spiritu sancto concepit, ex duobus; scilicet ex revelatione Angeli, et ex praenuntiatione prophetae. Hoc idem intendit ostendere ex obedientia Ioseph, qui non acquievisset verbis Angeli ut Mariam susciperet in sponsam, nisi cognovisset eam impraegnatam de Spiritu Sancto. Et circa hoc duo facit. Primo ponitur obedientia ipsius sponsi ad Angelum; secundo describitur obedientiae modus, ibi, *et accepit*. Et nota, quod quia per inobedientiam primi hominis prolapsi sumus in peccatum: Rom. v. 19. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi*: ideo in principio reparationis nostrae proponitur obedientia.

Et possumus quatuor notare, quae sunt necessaria ad obedientiam. Primum est ut sit ordinata, quia primo deserenda sunt vitia, et postea obediendum est ad operationem virtutum. Hierem. iv. 3.: *Novate vobis novale, et nolite serere super spinas*, etc. Et ideo hic dicitur quod Ioseph *exurgens a somno*, pigritiae scilicet et dubietatis. De hoc somno dicitur Ephes. v. 14. *Surge qui dormis et exurge a mortuis*. Secundum vero est quod debet esse festina; et hoc est quod dicitur: Eccl. v. 8. *Non differas de die in diem, non tardes converti ad Dominum. Subito enim veniet ira illius*. Et ideo hic dicitur quod statim *fecit sicut praecepit ei*. Et Glossa: « Quisquis a Deo monetur solvat moras, surgat a somno, faciat quod iubetur ». Tertium vero quod debet esse perfecta, ut non solum quod iubetur, sed eo modo quo iubetur, fiat, et quo eis imperatur: unde hic dicitur *sicut praeceperat*. Glossa: « Perfecta obedientia », Col. iii. 20.: *Filii obedite parentibus per omnia*. Quartum quod debet esse discreta, ut obediatur cui obediendum est, et in quo, ut non fiat aliquid contra Deum: unde dicit quod *fecit sicut praecepit ei Angelus*, non malus, sed Dei. i. Ioann. iv. 1. *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum*, etc.

Et accepit. Hic ostenditur in quibus obedivit: et ponuntur tria. Primo obedientia, quam exhibuit ad Angelum; secundo reverentia, quam exhibuit ad matrem; tertio obsequium, quod exhibuit Christo nato. Angelus praecepit Ioseph: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam*. Et fecit Ioseph sicut praecepit; etc. Ubi patet quod invenit mulierem bonam ».

79. Insuper Iosephum reapse perfectissimum ac eximiae sanctitatis fuisse facile probatur. Etenim Deus unicuique confert sanctitatem et gratiam ei muneri accommodatam, in quo illum constituit. Sed Deus contulit huic Sancto altissimum quoddam munus, ad quod digne exercendum summa puritate et sanctitate indigebat. Iosephi enim ministerium ordinem attingit unionis hypostaticae, licet sit in infimo illius gradu. Cf. Suaresium l. c. Haec autem Iosephi sanctitas post Christum natum mi-

rum in modum augeri debebat « tum quia cum Christum probe cognosceret, illius frequente conversatione et continua praesentia, ad frequentissimos, et ferventissimos charitatis actus excitabatur; tum etiam quia verbis, et exemplis Christi plurimum moveri poterat. Nec dubitare licet, quin ab eodem fuerit toto illo tempore singulariter praeventus, et adiutus. Nam si Christus ipse promisit eum, qui propter nomen ipsius dederit potum aquae frigidae, non perditurum mercedem suam, quomodo dubitari potest, quin tot charitatis opera, non modo in nomine suo, sed etiam sibi ipsi a Iosepho facta, absque compensatione abire non permiserit? Accedit, verisimile esse, Beatissimam Virginem eximiae gratiae dona, et auxilia, sponso suo, quem singulariter diligebat, exoptasse, suisque orationibus impetrasse. Nam si verum est (ut revera est) unum ex efficacissimis mediis ad obtinenda a Deo gratiae dona, esse devotionem erga Virginem, eiusque intercessionem, qui credi potest, Sanctissimum Ioseph Virginis dilectissimum, ac devotissimum, per illam non obtinuisse eximiam sanctitatis perfectionem? » Suarez in 3. p. tom. 2. D. 8. S. 2. Sanctissimus ergo iste vir excellentissimum attigit sanctitatis gradum.

80. Verum quantus ille sit, absolute inspectus, explicari non potest. cum non sit revelatus. Si vero comparate consideretur, « non existimo, ait Suaresius, esse tenerarium neque improbabile, sed pium potius, et verisimile, si quis fortasse opinetur, sanctum hunc reliquos omnes in gratia, ac beatitudine antecellere, quia ex Scriptura nihil est, quod repugnet. neque in Patribus aliquid reperio. Et si quae sunt generales locutiones, quibus Apostolos praeferre videantur, intelligi possunt facere comparisonem regulariter cum aliis Sanctis, et non excludere speciale aliquod privilegium, et praesertim loqui de posterioribus Sanctis; non vero de iis omnibus, qui cum Christo vixerunt, et ipsis Apostolis contemporanei fuerunt », l. c. Pia haec et verisimilis opinio confirmari positiva ratione potest: 1.º ex omnium fidelium in hunc sanctum devotione; 2.º ex solemni Romani Pontificis decreto, quo S. Ioseph universalis Ecclesiae patronus est declaratus; 3.º quia Deus, ut iam dictum est, gratiam confert ministerio et dignitati accommodatam. Iosephi autem munus eo fuit excellentius, quo ad altiore ordinem pertinebat. Hinc Leo XIII. Br. *Quod paucis*, 28. Ian. 1890. inquit: « Qui Virginis Deiparae Sponsus delectus, eius dignitate coniugali foedere particeps fuit; quem Christus Dei Filius et suum esse custodem et parentem existimari voluit; qui divinae in terris domui quasi patria potestate praefuit; qui Ecclesiam habet suae fidei ac tutelae concreditam; ea excellit praestantia, ut nullo non sit obsequio prosequendus ».

81. Apposite Cornelius a Lapide, Commentar. in Matth. cap. 1. v. 16., Suaresii doctrinae omnino consentiens: « Ministerium et officium Iosephi fuit nobilissimum, quia attigit ordinem unionis hypostaticae Verbi cum carne nostra, uti et maternitas B. Virginis. Ioseph enim omnes suos labores et actiones proxime circa Christi personam exercebat. Hinc Christum aluit, fovit, custodivit, ac eum in arte fabrilis secum exercenda direxit, ut habet communis Doctorum sententia... Ioseph fuit eximiae sanctitatis, ac eximiis naturae et gratiae dotibus a Deo instructus; adeoque illo saeculo non fuit vir sanctior aut dignior, cui Mater Dei desponsaretur. Unde Franciscus Suarez probabiliter opinatur, Iosephum in gratia et gloria antecellere Apostolos et Ioannem Baptistam, quia eius officium

illorum officio praecelebat; plus enim est esse Patrem et Rectorem Christi, quam Praeconem et Praecursorem fuisse ». Ut alios praetermittamus eadem etiam est Isidori De Isolanis sententia, in tota sua Summa de Donis S. Ioseph. Inter alia plura haec habet P. 1. C. 10.: « Magnus est profecto Ioseph sanctissimus, et sicut sol lucet in perpetuas aeternitates, natura, coniugio, officio, dignitate, et obsequio; Patres omnes Testamenti Veteris tantum superans, quanta apud filium praestat auctoritate pater magis quam servus ». Et P. 3. C. 18. Iosephum cum Apostolis comparans inquit: « Accede ad cor altum et non deprimetur, aut humilior erit apud te maiestas apostolici culminis: sed exaltabitur Deus in latentibus donis patris sui putativi Ioseph ».

XXII.

De S. Iosephi praerogativis.

82. Si in unum colligimus, quae in Sacris Litteris, et ex Patribus de S. Iosepho commemorantur, duodecim ex iis honoris titulos deducere possumus. Primus est, quod ex nobilissima et regia stirpe fuerit progenitus. Secundus, quod verus fuerit consanguineus B. Mariae Virginis et Iesu Christi, cum omnes ex semine David nasci testimonio Scripturae comprobetur. Tertius, quod vero matrimonio fuerit BB. Virgini desponsatus. Quartus, quod virginitatis titulo fuerit decoratus. Quintus, quod ad B. Virginis Mariae et Iesu Christi obsequia singulariter fuerit deputatus. Sextus, quod secretum Incarnationis et Redemptionis mysterium per Angelum fuerit ei revelatum. Septimus, quod iustus Evangelico testimonio praedicetur. Octavus, quod vocaverit nomen nati Messiae Iesum, nomen a Deo aeternaliter impositum et ab Angelo in tempore revelatum. Nonus, quod eo praesente multa magna nostrae fidei mysteria perficiantur. Decimus, quod non solum veterum sed etiam novorum prophetarum oraculis edoctus sit de iis, quae in Christo ventura erant, ut ex Simeonis prophetia apparet. Undecimus, quod non solum prophetica allocutione, sed etiam angelica saepe et familiariter consoletur. Duodecimus, quod non solum Dei Mater, caelorum Regina ac Angelorum Domina, sed et Dei Filius, Rex Regum, cui omne genu flectitur caelestium, terrestrium et infernorum, ei fuerit subditus. Cf. Breviar. Carmelit.

XXIII.

De cultu S. Iosephi.

83. Cultus S. Iosephi non aequè ac B. Virginis Mariae ac Sanctorum Martyrum cultus una cum christiana fide toto orbe est propagatus, ut ex historicis monumentis et ex communi doctorum de hac re sententia constat. S. Bernardinus Senen., Sermone de S. Iosepho art. 2. cap. 3. pag. 463. tom. 3., « Ecclesia, inquit, non multum solemnitatem eius ordinavit, primo quia ad limbum descendit, et ad Vetus Testamentum

pertinet; secundo propter vitandum scandalum haereticorum, unde nec nominat eum patrem, nisi cum determinatione, scil. putativum ».

84. Verum huiusmodi causae tales non sunt, ut impedire etiam poterint, quominus in universa Ecclesia subsequentibus temporibus S. Iosephi cultus propagaretur, et mirum in modum constanter augeretur. Et primo descensus in limbum praedictum cultum impedire non potuit, ut constat ex S. Ioanne Baptista, aliisque Sanctis, quos Ecclesia colit, quamvis in limbum descenderint. Secundo, quod S. Ioseph pertineat ad Vetus Testamentum, cultus restrictionis argumentum non est, cum etiam Sancti Veteris Testamenti ab Ecclesia ex dictis colantur. Insuper S. Ioseph, proprie et absolute loquendo, ad Vetus Testamentum non pertinet ut iam dictum est, par. xx. Tertio, occasio existimandi Iosephum patrem non putativum, sed naturalem, valere poterat tantum pro prioribus temporibus, quibus fidei mysteria non adeo erant perspecta; minime vero pro posterioribus temporibus, quibus fides est omnino corroborata.

85. « Nempe, inquiunt Bollandistae d. 19. Martii n. 9., periculosum videbatur, rudibus ad fidei mysteria gentibus eum magnopere praedicare, cuius commendatio frequens virginei partus fidem posset utcumque labefactare; et ad Vetus Testamentum pertinere videbatur Iosephus ante promulgatam Legem gratiae mortuus, pro cuius defensione occisi Martyres utilius proponebantur honorandi, ad excitamentum fidelium inter persecutiones certantium ». Fide autem iam satis propagata, et confirmata inter populos, ut ecclesiasticus cultus ad eos etiam delatus est, qui citra sanguinis effusionem egregiis virtutibus praeluxere: ita etiam explicari paulatim coepit cultus S. Ioseph cuius tanta est laus in Evangelio. Unde est quod eius festum in antiquissimis Calendariis et Martyrologiis commemoretur; et temporis tractu non modica cultus accessio facta est, et eximiae amplificationes concessae sunt a Romanis Pontificibus. Cf. Bollandistas l. c. n. 9. seqq., Raynaudum Operum tom. 7. Diptycha Mariana n. 21., Benedict. XIV. l. c. nn. 16. 17., Isidorum De Isolani Summa de Donis S. Ioseph P. 3. C. 6. 7. 8., P. 4. C. 8.

86. Prima harum concessionum desumenda est ex nominis eius descriptione in Martyrologio Romano, quae facta dicitur ante annos 900., teste Tillemont. in Vita S. Ioseph. et ex die festo de praecepto instituto d. 19. Martii. Indictio huius festi refertur ad Sixtum IV., ut testatur Platina in illius vita. Sed quia fortasse Decretum illud executione caruit, vel celebrationem festi de praecepto non significavit, Gregorius XV. illius observantiam tanquam de praecepto anno 1621. imperavit, eamque deinde confirmavit Urbanus VIII. C. *Universa* 15. Sept. 1641. Guyet de fest. propr. Sanctor. l. 1. cap. 1. qu. 12. pag. 11. Huiusmodi vero festum, iam antea in Hispania sublatum, iterum constituit Leo XIII. Br. *Quod paucis* d. 28. Ianuarii praesentis anni 1890.

87. Altera concessio desumenda est ex descriptione nominis S. Iosephi in Litaniiis. Descriptio haec nominis S. Iosephi reperitur in antiquis Litaniiis Ecclesiae Bononiensis, Ordinis Patrum Praedicatorum, Fratrum Discalceatorum B. Mariae de Monte Carmelo, et in aliis particulatibus Litaniiis. Cf. Bollandianos tom. 3. Mart. pag. 25. n. 107. Reperitur etiam in Litaniiis, quae recitantur in Benedictione aquae, quae fit in Vigilia Epiphaniae. ea tandem habetur in Litaniiis Ecclesiae maioribus.

Quoad hanc ultimam additionem, factam Litaniis Sanctorum, magna fuit controversia.

88. Clemens Papa XI. proprium Officium composuit in honorem S. Ioseph in Ecclesia universali recitandum. Ea occasione excitati nonnulli pii viri enixe postularunt, ut Sedis Apostolicae auctoritate fas esset nomen S. Ioseph in Litaniis invocare. Benedictus XIV. de Beator. Canonizat. l. 4. P. 2. C. 20. n. 5. Ut narrat idem Benedictus XIV. l. c. Dissertatio de hac re edita est ab eodem Benedicto XIV. tunc Fidei Promotore, et, instantia proposita a. 1714., nihil decretum est. Instantia iterum proposita est d. 17. Apr. a. 1723. Examine quaestionis peracto a S. Congr., Innocentius XIII. substituit et tempus ad deliberandum sibi necessarium esse reputavit. Sed eo mortuo, Benedictus XIII. d. 19. Decembris a. 1726. typis imprimendas Romae demandavit tum Litanias Sanctorum, tum Litanias breves pro commendatione animae cum additione nominis S. Ioseph post nomen S. Ioannis Baptistae, iussitque, ut sic in posterum Litaniae recitarentur ab omnibus Christifidelibus, et cum eadem additione imprimerentur in Missali, Breviario, Pontificali ac Rituali Romanis.

89. Tertia concessio habetur ex Officio proprio S. Iosephi ad universam Ecclesiam extenso. Initio ritus fuit simplex, deinde ad ritum duplicem, ad duplicem secundae classis, ad duplicem tandem primae classis elevatus est. Huic concessioni accensenda est concessio etiam Officii Patrocinii S. Iosephi, ad universam Ecclesiam etiam extensi, sub ritu duplici secundae cl. Itemque addendae sunt particulares concessioniones Officii Desponsationis B. Mariae V. cum S. Iosepho. Concessio praeterea habetur Missae votivae in honorem S. Iosephi pro bona morte impetranda, inserta inter Missas votivas Missalis Romani, et recens concessio Officii ac Missae votivae fer. iv., facta simul cum aliis votivis Officiis et Missis generali Indulto d. 5. Iulii a. 1883. Atque huc etiam pertinet additio nominis S. Iosephi in Oratione *a cunctis*, et suffragii S. Iosephi, addendi communibus suffragiis, post Commemorationem S. Mariae, ex Decreto d. 7. Iulii 1871.

90. Quarta concessio repetenda est ex approbatione electionis S. Iosephi in Patronum Civitatum et Religionum; nuperrime vero in Patronum totius Ecclesiae. Ac dies undevigesimus mensis Martii memoriae Beatissimi Patriarchae Iosephi recolendae sacer in pluribus regionibus speciali Decreto in dierum festorum numero recentioribus istis temporibus est constitutus. Leo XIII. Br. *Quod erat* 3. Martii 1891. Quare, cessantibus in totum causis, quae extensioni cultus S. Iosephi obstant, temporis decursu, et nostris praesertim temporibus, magna cultus accessio Romanorum Pontificum auctoritate in honorem S. Iosephi facta est. Haec iam suo tempore scribebat Isidorus De Isolani, De amplificatione cultus S. Iosephi in universa Ecclesia: «Suscitavit Dominus sanctum Ioseph sibi ad honorem nominis sui, *caput et patronum peculiarem imperii militantis Ecclesiae*. Ante quoque diem iudicii futurum est, ut omnes populi cognoscant, venerentur et adorent nomen Domini, ac magna Dei munera, quae Deus ipse in Sancto posuit Ioseph, et latere pene voluit longa per tempora... In Calendariis Sanctorum nomen decantabitur Sancti Ioseph, et iam non erit in caudam sed in caput. Fiet enim de illo *festum praecipuum* et venerabile. Mandabit enim Christi Vicarius in terris,

Sancto suadente Spiritu, ut festum patris putativi Christi, Sponsi Reginae Mundi, hominis sanctissimi, celebretur *in omnibus finibus imperii militantis Ecclesiae*. Quamobrem qui in caelis semper fuit supra, in terris non erit subter ». Summa de Donis S. Ioseph P. 3. C. 8. « Rationabiliter credendum est, Deum immortalem velle in fine temporum Ioseph in Ecclesiae militantis imperio peculiaribus honoribus venerari. Decet profecto, ut quem Christus veluti patrem veneratus est, sanctam quoque matrem Ecclesiam aliquando singulari reverentia prosequi. Et cum initio nascentis Ecclesiae ac media tempora persecutionibus tyrannorum ac haeresum incendiis acta id prohibuerint, consequens est, ut haec in fine temporum peragantur. Quare gratissimum Deo esse non veremur, si quispiam votis sanctum imploraverit Ioseph. Quid enim Ioseph negabit Filius Dei, qui totis charitatis visceribus illum semper dilexit? Quis filius nisi ingratus aeternae mandat oblivioni paterna beneficia? Filius autem Dei solem suum oriri facit super bonos et malos. Cum itaque ad sanctum Ioseph accedimus, eius imploraturi suffragia, ne, quaeso, titubemus, ne formidemus: sed constanti teneamus fide talia Deo immortalis vota fore gratissima, nec non et Reginae angelorum... Qui sponsum diligit et sponsam. Qui munera sponso dat, sponsam pariter gaudiis afficit ». Summa de Donis S. Ioseph P. 4. C. 8. Cf. Benedictum XIV. de Beator. Canonizat. l. 4. P. 2. C. 20. n. 16.-22.

XXIV.

Epistola Encyclica Leonis XIII. De Patrocinio S. Iosephi una cum Virginis Deiparae pro temporum difficultate implorando.

Quamquam pluries iam singulares toto orbe deprecationes fieri, maioremque in modum commendari Deo rem catholicam iussimus; nemini tamen mirum videatur si hoc idem officium rursus inculcandum animis hoc tempore censemus. — In rebus asperis, maxime cum *potestates tenebrarum* audere quaelibet in perniciem christiani nominis posse videtur, Ecclesia quidem suppliciter invocare Deum, auctorem ac vindicem suum, studio perseverantiaque maiore semper consuevit, adhibitis quoque sanctis caelitibus, praecipueque augusta Virgine Dei genitrice, quorum patrocinio columnen rebus suis maxime videt adfuturum. Piarum autem precationum positaeque in divina bonitate spei serius ocus fructus apparet. — Iam vero nostis tempora, Venerabiles Fratres: quae sane christianae reipublicae haud multo minus calamitosa sunt, quam quae fuere unquam calamitosissima. Interire apud plurimos videmus principium omnium virtutum christianarum, fidem: frigere charitatem: subolescere moribus opinionibusque depravatam iuventutem: Iesu Christi Ecclesiam vi et astu ex omni parte oppugnari: bellum atrox cum Pontificatu geri: ipsa religionis fundamenta, crescente in dies audacia, labefactari. Quo descensum novissimo tempore sit, et quid adhuc agitur animis, plus est iam cognitum, quam ut verbis declarari oporteat.

Tam difficili miseroque statu, quoniam mala sunt, quam remedia humana, maiora, restat ut a divina virtute omnis eorum petenda sanatio

sit. — Hac de caussa faciendum duximus, ut pietatem populi christiani ad implorandam studiosius et constantius Dei omnipotentis opem incitarem. Videlicet, appropinquante iam mense Octobri, quem Virgini Mariae a *Rosario* dictum esse alias decrevimus, vehementer hortamur, ut maxima qua fieri potest religione, pietate, frequentia mensis ille totus hoc anno agatur. — Paratum novimus in materna Virginis bonitate perfugium: spesque Nostras non frustra in ea collocatas certo scimus. Si centies illa in magnis christianae reipublicae temporibus praesens adfuit, cur dubitetur, exempla potentiae gratiaeque suae renovaturam, si humiles constantesque preces communiter adhibeantur? Immo tanto mirabilius credimus adfuturam, quanto se diutius obsecrari maluerit.

Sed aliud quoque est propositum Nobis: cui proposito diligentem, ut soletis, Venerabiles Fratres, Nobiscum dabitis operam. Scilicet quo se placabiliorem ad preces impertiat Deus, pluribusque deprecatoribus, Ecclesiae suae celerius ac prolixius opituletur, magnopere hoc arbitramur expedire, ut una cum Virgine Deipara castissimum eius Sponsum beatum Iosephum implorare populus christianus praecipua pietate et fidenti animo insuescat: quod optatum gratumque ipsi Virgini futurum, certis de caussis iudicamus. — Profecto hac in re, de qua nunc primum publice dicturi aliquid sumus, pietatem popularem cognovimus non modo pronam, sed velut instituto iam cursu progredientem: propterea quod Iosephi cultum quem superioribus quoque aetatibus romani Pontifices sensim provehere in maius et late propagare studuerant, postremo hoc tempore vidimus passim nec dubiis incrementis augescere, praesertim postea quam Pius IX. fe. rec. decessor Noster sanctissimum Patriarcham, plurimorum Episcoporum rogatu, patronum Ecclesiae catholicae declaravit. — Nihilominus cum tanti referat venerationem eius in moribus institutisque catholicis penitus inaerescere, idcirco volumus populum christianum voce imprimis atque auctoritate Nostra moveri.

Cur beatus Iosephus nominatim habeatur Ecclesiae patronus, vicissimque plurimum sibi Ecclesiae de eius tutela patrocinioque polliceatur, caussae illae sunt rationesque singulares, quod is vir fuit Mariae, et pater, ut putabatur, Iesu Christi. Hinc omnis eius dignitas, gratia, sanctitas, gloria profectae. Certe matris Dei tam in excelso dignitas est, ut nihil fieri maius queat. Sed tamen quia intercessit Iosepho cum Virgine beatissima maritale vinculum, ad illam praestantissimam dignitatem, qua naturis creatis omnibus longissime Deipara antecellit, non est dubium quin accesserit ipse, ut nemo magis. Est enim coniugium societas necessitudoque omnium maxima, quae naturam suam adiunctam habet bonorum unius cum altero communicationem. Quocirca si sponsum Virgini Deus Iosephum dedit, dedit profecto non modo vitae socium, virginitatis testem, tutorem honestatis, sed etiam excelsae dignitatis eius ipso coniugali foedere participem. — Similiter augustissima dignitate unus eminet inter omnes, quod divino consilio custos filii Dei fuit, habitus hominum opinione pater. Qua ex re consequens erat, ut Verbum Dei Iosepho modeste subesset, dictoque esset audiens omnemque adhiberet honorem, quem liberi adhibeant parenti suo necesse est. — Iam vero ex hac duplici dignitate officia sponte sequebantur, quae patribusfamilias natura praescripsit, ita quidem ut domus divinae, cui Iosephus praeerat, custos idem et curator et defensor esset legitimus ac naturalis. Cuiusmodi officia ac

munia ille quidem, quoad suppediavit vita mortalis, revera exercuit. Tueri coniugem divinamque sobolem amore summo et quotidiana assiduitate studuit: res utrique ad victum cultumque necessarias labore suo parare consuevit: vitae discrimen, regis invidia conflatum, prohibuit, quaesito ad securitatem perflugio: in itinerum incommodis exiliique acerbitatibus perpetuus et Virgini et Iesu comes, adiutor, solator extitit. — Atqui domus divina, quam Iosephus velut potestate patria gubernavit, initia exorientis Ecclesiae continebat. Virgo sanctissima quemadmodum Iesu Christi genitrix, ita omnium est christianorum mater, quippe quos ad Calvariae montem inter supremos Redemptoris cruciatus generavit: itemque Iesus Christus tamquam primogenitus est christianorum, qui ei sunt adoptione ac redemptione fratres. — Quibus rebus caussa nascitur, cur beatissimus Patriarcha commendatam sibi peculiari quadam ratione sentiat multitudinem christianorum, ex quibus constat Ecclesia, scilicet innumerabilis isthaec perque omnes terras fusa familia, in quam, quia vii Mariae et pater est Iesu Christi, paterna propemodum auctoritate pollet. Est igitur consentaneum, et beato Iosepho apprime dignum, ut sicut ille olim Nazarethaneam familiam, quibuscumque rebus usuvenit, sanctissime tueri consuevit, ita nunc patrocinio caelesti Ecclesiam Christi tegat ac defendat.

Haec quidem, Venerabiles Fratres, facile intelligitis ex eo confirmari, quod non paucis Ecclesiae patribus, ipsa adsentiente sacra liturgia, opinio insederit veterem illum Iosephum, Iacobo patriarcha natum, huius nostri personam adumbrasse ac munera, itemque claritate sua custodis divinae familiae futuri magnitudinem ostendisse. — Sane praeterquam quod idem utrique contigit nec vacuum significatione nomen, probe cognitae vobis sunt aliae caedemque perspicuae inter utrumque similitudines: illa imprimis, quod gratiam adeptus est a domino suo benevolentiamque singularem: cumque rei familiari esset ab eodem praepositus, prosperitates secundaeque res herili domui, Iosephi gratia, astatim obvenere. Illud deinde maius, quod regis iussu toti regno summa cum potestate praefuit: quo autem tempore calamitas fructuum inopiam caritatemque rei frumentariae peperisset, Aegyptiis ac finitimis tam excellenti providentia consuluit, ut eum rex *salvatorem mundi* appellandum decreverit. — Ita in vetere illo Patriarcha huius expressam imaginem licet agnoscere. Sicut alter prosperus ac salutaris rationibus heri sui domesticis fuit, ac mox universo regno mirabiliter profuit, sic alter christiani nominis custodiae destinatus, defendere ac tutari putandus est Ecclesiam, quae vere domus Domini est Deique in terris regnum.

Est vero cur omnes, qualicumque conditione locoque, fidei sese tutelaeque beati Iosephi commendent atque committant. — Habent in Iosepho patresfamilias vigilantiae providentiaeque paternae praestantissimam formam: habent coniuges amoris, unanimittatis, fidei coniugalis perfectum specimen: habent virgines integritatis virginalis exemplar eundem ac tutorem. Nobili genere nati, proposita sibi Iosephi imagine, discant retinere etiam in afflictis fortuna dignitatem; locupletes intelligant, quae maxime appetere totisque viribus colligere bona necesse sit. — Sed proletarii, opitices, quotquot sunt inferiore fortuna, debent suo quodam proprio iure ad Iosephum confugere, ab eoque, quod initentur, capere. Is enim, regius sanguis, maximae sanctissimaeque omnium mulierum matrimonio

iunctus, pater, ut putabatur, filii Dei, opere tamen faciendo aetatem transigit, et quaecumque ad suorum tuitionem sunt necessaria, manu et arte quaerit. — Non est igitur, si verum exquiritur, tenuiorum abiecta conditio: neque solum vacat dedecore, sed valde potest, adiuncta virtute omnis opificum nobilitari labor. Iosephus, contentus et suo et parvo, angustias cum illa tenuitate cultus necessario coniunctas aequo animo excelsoque tulit, scilicet ad exemplar filii sui, qui accepta forma servi cum sit dominus omnium, summam inopiam atque indigentiam voluntate suscepit. — Harum cogitatione rerum debent erigere animos et aequa sentire egeni et quotquot manuum mercede vitam tolerant: quibus si emergere ex egestate et meliorem statum acquirere concessum est non repugnante iustitia, ordinem tamen providentiâ Dei constitutum subvertere, non ratio, non iustitia permittit. Immo vero ad vim descendere, et quicquam in hoc genere aggredi per seditionem ac turbas, stultum consilium est, mala illa ipsa efficiens plerumque graviora, quorum leniendorum causâ suscipiuntur. Non igitur seditiosorum hominum promissis confidant inopes, si sapiunt, sed exemplis patrocinioque beati Iosephi, itemque materna Ecclesiae caritate, quae scilicet de illorum statu curam gerit quotidie maiorem.

Itaque plurimum Nobis ipsi, Venerabiles Fratres, de vestra auctoritate studioque episcopali polliciti: nec sane diffisi, bonos ac pios plura etiam ac maiora, quam quae iubentur, sua sponte ac voluntate facturos, decernimus, ut Octobri toto in recitatione *Rosarii*, de qua alias statuimus, oratio ad sanctum Iosephum adiungatur, cuius formula ad vos una cum his Litteris perferetur: idque singulis annis perpetuo idem servetur. Qui autem orationem supradictam pie recitaverint Indulgentiam singulis septem annorum totidemque quadragenarum in singulas vices tribuimus. — Illud quidem salutare maximeque laudabile, quod est iam alicubi institutum, mensem Martium honori sancti Patriarchae quotidiana pietatis exercitatione consecrare. Ubi id institui non facile queat, optandum saltem, ut ante diem eius festum in templo cuiusque oppidi principe supplicatio in triduum fiat. — Quibus autem in locis dies decimusnonus Martii, beato Iosepho sacer, numero festorum de praecepto non comprehenditur, hortamur singulos, ut eum diem privata pietate sancte, quoad fieri potest, in honorem Patroni caelestis, perinde ac de praecepto, agere ne recusent.

Interea auspiciem caelestium munerum et Nostrae benevolentiae testem vobis, Venerabiles Fratres, et Clero populoque vestro Apostolicam benedictionem peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die xv. Augusti An. MDCCLXXXIX. Pontificatus Nostri Duodecimo.

INDEX COMMENTARIORUM

DE SS. CORDE IESU

COMMENTARIUS PRIMUS

DE OBIECTO CULTUS SANCTISSIMI CORDIS IESU

Tractationis forma.	PAG. 7
I. Obiectum materiale et formale cultus	» 16.
Obiectum formale quotuplex. — Comparatio duplicis formalis obiecti. »	ib.
Obiectum materiale quotuplex. — Comparatio duplicis materialis ob-	
iecti.	» 8
Varia cordis acceptio.	» 10
II. Obiectum materiale primum cultus SS. Cordis Iesu.	» ib.
III. Obiectum materiale secundarium cultus SS. Cordis Iesu	» 12
IV. Obiectum formale cultus SS. Cordis Iesu	» 15
V. Cultus Cordis Iesu respectu cultus aliarum Corporis Christi partium. .	» 17
VI. Alterum obiectum formale peculiare cultus SS. Cordis Iesu	» 18
VII. Tertium formale obiectum peculiare cultus SS. Cordis Iesu	» 20
VIII. Recapitulatio	» 21
IX. Conclusio.	» 22

COMMENTARIUS ALTER

DE ACTIBUS CULTUS SANCTISSIMI CORDIS IESU

De divino cultu universim inspecto.	» 23
I. De actibus intellectus.	» ib.
II. De actibus voluntatis.	» 26
III. De actibus exterioribus	» 31

COMMENTARIUS TERTIUS

DE VULNERE SANCTISSIMI CORDIS IESU

Commentarii ratio	» 34
I. Utrum Cor Iesu Christi lancea fuerit vulneratum	» ib.
II. Utrum ex latere Christi aperto vera aqua, et verus sanguis effluxerit. »	38
III. Utrum sanguis et aqua permixte an separatim fluxerint	» 40
IV. De mystica significatione sanguinis et aquae.	» 41
V. De symbolis huius mysterii in Veteri Testamento	» 42
VI. De mystica huius mysterii repraesentatione in sacrificio Missae.	» 43
VII. Conclusio.	» 44

COMMENTARIUS QUARTUS

De septem Christi verbis	» 45

DE BEATA VIRGINE MARIA

TRACTATIONIS RATIO, OBIECTUM ET FORMA. — Ratio operis. Eius obiectum. Excellentia scientiae de B. V. Maria. Methodus. Argumentorum fontes. . . . . PAG. 57

COMMENTARIUS PRIMUS

DE B. MARIAE V. PRAEDESTINATIONE

Praedestinatio Mariae. Amor Dei erga Mariam in hac praedestinatione. Huius certitudo. An post praevisa merita. Electio ad maternitatem, electio ad gratiam et gloriam. An ante praevisum originale peccatum. Ordo praedestinationis Mariae in tota praedestinatorum serie. Cur praedestinatio Mariae aeterna a PP. celebretur. . . . . » 58

COMMENTARIUS SECUNDUS

DE PROPHETICA PRAENUNTIATIONE B. V. MARIAE

Maria promissa et praefigurata in Vetere Testamento. Praenuntiata ab initio simul cum Christo. Eius virginalis conceptionis et partus prophetia. Cur in Novo Testamento pauca de Maria habeantur. Cur Christus Dominus nunquam Mariae laudes praedicaverit . . . . . » 61

COMMENTARIUS TERTIUS

DE B. MARIAE V. IMMACULATA CONCEPTIONE

Immunitas a peccato originali ex Scriptura, ex Traditione, ex ratione. Immunitas a debito proximo, minime vero etiam a remoto. Gratia sanctificans specialis in primo instanti. Usus rationis in primo illo instanti, deinceps perseverans. Sanctificatio prima per propriam dispositionem. Meritum de condigno gloriae in ea sanctificatione. Conceptio quoad corpus, eiusque circumstantiae. Pulehritudo et naturalis perfectio corporis B. Virginis. Immaculata Conceptio confirmata ex lib. Sap. et ex Angelica salutatione. Huius enarratio. Plenitudo gratiae in Maria . . . . . » 63

COMMENTARIUS QUARTUS

DE B. MARIAE V. NATIVITATE

Parentes B. Virginis. Filia unigenita. Locus, tempus. Festum Nativitatis in Ecclesia. Genealogia. B. Virgo de familia David, ab eo descendens linea paterna et materna. Aliqua etiam ratione pertinet ad tribum sacerdotalem. Maria Mater Christi, Mater Dei ex Scriptura, ex Traditione, ex ratione . . . . . » 73

COMMENTARIUS QUINTUS

DE SS. NOMINE B. MARIAE V.

An revelatum. Evangelio consignatum. Plures significationes. Alia Mariae nomina. Cognomen. Festivitas. Dignitas et potestas per Nomen repraesentata. Dignitas gratiae et maternitatis. Perfecta puritas. Confirmatio in gratia. Fomes. An et quando ligatus, extinctus. Gratiae sanctificantis intensio in primo vitae instanti, in eius fine. Continua contemplatio et merita, eximiae virtutes. Dona Spiritus Sancti. Maternitas *physice* considerata. Relatio Mariae cum tribus Personis SS. Trinitatis. Maternitas *moraliter* considerata. Eius praestantia, absolute, relative. Hyperdulia. Maternitas radix omnium praerogativarum V. M.; principium scientiae Marianae. Vis et efficacia intercessionis Mariae. Maria Mediatrix *intercessionis et cooperationis* in opere Redemptionis. Maria *Regina*. Eius devotio signum praedestinationis . . . . . PAG. 80

COMMENTARIUS SEXTUS

DE B. MARIAE V. PRAESENTATIONE

Historia Praesentationis. Contemplatio et virtutes Mariae in Templo. Epistola et Evangelium Missae in festo Praesentationis. Evangelii enarratio. Divina Maternitas comparata cum divina filiatione. . . . . » 94

COMMENTARIUS SEPTIMUS

DE B. MARIAE V. DESPONSATIONE

Convenientia Desponsationis. Veritas matrimonii inter Mariam et Ioseph. Maria exemplar virginum et coniugum. Conciliatio voti castitatis et matrimonii. Desponsationis historia, tempus. Aetas Mariae et Iosephi. S. Iosephi virginitas. Epistola. Evangelium. An desponsatio verum matrimonium ratum significet. Sollicita S. Iosephi cogitatio. Eius dignitas, sanctitas et praestantia. Angeli revelatio . . . . . » 98

COMMENTARIUS OCTAVUS

DE B. MARIAE V. ANNUNTIATIONE

Convenientia annuntiationis per Angelum corporea visione. Angelorum apparitiones. Virginitatis perpetuae a primo rationis usu propositum. Votum virginitatis. Votum hoc emisit ante desponsationem cum S. Ioseph, et prima fuit. Virginitas ante partum, in partu, post partum. Modus conceptionis Christi. Tempus. Meritum Incarnationis et maternitatis. Speciales gratiae B. V. M. Conceptionis et Incarnationis momento. Epistola et Evangelium Missae in festo Annuntiationis. Evangelii enarratio. . . » 108

COMMENTARIUS NONUS

DE B. MARIAE V. VISITATIONE

Visitationis tempus, locus, personae, effectus salutares. Ioannis exultatio, usus rationis. Elisabeth prophetia. Canticum B. V. Mariae. Mariae prophetia. Epistola et Evangelium Missae in festo Visitationis. Evangelii enarratio . . . . . » 126

COMMENTARIUS DECIMUS

DE B. MARIAE V. PARTU ET D. N. IESU CHRISTI NATIVITATE

Mariae et Ioseph iter. B. V. Mariae Partus. Pastorum adventus. Aliae circumstantiae. Epistolae et Evangelia Missarum in festo Nativitatis. Evangeliorum enarratio . . . . . PAG. 136

COMMENTARIUS DECIMUS PRIMUS

DE B. MARIAE V. PURIFICATIONE

Pueri Iesu oblatio. Simeonis amplexus, Canticum. Epistola et Evangelium Missae in festo Purificationis. Evangelii enarratio. . . . . » 143

COMMENTARIUS DECIMUS SECUNDUS

SIMEONIS ET ANNAE IN TEMPLO PRAECONIA DE CHRISTO

ET DE B. MARIA V.

Historia ex Evangelio eiusque enarratio. Mariae admiratio. Simeonis benedictio et prophetia. Annae virtutes et praeconium. Reditus in civitatem Nazareth. *Puer crescebat et confortabatur* . . . . . » 148

COMMENTARIUS DECIMUS TERTIUS

DE FUGA IESU CHRISTI MARIAE ET IOSEPHI IN AEGYPTUM

Historia ex Evangelio, eiusque enarratio. Discessus Magorum et Angeli apparitio. Fuga in Aegyptum. Prophetia Oseae. Caedes Innocentium eiusque tempus. Prophetia Ieremiae. Reditus ex Aegypto. Adventus in Galilaeam. Habitatio in civitate Nazareth. . . . . » 154

COMMENTARIUS DECIMUS QUARTUS

DE B. MARIA V. PUERUM IESUM AMITTENTE ET INVENIENTE IN TEMPLO

Historia ex Evangelio, eiusque enarratio. Iter in Ierusalem. Mora ibidem Pueri Iesu. Eius ratio. Nulla Virginis culpa. Regressus in Ierusalem Mariae et Iosephi. Puer Iesus disputans inter doctores. Inventio pueri Iesu. Mariae interrogatio. Pueri Iesu responsio. Adventus Sacrae Familiae in Nazareth. Iesus Christi paupertas, obedientia, profectus. Mariae meditatio 161

COMMENTARIUS DECIMUS QUINTUS

DE NUPTIIS IN CANA GALILAEAE

Historia ex Evangelio, eiusque enarratio. Maria prima advenit, Mariae rogatio. Christi responsio. Singularis Mariae praerogativa. Christi miraculum. Miraculi variae circumstantiae, et effectus. 170

COMMENTARIUS DECIMUS SEXTUS

DE B. V. MARIA QUÆRENTE FILIO SUO LOQUI

Textus Evangelicus eiusque enarratio. Mariae petitio. Christi responsio. Sensus literalis et allegoricus verborum Christi . . . . . PAG. 175

COMMENTARIUS DECIMUS SEPTIMUS

DE B. MARIAE V. DOLORIBUS

Textus Evangelicus, eiusque enarratio. Maria stans iuxta Crucem. Quantus eius dolor. Cur *mulier* appellata a Christo in Cruce. Omnium mater in persona Ioannis constituitur. Cur Maria Ioanni commendata. Eam Ioannes accepit *in sua*. Num in sola Virgine tempore Passionis fides permanserit? . . . . . » 178

COMMENTARIUS DECIMUS OCTAVUS

DE APPARITIONE MARIAE V. DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI

Scriptura. Traditio. Rationes. Locus et tempus huius apparitionis. » 184

COMMENTARIUS DECIMUS NONUS

DE MYSTERIIS B. MARIAE V. AB ASCENSIONE CHRISTI
AD EIUSDEM VIRGINIS ASSUMPTIONEM

Contemplatio B. V. Mariae. Cognitio rerum divinarum. Fides, eiusque perfectio, et augmentum. Evidentia. Scientia infusa. Revelationes. Sacramentorum usus. Magistra Apostolorum. Gratiae gratis datae . . . » 186

COMMENTARIUS VIGESIMUS

DE B. MARIAE V. ASSUMPTIONE

Mors B. Virginis. Utrum martyrio coronata? Locus et tempus mortis, aliaeque circumstantiae. Sepultura. Beatitudo animae. Resurrectio corporis. Assumptio in Caelum. Beatitudo essentialis, accidentalis. Aureolae. Gloria corporis. Epistola et Evangelium Missae. Eorum enarratio. » 193

COMMENTARIUS VIGESIMUS PRIMUS

DE B. M. V. CONGREGATIONIBUS

Eorum praestantia et utilitas. A Summis Pontificibus dilaudatae, gratiis et indulgentiis ditatae. Adolescentibus maxime commendandae . . . » 203

COMMENTARIUS VIGESIMUS SECUNDUS

DE ROSARIO, SALVE REGINA, LITANIIS

Rosarii institutio, propagatio, fructus. A Summis Pontificibus omnibus Rosarium commendatum. Quam apte eius partes dispositae. Antiphonae *Salve Regina* et Litaniarum explicatio . . . . . » 206

DE SANCTO IOSEPH

SPONSO B. MARIAE V.

I.	Historia S. Iosephi ex Evangeliiis	PAG. 219
II.	De Genealogia S. Iosephi	» 222
III.	De Patria S. Iosephi, eiusque cognatione cum B. Maria Virgine, et iure ad haereditatem	» 223
IV.	De S. Iosephi nomine	» 224
V.	De electione S. Iosephi in sponsum B. M. Virginis	» 225
VI.	De S. Iosephi desponsatione	» 226
VII.	De aetate S. Iosephi cum illi Virgo desponsata est	» 227
VIII.	An aliam ante Mariam Virginem habuerit S. Ioseph in matrimonio?	» 228
IX.	De sollicita S. Iosephi cogitatione	» 231
X.	De impositione SS. Nominis Iesu	» 234
XI.	An S. Ioseph Visitationi adfuerit B. Mariae V. et Elisabeth?	» 236
XII.	An S. Ioseph Christum recens natum primus post Beatam Virgi- nem adoraverit?	» 237
XIII.	De arte fabрили S. Iosephi, eiusque paupertate	» ib.
XIV.	De dignitate Sponsi B. V. Mariae	» 238
XV.	De dignitate nominis Patris Christi	» 239
XVI.	De dignitate realis paternitatis S. Iosephi	» 240
XVII.	De Christi S. Iosepho subiectione	» 241
XVIII.	De tempore et loco mortis S. Iosephi	» 242
XIX.	An S. Ioseph corpore et anima ad caelos ascenderit?	» 243
XX.	An S. Ioseph ad Vetus Testamentum pertineat	» 244
XXI.	De S. Iosephi sanctitate	» 245
XXII.	De S. Iosephi praerogativis	» 249
XXIII.	De cultu S. Iosephi	» ib.
XXIV.	Epistola Encyclica Leonis XIII. De Patrocinio S. Iosephi una cum Virginis Deiparae pro temporum difficultate implorando	» 252

IMPRIMATUR

Fr. Raphael Pierotti Ord. Praed. S. P. A. Mag.

IMPRIMATUR

Franciscus Cassetta Patriar. Antiochen. Vicesger.

233.72

B.851

Gennaro

4694

BUCCERONI

~~Leonardus~~

AUTHOR

de SS Corde Jesu, De B V M

TITLE

ed 4a

DATE LOANED	BORROWER'S NAME	ROOM NUMBER
	Jader	DEC 29
	Singoreau	
	Alomym	JAN 15
	1	

4694

